

T.C.
MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ALPARSLAN SAVUNMA BİLİMLERİ VE
MİLLÎ GÜVENLİK ENSTİTÜSÜ

‘TERÖRİZME KARŞI SAVAŞ’ STRATEJİSİ KAPSAMINDA
DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLERİN VEKİL AKTÖR
OLARAK KULLANILMASI VE GÜVENLİK GÜCÜ
YARDIMI: ABD-YPG ÖRNEĞİ

Ömer Furkan DEMİRCİ

DOKTORA TEZİ

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Doktora Programı

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Serkan YENAL

Eylül 2025

T.C.
MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ALPARSLAN SAVUNMA BİLİMLERİ VE
MİLLÎ GÜVENLİK ENSTİTÜSÜ

‘TERÖRİZME KARŞI SAVAŞ’ STRATEJİSİ KAPSAMINDA
DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLERİN VEKİL AKTÖR
OLARAK KULLANILMASI VE GÜVENLİK GÜCÜ
YARDIMI: ABD-YPG ÖRNEĞİ

Ömer Furkan DEMİRCİ

DOKTORA TEZİ

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Doktora Programı

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Serkan YENAL

Eylül 2025

T.C.
MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ALPARSLAN SAVUNMA BİLİMLERİ VE
MİLLÎ GÜVENLİK ENSTİTÜSÜ

**‘TERÖRİZME KARŞI SAVAŞ’ STRATEJİSİ KAPSAMINDA
DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLERİN VEKİL AKTÖR
OLARAK KULLANILMASI VE GÜVENLİK GÜCÜ
YARDIMI: ABD-YPG ÖRNEĞİ**

Ömer Furkan DEMİRCİ tarafından hazırlanan tez çalışması 18.09.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Millî Savunma Üniversitesi, Milli Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri ve Milli Güvenlik Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Programı **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Serkan YENAL

Milli Savunma Üniversitesi

Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Serkan YENAL, Tez Danışmanı

Millî Savunma Üniversitesi

Prof. Dr. Bilal KARABULUT, Üye

Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Emrah ÖZDEMİR, Üye

Millî Savunma Üniversitesi

Doç. Dr. Osman ŞEN, Üye

Milli Savunma Üniversitesi

Doç. Dr. Emre ÇITAK, Üye

Hitit Üniversitesi

Danışmanım Doç. Dr. Serkan YENAL sorumluluğunda tarafımda hazırlanan “‘Terörizme Karşı Savaş’ Stratejisi Kapsamında Devlet Dışı Silahlı Aktörlerin Vekil Aktör Olarak Kullanılması ve Güvenlik Gücü Yardımı: ABD-YPG Örneği” başlıklı çalışmada veri toplama ve kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Ömer Furkan DEMİRCİ

Değerli aileme.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca, bilgi ve tecrübelerini cömertçe paylaşan ve her aşamada yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Serkan YENAL'e sonsuz teşekkür ederim. Tez sürecimde izleme komitelerinde, mesai saatleri içinde veya dışında sağladıkları yönlendirme ve destekle çalışmamın şekillenmesinde katkı sağlayan Prof. Dr. Bilal Karabulut, Doç. Dr. Emrah ÖZDEMİR ve Doç. Dr. Osman ŞEN ve Doç. Dr. Emre ÇITAK'a; yüksek lisans ve doktora dönemimde yolumu aydınlatan değerli hocalarım ve amirlerim Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR, Prof. Dr. Gültekin YILDIZ ve Prof. Dr. Arif SARI'ya şükranlarımı sunarım.

Araştırmalarımı yürütürken, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK'ün "Türk, çalışkandır; bilim ve akılla yükselir" sözü bana ilham kaynağı ve yol gösterici olmuştur. Türk milletinin yücelmesi için canını, kanını ve terini akıtan, gecesini gündüzüne katarak Türk devletinin bugünlere gelmesini sağlayan tüm büyüklerimize minnet ve saygılarımı sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan aileme ve bana neşe, sevgi ve arkadaşlık sunan kedin Bıdık'a minnettarlığımı sunarım; onların sevgisi, anlayışı ve desteği olmasaydı bu tez tamamlanamazdı. Ayrıca bu tez yazım sürecinde beni motive eden, fikir veren ve desteklerini esirgemeyen başta Arş.Gör.İlayda YILDIRIM olmak üzere arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Ömer Furkan DEMİRCİ

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	vi
KISALTMA LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	xi
TABLO LİSTESİ	xii
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xv
GİRİŞ	1
1 ŞİDDET VE SAVAŞ	12
1.1 Kolektif Şiddet Olarak Savaş ve Savaşın Tanımı	12
1.1.1 Şiddet.....	12
1.1.2 Savaş.....	16
1.2 Savaşın Değişen Karakteri.....	34
1.2.1 Soğuk Savaş Sonrası Savaşın Değişimi	50
1.2.2 Kaldor ve Münkler’in “Yeni Savaşları”	58
1.2.3 Devlet Dışı Silahlı Aktör Kavramı	64
1.3 Dolaylı Müdahale ve Vekalet Savaşı.....	67
1.3.1 Devletler ve Örgütler Nasıl Birbirini Seçer? Vekalet Savaşında Devlet ve Örgüt Seçim Modelleri	82
2 ABD STRATEJİK BELGELERİNDE GÜVENLİK GÜCÜ YARDIMI VE PARTNER KAPASİTE İNŞASI	99
2.1 Kapasite İnşası	103
2.2 ABD Askeri Talimnamelerinde GGY	105
2.2.1 GGY’nin Diğer Askeri Yardım Faaliyetleri ile Benzerlikleri ve Farkları ...	106
2.2.2 GGY’nin Uygulanışı	114
2.2.3 GGY’nin Yasal Dayanağı.....	120
2.3 Niye Partner Kapasitesi İnşası ve GGY?	122
2.3.1 Küreselleşme, Tek Kutupluluk ve Liberalizm.....	128
2.3.2 GGY Örnek Vakaları.....	138
2.3.2.1 Kolombiya	139
2.3.2.2 El Salvador.....	139
2.3.2.3 Nijer	140
2.3.2.4 Libya.....	142
2.3.2.5 Afganistan.....	142

2.3.2.6 Irak	145
3 SURIYE İÇ SAVAŞININ GELİŞİMİ, AKTÖRLERİ VE YPG'NİN ORTAYA ÇIKIŞI	151
3.1 Suriye İç Savaşının Gelişim Süreci, Aktörleri ve Esad'ın Düşüşü	151
3.1.1 Suriye İç Savaşının Gelişim Süreci	151
3.1.2 Suriye İç Savaşında Aktörler	154
3.1.3 Cenevre, Astana ve Soçi Süreçleri	164
3.1.4 Rejimin Düşmesi ve Müteakip Süreç	167
3.2 PKK Terör Örgütünün Kuruluş Döneminde Suriye'nin Rolü	174
3.2.1 İç Savaşın Başlaması ve YPG'nin Kuruluşu	178
4 ABD'nin Suriye Politikası ve YPG'ye Desteği	187
4.1 ABD'nin Suriye Dış Politikası, CENTCOM ve DKH.....	187
4.2 YPG'ye Desteğin Askeri Harekât Boyutu	191
4.2.1 YPG İsim Değişikliğine Gidiyor: SDG'nin Kuruluşu ve Müteakip Süreç..	198
4.2.2 Rakka Sonrası Dönemde Eğit-Donat.....	205
4.2.3 DAEŞ Toprak Hakimiyetinin Son Bulmasının Ardından Eğit-Donat Faaliyetleri ve YPG	209
4.3 PYD'ye Desteğin Diğer Boyutları: Enerji, Yönetişim, Organizasyon ve Yabancı Savaşçılar	219
4.3.1 YPG ve Kuvvet Yapısı	219
4.3.2 YPG ve Hapishane / Mülteci Kampları.....	223
4.3.3 YPG ve Petrol.....	229
4.3.4 YPG ve Yabancı Terörist Savaşçılar / Vakıflar	232
4.3.5 PYD ve Kontrol Ettiği Bölgelerde Yönetişim.....	238
4.3.6 YPG ve İnsan Hakları İhlalleri	241
SONUÇ	246
KAYNAKÇA.....	264
TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR	299

KISALTMA LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AMO	American Mesopotamian Organizaton (Amerikan Mezopotamya Örgütü)
BMGK	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
BÖG	Birleşik Özgürlük Güçleri
CENTCOM	Central Command (ABD Merkez Komutanlığı)
CETF	Counter-ISIS Train and Equip Fund (DAEŞ Karşıtı Eğitim ve Donat Fonu)
DAEŞ	Devletü'l-İslâmiyye fi'l-Irak ve's-Şam
DDSA	Devlet Dışı Silahlı Aktör
DKH	Doğal Kararlılık Harekâtı
FMLN	Farabundo Mari Para La Liberacion National (Farabundo Martí Ulusal Kurtuluş Cephesi)
GGY	Güvenlik Gücü Yardımı
HAT	Hezen Anti-Terror (Anti-Terör Güçleri)
HBDH	Halkların Birleşik Devrimci Hareketi
HTŞ	Heyet Tahrir el-Şam (Şam Kurtuluş Heyeti)
HPG	Hêzên Parastina Gel (Halk Savunma Güçleri)
HDA	Humanitarian Defense Abroad (Yurt Dışı İnsani Savunma)
KCK	Koma Civakên Kurdistanê (Kürdistan Topluluklar Birliği)
MLKP Rojava	Marksist Leninist Komünist Parti Rojava
OEF	Operation Enduring Freedom (Sonsuz Özgürlük Operasyonu)
OIR	Operation Inherent Resolve (Doğal Kararlılık Harekâtı)
ÖAŞ	Özel Askeri Şirketler
ÖKK	Özel Kuvvetler Komutanlığı
PJAK	Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê (Doğu Kürdistan Savunma Birlikleri)
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê (Kürdistan İşçi Partisi)

PYD	Partiya Yekîtiya Demokrat (Suriye Demokratik Birlik Partisi)
SAK	Suriye Arap Koalisyonu
SDG	Suriye Demokratik Güçleri
SMO	Suriye Milli Ordusu
SOF	Special Operations Forces (Özel Harekât Kuvveti)
SOLI	Sons of Liberty International (Özgürlüğün Çocukları)
SUK	Suriye Ulusal Konseyi
SKUK	Suriye Kürt Ulusal Konseyi
TKEP-L	Türkiye Komünist Eemek Partisi/Leninist
TKP-ML	Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist
UÖH	Uluslararası Özgürlük Hareketi
USAID	United States Agency for International Development (Birleşmiş Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı)
USG	Ulusal Savunma Güçleri
YAT	Yekineyen Anti-Terror (Anti Terör Birimleri)
YDS	Yabancı Dahili Savunma
YGG	Yabancı Güvenlik Güçleri
YPG	Yekîneyên Parastina Gel (Halk Savunma birlikleri)
YTS	Yabancı Terörist Savaşçılar

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 Devletler arası ve Devlet içi savaşların seyri	31
Şekil 1.2 Çifte Vekalet	78
Şekil 2.1 GGY'nın Diğer Askeri Yardım Faaliyetleri ile Olan İlişkisi	112
Şekil 2.2 GGY Misyonu Ağacı	113
Şekil 2.3 Vekalet Savaşı Sürecinin Aktörlere Olan Bağlılığı.....	135
Şekil 2.4 Soğuk Savaşın Bitişi ve Sonrası Dönemde ABD'nin Gerçekleştirmiş Olduğu Kapasite İnşası Müdahaleleri	138
Şekil 3.1 KCK/PKK'nın Parça Örgütlenmesi ve PYD/YPG İlişkisi	180
Şekil 3.2 Sözde Batı Kürdistan Toplum Hareketi KCK-ROJAVA/TEV-DEM Yapılanması.....	181
Şekil 3.3 Terör Örgütü PYD'nin Örgüt Yapılanması	182
Şekil 4.1 CV-22B Osprey ile Hava Hücum Harekâtı Eğitimi alan YPG'li Teröristler	203
Şekil 4.2 PYD'ye Bağlı Kuvvet ve Kolluk Yapılanması	220
Şekil 4.3 PYD'nin Kontrol Ettiği Bölgelerde Faal ve Kapanan Kamplar	228

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 Vekalet Savaşının Motivasyonları ve İmkanları.....	74
Tablo 1.2 Vekalet Savaşında Devlet ve Devlet Dışı Aktörler	77
Tablo 1.3 Vekil-Partner-Bağımsız Aktörlerin Ayrımı	79
Tablo 1.4 Vekalet Savaşında Destek Türleri ve Nedenleri	84
Tablo 1.5 Vekalet Savaşının İçsel ve Dışsal Özellikleri	96
Tablo 1.6 Asil Vekil İlişki Türleri	97
Tablo 3.1 Suriye İç Savaşında Taraflar ve Amaçları	170
Tablo 3.2 Suriye İç Savaşında Alınan Önlemler ve Alan Aktörler.....	171

‘Terörizme Karşı Savaş’ Stratejisi Kapsamında Devlet Dışı Silahlı Aktörlerin Vekil Aktör Olarak Kullanılması ve Güvenlik Gücü Yardımı: ABD-YPG Örneği

Ömer Furkan DEMİRCİ

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Doktora Programı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Serkan YENAL

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD’nin dış politikasını etkileyen önemli tehditlerden birisi terörizm olmuştur. 11 Eylül saldırılarının ardında “Teröre Karşı Savaş” ilan ABD, birçok ülkeye askeri müdahalede bulunmuştur. Bu süreçte açıklanan ulusal güvenlik, ulusal savunma ve ulusal askeri stratejilerde bu yükün sadece ABD tarafından üstlenilemeyeceğinin altı çizilmiş, nitelikli yerel ve bölgesel partnerlerin oluşturulması strateji belgelerinde giderek önem kazanmıştır. Doğrudan askeri müdahalenin getirmiş olduğu ekonomik, toplumsal, askeri ve politik risklerin kontrol altına almak isteyen ABD, Afganistan’dan başlayarak devlet partnerinin bulunmadığı yerlerde DDSA’ların nitelik ve niceliklerinin arttırıldığı bir stratejiye geçmiştir. Nitekim bu stratejiyi DAESH’e karşı koalisyon kapsamında Suriye’de terör örgütü YPG’yi destekleyerek devam etmiş, bu destek bölgesel güvenlik ve istikrara yeni problemler eklemiştir. Bu kapsamda çalışmanın ana araştırma sorusunu ABD’nin, 2014-2024 yılları arasında Suriye’de DAESH ile mücadelede Güvenlik Gücü Yardımı (GGY) stratejisini nasıl şekillendirdiği ve bu strateji doğrudan ve dolaylı askeri müdahalelerin eksikliklerini gidermede nasıl bir rol oynadığı oluştururken, bu sorunun yanı sıra bir dizi alt soru incelenmiştir. Bu sorunun yanıtı

aranırken nitel araştırma yöntemlerinden belge analizi ve vaka incelemesi yöntemlerinden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda ABD resmî belgeleri incelenmiş, YPG terör örgütü vakası örneği üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma vekalet savaşının literatürde eksik değinilen yanlarını tartışması; DDSA'ların devletler tarafından desteklenerek, başta terörizmle mücadele olmak üzere diğer stratejiler kapsamında nasıl değerlendirilebileceği ve bu stratejinin kısa ve orta vadeli sonuçlarını değerlendirmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Savaş, Terörizm, Strateji, Suriye, Devlet Dışı Silahlı Aktör.

The Use of Non-State Armed Groups as Proxy Actor in the Strategy of ‘War Against Terrorism’ and Security Force Assistance: USA-YPG Case

Ömer Furkan DEMİRCİ

Department of International Security and Terrorism

Doctoral Dissertation

Supervisor: Assoc. Prof. Serkan YENAL

Post-Cold War U.S. foreign policy has been shaped by terrorism. After 9/11, the U.S. launched the war on terror, intervening globally while urging allies to share the burden. Thus, the establishment of empowered local and regional partners has increasingly gained importance. In order to control the economic, social, military and political risks brought about by direct military intervention, the US has adopted a strategy in which the quality and quantity of NSAAs have been increased in places where there is no state partner. In fact, it has continued this strategy by supporting the terrorist organization YPG in Syria within the scope of the coalition against DAESH, and this support has added new problems to regional security and stability. In this context, how the US shaped the Security Force Assistance (SFA) strategy in the fight against DAESH in Syria between 2014-2024 and what role this strategy played in eliminating the deficiencies of direct and indirect military interventions were examined. To answer this question, qualitative research methods such as document analysis and case study were used. In this context, official US documents were examined and analyzed through the example of the YPG terrorist organization. This study is significant as it examines aspects of proxy warfare

that have received limited attention in the literature, particularly by analyzing how non-state armed actors (NSAAs) can be assessed within the framework of broader strategic approaches—especially counterterrorism—when supported by states. Additionally, it evaluates the short- and medium-term outcomes of this strategy.

Keywords: War, Terrorism, Strategy, Syria, Non-State Armed Actor.

Toplumsal tarihin önemli bir parçası olan savaş, değişmeyen doğası ve çağın gerekliliklerine uyum sağlayan karakteri ile farklı meslek ve ilgi alanlarından birçok düşünürün dikkatini çekmiş, tanımlarla açıklığa kavuşturulmak istenmiştir. Literatürde yapılan tanımlar arasında en çok kullanılan ve atıf yapılan tanımlardan birisi Prusyalı General Carl Von Clausewitz'in savaşın “*Politika'nın başka araçlarla devam ettirilmesi*” olarak tanımlamış, nitekim bu yaklaşım bu tezin de savaşa temel yaklaşımını oluşturmuştur.¹ Savaş günümüzde devletlerin güç mücadelesi gerçekleştirdikleri bağlamların sadece birisini, ancak önemli bir tanesini oluşturmaktadır. Clausewitz savaşın bu bağlamı bukalemuna benzeterek kendini verilen duruma uyarladığını², politikanın ise savaşın karakterini belirlediğini belirtmiştir.³ Bu evrim süreçlerinden birisi de Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından gerçekleşmiştir. Soğuk Savaşın temel tehdit algısı olan konvansiyonel ve nükleer savaş tehditleri yerini terörizm, gayrinizami harp, düzensiz göç, siber savaş vb. yeni tehditler almıştır. Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu dünya düzeninde, ideolojik ve devletler arası savaşlar azalırken, kimlik ve etnisite temelli mikro düzey güvenlik tehditlerinde artış yaşanmıştır. Bu tehditler arasında terörizm ön plana çıkmış; El Kaide'nin 11 Eylül saldırılarının ardından ABD, teröre karşı küresel bir savaş ilan etmiştir. Bu tehdit ve yöntemler arasında terörizm devletlerin askeri stratejilerini yeniden şekillendirmeye sevk etmiştir. El Kaide terör örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırının ardından, başta ABD olmak üzere devletlerin ulusal güvenlik algılamalarında, terörizmle mücadele politikalarında ve askeri stratejilerinde köklü değişiklikler yaşanmıştır. Bu noktada ABD 11 Eylül saldırılarının ardından Irak ve Afganistan'ı işgal etmiş, uzun yıllar sürecek olan ve Bush Doktrini olarak da bilinen “Teröre Karşı Savaş”ı başlatmıştır. Her ne kadar bu yaklaşım savaşların devletler arasında olması, bir yöntem ile savaşılamayacağı, hedef ve zaman aralığının belirsiz ve muğlak olması, hukuki boyutunun zayıf kalması, söylem üzerine inşa edilmesi gibi eleştiriler çekse de ABD bu dönemde küresel politikayı bu ekseninde şekillendirmiştir. Bu terör saldırılarının “biz” olarak adlandırdığı ABD, müttefikleri ve uygar topluma yönelik bir

---

¹ Carl Von Clausewitz, *On War*. Çev. Michael Howard & Peter Paret, Princeton: Princeton University Press, 1984, 87.

² Clausewitz, a.g.e., 89.

³ Clausewitz, a.g.e., 706.

savaş olduğunu belirten 2003 ABD Ulusal Terörizmle Mücadele Stratejisi⁴, terörizmi bir şeytan ve düşman olarak tanımlayarak onları destekleyen haydut devletler “onlar” arasında gerçekleştiğini belirterek uzun sürecek bir işgal sürecini de beraberinde getirmiştir.⁵ Saddam ve Taliban hükümetlerinin devrilmesine neden olan bu işgal ve savaş stratejisi zaman içerisinde maliyet, risk ve toplumsal hassasiyetlerin yönetilerek müttefik/partnerler ile paylaşılabilmesi için yerel unsurların daha fazla kullanılmasına evrilmiştir.

Terörizmin, yani konvansiyonel olmayan bir taktik ve stratejinin ön plana çıkmasının sebeplerinden birisi de ABD’nin konvansiyonel olarak mağlup edilemez bir konumda olmasıdır. Yeni liberal dünya düzeninin normlarını, kurallarını ve kurumlarını şekillendirmeye çalışan ABD, bu uluslararası düzenin müdafaası için askeri unsurlarını kullanmaktan da geri durmamıştır. Nitekim 1991 yılında Körfez harekâtından ABD Silahlı Kuvvetlerinin göstermiş olduğu imkân ve kabiliyetler, rakipleri tarafından yakından takip edilmiş ve ABD’nin konvansiyonel yollarla mağlup edilemeyeceği fikrini pekiştirmiştir. Öyle ki konvansiyonel olmayan taktik, yöntem ve stratejiler müteakip süreçte daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

Ancak 20. yüzyılın kanlı dünya savaşları Batılı toplumları çatışma ve şiddete tepkili ve hassas hale getirmiş, toplumlar askeri zayıtın, maliyet ve riskin yüksek olacağı askeri müdahalelerden imtina edilmesi gerektiğini düşünmüştür. Bu yeni dönemde savaş yorgunu toplumlarda, doğum oranlarının da düşmesi ile beraber kahramanlık bir övgü olmaktan çıkmış, toplumlar hükümetlerine savaş ve askeri müdahale karşıtı politikalarla baskı uygulamaya başlamıştır. Kahramanlık-ötesi savaş (*post-heroic warfare*) olarak bilinen bu kavram, nitekim günümüzde savaşçı ruhun kaybolmasının da temel sebepleri arasında gelmektedir.⁶ Vatandaşlar artık hayati olmadığı müddetçe savaşlarda zayıt vermek istememiştir. Bu baskının hükümetler tarafından göz ardı edildiği durumlarda ise seçmen askeri zayıtın siyasi maliyetini bir sonraki seçimlerde cezasını kesme yoluna gitmiştir. Hükümetler ise çözümü bu baskıyı azaltacak, politikaya uygun savaş taktik ve stratejileri benimsemede bulmuştur. Buna paralel olarak Clausewitz de savaşın

---

⁴ The White House, *The National Strategy for Combating Terrorism*. Washington, DC: The White House, 2003, https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/counterterrorism_strategy.pdf. [Erişim Tarihi: 16.03.2025].

⁵ Stephen D. Reese and Seth C. Lewis, “Framing the War on Terror: The Internalization of Policy in the US Press,” *Journalism* 10, no. 6 (2009): 779.

⁶ Edward N. Luttwak, “Toward Post-Heroic Warfare”, *Foreign Affairs* 74, no. 3 (1995): 109–22.

karacterinin politik hedefler doğrultusunda şekillendiğini belirtmiştir. Bu ise devletleri vekil unsurları kullanmaya ya da insansız sistemleri kullanmaya sevk etmektedir.

Vekalet savaşı Andrew Mumford’a göre, savaşın sonucunu etkilemek isteyen üçüncü tarafların var olan çatışmaya dolaylı müdahalesidir.⁷ Bertil Duner bir i çatışmanın sonucunu kendi lehine şekillendirmek isteyen bir dış aktörün çatışmaya katılan bir veya birden fazla gruba, dolaylı olarak müdahale etmesi ve eğitim, silah, muharip, danışmanlık sağlaması olarak tanımlamaktadır.⁸ Rauta ise vekalet savaşını iki veya daha fazla aktör arasında gerçekleşen bir silahlı çatışmada, bir aktörün başka bir aktöre kendi adına savaşması adına güvenmesi olarak tanımlamıştır.⁹ Akca ise vekalet savaşını vekil unsurun patronun müdahale etmesi durumunda kullanacağı pahalı uçakları, zırhlı araçları, füze ve gemileri kullanmaktan ziyade ucuz ve tedarik edilebilir silahları kullanarak hedefe ulaşmaya çalışması açısından “ucuz savaş” olarak değerlendirmektedir.¹⁰ Vekalet savaşının tanımlanmasında tanımlayanın dünya görüşüne veya vurgulamak istediği detaya bağlı olarak değişiklikler görülmektedir. Her tanımlama ilgili çalışma kapsamında faydalı bir ereve sunmuş olsa da kimi zaman araştırmalarda kafa karışıklığına neden olmaktadır.

Asil unsur jeopolitik, ekonomik, i politika ve ideolojik çıkarlar doğrultusunda, ortak hedefte birleştikleri vekil unsurları destekleyebilmektedir.¹¹ Bu ilişkide asil unsurun vekil unsuru seçtiği devlet merkezli bir bakış açısı literatüre hâkim olsa da devletlerin vekil örgütleri nasıl seçtiği kadar vekil örgütlerin de kendilerini destekleyecek devletleri nasıl seçtiğini inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır.¹²

Literatürde asil-vekil ilişkisi yapısı itibarı ile farklı başlıklar altında incelenmekte, bu modeller zoraki, sömürü, etkileşimsel, kültürel ve sözleşmeli olmak üzere beşe

---

⁷ Mumford, *Proxy Warfare*, Oxford: Polity Press, 2013, 1.

⁸ Bertil Duner, “Proxy Intervention in Civil Wars” *Journal of Peace Research*, no. 4, (1981): 353.

⁹ Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta & Michel Wyss, “The Study of Proxy Wars”, i. Routledge Handbook of Proxy Warfare, Routledge, London, 2018, 4.

¹⁰ Levent zdemir & ağdaş Akif Kahraman, “Günümüz Vekalet Savaşlarının Vekalet kuramı çerçevesinde İncelenmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 78, (2023): 176.

¹¹ Watts, Stephen, Bryan Frederick, Nathan Chandler, Mark Toukan, Christian Curriden, Erik E. Mueller, Edward Geist, Ariane M. Tabatabai, Sara Plana, Brandon Corbin, and Jeffrey Martini, “Proxy Warfare in Strategic Competition: State motivations and Future Trends”. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2023, 27.

¹² Belgin şan Akca, *Maskeli Devletler: Silahlı rgtlere Sağlanan Devlet Desteğinin Nedenleri*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2021.

ayrılmaktadır.¹³ Vekalet savaşındaki asil-vekil ilişkisi kendi içerisinde bu ilişkiye has özellikler ve problemleri de barındırmaktadır. Ancak vekalet savaşında vekil maliyeti, vekil unsurun araziye, kültürü, çatışma dinamiklerini daha iyi bilmesi sebebi ile sanılanın aksine artmaktadır. Bu vekalet sürecinde patron ile vekil aktör arasında hedef farklılığı, risk dağılımı, yetersiz ya da özel bilgi, yetersiz gözetleme ve çıkar uyumunda yaşanan problemler ve ahlaki tehlikeler ortaya çıkabilmektedir.¹⁴ Bu gibi problemler ise vekalet ilişkisinin ortak hedeften sapmasına ya da hedefe ulaşamamasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda hem doğrudan müdahalenin hem de dolaylı müdahalenin kendine has dezavantajları olduğu görülmektedir. Devletlerin doğrudan müdahaleden kaçınırken, dolaylı müdahalenin dezavantajlarına yenik düşmeleri politik hedeflere ulaşımı zorlayacağı için, ABD bu problemi ortadan kaldırmaya yönelik stratejiler benimsemeye ve uygulamaya başlamıştır. Zira her ne olursa olsun devletler de milli hedeflerine ulaşmak ve milli menfaatlerini korumak maksadı ile askeri müdahale bulunması gerekmektedir. Bu ikileme çözüm üretmek ve risk toplumlarını kontrol edebilmek adına devletler ve silahlı kuvvetler ise hayati olmayan küresel askeri angajmanlarda insansız sistemlerin ve devlet dışı yerel unsurlardan faydalanılan stratejileri geliştirdiği ve uyguladığı gözlemlenmektedir.

ABD Teröre Karşı Savaş Doktrini kapsamında sadece devletlerle değil, uygun şartların bulunduğu bağlamlarda Devlet Dışı Silahlı Aktörlerle (DDSA) de iş birliği içerisine girmektedir. Belirli bir isme ve belli bir lider kadroya sahip olan, asgari düzeyde birbirine bağlılık gösteren ve belli bir süre şiddet içeren bir mücadeleye girişen gruplar olan DDSA'lar faydalı aktörler olarak değerlendirilmiştir.¹⁵ Devlet otoritesinin zedelendiği bölgelerde ortaya çıkan DDSA'lar küresel ve bölgesel güvenliği tehdit ederken, farklı çıkarlara sahip aktörler tarafından olası bir güvenlik sağlayıcı unsur olarak da değerlendirilmiştir.

Martin Van Creveld, Soğuk Savaş sonrası dönemde devletin şiddet tekelinin kırılarak DDSA'ların ön plana çıktığını belirtmektedir.¹⁶ Lind ise 4. nesil savaşların önemli bir

---

¹³ Amos C. Fox, "Five Models of Strategic Relationship in Proxy War", *Georgetown Security Studies Review* 8, no.2, (2020); Amos C. Fox, "Confronting Proxies", iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London: Routledge, 2023.

¹⁴ Özdemir & Kahraman, *a.g.e.*, 181-82.

¹⁵ Keith Krause & Jennifer Milliken, The Challenge of Non-State Armed Groups, *Contemporary Security Policy* 30, no. 2, (2009): 203.

¹⁶ Hasan Arslan, *Hibrit Savaş: Rusyanın 2014 Yılı Ukrayna Müdahalesi*, 48.

parçasının bu DDSA'lar olduğunu ileri sürmektedir.¹⁷ Krause ve Miliken, Mulaj ve Williams'ın yaptığı tipolojilerde DDSA'ları oluşturan unsurlar; (1) Ayaklanmacılar, (2) Yerel militan gruplar, (3) Savaş ağaları / Şehir çeteleri, (4) Paralı Askerler / Özel Askeri Şirketler, (5) Terör örgütleri, (6) Kriminal Gruplar olarak sıralanmıştır.¹⁸ Nitekim bu çalışmada da DDSA'lar, uluslararası hukukta tanımlanan egemen devlet kavramının dışında kalan, ulus ötesi karaktere sahip, belirli bir bölgede dini, etnik, politik ve ekonomik amaçlarına ulaşmak adına sahip olduğu silahlı gücü melez askeri taktikler ile harmanlayarak kullanan, hiyerarşik bir organizasyona sahip ve toplumsal rıza üretiminde kendine has yöntem ve stratejilerden faydalanan silahlı gruplar olarak ele alınmaktadır.

Bu doğrultuda uygun bağlam olduğu taktirde ve hedef bölgede çıkarını korumak maksadı ile ABD'nin aşiret liderleri, savaş ağaları, mafya gruplar, terör örgütleri, kriminal gruplarla iş birliği yapma imkânı bulunmaktadır. ABD, bu aktörlere ateş destek, hava saldırısı desteği, askeri eğitim, teçhizat desteği ve istihbarat desteği sağlayarak onları daha nitelikli unsurlar haline getirmektedir. Böylece verilen desteğin daha verimli kullanılmasını sağlamakta, kendisi zayıf vermemekte, risk ve maliyeti hem düşürüp hem de yerel unsurlarla paylaşmakta ve bölgeyi terk ettiğinde dahi güvenliği kendi başına sağlayabilecek nitelikli partnerler oluşturma peşindedir. Bu ise toplumsal tepkiyi ve olası iç politikadaki problemleri en aza indirmektedir. Ancak bu tür vekil unsurları desteklemek kısa vadede askeri başarılar sağlarken, uzun vadede bölgesel ve yerel dinamikleri bozarak istikrarsızlık, müttefiklerin güvenliğine hanel gelmesi ve yeni güvenlik tehditlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Afganistan'da Taliban karşısında Kuzey İttifakı'nın desteklenmesi bir terör örgütü ile mücadele etmek için bir başka DDSA'nın kullanılmasına örnek oluşturmaktadır. Yerel unsurların Özel Kuvvetler Komutanlığı (ÖKK) askerleri ve hava saldırıları ile desteklendiği bu model, zaman içerisinde "Afgan Modeli" olarak anılmıştır. Amerika'nın Afganistan'da formülize ettiği ve kısa sürede başarı getiren bu yöntemi, daha sonra Doğal Kararlılık Harekatı'nda (DKH) (Operation Inherent Resolve – OIR) da kullanmıştır. Irak'ta meşru hükümetin silahlı unsurları ve kuzeyde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) peşmergeleri ile çalışan ABD, Suriye'de Esad rejimini meşru

---

¹⁷ Rod Thorntorn, *Asymmetric Warfare: Threat and Response in The Twenty First Century*, Cambridge: Polity Press, 2007, 156.

¹⁸ Ersel Aydın, *Assessing Violent Nonstate Actorship in Global Politics: A Framework for Analysis*, *Cambridge Review of International Affairs* 28, no. 3, (2015): 427.

görmemesi, muhalifleri ise şüpheli ya da yetersiz görmesi sebebi ile bir terör örgütü ile çalışmıştır. DDSA'lara verilen bu desteğin önemli bir kısmı gizli operasyonlar kapsamında verilmektedir. Ancak Afganistan ve Irak örneklerinde de görülebileceği üzere, ABD bazı durumlarda DDSA'lara askeri yardım faaliyetleri kapsamında, anayasa tarafından onaylanmış ve bütçesi ayrılmış bir şekilde eğit-donat ve imkân-kabiliyet arttırma harekâtı gerçekleştirmektedir.

Bu askeri faaliyetlerden birisi olan Güvenlik Gücü Yardımı (GGY), müttefik ve partner unsurların silahlı güçlerinin kendine yeter hale gelmesi, imkân ve kabiliyetlerinin arttırılması, eğitimi ve donatımının gerçekleştirilmesi ve bunun sonucunda iç de dış tehditler ile mücadele edebilir hale gelmesini kapsamaktadır. ABD Silahlı Kuvvetler Doktrini ve FM 3-07'ye göre GGY *“Meşru bir otoriteyi desteklemek amacıyla yerel unsurlar, ev sahibi ülke veya bölgesel güvenlik güçlerini oluşturmak, görevlendirmek ve sürdürmek için yapılan eylemlerin tümü”* olarak tanımlanmaktadır. Geniş bir Güvenlik Sektörü Reformunun parçası olan GGY, bir reformdan ziyade partner kapasitesi inşası çabalarının bütünüdür.¹⁹ Bu özellikleri itibarıyla da diğer askeri yardım faaliyetleri ile örtüşen noktaları olduğu gibi, örtüşmeyen alanlara da sahiptir.

Nitekim bu eğit-donat-danış-savaştır desteğini alan DDSA'lardan birisi de Türkiye'nin uzun yıllardır mücadele ettiği etnik ve ayrılıkçı terör örgütü PKK'nın Suriye kolu olan PYD/YPG'dir. ABD'nin uyguladığı bu yöntem doğrudan ve dolaylı müdahalenin dezavantajlarını dengelemektedir. Ancak ABD'nin PYD/YPG'ye vermiş olduğu askeri destek, DAES'e karşı kısa vadede başarı getirirken, orta ve uzun vadede bölgesel güvenlik denkleminde yeni problemler eklemektedir. YPG'nin imkân ve kapasitesinin artırılması ile bölgede kendine yeterli bir terörist aktörün ortaya çıkmasına olanak sağlamakta, böylece müttefikinin güvenliğini tehdit etmektedir.

Çalışma nitel bir araştırma olup, ilgili akademik metinlerin ve belgelerin incelenmesinde içerik analizi ve belge incelemesi teknikleri kullanılacaktır. Bu doğrultuda literatürdeki makale, tez, rapor, haber, hatırat gibi yazıların okunmasının yanı sıra devletlerin resmî belgeleri de incelenecek ve değerlendirilecektir. Sahaya yönelik bilgilerin önem arz ettiği son bölümde, ABD Kongresine sunulan raporlar temel bilgi kaynağı olarak

---

¹⁹ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, Washington, DC: Department of Army, 2009, V; Department of the Army, *Stability Operations*, FM 3-07, Washington, DC: Department of Army, 2008.

değerlendirilecektir. Bunun yanı sıra konunun güncelliği koruması sebebi ile basına ve haberlere yansıyan rapor ve bilgiler de bu kapsamda incelenecektir.

Vaka analizi yönteminin kullanılacağı çalışmada, ABD'nin Teröre Karşı Savaş stratejisi kapsamında DDSA'lardan nasıl faydalandığı ve bu unsurları GGY kapsamında nitelik ve nicelik açısından nasıl geliştirdiği, Suriye İç Savaşında DAEŞ terör örgütü karşısında YPG terör örgütünün desteklenmesi üzerinden incelenecektir. Vekalet savaşı kapsamında yaşanan problemleri değerlendirmede asil-vekil teorisi, devletlerin ve örgütlerin birbirilerini nasıl seçtiğinin incelenmesinde devlet seçim teorisi ve örgüt seçim teorisinden faydalanılacaktır. Tez kapsamında savaş teorilerinden ve kavramsal açıklamalarından faydalanılacak olup, temelde vekalet savaşı teorik çerçevesinden ilerlenecek, bir uluslararası ilişkiler teorisinin kapsamında ilerlenmeyecektir. ABD'nin YPG terör örgütüne vermiş olduğu eğitim-donat desteği GGY kapsamında değerlendirilecektir.

Suriye İç Savaşının başlamasının ardından on yılı geçmesine rağmen, iç savaş söz konusu tezin yazılmaya başladığı süreçte son bulmamıştır. Tezin yazım zamanı zarfında bu çatışmalar birçok cephede azalsa da yeniden alevlenme riski her zaman bulunmuştur. Dolayısıyla çalışmaya başlandığında, zamansal açıdan 2024 yılının sonu ile sınırlı tutulmuştur. Sagada yaşanan gelişmeler sonucunda 2024 yılının son aylarında Suriye'de rejim devrilmiş ve iç savaş kısmen son bularak yeni tartışmalara gebe olmuştur. Ancak müteakip süreç bu tezin kapsamı dahilinde olmasa da daha sonraki çalışmalara konu olacaktır.

İç savaşın son dönemlerde yavaşlaması, sahada ve politik cephede çok fazla değişimin olmaması akademik yayınların da azalmasına ve gündemde sıradanlaşmasına neden olmuştur. Öte yandan savaşın halen devam etmesi, bazı belgelerin paylaşılmasına ya da yorumların yapılmasına da engel oluşturmaktadır. Nitekim devletlerin DDSA'lara vermiş oldukları desteklerin çoğunlukla gizli operasyonlar kapsamında yapılması da kaynaklara ulaşım konusunda sınırlılık oluşturmıştır. Dolayısıyla hatıratlar, akademik metinler, devletlerin resmî belgeleri ve raporları temel alınmıştır. Bu hususta ABD'de DKH için hazırlanan ve Kongre'ye her üç ayda bir sunulan inceleme raporları önemli bir bilgi kaynağı olmuştur. Bu raporlarda finansman miktarı, eğitim türü, istihbarat analizi, güncel gelişmeler, mülakatlar, röportajlar gibi birçok değerli bilgi resmî belge olarak aktarılmıştır. Ancak iç savaşın bitmesi ile beraber ortaya çıkacak yeni eser ve kaynakların

değerlendirilmesi ile ileri dönemde daha iyi analizlerin ve yorumların yapılması mümkün olacaktır. Zira mevcut ve güvenilir bilgi kaynağı artacaktır.

Çalışmanın YPG-ABD ilişkisini temel alması sebebi ile Suriye İç Savaşındaki diğer aktörlerin müdahil gelişmeler, bu ilişkiyi etkilediği ölçüde ele alınmıştır. Dolayısıyla diğer aktörlerin müdahil olduğu diplomatik görüşmeler (Cenevre ve Astana gibi), askeri hareketler (Türkiye'nin meşru müdafaa hakkı ve İsrail'in Hizbullah unsurlarını bombalaması) sadece ABD-YPG ilişkisini ilgilendirdiği ölçüde değerlendirilmiştir. Buna paralel olarak Suriye İç Savaşının çevre ülkeleri nasıl etkilediği, kaç yerinden edilmiş mültecinin farklı ülkelere gitmek zorunda kaldığı, DAESH'in temel ideolojisinin ne olduğu, hangi şehrin detaylı bir şekilde nasıl düştüğü gibi detaylar tezin kapsamında yer almamaktadır.

Bu çalışmanın önemi, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte güvenlik tehditlerinin doğasının ve savaşların karakterinin köklü şekilde değiştiği bir dönemde, devlet dışı silahlı aktörlerin giderek daha merkezi bir tehdit unsuru hâline geldiği gerçeğinden hareketle, ABD'nin 2014-2024 yılları arasında Suriye'de uyguladığı GGY analiz ediyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışma, klasik doğrudan ve dolaylı askeri müdahale yöntemlerinin eksikliklerini detaylı olarak ele almakta, bu iki yöntem arasında konumlanan ve literatürde yeterince ayrıntılı biçimde çalışılmamış üçüncü bir müdahale stratejisinin varlığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda DDSA'ların (Devlet Dışı Silahlı Aktör) hangi şartlar altında etkin sonuçlar doğurabileceğini, hangi durumlarda ise bölge güvenliği ve istikrarı açısından yeni sorunlara yol açabileceğini, Suriye'deki YPG örneği üzerinden kapsamlı bir biçimde değerlendirmektedir. Ayrıca çalışma, vekalet savaşları literatüründe sıklıkla atlanan vekil unsurların manipülasyon yeteneğini, aktör seçiminin risklerini ve bu seçimin uluslararası ilişkiler üzerindeki stratejik etkilerini ayrıntılı olarak inceleyerek literatüre önemli katkılar sağlamaktadır. Böylece bu tez, ABD'nin YPG'ye sağladığı askeri destek bağlamında Türkçe literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmakta ve gelecekte benzer çatışma ortamlarında uygulanabilecek eğit-donat-danış-savaştır yaklaşımının anlaşılmasına yönelik akademik ve pratik açıdan değerli bir temel oluşturmaktadır. Çalışma ayrıca, devletlerin terörizmle mücadelede kendi çıkarları doğrultusunda terör tanımını nasıl esnetebileceğini, bunun ittifak ilişkileri ve bölgesel dengeler açısından ortaya çıkardığı sonuçları da ayrıntılı biçimde analiz ederek önemli bir tartışma sunmaktadır.

Daha önce ABD'nin uyguladığı askeri savunma programlarına yönelik yapılan araştırmalar mevcut olsa da bu çalışmalar sınırlı kapsamda kalmakta ve güncelliklerini yitirmiş durumdadır. Ayrıca, vekâlet savaşları ve eğit-donat programları üzerine birçok çalışma gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, bu iki konuyu birleştiren ve birlikte değerlendiren araştırmalara literatürde pek rastlanmamaktadır. Çünkü doğrudan müdahaleler genellikle vekâlet savaşı kapsamında değerlendirilmemektedir. Bu çalışma ise eğit-donat programlarını, dolaylı ve doğrudan müdahale türlerine alternatif bir müdahale yöntemi olarak sunarak, literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Vekâlet savaşı, son dönemlerde oldukça popüler ve geniş çapta araştırılan bir kavramdır. Buna rağmen, kavramı detaylı bir şekilde inceleyen ve yeni bakış açıları sunan akademik çalışmalar hâlen sınırlı sayıdadır. Bu çalışma, vekâlet savaşı olarak sıklıkla değerlendirilen Suriye İç Savaşı'nın klasik anlamda bir vekâlet savaşı olmadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bölgesel ve küresel aktörlerin, farklı saiklerle yerel unsurları desteklerken, aynı zamanda kendi silahlı kuvvetlerini de bu yerel aktörlerle birlikte kullandıkları görülmektedir.

Suriye İç Savaşı özelinde Türkiye, İran ve Suriye gibi bölgesel aktörler, doğrudan kendi silahlı kuvvetlerini sahaya sürmenin yanı sıra, destekledikleri yerel gayrinizami aktörler aracılığıyla hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Buna karşılık, Rusya ve ABD gibi küresel aktörler, çatışma alanına olan uzaklıkları ve milli güvenliklerine yönelik tehdidin bölgesel aktörlere nazaran daha düşük olması nedeniyle, kendi askeri unsurlarını cephe hattına sürmek yerine tercih ettikleri vekil aktörler üzerinden müdahalede bulunmayı seçmektedirler.

Ancak vekil aktörlerin eğitim, nitelik, nicelik, motivasyon, amaç, araç, teçhizat ve disiplin bakımından yetersizlikleri, politik sonuçlara ulaşmayı hedefleyen askeri başarıları sınırlı kılmaktadır. Bölgesel aktörler çatışma sahasına daha yakın oldukları, bölge üzerinde nüfuza sahip bulundukları ve iç savaşı kendi güvenlikleri açısından doğrudan tehdit olarak gördükleri için, Thomas Huber'in "Bileşik Savaş" (Compound Warfare) kavramıyla ifade ettiği nizami ve gayrinizami unsurların birbirlerini destekleyecek şekilde kullanılması yönteminden faydalanmaktadırlar. Buna karşılık, Rusya ve ABD gibi küresel güçler ise özel askeri şirketler ve yerel unsurlardan faydalanırken, bu unsurları Özel Kuvvetler (ÖKK) ve hava gücü ile desteklemeyi tercih etmektedirler. Burada eğit-donat faaliyetlerinin yanı sıra, zayıfların yerel unsurlar tarafından üstlenilmesi de söz konusudur.

Her iki yaklaşımda da zayıf hassasiyeti, risk ve maliyet paylaşımı, toplumsal tepkinin yönetilmesi ve insan gücü açısından destek alma hedeflenmektedir. Bu şekilde, doğrudan ve dolaylı müdahale yöntemlerinin dezavantajlı yönleri dengelenebilmektedir. Ancak bu ilişkileri karşılaştırmalı olarak ve ayrıntılı bir biçimde inceleyen çalışmaların sayısı literatürde, özellikle de Türkçe literatürde sınırlıdır. Dolayısıyla bu çalışma, vekâlet savaşı, eğit-donat, risk ve maliyet paylaşımı gibi alanlarda literatürdeki önemli bir boşluğu kapatacaktır. Ayrıca başarılı olan bu yöntem, gelecekte gerçekleştirilecek büyük güç mücadeleleri sırasında devletlerin milli güvenliklerine doğrudan tehdit oluşturmeyen ikincil önemdeki çatışma bölgelerinde tercih edebileceği silahlı kuvvet kullanım yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkabilecektir.

Bu çalışmanın ana araştırma sorusunu GGY'nin (GGY) ABD'nin, 2014-2024 yılları arasında Suriye'de DAES ile mücadele stratejisini nasıl şekillendirdiği ve bu strateji doğrudan ve dolaylı askeri müdahalelerin eksikliklerini gidermede nasıl bir rol oynadığı olmuştur. Bu ana araştırma sorusuna ek olarak bir dizi alt soruya yanıt aranmıştır. Bu kapsamda ABD'nin DAES terör örgütü ile mücadele için kullanmış olduğu yarı dolaylı askeri müdahale stratejisinin askeri, politik ve toplumsal sebepleri ve sonuçlarının neler olduğu; ABD'nin Suriye'de DAES ile mücadelede YPG'yi vekil güç olarak seçmesinin hangi taktik, stratejik ve politik faktörler üzerine kurulduğu; YPG'nin Suriye'de PKK'nın uzun yıllardır süregelen yapılanması üzerine örgütü nasıl inşa ederek dönüştürdüğü; ABD'nin 2014-2024 yılları arasında YPG'ye sağladığı desteğin örgütün askeri, politik ve stratejik kapasitesini nitelik, nicelik ve yapılanma açısından nasıl dönüştürdüğü; ABD'nin YPG'yi destekleme stratejisi, kısa vadede askeri başarı sağlarken uzun vadede nasıl yeni güvenlik ve istikrar sorunları yarattığı sorularına yanıt aranmıştır.

Çalışma kendi içerisinde kavramsal ve teorik açıdan savaşın incelendiği, ABD'nin stratejik belgelerinde eğit-donat ve imkân-kabiliyet inşasının nasıl yer aldığı ve uygulandığı ve son olarak da Suriye İç Savaşı kapsamında YPG-ABD ilişkisinin incelendiği üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kendi içerisinde şiddet ve savaş kavramlarının incelenmesi, savaşın değişen karakteri ve değişmeyen doğasının ele alınması, vekalet savaşının teorik incelemesini ele almaktadır. Bu bölümde daha üçüncü bölümde ele alınacak vakanın gerekli kavramsal ve teorik çerçevesi tartışılmış, toplumsal ve küresel dinamiklerin devletleri vekalet savaşı ve doğrudan müdahale arasında bir orta yol stratejisi bulmaya nasıl sevk ettiği değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ABD'nin stratejik belgelerinde değişen tehdit ortamının nasıl değerlendirildiği ele alınmış, teröre karşı savaş kapsamında eğit-donat ve imkân-kabiliyet artırma

faaliyetlerinin hangi sebeplerle ve nasıl gerçekleştirildiği vakalar ile incelenmiştir. Nitekim çalışmanın son bölümünde Suriye İç Savaşı'nın nasıl başladığı, hangi aktörlerin müdahil olduğu, politik çözüm süreçlerinin nasıl ilerlediği incelenmiştir. Yine aynı başlık altında PYD/YPG terör örgütünün nasıl kurulduğu ve Suriye İç Savaşında ön plana çıktığı, ABD'nin vermiş olduğu desteğin onu sıradan bir terör örgütünden konvansiyonel kabiliyete ve ülkenin üçte birini kontrol eden aktöre çevirdiği ilk iki bölümde verilen teorik ve kavramsal çerçeve kapsamında değerlendirilmiştir.

1

ŞİDDET VE SAVAŞ

Savaş mefhumunun temelinde şiddet olgusu yer aldığından, öncelikle şiddetin ne olduğu ve savaşın hangi tür bir şiddet eylemi olarak değerlendirilebileceği tartışılmalıdır. Bu doğrultuda, ilk olarak şiddet kavramı ele alınacak, ardından savaşın kolektif bir şiddet biçimi olarak niteliği incelenecektir. Çalışmanın merkezinde yer alan savaş olgusunun doğası tarihsel süreç boyunca sabit kalmakla birlikte, karakterinin dönemin koşulları ve dinamikleri doğrultusunda değişim gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle, savaşın karakterinin geçmişten günümüze geçirdiği dönüşüm ve modern dönemdeki savaşların önceki dönemlere kıyasla hangi açılardan farklılaştığı değerlendirilecektir. Son olarak, dolaylı müdahale yöntemleri çerçevesinde vekâlet savaşlarının ortaya çıkışı ve gelişimi ele alınacak; bu bağlamda devletler ile devlet dışı aktörlerin hangi saiklerle birbirlerini tercih ettikleri irdelenecektir.

1.1 Kolektif Şiddet Olarak Savaş ve Savaşın Tanımı

1.1.1 Şiddet

Şiddet, tıpkı savaş mefhumu gibi, Antik Çağ düşünürlerinden Aristoteles ve Platon'dan başlayarak, modern dönemde Hobbes, Locke, Clausewitz, Arendt ve Galtung gibi pek çok düşünür tarafından farklı bağlamlarda tartışılmış; tanımı, sınırları ve toplumsal işlevi üzerine çeşitli teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir.

C. Wright Mills'e göre “*Tüm siyaset, iktidar mücadelesinden ibarettir; iktidarın nihai biçimi şiddettir.*”²⁰ Şiddet kanunlara uymamak, kişiye zarar vermek, ona hakaret etmek, onurunu kırmak, var olan huzura son vermek; birinin hakkını gasp etmek, hırpalamak, incitmek veya canını yakmak amacıyla zor kullanılması olarak bilinmektedir. Ancak şiddet aynı zamanda yıkıcı ve öfke barındıran davranışlarda bulunmayı da kapsamaktadır.²¹ Tarih boyunca insanoğlunun dikkatini ve ilgisini çeken şiddet mefhumu, Platon'dan Arendt'de dek birçok düşünür tarafından tarihin tozlu raflarına kaldırılması gereken bir olgu olarak görüldüğü gibi; Sorel, Lenin, Sartre gibi birçok

²⁰ Hannah Arendt, *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker, İstanbul: İletişim Yayınları, 2021, 45.

²¹ Yavuz Erten & Cihat Ardalı, *Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları*, Cogito, Sayı. 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007.

düşünür tarafından da bir işe yarayan olgu olarak görülmüştür.²² Zira bu düşünürlere göre şiddet kullanışlı bir araç, üretken bir eylem olma potansiyeline sahiptir.

Kamus-ı Turki'de şiddet; “*sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet*” kullanma olarak geçmektedir. TDK'ya göre ise şiddet “*bir hareketin veya gücün derecesi, sertlik, hız, bir hareketten doğan güç, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu veya davranışta aşırılık*” olarak tanımlanmıştır.²³ Türkçe'de kullanıldığı üzere etimolojik kökeni Arapça olan kelime “شدة / şdd” kökünden türemiş ve “*sertlik, katılık, yoğunluk*” anlamlarına sahiptir.²⁴ Şiddet kelimesinin İngilizce karşılığı olan “*violence*” ise Latince *Violentia*, *Violentus*, *Violare* kelimelerinden türemiştir. *Violentia*; şiddet, sert ya da acımasız kişilik anlamlarına; *Violance* fiili şiddet kullanarak davranmak ve kurallara karşı gelmek anlamına,²⁵; *Violentus*; cebirli, kuvvetli, hiddetli, sert, zorlu, taşkın anlamlarına gelmektedir. Etimolojik tartışma, farklı kültürlerin şiddet kavramından ne anladığını, ona nasıl bir rol veya önem atfettiği açısından da önem arz etmektedir. Zira düşünsel kapasitenin önemli bir belirleyicisi de kelimelerin insanlarda oluşturduğu algı ve izlenimlerdir. Dar anlamıyla şiddet; dışarıdan insanların bedensel bütünlüğünü hedef alan, sert ve acı verici bir eylemdir. Geniş anlamıysa ise şiddet, yukarıda bahsedilen eylemler kadar, bu eylemlerin ve eylem teşebbüslerinin insan üzerinde yarattığı dolaylı ve somut şekilde hissedilen etkilerini de kapsamaktadır.²⁶ Kısacası şiddet, zor yolu ile bu zor yoluna maruz kalanın direncini kırarak rızamızı kabul ettirmektir.²⁷ Nitekim bu tanım, Clausewitz'in kolektif bir şiddet olan savaş tanımı ile de paralellik göstermektedir.

Şiddet, bu eylemden kimin etkilendiğine, amacına veya motivasyonuna göre kategorilere ayrılabilir. Şiddet bireysel (kendi kendine), kişiler arası (ikili ilişkiler içinde) ve kolektif (bir grup insanı içinde barındıran) şekilde ortaya çıkabilir. Şiddetin tipolojisi çıkartılırken, kişiler arası gerçekleşen şiddet ile kolektif karaktere sahip şiddeti birbirinden ayırmak gereklidir. Özel şiddet ölümcül, bedensel, cinsel şiddeti kapsayan

²² Murat Ertan Kardeş, *Şiddet ve Politika*, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2023, 11.

²³ Türk Dil Kurumu, “Şiddet,” Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/siddet> [Erişim tarihi 11.02.2025].

²⁴ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca ve Türkçe Lügat*, (Ankara: Aydın Kitabevi, 1993), 997.

²⁵ Yves Michaud, “Şiddet”, Çev. Cem Muhtaroglu, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1991), 8.

²⁶ Artun Ünsal, “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, *Cogito*, Sayı. 6-7, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007), 31-33.

²⁷ Mehmet C. Şakar, “Carl Schmitt: Ontolojik Düşman ve Devletin Şiddet Tekeli”, iç. *Başkası ve Şiddet*, ed. Işıl Bayar Bravo & Hamdi Bravo, Ankara: Fol Kitap, 26.

cürümsel şiddet ile, intihar ve kazayı kapsayan cürümsel olmayan şiddetten oluşmaktadır. Kolektif şiddet ise grubun bireylere karşı, grubun kendi içinde, grubun diğer gruplara karşı ve grubun iktidara karşı uyguladığı şiddeti kapsayan grup şiddeti ile, iktidarın birey ve gruplara karşı şiddeti ve uluslararası şiddeti kapsayan devlet şiddetinden oluşmaktadır.²⁸ Bu doğrultuda savaş iki hasım grubun birbirini hedef aldığı kolektif ve cürümsel bir şiddet eylemi kategorisine girmektedir. Şiddet bir amaç olarak mı yoksa bir amaç adına mı yapıldığına bağlı olarak ikiye ayrılmaktadır. Amaç olarak şiddete başvurmak bir dışavurum örneği oluştururken, belirli hedeflere ulaşmak adına şiddetin caydırıcı ya da cezalandırıcı bir şekilde kullanımı araçsal yapısını ortaya koymaktadır.²⁹ Örneğin şiddet kişinin otoritesinin zayıfladığı veyahut tehdit edildiği yerlerde var olan iktidarı muhafaza etmek için kullanılan faydalı bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁰ Devletlerin milli menfaat ve çıkarlarını korumak maksadı ile savaşa girilmesi ise kolektif ve cürümsel şiddetin bir amaç adına yapıldığını öne çıkarmaktadır.

Otoriteye karşı oluşan bu tehdit bir grup içinde kişiler arasında gerçekleşeceği gibi, gruplar arası da gerçekleşebilmektedir. Bu tarz gruplar arası şiddet eylemleri ise kolektif şiddete birer örnektir. Kolektif şiddet çoğunlukla ekonomik, sosyal veya politik çıkar amacı ile belli bir grup tarafından şiddetin kasıtlı ve sistemli olarak kullanılması ile ortaya çıkmaktadır. Nitekim savaş da terörizm de kolektif şiddet türlerindendir. Latince insanların korkudan titremek anlamına gelen “tres-“ kökünden türeyen bu kelime, sonuna “-ism” gelmesi ile sistematik bir karakter kazandırmaktadır.³¹ Geniş anlamda terörizm, temelde korkunun sistematik bir şekilde kullanılarak insanların politik davranışlarının şekillendirilmesidir. Ancak terörizmin uluslararası literatürde üzerinde uzlaşmış bir tanımı yoktur ve de bu durum manipüle edilebilir durumlar doğurmaktadır. Edward S. Heyman 73 akademik sözlükteki terörizm tanımlarına bakarak terörizmi şöyle tanımlamıştır: “*Terörizm, siyasi amaç güden, güç veya şiddet tehdidi ya da kullanımı içeren ve kamuoyunun dikkatini çekme amacının önemli bir rol oynadığı bir taktır.*”³²

---

²⁸ Ünsal, a.g.e., 35.

²⁹ Ünsal, a.g.e., 31.

³⁰ Kardeş, *Şiddet ve Politika*, 36.

³¹ Alex Schmid, *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, 41.

³² Edward S. Heyman, *Power and the Semantics of Terrorism*, in *Covert Action: The Roots of Terrorism*, 44. Quoted from Schmid, “Terrorism - The Definitional Problem,” 381.

Benzer bir şekilde, devletlerin diplomatik yollarla çözemediği durumlarda politik amaçlarına savaş (kolektif şiddet) kullanarak ulaşmaya çalışması, şiddetin sadece birey ve toplum seviyesinde değil aynı zamanda devletlerarası ilişkilerde de önemli bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Prusyalı savaş teorisyeni Clausewitz'in "*Savaş siyasetin başka araçlarla (şiddet araçlarıyla) devamıdır.*"³³ sözü de bu amaç ve araç arasındaki ilişkiyi doğrular niteliktedir. Fenomenolojik açıdan kuvvete yakın olan şiddet, araçsal karakteriyle ondan ayrılır ve kuvvet çarpanı özelliği ile doğal kuvvetin yerine geçinceye dek onu çoğaltmak amacı ile kullanılır. Bu sebeple her zaman bir amacın rehberliğine ve meşrulaştırılmaya muhtaçtır.³⁴ Zira hem toplumsal hem de dilsel olarak sahip olduğu algının yanı sıra, önüne veya sonuna geldiği isimleri olumsuzlaştıran karakteriyle "şiddet" her zaman meşrulaştırılma zemini arayışı içindedir.³⁵ Bilhassa modern toplumlarda şiddet meşru müdafaa dışında yüksek ölçüde sınırlandırılmıştır. Devletler de kendi haklarını korumak amacı ile şiddet araçlarını kullanmadan evvel bunları haklı ve meşru göstermeye çalışarak toplumsal ve uluslararası desteği kendi saflarına çekmenin peşindedir.

Şiddet devletler tarafından sadece diğer ülkelere karşı değil, aynı zamanda kendi toplumlarına karşı da kullanılabilir. Toplumu kontrol altında tutmayı hedefleyen ve gerekli vergileri toplarken güvenliği ve asayişini sağlamaya çalışan devlet, şiddeti bu noktada bir araç olarak kullanmaktadır. Max Weber, "Meslek Olarak Siyaset" adını verdiği eserinde devleti "*belirli bir coğrafya üzerinde şiddeti kullanma tekelini meşru biçimde elinde bulunduran insan topluluğu*" olarak tanımlamıştır.³⁶ Bu tanım, şiddetin kullanımını sadece devlete ve devletin araçlarına tahsis ederken, bunun dışında kalan devlet dışı aktörlerin şiddete başvurmalarını kanun dışı (*illegal*) olarak sınıflandırmıştır. Bu süreçte devlet bir izolasyon sürecine girerek şiddeti gündelik hayattan çıkarmıştır.³⁷ Ancak bu sınırlandırma şiddetin bu aktörler tarafından kullanılmasını engellememiş, ayaklanmacı gruplar, gerilla grupları, terör örgütleri ve ayrılıkçı gruplar politik amaçlarına ulaşmak amacı ile şiddeti bir araç olarak kullanmışlardır. Bu bilgiler ışığında,

---

³³ Clausewitz, a.g.e., 87.

³⁴ Arendt, a.g.e., 56-61.

³⁵ Mehmet C. Şakar, "Carl Schmitt: Ontolojik Düşman ve Devletin Şiddet Tekeli", 24.

³⁶ Max Weber, "Politics as a Vocation", iç. Max Weber: Essays in Sociology, ed. H.H. Gerth and C. Wright Mills, Oxford: Oxford University Press, 1946, 6.

³⁷ Mehmet C. Şakar, "Carl Schmitt: Ontolojik Düşman ve Devletin Şiddet Tekeli", 31.

insanlık tarihini önemli ölçüde etkilemiş olan savaşlar, ayaklanmalar ve terör saldırıları temelde kolektif olarak politik amaçlara ulaşmak amacı ile icra edilen şiddet eylemleridir. İktidarlar tarihin farklı dönemlerinde, hatta bilimsel çalışmaların hızlandığı 19. ve 20.yüzyıllarda bilimsel tezlerden faydalanarak şiddet kullanımını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Ancak bu tezlerin önemli bir kısmı yeterli bilimsel altyapıdan ve veriden yoksundur. Şiddetin ve savaşımaya olan eğilimin hayvan atalarımızdan bize kalan kalıtsal bir miras olduğu, şiddetin insan doğasında genetik ve programlanmış bir olgu olduğu, evrimsel aşamada saldırgan insanların daha fazla ayıklandığı, insanların şiddete yönelik bir beyine sahip olduğu, savaşların içgüdüsel davranışlardan kaynaklandığı bu yaklaşımlardan olup, bilimsel olarak yanlıştır.³⁸ Bir grup insanın başka bir grup insana uygulamış olduğu kolektif ve cürümsel bir şiddet eylemi olan savaş, yapısı itibarı ile araçsal özelliğe sahip olup, doğuştan gelen değil sonradan öğrenilen bir özelliktir. Peki savaş bu kadar basit açıklanabilir mi? Bir sonraki başlıkta bu soruya detaylıca değinilecektir.

1.1.2 Savaş

İnsanların içindeki en kötüyü olduğu kadar en iyiyi de çıkaran, tarih yazımının önemli bir parçası olan ve birbirini tanımayan iki insanı sırt sırta olduğu kadar karşı karşıya da getirebilen bir mefhum olarak savaş; askerlerin, politikacıların, düşünürlerin ve halkın daima tartışma konusu olmuş ve doğrudan ilgilendirmiştir. İnsanoğlunun tarihi kadar eski bir olgu olan savaş, ilk toplulukların ortaya çıktığından bu yana medeniyetin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Savaş ve savaşın çıkış sebepleri, ondan ne anladığımıza göre değişiklik göstermiş, antropologlar, polemologlar, psikologlar, sosyologlar, siyaset bilimciler ve hukukçular savaşı farklı şekilde tanımlamıştır.

Her ne kadar savaşın tanımı onu tanımlayana göre değişiklik gösterse de yapılan tanımların her biri savaşın ne olup ne olmadığını belirterek kavramın sınırlarını çizmeye, kavramın tanımlamak için kullanıldığı durumlar arasında bir tutarlılık sağlanmasına ve üzerinde konuşup, fikir yürütmek için bir başlangıç noktası oluşturma özellikleri taşımaktadır.³⁹ Öte yandan toplumsal bir olgu olarak savaş, toplumların savaşa bakış açıları ve verdikleri önem ile de şekillenmektedir. İnsanlar savaş olgusunu

---

³⁸ Ünsal, a.g.e., 37-38.

³⁹ John A. Vasquez, *The War Puzzle Revisited*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009, 15.

şekillendirirken, savaş olgusu ise insanları şekillendirmektedir. Birbirini şekillendiren ve zaman içerisinde değişime uğrayan bu işteş süreçte savaş tanımı her zaman gerçekliği tam olarak yakalayamasa da mutlaka farklı bir bakış açısını ortaya koymaktadır.

Savaşın karakterinin zaman içerisinde değişmesi ile beraber toplum ve düşünürler üzerinde bıraktığı etki de değişmektedir. Öte yandan farklı disiplinlerden düşünürlerin savaşı tanımlamada vurguladıkları noktalar birbirinden ayrılmakta, bu sayede savaşa yönelik daha derin düşünceler ortaya çıkmaktadır. Ancak tüm savaşları kapsayacak geniş bir tanım yapmanın zorluğu ve tanımın içerisine birçok ögenin girmesi tanımın işlevselliğini azaltırken, çok dar bir tanımın benimsenmesi de kullanılabilirliğini sınırlamaktadır. Dolayısıyla yapılan tanımları dönemin bağlamı, savaşın özellikleri, hangi bakış açısıyla yapıldığı, ne tür yöntemle incelendiği gibi değişkenlere bağlı olarak değerlendirmekte fayda vardır.

Etimolojik olarak bakıldığında, “savaş” kavramı Eski Türkçe’de “vur” anlamına gelen “tokı” kelimesinden türemiştir. Tok kelimesi zaman içerisinde sok, soğ, sov, sav, sava olarak evrilmiş, eylemin işteş hali olarak savaşmak ortaya çıkmıştır.⁴⁰ Yani vuruşmak, savaşmak anlamında kullanılmıştır. İlginçtir ki Roma İmparatorluğu’nun kıta Avrupa’ında bıraktığı izlere rağmen Avrupa’nın genelinde Latince savaş anlamına gelen “*bellum*”dan ziyade Cermen kökenli “*werran*” kelimesinin devamı olan kelimeler kullanılmıştır. Örneğin savaşın İngilizce karşılığı olan “*war*” aynı kökten gelmiş ve anlaşmazlık, karışıklık, büyük çaplı askeri çatışma anlamlarına gelmektedir.⁴¹ Latince savaş anlamına gelen *bellum* ise içinde duo kökünden gelen *duellum*, yani düello kelimesini barındırmaktadır. Savaşta düşman (*hostis*) da kişisel problemlerin muhatabı olan düşman (*inimicus*) birbirinden ayrılmıştır. Savaş Latince kökeninden de anlaşılacağı üzere işteş eylemlerin sonucu ortaya çıkmaktadır. Barış (*pax*) ise bu eylemin ve durumun sonucudur.⁴² Almanca muharebe anlamına gelen “*schlacht*” kelimesinin ise etimolojik olarak “katletmek / kurban vermek” anlamına gelen “*slahten*” kelimesinden gelmektedir. Benzer bir şekilde Clausewitz, muharebenin kanlı bir eylem olduğunu, komutanların ve

---

⁴⁰ Zafarjon Siddikov. "Vuruş Kavramlı Türkçe Akraba Kelimeler: Ses Olayları ve Etimoloji." *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* 55, no. 2 (2007): 160.

⁴¹ “War”, *Etymology Online*, <https://www.etymonline.com/word/war>, [Erişim tarihi 11.11.2023].

⁴² Murat Ertan Kardeş, “Savaşçı Figüründen Askere: Toplu Seferberlik Çağında Kahramanlık anlatısının Parçalanması”, iç. *Felsefe Açısından Savaş ve Toplum*, ed. Murat Ertan Kardeş & Özgüç Güven, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2018, 52.

siyasi otoritenin kansız savaş yapma yollarının beyhude olduğunu söylemiştir.⁴³ Dilimizin dünyayı algılama biçimimizi ve düşünce yapımızı doğrudan şekillendirdiği ve etkilediği düşünüldüğünde, söz konusu kavramların tartışma, çatışma, husumet, kan, katletmek gibi anlamlara sahip olan kelimelerden türemeleri dilbilimsel açıdan da şaşırtıcı değildir. Her ne kadar kavramların ilk çıkışı kültürel değerleri ve bakış açılarını yansıtsa da savaş kavramı, kavramın ortaya çıkmasından sonra başta askerler, siyasiler ve düşünürler olmak üzere birçok kez tanımlanmıştır.

TDK savaşı “*devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele*” olarak tanımlamaktadır.⁴⁴ Bu tanım politikanın genel anlamda askıya alınmasından ziyade, savaşan devletler arasındaki diplomatik iletişim kanallarının artık fayda getirmemesi sebebi ile kesilmesine odaklanmaktadır. Bu önemli bir ayrımdır, zira savaş politikanın farklı araçlar ile sekteye uğraması değil, devam ettirilmesidir. Merriam Webster ise savaşı “*devletler ya da milletler arasında açık ya da ilan edilmiş silahlı çatışma durumu*” olarak tanımlamaktadır.⁴⁵ Anna Britannica ise “*politik gruplar arasındaki belli bir uzunlukta ve büyüklükteki çatışma*” olarak tanımlamaktadır.⁴⁶ TDK’nın ve Merriam Webster’in tanımında devletler savaşın ana aktörleri olarak yer alırken, Anna Britannica aktörleri “politik gruplar” diyerek genişletmektedir. Öte yandan Anna Britannica savaşın tanımında çatışmanın süresine ve büyüklüğüne vurgu yaparken, bu sürenin ya da büyüklüğün ne olduğuna dair bir ipucu vermemektedir. Bu yaklaşım savaşın nicel tanımlamasında tekrar karşımıza çıkacaktır.

Savaşı tanımlayanların savaşa bakış açıları, tanımlamalarını da etkilemiştir. Bazı akademisyenler savaşı meşru bir durum olarak görürken, bazıları ise bir süreç olarak görmektedir. Rummel gibi araştırmacılar ise savaşı bir sonuç olarak görmektedir.⁴⁷ Savaşın tanımlama hususundaki önemli ilk tanımlamalardan birisi Cicero’nun yapmış olduğu tanımdır. Zira Grotius savaşı bir mücadeleden ziyade meşru ve hukuki bir durum olarak belirtmiştir.⁴⁸ Sorunları çözmenin tartışma ve güç kullanma olmak üzere iki

---

⁴³ Clausewitz, a.g.e. 75.

⁴⁴ “Savaş”, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>, [Erişim tarihi 10.11.2023].

⁴⁵ “War”, *Merriam-Webster*, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/war>, [Erişim tarihi 13.11.2023]

⁴⁶ “War”, *Anna Britannica, Home, World History, Wars, Battles & Armed Conflicts*, <https://www.britannica.com/topic/war>, [Erişim tarihi 12.11.2023]

⁴⁷ Benjamin A. Most & Harvey Starr, Conceptualizing “War”: Consequences for Theory and Research, *Journal of Conflict Resolution* 27, no. 1, (1983): 139.

⁴⁸ Vasquez, a.g.e., 30.

muhtemel yolu olduğunu belirten Cicero, savaşı en yalın hali ile güç yoluyla mücadele etme olarak tanımlar. Ancak Grotius bu yaklaşımı eleştirmiş, savaşı “kuvvet kullanarak mücadele edenler arasındaki durum” olarak tanımlamıştır.⁴⁹ Cicero savaşın fiiliyatına yani mücadeleye odaklanırken, Grotius ise içinde bulunulan durumun önemine vurgu yapmıştır.

Quincy Wright’ın savaş alanındaki literatürü toplamak amacıyla hazırladığı “A Study of War” adlı eserinde savaşın geniş ve dar tanımı yapılmaktadır. Dar tanım savaş *iki ya da daha fazla düşman grubunun mücadelelerini silahlı kuvvetler arayıcısıyla sürdürmesini sağlayan meşru durum* olarak tanımlarken; geniş tanım *birbirinden farklı ama benzer varlıkların şiddetli iletişimi* olarak tanımlamıştır.⁵⁰ Savaşın maddi ve hukuki olmak üzere iki tanımı olduğunu belirten Wright, maddi anlamda savaşın *bir hükümetin diğer bir hükümete karşı girişmiş olduğu şiddet içeren eylem ya da eylemler dizisi* olarak tanımlarken, hukuki anlamda ise *hükümetler arası mevcut şiddetin düzenlendiği ya da izin verilen özel kuralların olduğu bir durum ya da zaman süreci veya hükümetler arasında var olan uyumsuzluklar için düzenlenmiş bir şiddet yolu* olarak tanımlamaktadır.⁵¹ Aslında Quincy Wright, tıpkı şiddet tartışmasında olduğu gibi, savaşın kolektifliğine, araçsallığına ve meşru zeminine vurgu yapmaktadır.

Savaş mefhumu dünyanın birçok yerinden düşünürün ortak konusu olmuştur. Antik Yunanda Efesli düşünür Herakleitos’un düşüncesinde savaş merkezi bir öneme sahip olmuş, savaşı insanların dünyaya anlam veren düalitenin bir yüzü ve her şeyin babası ve kralı olarak tanımlamıştır.⁵² Savaşan Beylikler Dönemi Çin’de ise Sun Zi “Savaş Sanatı” adlı kitabının ilk sayfasında savaşı *“bir devletin ölüm kalımını belirleyen baş sorundur”* olarak tanımlayarak onun hayati önemine ve problematik karakterine dikkat çekmiştir.⁵³ Bu durum savaşın insanlığın ve köklü medeniyetlerin ortak mirasının bir parçası olduğu fikirlerini güçlendirmektedir.

---

⁴⁹ Hugo Grotius, *Savaş ve Barış Hukuku*, çev. Seha L. Meray, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967, 17.

⁵⁰ Quincy Wright, *A Study of War*, Chicago: University of Chicago Press, 1942, 8.

⁵¹ Quincy Wright, *A Study of War*, 10.

⁵² Barry Sandwell, *Presocratic Reflexivity: The Construction of Philosophical Discourse c. 600-450 B.C.: Logological Investigations*, London: Routledge, 2003: 259.

⁵³ Sun Tzu, *Savaş Sanatı*, çev. Giray Fidan & Pulat Otkan, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2014, 1.

Savaşın insanın doğasının bir parçasını olduğunu düşünenler kadar sonradan öğrenildiğine yönelik fikirler de mevcuttur. Freud, insan doğasındaki en temel özelliklerden biri olan şiddet içgüdüsünün tatmin edilmesine yönelik itkileri birey seviyesinde savaşı açıklamak için kullanmaktadır. İnsanların bir araya gelerek oluşturduğu toplumlar, devletler ve ordular da bütün insanlarda aynı olan bu itkilerin tatmini ile hareket etmektedir. Ancak dışsal zorlamalar ile içgüdüsel dürtülerin iyiye doğru değişebileceğini söyleyen Freud savaşın tamamen ortadan kalkmasını zor görse de azaltılabileceğini öne sürmektedir.⁵⁴ Benzer bir şekilde saldırganlığın temelini insanın doğasında yattığını belirten Richardson ise gerek bireysel suçlar gerekse de savaş olsun tüm cinayetlerin, saldırganlıktan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Richardson'a göre savaşları bireysel husumetlerden kaynaklanan ölümlerden ayıran tek husus, şiddetin büyüklüğüdür.⁵⁵ Richardson'ın bu yaklaşımı her ne kadar savaşın tanımlanmasına farklı bir bakış açısı katsa da kişisel husumet ile büyük çaplı savaşların aynı değerlendirilmesi ciddi bir indirgemeci tutumdur.

İnsanın agresif doğasını temel alan bu yaklaşım, birçok karşı argümanın ve tartışmanın da yaşanmasına neden olmuştur. Savaşın sebebinin saldırganlık olduğuna yönelik eleştirilerden birisini Malinowski yöneltmiştir. Malinowski insanların geniş çaptaki silahlı çatışmalarının agresifliğe bağlanamayacağını, zira bu toplumların örgütlü ve toplu bir şekilde hareket etmesinin ardındaki nedenin agresiflik içgüdüsü değil, savunmaları ve gerektiğinde uğruna öldürmeleri gerektiğine inandırıldıkları değerler olduğunu belirtmektedir. Ancak şiddetin geniş çapta ve kolektif olması bunun ilkel toplumlarda her zaman politik bir hedefle yapıldığı anlamına da gelmemektedir. Zira taşınabilir değerleri ganimetlerin bulunduğu yerlerde gruplar politik çıkarlardan ziyade maddi kazanç elde etmek amacıyla yağmacı akınlar düzenlemekteydi. Taşınabilir malların bulunmadığı, kölelerin para etmediği durumlarda ise kuvvet kullanmak bu tür yağmacı akınlar düzenlemek adına uygun bir yöntem değildi.⁵⁶ Malinowski'ye göre savaşın insan tarihinden eski, insanın doğasına ait, biyolojik olarak koşullanmış olduğuna yönelik fikirlerin anlamı yoktur, zira diğer türlü insanların tıpkı nefes almak, yemek yemek,

---

⁵⁴ Sigmund Freud, *Savaş ve Ölüm Üzerine*, çev. Elif Yıldırım, İstanbul: Oda Yayınları, 2018, 18-22.

⁵⁵ Vasquez, a.g.e., 27.

⁵⁶ Bronislaw Malinowski, An Antropological Analysis of War, *The American Journal of Sociology* 46, No. 4, (1941): 533-38.

uyumak, üremek, yürümek gibi savaşıması gerektiğini belirtmektedir.⁵⁷ Benzer bir şekilde Margaret Mead ise savaşın tıpkı evlilik, adalet ve yemek yapmak gibi kültürel aktarım sonucunda ortaya çıkmış bir buluş olduğunu savunmaktadır. Savaşın her toplumda görülmeyişi, Dolayısıyla insan doğasında bulunduğu iddiasının geçersiz olduğunu, bunun öğrenilen ve nesillere aktarılan bir yöntem olduğunu ileri süren Mead, savaşı ortadan kaldırmanın tek yolunun ona alternatif problem çözme yöntemleri bulmak olduğunu belirtmektedir.⁵⁸ Mead’i destekler nitelikte, Vazquez’e göre ise savaş öğrenilen bir olgudur, uzun süreçler sonunda ortaya çıkar, sistemin yapısının bir sonucu değil etkileşimin bir sonucudur, bir karar verme yoludur, çok sebeplidir ve birçok türde gerçekleşebilir.⁵⁹ Malinowski, Mead ve Vazquez’in savları daha elle tutulur ve daha az yanlışlanabilir olması sebebi ile bilimsel açıdan daha güvenilirdir. Nitekim literatürde savaşın kültürel aktarım ürünü olduğu, kalıtsal olmadığı, Dolayısıyla engellenebileceği ya da ortadan kaldırılabilirliğine yönelik düşünceler insan doğasına vurgu yapan düşüncelere nazaran daha güçlü bir pozisyona sahiptir.

Tarih öncesi dönemlerde, gruplar arası ortaya çıkan ilk çatışmaların nasıl gerçekleştiğini çalışmak, bizlere savaşın temellerinde neler olduğunu anlamamıza yardımcı olarak günümüz savaşlarını daha iyi anlamamıza katkı sağlayabilir. Antropolog Malinowski’ye göre evrimsel bir perspektifle savaş yüksek ölçüde yıkıcı bir olaydır. Ancak tüm bu yıkıcılığın ardındaki var oluş nedeni, yıktığından, yok ettiğinden daha çok değer yaratabilme amacıdır. Zira savaş büyük çapta servet ve ayrıcalık transferi oluşturduğu müddetçe kazançlı ve yapıcı bir olgudur.⁶⁰ Antropolog Pierre Clastres’e göre saldırganlık eylemi gruplar arası mücadelenin çıktığı tarihin ilk zamanlarından bu yana toplumsal yaşamın önemli bir parçası olmuştur. Saldırmak, elde etmenin bir yolu olarak görülmüş, ilk insanlarda besin, barınma, grubun çoğalması maksadı ile tercih edilmiştir. İlkel toplumlarda ekonomi de bu sebeple yağmacı, Dolayısıyla de saldırmaya ve elde etmeye yönelik bir ekonomidir. Şiddet bir hayat tarzıdır ve günlük hayata içkin bir olgudur.⁶¹ Savaş ilkel toplumun bizzat merkezinde yer alır, ilkel toplum bir savaş toplumdur ve

---

⁵⁷ Malinowski, *a.g.e.*, 524.

⁵⁸ Margaret Mead, “Warfare is Only an Invention, Not a Biological Necessity”, *Asia*, (August 1940): 403; Vasquez, *a.g.e.* 32.

⁵⁹ Vasquez, *a.g.e.*, 42.

⁶⁰ Malinowski, *a.g.e.*, 543.

⁶¹ Pierre Clastres, *Şiddetin Arkeolojisi: İlkel Topumlarda Savaş*, çev. Sarp Tuna, İstanbul: Nora Kitap, 2017, 13.

ilkel insan özü itibarıyla savaşçıdır. Antropolog M. Davie, savaşı siyasi topluluklar arasında var olan yaşamsal rekabetin ortaya çıkardığı şiddetli çatışma durumu olarak tanımlamıştır.⁶² Ayhan Bıçak savaşı canlıların varoluşlarının devamlılığını sağlamak adına türler arası ve tür içi gerçekleştirilen mücadeleler olarak ele almıştır. Bıçak'ın savaşı tür içi olduğu kadar türler arası bir olgu olarak ele alması ile savaşın kapsamını da genişlettiği ve savaşı bir hayatta kalma mücadelesi olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Savaşı temelde hayatta kalmak, değersizleştirmek ve mallara el koymak, kuramsal ideolojik sebepleri yerine getirmek amacıyla devletlerin silahlı kuvvetleri arasında gerçekleştirildiğini belirten Bıçak,⁶³ devlet dışındaki politik örgütlenmeler ve bunlara bağlı askeri kanatların gerçekleştirmiş olduğu silahlı mücadeleleri savaş kapsamının dışında değerlendirmektedir. Levi Strauss için ise savaş, tıpkı ticaret gibi toplumsal bütünü oluşturan ilişkiler çerçevesinde değerlendirilmelidir. Ona göre ticari anlaşmalar barışçıl olarak çözülen olası potansiyel savaşlarken; savaşlar ise talihsiz mübadelelerin sonucudur.⁶⁴ Tüm bu antropolojik ve sosyolojik incelemeler, tıpkı felsefi tartışmalarda olduğu gibi, savaş olgusunu sürekli olarak farklı açılardan yeniden ele alarak, onun çeşitli boyutlarını görünür kılmakta ve farklı yönlerini ön plana çıkarmaya imkân tanımaktadır.

Kişisel arası husumetlerden kaynaklanan ölümler ile devletler arasında gerçekleşen savaşlar arasındaki farkın şiddetin büyüklüğü olarak tanımlayan Richardson'ın aksine Malinowski, evrimsel süreçte günümüzdeki savaş olgusunun yerini alan farklı gruplar arasındaki agresiflik, cinsel kıskançlık, yiyeceğe ve hizmete yönelik yoksunluk, üstünlük kurma istenci, kısıtlı kaynaklar üzerinde kontrol isteği, grup içi düzen sağlama amacıyla gerçekleştirilen şiddetli mücadeleleri savaş ile bir tutmamaktadır. Zira ilkel toplumlarda agresifliğin ve şiddetin kullanım amacına bakıldığında (1) Grup içi bireysel kavga ve mücadelelerin olduğu kriminal bir olgu, (2) Adaleti sağlamak amacı ile büyük bir topluluğa bağlı farklı küçük gruplar arası gerçekleşen örgütlü ve kolektif şiddet, (3) İnsan avlama, kelle avcılığı, yamyamlık, insan kurban etme, çatışma hatırası toplamak amacı ile gerçekleştirilen askeri akın, (4) Kabile ulusları ve kabile devletleri birer ulus devlet haline getiren, ilkel ulusal politiğin bir araçsal dışavurumu olarak savaş, (5) Örgütlü yağma, köle toplama, kolektif hırsızlık amacı ile gerçekleştirilen askeri seferler ve (6)

---

⁶² Pierre Clastres, *Şiddetin Arkeolojisi: İlkel Topumlarda Savaş*, 17.

⁶³ Ayhan Bıçak, "Büyücüler ve Kuramsal Savaşlar", iç. Felsefe Açısından Savaş ve Toplum, ed. M. Ertan Kardeş & Özgüç Güven, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2018, 25-29.

⁶⁴ Pierre Clastres, *Şiddetin Arkeolojisi: İlkel Topumlarda Savaş*, 13.

Kültürel anlamda birbirinden farklılaşmış iki grup arasında gerçekleşen bir politik araç olarak savaş olarak farklı türlerde ortaya çıktığını belirtmiştir.⁶⁵ Tüm bu türlerin arasından sadece 4 ve 6'nın tarihsel bir olgu olarak savaşa sosyolojik ve antropolojik bir köken oluşturduğu söylenebilir. Tüm bu örnekler doğrultusunda Malinowski'ye göre savaş, iki bağımsız politik birim arasında, bir kabile veya ulusal politikanın uğrunda, teşkil edilmiş silahlı kuvvetlerin arayıcılığı ile gerçekleştirilen silahlı mücadeledir.⁶⁶ Bu yaklaşım, savaş kavramını yalnızca şiddet eylemlerinin yoğunluğu üzerinden tanımlayan perspektiflere karşı, toplumsal örgütlenme biçimlerini, politik hedefleri ve kültürel farklılaşmayı merkeze alarak, savaşın özgün bir sosyo-politik fenomen olarak ayrıştırılmasına imkân tanımaktadır.

Alman düşüncesinin önemli isimlerinden Hegel, savaş devlet oluşmasında, insanlığın gelişmesinde önemli bir parçası olarak görmektedir. Savaş aynı zamanda toplumları diri tutmanın, köhneleşmiş kurumları yenilemenin, durağanlığı sonlandırmanın, ulusal ruhu ayağa kaldırmanın bir yoludur.⁶⁷ Bu açıdan Hegel savaşın olumlu yönleri ile doğal ve rasyonel olduğuna yönelik vurgu ile Realist ve Liberal yaklaşımlardan farklılaşır. Devletlerin kendilerini zıtları ile tanımladıklarını belirten Hegel, devletlerin sahip olduğu özbilincin tanıma ve çatışma diyalektiğinde zaman içerisinde iktidar mücadelesine neden olduğu, bunun ise beraberinde çatışmayı ve savaş kaçınılmaz kıldığını belirtmektedir. Savaş kimlik inşa edici, ahlaki yozlaşmayı ortadan kaldırıcı, devletin varlığının ayrılmaz bir parçası ve diyalektik sürecin kaçınılmaz bir sonucudur.⁶⁸ Immanuel Kant ve Hegel'in düşüncelerinden etkilenen; Napolyon dönemi savaşlarının önemli anlatıcılarından Antoine-Henri Jomini ile aynı dönemde yaşayan ve ölümünden sonra eşi ile kardeşi tarafından kaleme aldığı notlar "Savaş Üzerine" (Vom Kriege) başlığı altında yayımlanan Carl von Clausewitz, savaş olgusunun anlaşılmasında düşünce tarihinin en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Clausewitz'e göre savaşın hedefinin temelde üç ayağı vardır, bunlar (1) irademizi düşmana kabul ettirmek adına, (2) elimizdeki azami gücü kullanarak, (3) düşmanı etkisiz hale getirmektir. Politik hedef bizim amacımız iken, savaş bu amaca ulaşmak adına kullanılacak bir araçtır. Politik hedefler ne kadar yüksek

---

⁶⁵ Malinowski, *a.g.e.*, 541.

⁶⁶ Malinowski, *a.g.e.*, 523.

⁶⁷ G.W.F. Hegel, *Hukuk Felsefesinin Temelleri*, çev. Cenap Karakaya, İstanbul: Sosyal Yayınları, 1991, 258-59.

⁶⁸ Faruk Yalvaç, *Hegel'in Uluslararası İlişkiler Kuramı: Dünya Tini, Devlet ve Savaş*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2008, 92-96.

olursa, askeri hedefle politik hedef giderek birleşecek ve savaş mutlak haline o kadar yakın olacaktır.⁶⁹ Savaşta kullanılan şiddetin bir sınırı bulunmamaktadır. Öte yandan savaş cansız bir cisim üzerinde uygulanan şiddet değildir. Zira savaş, iki canlı nesnenin birbiri ile çarpışmasıdır. Her iki tarafın da diğerinin iradesini kırma yönündeki girişimleri, bir sarmal etkisi yaratarak giderek daha büyük bir enerji ortaya çıkmasını sağlamaktadır.⁷⁰ Savaşın politik çıkarlar doğrultusunda gerçekleştirilen bir eylem olması beraberinde o politik hedef uğruna yapılacak fedakarlıkları da belirlemektedir. Savaşın maliyetinin ve zayıfların artması, politik hedefin değerini aştığı noktada ya savaşın amacının yeniden tanımlanması ya da barışın ilan edilmesi gerekmektedir.⁷¹ Clausewitz'e göre savaşta hedeflere ulaşmanın ise tek bir yolu vardır, muharebe. Dolayısıyla savaşta sarf edilen efor doğrudan ya da dolaylı olarak muharebelerin ve çatışmaların kazanılmasına katkı sağlamalıdır.⁷²

Carl Von Clausewitz için savaş, genişletilmiş bir düellodan ibarettir ve “*Politika'nın başka araçlarla devam ettirilmesi*” olarak tanımlanmaktadır.⁷³ Bazı eserlerde Clausewitz'in “*diplomasinin bittiği yerde savaşın başladığı*” savı eleştiri çekse de bu eleştiri temelde Clausewitz'in yanlış okunmasından kaynaklanmaktadır.⁷⁴ Zira eleştiri çektiği iddia ettiği yaklaşım Clausewitz'e değil, başka bir Alman general olan Helmund Von Moltke'ye aittir. Alman General Helmund Von Moltke, savaşın diplomasinin bittiği yerde başladığını savunmuştur.⁷⁵ Clausewitz ise, savaşın politikanın bir aracı olduğunu, dolayısıyla hedeflerinin, sınırlarının, araçlarının politika tarafından belirlendiğini; düşünülenin aksine savaşın diplomasiyi veya politikayı askıya almadığı, sadece var olan politik hedeflere politikanın farklı bir aracı (*means*) ile ulaşılmaya çalışıldığının altını çizmektedir. Eğer savaş, politik bir hedefin sonucunda ortaya çıkıyorsa, o zaman sadece savaşın ortaya çıkışı değil aynı zamanda icrası da aynı politik hedeflerin kapsamında gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla savaş, hedefini, sınırlarını ve nasıl icra edileceğini

---

⁶⁹ Clausewitz, a.g.e. 75.

⁷⁰ Clausewitz, a.g.e. 77.

⁷¹ Clausewitz, a.g.e. 81.

⁷² Clausewitz, a.g.e. 95.

⁷³ Clausewitz, a.g.e. 87.

⁷⁴ Haldun Yalçınkaya, “Savaşın Değişimi ve Savaş Çalışmalarında Farklı Disiplinler”, iç. *Savaş: Farklı Disiplinlerde Yeni Yaklaşımlar*, ed. Haldun Yalçınkaya, Ankara: Siyasal Kitabevi, 18.

⁷⁵ Balazs Szanto, *War and International Relations*, London: Routledge, 2021, 21.

belirleyen politik hedeften bağımsız ele alınmamalıdır.⁷⁶ Savaşı salt kuvvet kullanımı olarak görmek, gerçeklikten kopuk bir tasavvur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Clausewitz'in bu yaklaşımı beraberinde birçok akademisyeni de etkilemiştir. Marquez ve Malinovski gibi akademisyenler savaşı politik örgütler arasındaki büyük çaplı organize şiddet eylemleri olarak tanımlamaktadır.⁷⁷ Benzer bir şekilde Colin Gray savaşı politik amaçlar adına organize şiddetin kullanılması olarak tanımlamaktadır.⁷⁸ Her iki tanımlamaya bakıldığında şiddetin organize yapısı ve politik örgütlenmeler tarafından politik amaçlar uğruna kullanıldığı vurgusu öne çıkmaktadır. Ancak bu gibi tanımlar, (a) politik örgütlerin tam olarak sınırlandırılmaması, (b) organize şiddetin tanımlanmaması, (c) ne tür şiddet eylemlerini içerdiğini belirtmemesi, (d) şiddetin yoğunluğu hakkında bilgi vermemesi sebebi ile çok geniş bir tanımlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Terörizm, ayaklanma, darbe gibi organize şiddet eylemlerinin de var olması; devletler ve devlet dışı gruplar arasında bir çizgi çekmemesi, küçük çaplı ve kısa süreli organize şiddet eylemleri ile büyük çaplı ve uzun süreli organize şiddet eylemlerini aynı potada eritmesi sebebi ile tanım kullananın niyetine bağlı olarak farklı bağlamlarda farklı amaçlar doğrultusunda kullanma ve mefhumu doğru teşhis edememe gibi problemler ortaya çıkartmaktadır. Clausewitz'in tanımından etkilenererek bir tanımlama girişiminde bulunan Oppenheim, savaşın birilerine boyun eğdirme ve kazananın istediği şekilde barış koşullarını dayatma amacıyla iki ya da daha fazla devletin silahlı kuvvetleri arasında gerçekleşen mücadeleler olduğunu belirtmiştir. Buna göre bir çatışmanın savaş olarak kabul edilmesi adına dört önkoşul görülmektedir, bunlar; (1) en az iki veya daha fazla devlet arasında gerçekleşmesi, (2) devletlerin silahlı kuvvetleri kullanması, (3) kazananın diğerine iradesini kabul ettirmesi ve barış şartlarını dikte etmesi ve (4) birbirine karşı mücadele etmelerine rağmen benzer hedeflere sahip olmasıdır.⁷⁹ Bu yaklaşım, savaş olgusunu devlet-merkezli ve konvansiyonel çatışmalarla sınırlayarak, iç savaşlar, asimetrik mücadeleler ve devlet-dışı aktörlerin taraf olduğu modern savaş biçimlerini tanımın dışında bırakmaktadır.

---

⁷⁶ Clausewitz, a.g.e., 87.

⁷⁷ Jack Levy, "Theories and Causes of War", iç. *The Handbook on the Political Economy of War*, ed. Cristopher J. Coyne & Rachel L. Mathers, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, 13.

⁷⁸ Szanto, a.g.e., 17.

⁷⁹ Lawrence Oppenheim, *International Law*, II, 202 (H. Lauterpacht ed., 7th ed. 1952) (akt.) Yoram Dinstein, *War: Aggression and Self-defense*, 3rd Edition, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, 4.

Clausewitz'den etkilenmesine rağmen onu daha farklı yorumlayan düşünürler de mevcuttur. Bunlardan birisi ise Michael Foucault'dur. İktidarı çözümlmek adına ilk önce onun tahakküm oluşturmak amacı ile kullandığı baskı araçlarının sorgulanması, ters yüz edilmesi ve incelenmesi gerektiğini belirten Foucault, iktidarın temel olarak baskı üzerine kurulduğunu savunmaktadır. İktidarın savaş olduğunu belirten Foucault, Clausewitz'in "*Savaş, politika'nın başka araçlarla devam ettirilmesidir.*" sözünü ters yüz ederek, "*Politika, savaşın başka araçlarla devam ettirilmesidir.*" diye belirtmektedir. Foucault savaş "iktidar mücadelesi" olarak tanımlamış, bu kapsamda her bağlamda bir iktidar mücadelesinin, Dolayısıyla savaşın bulunduğunu öne sürerek savaşın diplomasinin devamı değil, tam tersine diplomasinin her yerde gerçekleşen iktidar mücadelesinin (yani savaşın) başka araçlarla devam ettirilmesi olduğunu ileri sürmüştür.⁸⁰ Bu ters yüz etmeden yola çıkarak, bir iktidar mücadelesi olarak savaşın, diğer baskı kurma araçlarından birisi olduğunu kabul eden Foucault, bu iktidar mücadelesinin birçok formda karşımıza çıkabileceğini, bu formlarının birisinin ise politika olduğunu belirtmektedir. Barışın tesis edilmesinin savaşın ortadan kalması anlamına gelmediğini belirten Foucault, savaşın farklı şekillerde sessiz bir şekilde devam ederek iktidar ilişkisini devamlı olarak kurmaya devam ettiğini belirtmektedir. Ancak hem Clausewitz'in yaklaşımını sürdürenler ve ters yüz edenler arasındaki ortak husus, her iki görüşün de siyasi sürekliliğe yapmış olduğu vurgudur.

Uluslararası ilişkilerin başat aktörünün devletler oluşu ve savaşın birbirine denk politik aktörler arasında silahlı kuvvetler arasında gerçekleşen bir durum, ihtilaf ve eylem oluşu beraberinde tanımlamaların da devlet merkezli olmasına neden olmuştur. Ancak tarihsel süreç içerisinde devlet dışı aktörlerin veya üçüncül ülkelerin müdahil olmaları ile boyut kazanan birçok iç çatışma mevcuttur. Bu tür çatışmaları da içinde barındıracak şekilde tanımlamalar da zaman içerisinde ortaya çıkmıştır.

Hedley Bull savaş *siyasal birimlerin birbirilerine karşı yürüttükleri örgütlü şiddet eylemi* olarak tanımlamaktadır.⁸¹ Savaşın aktörlerini devletlerden siyasal birimlere doğru genişletirken, aynı zamanda eylemin karşılığına ve örgütlü şiddet kullanımına dikkat çeken Bull, diğer türden çatışmaların savaş olarak ele alınmaması adına terörizmi

---

⁸⁰ Michel Foucault, *Toplumu Savunmak Gerekir*, çev. Şehsuvar Aktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018, 31.

⁸¹ Hedley Bull, *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, 3rd Edition, New York: Columbia University Press, 1977, 178.

tanımlamada çabalarında kullanılan yaklaşımlardan birisi olan ve bir şeyin ne olduğundan ziyade ne olmadığı üzerinden kavramsal sınırlarının çizildiği negatif yöntemi benimsemiştir. Bu kapsamda Bull savaşı şu şekilde tanımlamaktadır,

*“Şiddet, bir siyasal birim adına uygulanmadıkça savaş değildir. Savaş esnasında işlenen bir öldürme fiilini cinayetten ayıran şey, onun arkasındaki resmi ve temsili karakteridir. Yine aynı şekilde, bir siyasal birim tarafından uygulanan şiddet, bir başka siyasal birime yönelmedikçe savaş olarak kabul edilemez.”*⁸²

Frederick Engels’e göre savaş toplumsal sınıflar arasında, bu sınıfların çıkarları doğrultusunda gerçekleşen silahlı çatışmalardır ve toplumsal eşitsizlikler savaş olasılığını arttırmaktadır.⁸³ Bu tanımlama, savaş olgusunu ekonomik determinizm ve sınıf mücadelesi bağlamında açıklayarak Marksist tarih anlayışına dayanmaktadır; ancak savaşın etnik, dinsel veya ideolojik saiklerle ortaya çıkan ve sınıfsal çıkarlarla doğrudan ilişkili olmayan biçimlerini ikincil düzeye indirgemektedir.

Uluslararası ilişkilerde davranışsal ve gelenekselci tartışmasının yaşandığı dönemde, benzer tartışmalar savaş araştırmaları alanında da yankı bulmuştur. Savaşı verilerle açıklama çabaları, veri setlerinin oluşturulması, savaşın sınırlarının bu setler üzerinden hazırlanan sayısal rakamlarla belirlenmesi giderek ilgi çekmeye başlamıştır. Bu dönemde aynı zamanda harekât araştırmaları, karar analizi, modern matematik, istatistik gibi disiplinlerin gelişmesiyle beraber savaşların ve muharebelerin incelenmesinde de kullanılmaya başlanmıştır. Toplumsal bir olgu olan savaşın tarih boyunca yapılan nitel tanımlamalarının yanı sıra, bir çatışmanın savaş sayılıp sayılamayacağına yönelik sayısal verilerle dayanan çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. Pitirim A. Sorokin, 1937 yılında yayınlanan eserinde 1100-1925 yılları arasında gerçekleşen 862 savaşı tespit ederek, bu savaşlarla ilgili rakamlar vermiştir.⁸⁴ Daha sonraları Correlates of War (COW), KOSIMO, Armed Conflict Database (ACD), Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), Uppsala Conflict Database Project (UCDP), Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED), Center for Study of Civil Wars (CSCW), Conflict and Peace Databank (COPDAB), International Conflict and Cooperation Data, First Use of Violent Force (FUVF) ve benzeri gibi veri tabanları ortaya çıkmıştır.

---

⁸² Bull, *a.g.e.*, 197.

⁸³ Başar Baysal, “Savaş”, iç. Kuramsal Perspektiften Temel Uluslararası İlişkiler Kavramları, ed. Buğra Sarı & İsmail Erkam Sula, Ankara: Nobel Yayınevi, 2021, 295.

⁸⁴ Yalçınkaya, “Savaşın Değişimi ve Savaş Çalışmalarında Farklı Disiplinler”, 21.

Quincy Wright, eserinde sadece savaşın nitel tanımlamalarına yer vermemiş, aynı zamanda sayısal verilerle hangi çatışmaların savaş sayılıp sayılamayacağına yönelik fikirler de sunmuştur. Wright'a göre bir çatışmanın savaş sayılabilmesi için bu çatışmanın uluslararası sistemin tanınan aktörleri arasında, en az 50.000 kişilik bir ordunun müdahil olduğu çatışmalar olarak tanımlamıştır.⁸⁵ Benzer bir şekilde, kişiler arası husumetlerden kaynaklanan ölümler ile devletler arasında gerçekleşen savaşlar arasındaki farkın şiddetin büyüklüğü olarak tanımlayan Richardson, savaşta ölen insan sayısının, onu diğer saldırgan şiddet eylemlerinden ayıran temel unsur olduğunu ileri sürmektedir.⁸⁶ Melvin Small ve David Singer tarafından hazırlanan "Correlates of War" çalışmasına göre uluslararası alanda gerçekleşen çatışmalar uluslararası savaşlar ve iç savaşlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Uluslararası savaşlar ise kendi içinde devletlerarası ve sistem ötesi savaşlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Devletlerarası savaş, devletler sistemine dahil olan ve belli bir toprak üzerine hakimiyete sahip devletler arasında gerçekleşen savaşları kapsamaktadır. Devletler arasında gerçekleşen bu çatışmaların savaş olarak adlandırılabilmesi için savaşa müdahil olan tarafların toplam 1.000 çatışma bağlantılı ölüme ulaşması gerekmektedir. Çalışmaya göre taraflardan herhangi bir devletin 100 ölüme ya da çatışmaya müdahil olan 1.000 askeri personele sahip olması, o devletin aktif çatışmaya dahil olduğunun kabul edildiği anlamına gelmektedir.⁸⁷ Tüm bu çalışmalar savaş araştırmalarının nicel bir karakter kazanmasına katkı sağlamış, savaş mefhumunun nitel çalışmaların yanı sıra nicel olarak da sınırlandırılması ve tanımlanmasına olanak sağlamıştır. Ancak bu nicel sınırlamaların geçerliliği de yine tartışma konusudur. Zira bu sayılar dönemin öne çıkan taktik, teknik, teknoloji ve stratejilerine göre anlamını yitirebilmektedir.

Small ve Singer'a göre savaş: "..., askeri örgütlenmeler arasında aktif biçimde sürdürülen ve en az 1000 savaş nedeni ölümle sonuçlanan bir çarpışma biçimidir." Bu tanım savaşa ilişkin genel bir tanımdır; devletler arası savaş kapsamında düşünüldüğünde ise "Savaş, düzenli askeri örgütler arasında devamlı bir biçimde sürdürülen ve bir yılda en az 1000 savaş nedeni ölümle sonuçlanan bir çarpışma biçimidir."⁸⁸ 1000 eşğinin

---

⁸⁵ Quincy Wright, *A Study of War Volume I*, 636.

⁸⁶ Vazquez, a.g.e., 27; David Wilkinson, *Deadly Quarrels: Lewis F. Richardson and the Statistical Study of War*, California: University of California Press, 2018, 19.

⁸⁷ Small Melvin & David J. Singer, *Resort to Arms: International and Civil Wars 1816-1980*, California: Sage Publications, 1982, 56.

⁸⁸ Melvin & Singer, a.g.e., 61.

ortaya atılmasının sebebi ise, Richardson'ın kişilerarası husumet ve savaş arasındaki farkı şiddetin büyüklüğünde görmesi gibi, çatışma, kriz, savaş, anlaşmazlık gibi çatışmanın boyutları arasında bir sınır çizme gereksinimidir.⁸⁹ Ancak savaşın karakterinin döneme, topluma, değer yargılarına, politik hedeflere göre değişmesine bağlı olarak kullanılan stratejiler, silahlar ve verilen zayıatlar da değişmektedir. Toplumların zayıatı tolere etmede giderek daha az tahammüle sahip olması, insansız sistemlerin muharebe sahasında insanları ikame edecek şekilde kullanılması, kullanılan silah sistemlerinin etkili menzilin, isabet oranının ve imha kabiliyetinin giderek artması, muharebe sahasının artık giderek sosyal medya arayıcılığı ile gündelik hayatın bir parçası haline gelmesi beraberinde çatışmalardaki zayıat sayısını ve bununla paralel olarak bir çatışmanın savaş olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan ölüm oranını etkilemesi muhtemeldir.

Harvey ve Most'un tanımına göre ise:

“Savaş, taraflardan en az birinin belirli bir zaman diliminde diğer(ler)ine karşı belirli bir büyüklükte askeri güç kullanmaya niyetli olduğu ve kullanabildiği, karşı direncin gösterildiği ve sıfırdan büyük olmak kaydıyla belirli bir asgari zayıatın meydana geldiği, en az iki taraflı olan belirli aktörlerin etkileşimlerinin bir çıktısıdır.”

Bu tanımlamada öne çıkan husus, Harvey ve Most'un bir çatışmanın savaş olarak nitelendirilebilmesi için bir sayı değeri atamaktansa, asgari zayıat olarak ele almasıdır. Savaşın yıkıcılığının karakteri ile beraber değiştiği göze alındığında, 1000 ölüm değerinden ziyade “asgari” kelimesinin kullanılması, dönemden döneme değişiklik gösterebilecek subjektif yaklaşım sağlayacaktır. Wright, Richardson, Coser, Shelling, Boulding, North ve daha birçok akademisyenin savaş tanımlarını inceleyen Most ve Harvey, tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak bir savaşın ayırt edici özelliklerini şu şekilde tanımlamaktadır: (1) en az birinin devlet olduğu iki tarafın olduğu, (2) çatışan çıkarlarının bulunduğu, (3) tarafların çatışan çıkarlarının farkında olduğu, (4) tarafların diğer tarafın çıkarlarıyla çatışan hedeflerine erişmek istedikleri, (5) tarafların bu hedeflere erişmek için gerekli fırsata ve kapasiteye sahip olmaları, (6) tarafların en azından birisinin bu hedefe erişmek amacıyla aleni bir şekilde kuvvet kullanmaya başvurabileceği, (7) tarafların birisinin diğerinin aleni kuvvet kullanımına karşı hızlı bir mağlubiyeti engelleyecek düzeyde direnç gösterebilecek ve asgari düzeyde zayıat verebileceği gibi aynı zamanda karşı tarafa asgari seviyede zayıat verdirebilecek durumda olması ve (8)

---

⁸⁹ Charles S. Gochman & Russell J. Leng, “Militarized Disputes, Incidents, and Crises: Identification and Classification”, *International Interactions* 14, no. 2, (1988), 160.

aleni bir şekilde kuvvet kullanma niyetinde olan tarafların bu gücü tek bir kullanımla veya zaman içinde oldukça dağılmış bir dizi eylemle hedefine ulaşamayacağı durumdur.⁹⁰

Nicel ve nitel tanım tartışmalarının yanı sıra tarihsel süreçte gerçekleşen toplumsal ve teknolojik gelişmeler beraberinde savaşın ve onun tanımının da değişmesine neden olmuştur. Daha önceleri her hükümdarın ve devletin gizli hakkı olan savaş, yıkıcılığının artması ile beraber sınırlandırılmaya çalışılmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımın ardından 1920 yılında Milletler Cemiyetinin kurulması ile savaş açma hakkını sınırlandırma konusunda usule varılmış; 1928'de imzalanan Briand-Kellogg Paketi ile ise savaş açma hakkı kaldırılmıştır. Savaş açma hakkı ise devletlerin meşru müdafaası ile sınırlandırılmış, meşru müdafa için silahlı çatışmaya girmek hem yazılı hem de sözlü hukukun önemli bir parçası haline gelmiştir. Ancak 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi hem Milletler Cemiyetinin sonunu getirmiş hem de daha güçlü ve bağlayıcı bir mekanizmanın oluşturulması ihtiyacını ortaya koymuştur. Uluslararası hukukta kuvvet kullanımı 2. Dünya Savaşı ardından 1945 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler (BM) sözleşmesi 2. Maddenin 4. Fıkrası tarafından yasaklanmış olması sebebi ile kuvvet kullanımı (a) BM tarafından yetkilendirilmiş askeri hareketler ve (b) meşru müdafa ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla savaş politikası ile çözülemeyen durumlarda kullanılacak bir araç olarak gören Clausewitzçi yaklaşımın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. İlgili antlaşmanın 2. Maddesinin 4. Fıkrasına göre:

“Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı, gerek Birleşmiş Milletler'in Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar.”⁹¹

Öyle ki bir kelime olarak savaşın kullanılmasından da imtina edilmiş, yerine “kuvvet kullanma” ve “silahlı çatışma” kavramları kullanılmaya başlanmıştır.⁹² Özellikle Soğuk Savaşın ardından yaşanan çatışmalarda, çatışmaların karakterinde oluşan değişim, eski dönemde devletlerarası yaşanan çatışmaları tanımlamak için kullanılan kavramlarla açıklanmada yetersiz kalmış, bu ise beraberinde alternatif yeni tanımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Her ne kadar savaş tanımlamalarında devletler ön plana çıkarken, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin 1991'de dağılması ve Soğuk Savaşın

---

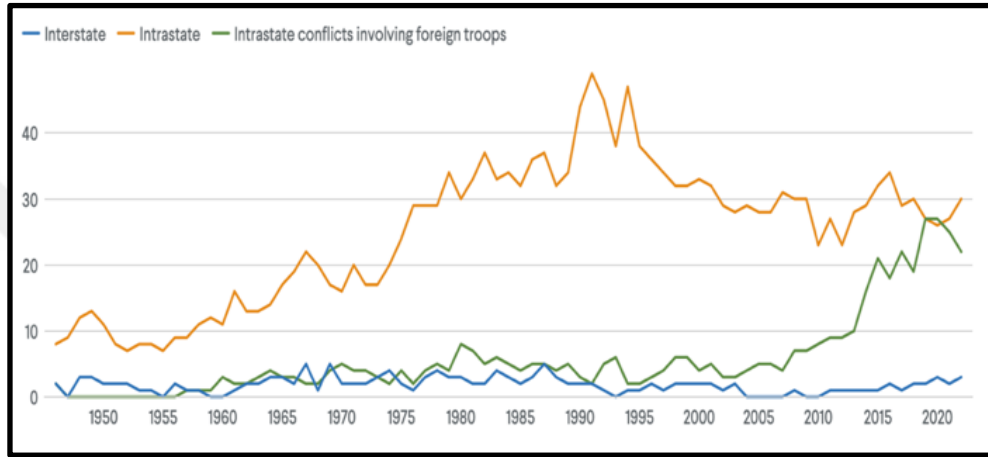
⁹⁰ Most & Starr, *a.g.e.*, 140.

⁹¹ Birleşmiş Milletler Antlaşması, 1945, Md.2/4.

⁹² Haldun Yalçinkaya, *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, Ankara: İmge Kitabevi, 2008, 31.

son bulması ile beraber devletlerarası savaşın azaldığı, devlet dışı silahlı aktörlerin müdahil olduğu iç savaşların sayısının arttığı gözlemlenmektedir.⁹³

Şekil 1.1'e göre soğuk savaşın sona erdiği 1990 yılının ardından devletlerarası çatışmalar azalırken, devlet içi çatışmalar önce artmış sonra yüksek oranda devam etmiştir. Özellikle 2008 yılından sonra ise yabancı askerlerin müdahil olduğu devlet içi çatışmaların sayısında önemli ölçüde artış olmuştur. Uluslararası hale gelen ulusal çatışmalar, beraberinde uluslararası güvenliği tehlikeye atması ile diğer devletlerin müdahale etme oranı artmıştır.

Şekil 1.1 Devletler arası ve devlet içi savaşların seyri

Uppsala Conflict Data Program (19.11.2023), UCDP Conflict Encyclopedia: ucdp.uu.se, Uppsala University

Bu yeni tür savaşların ilk örnekleri Yugoslavya, Ruanda, Somali gibi örneklerin ardından Eski Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi (ICTY) silahlı çatışmayı “*Devletlerarasında silahlı güce başvurulduğunda veya hükümet güçleri ile organize olmuş silahlı gruplar arasında süregelen silahlı çatışma halinde veya bir devletin içinde bulunan silahlı gruplar arasında çatışma meydana geldiğinde oluşan durum.*” olarak tanımlamıştır.⁹⁴ Glossop ICTY’nin yapmış olduğu bu silahlı çatışma tanımını yorumlayarak savaşın “*hükümetlere bağlı veya hükümet oluşturmaya istekli organize gruplar arasındaki büyük ölçekli şiddetli çatışma durumu*” olduğunu belirtmiştir.⁹⁵ Ancak çatışan grupların meşruiyetinin kabul edilebilmesi için terör örgütü olmamaları, silahlarını açıktan

⁹³ Yalçinkaya, “Savaşın Değişimi ve Savaş Çalışmalarında Farklı Disiplinler”, 21.

⁹⁴ United Nations Security Council, Security Council Resolution 827, [International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY)], 1993. www.refworld.org/legal/resolution/unsc/1993/en/90713 [Erişim Tarihi: 12.12.2023]

⁹⁵ Ronald J. Glossop, *Confronting War: An Examination of Humanity’s Most Pressing Problem*, North Carolina: McFarland, 2001, 7.

taşımaları, belirli bir hiyerarşi içerisinde hareket etmeleri, gözle görülür ve ayırt edilebilir şekilde arma takmaları ya da üniforma giymeleri, politik kanatları tarafından desteklenmeleri, silahlı çatışma hukukuna riayet etmeleri gerekmektedir.

Münkler, Soğuk Savaş ardından ortaya çıkan Yeni Savaşları incelediği çalışmasında, yeni savaşların karmaşık yapısından dolayı bırakın kuramı, uygun bir kavram ve terminoloji altında toplamanın dahi güç olduğuna işaret etmektedir.⁹⁶ Neyin savaş olarak tanımlanıp tanımlanamayacağını, özellikle de 11 Eylül 2001 terör saldırısının ardından sadece akademik çevrelerin tartışabileceği bir konu olmaktan çıktığını belirten Münkler, savaşın artık sadece devletin tekelinde olan bir olgu olmadığı, şiddet eylemlerine genel olarak savaş demenin ya da artık savaş boyutuna kayan terörizmin savaş kapsamında görülmemesinin kavramsal açıdan ne gibi problemler yarattığını ortaya koymaya çalışmıştır.⁹⁷ Münkler, özellikle ikinci ve üçüncü dünya ülkelerinde devlet kurma savaşlarının, dış müdahalenin baskın olduğu devlet yıkma savaşları ile iç içe olduğunu belirtmektedir.⁹⁸ Bu kapsamda Suriye İç Savaşı düşünüldüğünde diğer devletler tarafından desteklenerek var olan hükümeti devirerek yerine geçmek isteyen ya da var olan devletin sınırları içinde özerklik ve bağımsızlık arayan örgütler ile; herhangi bir devlet desteği bulunmayan ancak var olan devleti ve rejimi yıkarak yerine yeni bir rejim kurmak isteyen örgütleri içinde barındırmaktadır. Savaş bireysel bir şiddet eyleminden ziyade kolektif ve toplumsal bir silahlı mücadeledir. Kullanılan teknik ve taktikler keyfi ve rastgele değil, belirli bir amaca yönelik uygun ve bilinçli bir şekilde seçilen adımlardır. Taraflar sıradan insan toplulukları değil, devletler ve devletimsi yapılardır. Politik bir hedefe ve bu hedefe uygun strateji ve taktiklere sahiptir. Diğer kolektif ve organize şiddet eylemlerinin aksine belirli hukuki kurallara uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Kendi başına bir amaç değil, bir amaca yönelik araç görevi üstlenmektedir.⁹⁹ Türkiye Cumhuriyeti 1983 anayasasına göre ise, Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu kapsamında savaş tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir.”

---

⁹⁶ Münkler, *a.g.e.*, 48.

⁹⁷ Münkler, *a.g.e.*, 15.

⁹⁸ Münkler, *a.g.e.*, 22.

⁹⁹ Ethem Büyükişik, *İnsan ve Savaş*, (İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2020), 46.

Savaş Hali'nin tanımı ise:

*“Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığıın ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur.”*¹⁰⁰

Bu tanım, savaş kavramını ulusal güvenlik, devlet bekası ve milli hedefler ekseninde ele alarak, hukuki bağlamda hem askeri hem de sivil unsurların seferber edilmesini öngören bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Savaşın uluslararası hukuk çerçevesindeki tanımlarıyla karşılaştırıldığında, devletin öznel çıkarlarını merkeze alan normatif bir karakter taşımaktadır.

Yaşamın daha hızlı yaşanması ve küreselleşme ile beraber toplumsal olguların da giderek artan bir hızla değiştiğini görmekteyiz. Günümüzde düşmanın iradesini kendi irademize tabi kılmaya yönelik doğrudan ya da dolaylı olarak bireyin vücut bütünlüğünü hedef almayan ancak hayat kalitesini önemli derecede etkileyen ölümcül olmayan savaş türlerinin de ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Yeni tür savaş yöntemleri artık sadece ölümcül şiddet araçları değil, aynı zamanda ölümcül olmayan baskı araçlarını da kapsamaktadır. En nihayetinde bu güç unsurlarının hasmı kendi iradene tabii kılmak adına kullanılması ve diplomasinin farklı araçlarla devam ettirilmesi sebebiyle savaş ile benzerlik gösterse de şiddet içermemesi açısından geleneksel savaş anlayışından farklılaşmaktadır. Bu kapsamda şiddetin mi tanımı değişmelidir? Yoksa bu tür yöntemlerin bir güç mücadelesinin yansıması olması ve şiddet içermemesi açısından savaştan ziyade “mücadele” türü olarak mı ele alınmalıdır. Böylelikle şiddet içeren ve bireylerin vücutsal bütünlüğünü hedef alan yöntemler savaş olarak ele alınabilirken, bireylere etkisi dolaylı olan ve ölümcül olmayan yöntemler savaş olarak ele alınabilir. Böylelikle 21.yy.da popüler hale gelen ve savaş çatısı altında değerlendirilen diplomatik baskı araçları ile geleneksel savaşlar arasında da bir çizgi çekilmesi mümkün olabilir. Bunun ise aslında bizi kısmen Foucault'nun savaşın her yerde olduğu, sadece güç mücadelesi kapsamında kullanılan araçların değiştiği, diplomasinin de bu araçlardan birisi olduğu düşüncesine yakınlaştırmakta olduğu belirtilebilir.

Margaret Mead gibilerine göre savaş bir *sosyal olarak inşa edilmiş, insanın doğasından kaynaklanmayan sonradan öğrenilmiş toplumsal* bir aktivitedir, Cicero gibilerine göre bir *mücadele*, Grotius, Wright ve Bull gibilerine göre bu mücadele *kendine has kurallara ve örgütlenmeye sahip olması sebebi ile bir durum*, Clausewitz gibilerine göre bir *politik*

¹⁰⁰ 2941 SK, Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu, Md.3.

araç, Hegel’e göre *özbilincin tanınması için bir yol*, Foucault gibilerine göre ise *iktidar mücadelesinin bir yöntemidir*. Görülebileceği üzere savaşın ne olduğu veya savaştan ne anladığımız, inancımıza, düşüncemize, bakış açımıza veya amacımıza göre şekillenebilmektedir. Ancak bu çalışmada yeni bir savaş tanımı ortaya konulmamakta olup, savaş bir mücadele aracı olarak görülmektedir. Dolayısıyla Clausewitz’in savaşın politikanın başka araçlarla devamı olduğu düşüncesi temel alınmış, güç mücadelesinin gerçekleştiği bağlamlardan birisi olarak değerlendirilmiştir.

1.2 Savaşın Değişen Karakteri

Savaşı her şeyin babası olarak gören Herakleitos’un bir diğer ünlü sözü olan değişmeyen tek şeyin değişimin kendisi olduğu, savaş mefhumu için de geçerlidir. Tıpkı antik Roma’nın tanrılarında biri olan Janus gibi, savaş da birçok yüze sahiptir. Tarih boyunca gerçekleşen toplumsal ve bilimsel gelişmeler savaşı doğrudan etkilemiş, bu ise kullanılan silah, taktik, yöntem, strateji, hedef gibi konuları yönlendirmiştir.

Bu farklı yüzleri kavramsallaştıran önemli bir isim de Clausewitz olmuştur. Fransız aydınlanmasının akılcılığından ve Alman idealizminin sezgiciliği ile öznelliğinden etkilenen Clausewitz, eserlerinde birbirini tamamlayan ikiliklerden faydalanmıştır.¹⁰¹ Bu zıtlıklar birisi de “*savaşın karakteri*” ve “*savaşın doğası*” tartışmasıdır. Öyle ki, Clausewitz’in kaleme aldığı sekiz kitaptan oluşan “Savaş Üzerine” adlı eseri “Savaşın Doğası Üzerine” adlı bölüm ile başlarken, üçüncü kitabın on yedinci bölümü “Modern Savaşın Karakteri”, altıncı kitabın beşinci bölümü ise “Stratejik Savunmanın Karakteri” olarak adlandırılmıştır. Her ne kadar eserde savaşın doğası ve karakteri arasındaki çizgi açık bir şekilde belirtilmiş olsa da eserinin sıkça atıf almasına rağmen nadiren okunması veya Clausewitz’in savaşın doğasından “*kalıcı karakteristik özellikler*” olarak bahsetmesi sebebi ile literatürde sıkça birbiri ile karıştırılmaktadır.¹⁰² Clausewitz’e göre savaş tıpkı bukalemun gibi dönemin yapısına göre karakteri de uyum sağlamaktadır.¹⁰³ Clausewitz’in eksik ya da yanlış okunması sebebi ile kimi zaman doğasının değiştiğine

¹⁰¹ Burak Çakırca, “Savaşı Siyaset İle Okumak: Clausewitz Paradigması Ne Söyler?” *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 15, no. 56, (2019), 87.

¹⁰² Peter Parret, “The Genesis of On War”, iç. Carl von Clausewitz, *On War*, ed. and trans. Michael Howard and Peter Parret (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1984), 10.

¹⁰³ Clausewitz, a.g.e., 89.

yönelik çalışmalar bulunsa da, değişim savaşın grameri olan karakterinde gerçekleşmektedir.

TDK'ye göre karakter, “*bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen özellik*”¹⁰⁴ olarak tanımlanırken; doğa ise “*insan eli ile büyük değişikliğe uğramamış, doğal yapısını koruyan*” olarak tanımlanmıştır.¹⁰⁵ Bu bağlamda ise “savaşın doğası” savaşın değişikliğe uğramayan özelliklerini öne çıkarırken, “savaşın karakteri” savaşın döneme, politik idareye, topluma, kültüre, araziye, doktrine göre değişiklik göstermesi ve kendine özgü bir yapı oluşturmasını öne çıkarmaktadır. Bu savı destekler bir şekilde Clausewitz, savaşın karakterinin içinde bulunduğu bağlama uygun bir şekilde yavaşça değiştiğini ve bu açıdan bukalemuna benzediğini belirtmiştir.¹⁰⁶ Mewett ise savaşın doğasının onu diğer şeylerden ayıran özellikler olduğunu, savaşın karakterinin ise teknolojik imkanlar, hukuksal ve ahlaki sınırlamalar, toplumun yapısı ve kültür gibi dönemin ruhunu oluşturan özellikleri yansıttığını belirtmektedir.¹⁰⁷ Clausewitz'e atıf yapan Peter Paret, savaşın icrasında her zaman bulunan karakteristik özellikleri savaşın doğasını oluşturduğunu belirmiş ve bu özellikleri tehlike, fiziksel ve zihinsel efor, psikolojik faktörler ve sürtünme olarak sıralamaktadır.¹⁰⁸ Burada göze çarpan husus, bu özelliklerin Clausewitz'in savaş üçlemesindeki halk (hırs, meşruiyet ve savaşın devamlılığı), iktidar (politika, hesap verilebilirlik, ulaşılabilecek hedeflerin belirlenmesi) ve ordu (savaşın icrası, şans, olasılık, sürtünme) öğeleri ile benzer oluşudur. Benzer bir şekilde savaşın değişime uğrasa dahi politik karakterin baki kalacağını belirten Otto August Rühle ve Rob Jonson gibi akademisyenler de her savaşın (politik) bir sebebi ve hedefi olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ “Karakter”, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>, [Erişim tarihi 21.03.2022].

¹⁰⁵ “Doğa”, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>, [Erişim tarihi 21.03.2022].

¹⁰⁶ Clausewitz, a.g.e., 89.

¹⁰⁷ Christopher Mewett, “Understanding War’s Enduring Nature Alongside Its Changing Character,” *War on the Rocks*, January 21, 2014, <https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>.

¹⁰⁸ Peter Paret, “Clausewitz”, içinde “*Makers of the Modern Strategy*” ed. Peter Paret, (NJ: Princeton University Press, 1986), 197.

¹⁰⁹ Beatrice Heuser. “*The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to Present*”, (Cambridge, Cambridge University Press, 2010.) 11; Rob Johnson (2017) *The Changing Character of War*, *The RUSI Journal*, 8.

Villacres ve Bassford ise, savaş olarak adlandırılabilir her hangi bir çatışmada bir lider kadronun, muharip unsurların, halk tabanının olduğunu belirtmiştir.¹¹⁰ Dolayısıyla Clausewitzian anlayışın devamı olarak politik bir hedef, düşman iradesinin etkisiz hale getirilmesi ve hedefe ulaşmak adına bir araç olarak şiddetin kullanımı, şans faktörü ve olasılık hesapları savaşın doğasının birer parçası olarak gözükmektedir.

Savaşı bukalemuna benzeten Clausewitz savaşın karakterinin döneme ve vakaya göre değişiklik gösterdiğine vurgu yapmıştır.¹¹¹ Ancak muharebe sahasındaki her değişim, yenilik olarak algılanmamalıdır. Zira her yenilik bir değişim getirirken, her değişim bir yenilik olmayabilir. Dolayısıyla savaş mefhumunun zaman içerisinde eskiden kullanılmış ancak bir süredir popüler olmayan yöntem, taktik, strateji, silah veyahut yaklaşımlardan tekrardan faydalanması her ne kadar yenilik açısından bir önem atfetmese de değişimin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Clausewitz “Savaş Üzerine” adlı eserinde ve Peter Paret “Modern Stratejinin Ustaları” adlı eserinde savaşın değişen karakterini oluşturan alt karakterleri incelemiş ve yorumlamıştır. Bu kapsamda “savaşın politik karakteri” kavramıyla savaş ile politika arasındaki ilişkiye değinen Clausewitz, politikanın askeri hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak adına kullanılacak metotlar ile sarf edilecek eforu belirlemesi olarak kullanmıştır. Peter Paret “Dönemin karakteri” kavramıyla içinde bulunulan dönemin (örn: Fransız Devrimi dönemi, Soğuk Savaş dönemi vb.) özelliklerinin savaş ve politika üzerinde oluşturduğu etki,¹¹² “Devletin karakteri” ve “Savaşa katılan devletlerin karakteri” kavramlarıyla devletin sosyokültürel, psikolojik, politik, yönetici özellikleri,¹¹³ “Çatışmanın karakteri” ile savaşın icrasını şekillendiren taktik, strateji, doktrin ve yöntemleri,¹¹⁴ “Savaşın karakteristik faaliyetleri” ile savaşa hazırlık ve savaşın icrasına yönelik faaliyetleri,¹¹⁵ “Arazinin özellikleri” ile muharebelerin icra edildiği arazinin savaş ve askeri birlikler üzerindeki etkisini¹¹⁶, “Toplumun karakteri” ile sosyokültürel veyahut

---

¹¹⁰ Edward J. Villacres & Christopher Bassford, “Reclaiming the Clausewitzian Trinity”, *Parameters* 25, no. 1, (1995): 15.

¹¹¹ Clausewitz, a.g.e., 89.

¹¹² Paret, a.g.e. 199.

¹¹³ Clausewitz, a.g.e. 22-81, Paret, a.g.e. 199.

¹¹⁴ Clausewitz, a.g.e. 128.

¹¹⁵ Clausewitz, a.g.e. 131.

¹¹⁶ Clausewitz, a.g.e. 238.

stratejik kültür açısından toplumun savaşa, savaşın omuzlarındaki yüküne, yenilgiye ve işgale olan tepkileri¹¹⁷ vb. gibi birçok bağlamda ele almaktadır.

Clausewitzian paradigmanın ağırlığı ile beraber savaşın değişime uğradığının literatürde geniş bir kabul görmesi sebebi ile “Savaş değişiyor mu?” sorusundan ziyade “Savaş hangi alanlarda, nasıl değişiyor?” sorusunun sorulması daha iyi cevapların bulunmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda Oxford Üniversitesi, Savaşın Değişen Karakteri Merkezinde Hew Strachan ve Sibylle Scheipers öncülüğünde yürütülen çalışma sonucunda ortaya çıkan, “The Changing Character of War” adlı eserin giriş bölümünde savaşın: (1) Tarihi perspektifte neyin nasıl değiştiği, (2) Savaşa başvurma sebeplerinin nasıl değiştiği, (3) Savaşta muharebeye katılan aktörlerin nasıl değiştiği, (4) Muharip olmayanların kimliklerinin nasıl değiştiği, (5) Savaşı anlamamızı sağlayan fikirlerin nasıl değiştiği; olmak üzere 5 temel kategoride incelenmesinin faydalı olacağını belirmiş, kitap çalışmasında savaşın zaman içerisinde değişimini buna göre incelendiğini belirtmiştir.¹¹⁸ Bu çerçeve, savaşın evrimini yalnızca teknolojik veya taktik düzeyde değil, siyasi, toplumsal ve kavramsal boyutlarıyla birlikte analiz etmeye imkân tanıyarak, çağdaş çatışma çalışmalarında bütüncül bir inceleme zemini sunmaktadır.

Çatışmanın taraflarının baskın karakteristik özelliklerinin doğru bir şekilde incelenmesi ve belirlenmesi ile beraber tarafların (bilhassa düşmanın) ağırlık merkezinin ortaya çıkarılabileceğini belirten Clausewitz, savaş makinasının (*war machine*) tüm enerjisini bu noktaya yöneltmesi ve başarı elde etmesi sonucunda düşman birliğinin bozularak etkisiz hale getirilmesini sağlayacağını;¹¹⁹ savaşa müdahil olan içsel ve dışsal tüm faktörlerin savaşın karakterinin belirlenmesinde rolü olduğunu belirtmiştir. Bu ise her savaşın şahsına münhasır (*sui generis*) ve tekrarlanamaz olduğunun yanı sıra savaşın evrensel bir karakterinin de bulunamayacağını göstermektedir, zira savaş algısı ve savaşın nasıl icra edildiği farklı bağlamlara göre değişmektedir. Raitasalo ve Sipila’ya göre savaş paradigmasını oluşturan tehdidin karakteri, savaşın doğası, silahlı kuvvetlerin yapısı, teknolojik gelişmelerde yaşanan gelişmeler ve toplumsal kaynak arasındaki ilişkilerin değişmesi ile beraber paradigma değişimi de gerçekleşmektedir. Paradigma değişimi ise tehdidin türü, silahlı kuvvetlerin nasıl kullanılacağı, savaşın doğasına yönelik fikirlerin

---

¹¹⁷ Clausewitz, a.g.e. 257.

¹¹⁸ Hew Strachan & Sibylle, Scheipers. “*The Changing Character of War*”, (Oxford, Oxford University Press, 2011): 14

¹¹⁹ Clausewitz, a.g.e., 595-96.

nasıl algılandığı, savaş esnasında hangi hedeflere ulaşmak adına hangi yöntemlerin kullanılabileceği, silahlı kuvvetlerin yapısı, silahlı kuvvetlere hangi görevlerin tevdi edilebileceği, hangi harekât türünün verilen hedefe ulaşmak adına kullanılabileceği, muharebe sahasında hangi teknolojilerden faydalanılabileceği ve savaşı yürütecek olan halkın serveti ve maddi gücünün nasıl değerlendirileceği üzerine şekillenmektedir.¹²⁰ Politik hedefe ulaşmak adına kullanılan askeri aracın artık etkili olmaması ve çözüm üretememesi, beraberinde söz konusu kriz içerisinde bulunan anomalilerin düzeltilmesi ihtiyacını getirmektedir. Yeni ve daha etkili askeri çözümlerin ortaya çıkması ile beraber eski taktik, strateji ve silahlar çözüm üretemeyerek geride bırakılmaktadır.

Savaşın değişen karakteri her ne kadar her seviyeyi etkilese de stratejik seviyeden taktik seviyeye indikçe bu etki giderek artmaktadır. Değişen muharebe ortamı, kullanılan yeni teknoloji ve silahlar, çatışmanın meskûn mahale kayması, basın yayın ve medya araçlarının herkes tarafından erişebilir hale gelmesi, bilginin hazır ve herkese açık bir şekilde internette bulunması, istihbarat toplama ve değerlendirme araçlarının artarak yayılması gibi sebepler taktik seviyeyi daha karmaşık hale getirmiştir. Bu ise taktik seviyenin daha teknik ve bilime yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Stratejik seviye daha muğlak ve sanata yakındır.

Savaşın değişimini inceleyen akademisyenler, savaşın kullanılan silah, yöntem, taktik, strateji ve hedef açısından dönemsel farklılıklar içerdiğini gözlemlemiş, savaştaki devamlılık ve değişimleri daha iyi değerlendirmek adına farklı dalgalar / dönemler / jenerasyonlar içinde incelemiştir. Dönemler bir nevi paradigmatic bir ayrımı işaret etmektedir. Literatürde Alvin & Heidi Toffler, Martin Van Creveld, William S. Lind, John Arquilla, Donald J. Hanle, Geoffrey Parker, Archer Jones ve daha birçok akademisyen tarafından savaşın nesilleri incelenmiş, farklı nesil yaklaşımları ortaya konmuştur.

Örneğin Toffler savaşı (1) tarım toplumları, (2) endüstri toplumları ve (3) bilgi toplumları olmak üzere üç farklı dalgada gerçekleştiğini ileri sürmüştür. Tarih öncesi insanların tarımı keşfetmesi ile beraber ortaya çıkan ihtiyaç fazlası mahsulün getirdiği daha fazla insanı doyurabilme kapasitesi kalabalık toplumlar oluşmasına neden olmuş, ilk toplumsal, sosyal ve politik ilişkiler bu dönemde filizlenmeye başlamıştır. Tarım fazlası

---

¹²⁰ Jyri Raitasalo & Joonas Sipila, Reconstructing War after the Cold War, *Comparative Strategy* 23, no. 3, (2004): 241-48.

mahsul hem uğruna savaşmaya değer bir öge olarak karşımıza çıkarken aynı zamanda devlet mefhumunun oluşmasını da hızlandırmıştır.¹²¹ Bu toplumların tarıma dayalı olması sebebi ile savaşlar hasat zamanından sonra yapılmıştır. Zira bu dönemden önce hazine boş olduğu için devletlerin savaşı idame ettirecek ekonomik gücü ellerinde bulamamıştır. Dolayısıyla hasat zamanı olan bahar ve yaz aylarında kaynak sıkıntısı oluyor, erkek nüfusunun önemli bir kısmının tarlada çalışmasından dolayı insan gücü problemi ortaya çıkmıştır. Öyle ki Yunan toplumlarında askerler gönüllü olarak hareket edip, mahsulün ekileceği ve toplanacağı dönemlerde ailelerine yardıma gidiyordu. Bu toplumlarda mevsimsel işçilik gibi mevsimsel savaşçılık/askerlik de bir olgu olarak görülmüştür. Bu dönemde gerçekleşen savaşlarda ordular zayıf örgütlenmiş, liderlik kadro ve silah yokluğu çeken bir yapıya sahiplerken sayıları, eğitimleri, kaliteleri, moralleri, becerileri arasında ciddi farklar bulunmaktadır.¹²² Bu durum, tarım toplumlarında savaşın yalnızca siyasi veya askeri bir tercih değil, ekonomik döngüler, üretim takvimi ve demografik kısıtlar tarafından şekillenen yapısal bir olgu olduğunu göstermektedir.

Toffler'e göre savaştaki ikinci devrim ise endüstri devrimi ile gerçekleşmiştir. Seri üretim kapasitesi ile beraber seri yıkım kabiliyeti kazanan ordular muharebe sahasını da önemli ölçüde şekillendirmiştir. Fransız Devrimi ile monarşilerin ortadan kalkmış, eskiden toprak sahibine, prence, soyluya bağlı olan silahlı kuvvetler artık topluma aidiyet ve bağlılık göstermeye başlamıştır. Teknolojik gelişmeler ile artık eski tür ok, yay, tatar yayı, kılıç, kalkan, mancınık gibi silahlara ek olarak barut gücü ile çalışan tüfek, top gibi silahlar ortaya çıkmış; tüfeklerin geniş çapta üretilmesi ve askeri malzemelerde bir standardizasyon sağlanması ile ordular daha iyi donatılır hale gelmiştir. Bu standardizasyon zaman içerisinde sadece askeri malzemelerde değil aynı zamanda eğitim, doktrin ve teşkilatlanmada da gerçekleşmiştir. Orduların büyümesi, devletin yönetim kapasitesinin artması, muharebe sahasının genişlemesi ve farklı askeri sınıfların ortaya çıkması ile askerî harekât için asker seferber edecek, üretim yapacak, ulaştırmayı sağlayacak, bina ve mevzi inşaatları gerçekleştirecek, büyük askeri oluşumları yönetecek sınıflara ihtiyaç duyulmuş ve askerlik mesleği daha profesyonel hale gelmiştir. Yüksek üretim kapasitesi ve büyük konvansiyonel ordular beraberinde büyük savaşları getirmiş, savaş topyekûn bir hal alarak sivil ve asker arasındaki farkları bulanıklaştırarak

---

¹²¹ Alvin Toffler ve Heidi Toffler, *War and Anti-War: Making Sense of Today's Global Chaos*, (New York: Warner Books, 1993), 35-36.

¹²² Toffler & Toffler, 36-40.

mühimmat üretimindeki bir fabrika ve fabrikada çalışan işi muharebe sahasındaki komuta binası ve asker kadar hedef haline gelmiştir.¹²³ Bu durum ise modern Avrupa devletlerinin savaş kapasitesinin oluşmasında Fransız devriminin etkisini ön plana çıkarmaktadır. Bu dönüşüm, savaşın endüstriyel kapasite, ulusal seferberlik ve teknolojik yenilik arasındaki karşılıklı etkileşimle şekillendiğini, dolayısıyla modern çağda muharebe gücünün yalnızca cephedeki asker sayısı ile değil, toplumun tüm üretim ve lojistik ağlarıyla ölçüldüğünü ortaya koymaktadır.

Saddam'ın Kuveyt'i işgal etmesi ve ABD önderliğindeki koalisyon güçlerinin müdahale etmesi ile gerçekleşen 1991 Körfez Savaşının üçüncü teknolojik devrimi gerçekleştirdiğini belirten Toffler, savaşın aynı anda hem ikinci hem de üçüncü tür savaşları bünyesinde barındırdığını ileri sürmektedir. Körfez savaşı öncesinde savaşın klasik bir endüstriyel devrim savaşı olacağına yönelik düşünceler hakimdi. ABD'nin yeni ve denenmemiş silahlarının uzun zamandır İran ile savaşta olan ve Sovyet teknolojisi ile donatılan Irak Ordusu karşısında zorlanacağı, çöl arazisinde birçok Amerikan ekipmanının işlevsiz kalacağı, ABD silahlarının fazlası ile karmaşık olduğuna yönelik yazılar ortaya çıkmıştır. Nitekim savaşta Vietnam döneminden kalma mühimmatların kullanılması ve geniş çaplı hava saldırıları yapılarak kaos ve dehşetin yaratılmaya çalışılması endüstriyel savaşı andırmıştır. Ancak hava savunma sistemlerine yakalanmayan hayalet uçaklar tarafından atılan hassas güdümlü bombalar atılan bombaların %2'sini oluştururken, imha edilen stratejik hedeflerin %40'ını oluşturmaktaydı. Hassas güdümlü silahlar ikincil hasarı azaltarak sivil zayıyatı daha aza indirmektedir. Bilgisayarlaşma ve bilgi akışının hızlanması ile beraber savaşın hızı da artmıştır.

ABD öncülüğündeki koalisyon, çok hızlı bir şekilde seferber olmuş; ikmal ve lojistik desteği sağlamış, hava bombardımanlarını icra etmiş ve sahadaki birlikleri uyum ve ahenk içinde koordine ederken, en gelişmiş GPS, iletişim ve silah sistemlerini etkin bir biçimde kullanmıştır. Rakibine kıyasla her bir eylemi daha hızlı gerçekleştirmesi ise, koalisyon taktik ve operatif düzeyde önemli avantajlar sağlamıştır. Ancak bu akıllı ve yüksek teknoloji silahlar bu işi kendi başına çalışmamakta, bu silah sistemlerini en iyi şekilde bilen askerler tarafından kullanılmıştır. Dolayısıyla savaşın teknolojik imkanlarda daha hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleştiriliyor olması beraberinde bu sistemleri

---

¹²³ Toffler & Toffler, *a.g.e.*, 41-46.

kullanabilecek zeki, motivasyonu yüksek, akıllı ve çok yönlü askerlerin de eğitilmesini gerektirmiştir. Ancak bu özellikler yapısı itibarı ile kolay ölçülebilir parametreler değildir. Bu dönemde gözlemlenen bir diğer unsur ise daha küçük birliklerin, sahip oldukları yüksek ateş ve manevra gücü ile beraber, daha önceleri daha büyük birlikler tarafından gerçekleştirilen görevleri gerçekleştirebilecek kapasiteye ulaşmalarıdır. Artık geçmişte yapılan görevler daha az asker ve silah sistemi ile gerçekleştirilebilmektedir. Muharebe sahasında gerçekleşen aksaklıklarda veya tedarikte oluşan sıkıntılarda ise askerler kimi zaman ticari olarak alınarak kullanılan ürünlerde problemleri çözebilmektedir.¹²⁴ Bu dönemden itibaren nitel üstünlüğün daha ön plana çıktığı bir döneme girilmiştir. Teknolojik üretim ve bunu askeri güce döndürebilme kapasitesi, muharebe sahasındaki üstünlüğün anahtarı olarak görülmüştür. Ancak teknoloji merkezli bu yaklaşım kimi zaman karmaşık problemlerin teknolojik üstünlük ile çözülebileceği yanlış algısına neden olmuştur.

Martin Van Creveld ise “Teknoloji ve Savaş” adlı kitabında savaşı (1) M.Ö. 2000 ile M.S. 1500 yılları arasını kapsayan Aletler Çağı, (2) Rönesans ile başlayıp Endüstriyel Devrimin başladığı 1830’a kadar olan yılları kapsayan, makinelerin asıl rolü oynamaya başladığı ve rüzgar, su ve barut gücünün kullanıldığı Makine Çağı, (3) 1830’da başlayıp 2. Dünya Savaşı’nın sonu olan 1945 yılları arasını kapsayan ve demiryolu ve telgraf gibi geniş çaplı orduları daha kolay sevk ve idare edilmesini sağlayan icatların çıktığı Sistemler Çağı ve (4) ilk atom bombasının kullanıldığı ve aynı zamanda makinelerin birbiri ile iletişim kürara çevre hakkında daha farkında ve yetkin olduğu Otomasyon Çağı olarak dört aşamada incelemiştir. Creveld askeri olsun ya da olmasın insanoğlunun üretmiş olduğu her teknolojinin savaşların açılmasına ve yapılmasında etkisinin olduğunu ileri sürerken, savaş eğer kısa ise bu tür teknolojik aletlerin daha ön plana çıktığını, savaş uzadığında ise savaşmanın dışında kalan diğer askeri aktivitelerin öne çıktığını vurgulamaktadır.¹²⁵ Burada Creveld’in modern savaşların teknolojik nitelik merkezli olmasının kısa vadeli savaşlarda fayda sağladığını, ancak uzayan savaşlarda teknolojik üstünlüğün yanı sıra bir dizi özelliğin daha olması gerektiğini vurgulamaktadır. Nitekim bu yorum teknolojik güç asimetrisi sağlanamadığı taktirde, nicel üstünlüğün de aralarında

---

¹²⁴ Toffler ve Toffler, *a.g.e.*, 73-93.

¹²⁵ Martin Van Creveld, “*Technology and War: From 2000 B.C. To The Present*”, London: Brassey’s, 1991.

olduğu lojistik, halk desteği, hammadde kapasitesi gibi birçok değişken işin içerisine girmektedir.

Savaş çalışmaları literatüründe öne çıkan sınıflandırmalardan birisi ile William S. Lind'in savaşı dört nesilde ele alması olmuştur. Lind, modern dönemi devletin şiddet üzerinde tekel olduğu Westfalya barışı ile makaleyi yazmış olduğu 1990'lar arasında sınırlamıştır. Dolayısıyla jenerasyonlar Westfalya barışı öncesi dönemi ve 2000 sonrası dönemi kapsamamaktadır. Temelde insan gücü, ateş gücü ve manevra üzerine kurulu olan bu jenerasyon yaklaşımı, özellikle teknolojik imkanların gelişmesi ile savaşın değişimi ele almaktadır.

1648-1860 arasını kapsayan birinci nesil savaşlarda hat düzeni öne çıkarken, muharebeler açık alanlarda belirli bir düzen ile gerçekleştirilmiştir. Asker selamı, üniforma ve rütbelerin yeniden düzenlenmesi gibi gelişmeler askeri düzeni pekiştirmek ve öne çıkarmak adına bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde eski dönemlerin aksine halk, kendi çıkarlarını koruyan devlet mekanizmalarının çıkması ile çıkarlarını korumaya daha istekli hale gelmiştir.¹²⁶ Sıklet merkezi asıl etkinin yaratılmak istenen yerde oluşturulmuş, savaş devletler arasında diplomasi ile çözülemeyen politik hedeflere ulaşmak adına kullanılmıştır.¹²⁷ Bu dönemde yivsiz tüfeklerle donatılmış piyade sınıfını desteklemede topçu sistemleri ön plana çıkmış, kanat manevralarında süvari sınıfı kullanılmıştır. Savaşın hedefi politik görüşmelerde devletin pazarlık gücünü arttıracak ve düşmanın iradesini kırarak bölgenin mutlak suretle elde bulundurulmasıdır.¹²⁸ Fransız devrimi sonucunda krala bağlı subaylar ordudan ayrılmış, devrime bağlı subaylar halktan seçilmeye başlanmış, kendi değerlerini, düşüncelerini ve devrimi korumak ve yaymak için savaşan Fransızlar tüm Avrupa'da ses getirmeye başlamıştır.¹²⁹ Savaş bu dönemde modern anlamda devletin organlarının kurulmasını sağlamış, Charles Tilly'nin de belirttiği üzere savaş devletleri oluşturmuş, devletler ise savaş yapmıştır. Savaşın bu denli düzenli ve geniş çaplı olmasına rağmen karşılanabilir olmasının yegâne sebebi teknolojik gelişmeler değil; yeni tür yönetim anlayışının gelmesi, kırsal Avrupa'nın seferber

---

¹²⁶ William S. Lind, "Understanding The Fourth Generation War", *Military Review*, September-October, (2004).

¹²⁷ Donald J. Reed, "Beyond the War on Terror: Into the Fifth Generation of War and Conflict", *Studies in Conflict & Terrorism* 31, no. 8 (2008): 688.

¹²⁸ Jay Luvaas, *Napoleon On The Art of War*, (New York: The Free Press, 1999).

¹²⁹ Alan Forrest, "The Nation in Arms I: The French Wars", iç. *The Oxford History of Modern War*, ed. Charles Townshend, (Oxford: Oxford University Press, 1997).

edilmesi, yeni bir kolluk kuvveti olan jandarmanın ortaya çıkışı ve tüm bu değişikliklerin zora dayalı yönetim sistemi ile birleştirilmesi olmuştur.¹³⁰ Bu dönem modern anlamda Avrupa devletlerinin ortaya çıktığı dönemdir. Ulus orduların yaygınlaştığı, endüstri devriminin gerekli üretimi sağladığı, vergilendirmenin tabana yayıldığı ve ordunun kolluk görevini Jandarma ve Polis teşkilatlarına devrederek dış tehditlere odaklandığı bir dönem olmuştur. Nitekim bu dönemde atılan temeller halen günümüzde de görülmeye devam etmektedir.

İkinci nesil savaşlara gelindiğinde ise topçu sistemleri gibi dikey mermi yollu atış sistemleri ile yatay mermi yollu yivli, mermili ve makineli tüfeklerin gelişimi etkisini göstermiştir. Amerikan İç Savaşı ile kendini göstermeye başlayan dönem, 1.Dünya Savaşı ile en üst noktasına erişmiştir. Dönemin muharebe sahasında öne çıkan yöntem ise asıl taarruz yönünde askeri insan gücüne ek olarak yüksek ateş gücünün kullanımıdır.¹³¹ Bu dönemde “Topçu fetheder, piyade işgal eder” düsturu ile ateş gücü üzerine dayalı bir yıpratma stratejisine geçilmiştir. Komutan, başarılı bir askeri hareketin niteliklerinden birisi olan orkestrasyon kapsamında, karakteri gereği birbirinden farklı özelliklere sahip olan tank, piyade, topçu, levazım gibi sınıfları ahenk içinde yöneten bir “yönetici” konumuna gelmiştir. Bu dönemde emirlere itaat inisiyatiften daha önemli konumdadır.¹³² Özellikle endüstri devriminin gerçekleşmesi ile üretim kapasitesi artmış, artan sömürgeciliğin ve kapitalizmin birer sonucu olan telgraf ve demiryolları ile bu kaynaklar hem dünyanın ve ülkenin her bir yanına taşınabilir hem de iletişim kurulabilir olmuştur. Bu ise her teknolojik ve toplumsal gelişmenin etki ettiği üzere askeri stratejistler tarafından değerlendirilmiş ve silahlı kuvvetlerin savaş kapasitesini arttırmak amacı ile kullanılmıştır. Bu dönemde hangi ülke olası bir savaş durumunda hızlı bir şekilde seferberlik ilan edip askerini toplayabilir, demiryolları arayıcılığı ile cepheye gönderip avantaj sağlar ve cepheleler arası koordinasyonu ve iletişimi telgraflar ile sağlarsa geri dönülemez bir avantaj elde ederek muzaffer olacağı değerlendirilmiştir. Zira telgrafın icadından önce bir komutan, sevk ve idare ettiği birliğin en fazla 25 mil uzağında bulunabilirken, telgraf bunu yüzlerce kilometreye ulaştırmıştır. Ancak telgrafın ortaya

---

¹³⁰ Michael Broers, “Changes in War: The French Revolutionary and Napoleonic Wars”, iç. *The Changing Character of War*, ed. Hew Strachan & Sibylle Scheipers, (Oxford, Oxford University Press, 2013), 65.

¹³¹ Reed, *a.g.e.*, 688.

¹³² Lind, *a.g.e.*, 12.

çıkışı, taktik seviyedeki komutanın inisiyatifini azaltmış, gelişmeleri anlık takip eden generallerin karar sürecine daha fazla dahil olmasına neden olmuştur.

1800'lerin ortalarında metalürjinin ve mühimmat teknolojisinin gelişmesi sonucunda demir toplar atan topçu sistemleri, yüksek infilak ve şarapnel etkisine sahip, daha uzun menzil ve yüksek isabet oranına sahip topçu sistemleri ile donatılmıştır. Makinalı tüfekler ve topçu sistemlerinin gelişimi, taktik savunmayı avantajlı hale getirmiş, askerler dikenli tellerle desteklenmiş siperler kazarak ve kamuflaj giyerek örtü ve gizlenmeden azami derecede faydalanmaya çalışmıştır.¹³³ Öyle ki, askeri tarihçi Keegan, 1. Dünya Savaşındaki zayıatın yaklaşık %70'inin topçu sistemlerinden ve bombalardan, en çok da şarapnel parçalarından kaynaklandığını belirtmiştir.¹³⁴ Bu gelişmeler ise istihkam, sıhhiye, lojistik, ikmal, mühimmat gibi sınıfların ortaya çıkmasına ve önemlerinin artmasına neden olmuştur. Artan seferberlik imkanları ve ateş gücü ile beraber savaşın yeni yıla kalmadan hızlıca sonuçlanacağı düşünülse de bu öngörüler yanılmış; muharebe sahasında asimetrik avantaj yakalayarak savaşı sonuçlandıramayan devletler sahip olduğu tüm milli imkân ve unsurlarını savaş makinasını destekleyerek savaşın yıllar süren bir topyekûn yıpratma savaşına dönmesine neden olmuştur.¹³⁵ Topyekun savaşların ön plana çıktığı bu dönemde, tarafların yüksek ateş gücü ve düşük hareket kabiliyetine sahip olması durağan bir muharebe sahası yaratmıştır. Simetrik çatışma, asimetrinin insan gücü ve hammadde kaynaklarında yaşanmasına neden olmuştur. Daha uzun süre asker cepheye sürebilen ve daha fazla kaynak aktarabilen devletler uzun vadede muzaffer olmuştur.

19.yy. ile başlayan ve 20.yy. ile yükselişe geçen topyekûn savaşların daha fazla materyal ve insan kaynağı gerektirmesi, devletin sahip olduğu imkân ve kaynakların her birini savaş makinasını destekler bir şekilde kullanması, muharebe sahasının giderek daha da genişlemesi sonucunda bir devletin ve ulusun tüm gücünü kullanma ihtiyacını doğurmuştur.¹³⁶ Durağan mevzi muharebelerine çözüm bulma arayışı, makineli tüfek ateşinden ve dikenli tellerden etkilenmeyen tankların ve herhangi bir engel bulunmaksızın havada süzülen uçakların yeni roller üstlenmesine neden olmuştur. 13 Haziran 1917

---

¹³³ Martin Van Creveld, "Technology and War I: to 1945", iç. *The Oxford History of Modern War*, ed. Charles Townshend, (Oxford: Oxford University Press, 1997), 214-18.

¹³⁴ John Keegan, *The Face of Battle*, New York: Viking Press, 1976, 272.

¹³⁵ Creveld, "Technology and War I: to 1945", 219.

¹³⁶ Erich von Ludenorff, *Topyekûn Harp*, çev. Aynur Onur Çiftçi & Erhan Çiftçi, (İstanbul, Dergâh Yayınları, 2017), 15-23.

tarihinde Alman Gotha uçaklarının Londra'ya yönelik gerçekleştirdiği hava akınları, Hava Hakimiyet Teorisinin önde gelen düşünürlerinden birisi olan İtalyan General Giulio Douhet'yi etkilemiş, Douhet hava kuvvetlerinin baskın gücü karşısında yeryüzünün hiçbir kesiminde sakinlik ve güvende yaşama imkanının kalmadığını düşünmüştür. Sivil ile asker arasındaki keskin ayrımın kalmadığını, artık herkesin potansiyel bir hedef haline geldiğini belirten Douhet, hava hakimiyetine sahip olmanın insanın hayal gücünün ötesinde bir taarruzi güç verdiğini öne sürmüştür. Her ne kadar 1923 yılında Hague Hava Saldırıları Konvansiyonunda sivillerin hava saldırıları arayıcılığı ile terörize edilmesi yasaklanmış olsa da bu konvansiyon devletler tarafından eleştirilmiş ve uygulamaya girmemiştir.¹³⁷ Hava kuvvetlerinin ön plana çıkması ile düşman derinlikleri doğrudan hedef haline gelmeye başlamış, korunaklı bölgeler giderek azalmıştır. Bu imkân ve kabiliyet tüm lojistik ve karargâh hizmetlerini daha karmaşık hale getirmiştir. Nitekim hava üstünlüğü günümüze dek önemini korumaya devam etmiştir. Kara ve Deniz üzerindeki hakimiyet büyük oranda hava hakimiyetinin sağlanmasına bağlı olmuştur. Ancak teknolojik merkezîyetçilik gibi hava kuvvetlerine fazla bağlı olmak da kimi zaman zaferi doğrudan getirmemektedir, zira her zaman karada fiziki olarak bulunacak bir unsur ihtiyacı olmuştur.

Yüksek ateş gücü, siper muharebeleri, yıpratma stratejileri ile karakterize olan 1. Dünya Savaşının ardından devletler hız, sürpriz ve şaşırtma üzerine kurulu bir anlayışa geçti. Cephe taarruzlarından ziyade, zırhlı birliklerin kullanılarak hasmın kuşatıldığı ve lojistik hatlarının kesildiği taktiklerin benimsendiği üçüncü nesil savaşlarda, ikinci nesil savaşlarda gelişmeye başlayan zırhlı birlikler, hava kuvvetleri gibi unsurların öne çıktığı görülmektedir. Bu dönemde özellikle Almanlarda taktik inisiyatif (*Auftragstaktik & Siegfried Taktik*) ve yıldırım harbinin (*Blitzkrieg*) yanı sıra dışsal disiplinden ziyade içsel disiplin ön plana çıkmıştır.¹³⁸ Karma kuvvet hareketinin önem kazandığı bu dönemde kara, hava ve deniz platformları birbirini destekler şekilde kullanılmış, hatlara bağlı olmayan muharebe anlayışı, düşman derinliklerinde gerçekleştirilen sızma, kuşatma, yarma hareketleri askeri başarının kilidini oluşturmuştur.¹³⁹ Yıldırım Harbi (*Blitzkrieg*) kapsamında cephede ilerleyen piyade unsurlarını desteklemek amacı ile kullanılan zırhlı

---

¹³⁷ Gerard J. DeGroot, “‘Killing is Easy’: Atomic Bomb and the Temptation of Terror, iç. *The Changing Character of War*, ed. Hew Strachan & Sibylle Scheipers, (Oxford, Oxford University Press, 2013), 92.

¹³⁸ Lind, *a.g.e.*, 13.

¹³⁹ Reed, *a.g.e.*, 688.

birlikler düşmanın zayıf olduğu bir noktada kuvvet çoğunluğu ve sıklet merkezi oluşturarak yarma harekâtı gerçekleştirmesi ile başlar. Düşman piyade unsurlarının mukavemeti dost uçakların yakın hava desteği ile baskılanırken, zırhlı birlikler düşman savunma hatlarını geçerek geri bölgesine doğru hareket edip, cephedeki düşman birliklerinin bir üst birlik ile iletişimini ve ulaşımını kesmeye yönelik çift yönlü kuşatma harekâtı gerçekleştirmektedir. Sürat, manevra ve şok etkisi ile beraber lojistik desteği kesilen cep içindeki düşman birlikleri ise hızlı bir şekilde etkisiz hale getirilir.¹⁴⁰ Ancak her askeri teknoloji ve taktik gibi bu strateji de zaman içerisinde asimetrik avantajını kaybetmeye başladı. 1. Dünya Savaşında keşif, gözetleme, istihbarat, yakın hava destek ve propaganda amaçlı kullanılan uçaklar teknolojik gelişme ile beraber kendi başına görev üstlenebilecek konuma gelmiş, düşman derinliklerinde bulunan sınai merkezler, üretim tesisleri, sivil yerleşim alanları, havalimanları, askeri birlikler, depolar ve kritik arazi arızaları gibi noktaların vurulabilir hale gelmesi ile beraber ön cephe ile arka cephe arasındaki sınırlar ortadan kalkmış, tüm milli güç unsurları hedef haline gelmeye başlamıştır. Bunun sonucunda ise uçaklar taktik yakın hava destek uçakları ve stratejik bombardıman uçakları olarak ikiye ayrılmıştır.

Aynı şekilde, 1. Dünya Savaşında muharebe sahalarında kendine yer edinen ancak herhangi bir özgül doktrine veya taktiğe sahip olmayan tanklar; ikinci dünya savaşına gelindiğinde daha teknolojik, hızlı, birbirleri ve aynı zamanda uçaklar ile radyo arayıcılığı ile iletişim kurabilen silah sistemleri haline gelmiştir. Zırhlı birliklerin çıkması ile beraber kendi başına bir sınıf haline gelen tanklar; tanksavar silahları, mayınlar, omuzdan atılabilir roketler, tanksavar topların çıkması ile beraber zorluklar yaşamış, üçüncü nesil savaşlarda ortaya çıkan sınıflar ve kuvvetler arası iş birliğini öne çıkaran karma kuvvet harekât doktrininin çıkmasına neden olmuştur.¹⁴¹ Britanya, Almanya ve Fransa arasından ilk üç kuvvetli yapıya geçen devlet Britanya olurken, Fransızlar hava kuvvetlerinin taktik yakın hava desteği dışında hava kuvvetlerinin kendine has bir kuvvet ve doktrin çevresinde yeniden yapılanması hususunda ihmalkar kalmıştır. Almanya ise sınıflar ve kuvvetler arasındaki iş birliği konusunda en iyi örneklerden birisini oluşturmaktaydı. Ancak Alman ordusunda da kara-hava koordinasyonu çok üst noktalarda iken, deniz-hava

---

¹⁴⁰ Christon I. Archer, John R. Ferris, Holger H. Herwig ve Timothy E. Travers, *Dünya Savaşı Tarihi*, (İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 621-22.

¹⁴¹ Crevel, "Technology and War I: to 1945", 220-22.

koordinasyonu o kadar gelişmiş değildir.¹⁴² Nitekim bu taktik ve stratejik farklılıklar 2. Dünya Savaşının başladığı ilk zamanlar kendini sahada göstermiş, devletler her iki alanda da kendilerini geliştirmeye özen göstermiştir. Böylelikle eski alışkanlıklara bağlı kalan silahlı kuvvetler, hayatta kalabilmek adına yeni ve başarılı doktrinleri benimsemek zorunda kalmıştır.

Muharebe sahasında asimetrik avantaj sağlamanın önemli noktalarından birisi olan teknolojik üstünlük, devletleri askeri teknoloji ve üretimi başta olmak üzere araştırma ve geliştirme yapmaya sevk etmiştir. Var olan silahlar etki, menzil, isabet ve büyüklük açısından gelişmekle kalmamış, aynı zamanda tamamı ile yeni silahlar da muharebe sahasında kendine yer bulmuştur. 2. Dünya Savaşı esnasında Almanlar tarafından kullanılan ve ilk balistik füzelerin örneğini oluşturan V1 ve V2 füzeleri de bunun örneklerinden bir kaçıdır.¹⁴³ Nitekim ABD de savaşın sonuna doğru Manhattan Projesi kapsamında geliştirdiği nükleer bomba ise savaşı öngörülemeyen bir yıkım seviyesine çıkarmıştır. Japonya'nın savaşa devam etme iradesini kırmak ve olası bir işgal esnasında yaşanabilecek 1,5 milyon can kaybını önlemek iddiası ile Hiroşima ve Nagazaki'ye atılmıştır. Japonya'nın iradesini kırmak için tek bir bomba yeterli iken iki bombanın kullanılması, Sovyetler tarafından bir mesaj olarak algılanmıştır.¹⁴⁴ Sonuç olarak Sovyetlerin de nükleer silah edinmesi ve problemi daha karmaşık hale getirmesi uzun sürmemiştir.

ABD'nin nükleer silah tekeli Stalin'in inisiyatifi ile beraber dört yıl sonra Sovyetler tarafından bozulmuş, 2. Dünya Savaşının ardından dünya iki nükleer süper gücün kafa kafaya mücadele ettiği bir silah yarışına dönmüştür. Dünyanın bir ucundan diğer ucuna ulaşabilen kıtalararası balistik füzelerin ve bu füzelerin fırlatılabileceği ya da atılabileceği kara, hava ve deniz platformlarının ortaya çıkması da bu tehdidi daha da arttırmıştır. 1950'lere gelindiğinde artık büyük devletler olası bir savaştan kazanacakları hiçbir şey olmadığını fark etmiştir. Zira olası bir nükleer savaş her iki tarafın da yok olmasına neden olacaktır. Karşılıklı emin olunan yıkım (*Mutually Assured Destruction*) olarak da bilinen bu yıkım, nükleer silahları savaşmaktan ziyade caydırmak için kullanılan süper güçlerin

---

¹⁴² Barry R. Posen, *The Sources of Military Doctrine: France, Britain, and Germany Between the World Wars*, (New York, Cronell University Press, 2014), 226-27.

¹⁴³ Martin Van Creveld, "Technology and War II: Postmodern War", iç. *The Oxford History of Modern War*, ed. Charles Townshend, (Oxford: Oxford University Press, 1997), 351.

¹⁴⁴ DeGroot, *a.g.e.*, 96-100.

ayrıcalıklı ve caydırıcı bir silahı haline getirmiştir.¹⁴⁵ Ancak olası bir savaş durumunda ortaya çıkacak olan bu yıkım, ulaşılmak istenen politik hedeflerin çok ötesindedir. Politik hedefi aşan şiddet kullanımı ise kendi içerisinde bir problematik oluşturmaktadır.

Paul Virilio'nun "*trans-political war*" yani politika ötesi savaş olarak adlandırdığı bu savaşlar, ortaya çıkan şiddet ve yıkımının ulaşılmak istenilen politik hedeften çok daha yüksek olması açısından uygulanabilir ve mantıklı gelmemektedir.¹⁴⁶ Zira devletler böyle bir savaşa girmesi durumunda, savaş önceki durumlarından daha dezavantajlı bir durumu kabul etmek zorunda kalacaklardır. Süper güçlerin nükleer caydırıcılık sebebi ile doğrudan birbirini ile savaşa girişememesi ya da müttefik ülkelerin arasında yaşanan çatışmaların şiddet sarmalında kontrol edilemez bir hal alarak nükleer silahların kullanılacağı bir savaşa dönüşme tehdidi devletlerin silahlı kuvvetleri kullanma ve nükleer silahların kullanımı ile yayılımını engelleme yönünde girişimler göstermesini sağlamıştır. Soğuk savaş temelde büyük güçler arasında "soğuk" kalmış, üçüncü dünya ülkeleri üzerinden etki ve nüfuz mücadelesi "sıcak" vekalet çatışmaları ile devam etmiştir. Küresel güvenlik ortamını şekillendirmek isteyen devletler, vekil aktörler üzerinden hasımlarını yıpratmak ve hedeflerine ulaşmak istemişlerdir. İroniktir ki yirminci yüzyılın barışı, nükleer bir silah yarışı sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak her iki tarafın da kullanıldığı taktirde rakibini tamamen çaresiz bırakan nükleer silahlara sahip olması, beraberinde de ilk taarruz edenin avantajlı olacağı bir senaryoya yönlendirmektedir. 1950'lerin ortalarında Albert Wohlstetter tarafından yapılan RAND araştırmasında ABD hava üslerinin olası bir sürpriz nükleer saldırıya karşı savunmasız olduğu ortaya konulmuş, böyle bir saldırının ardından toparlamanın imkânsız olması sebebi ile bir çözüm yolu arayışına girilmiştir. Bunun üzerine Wohlstetter eğer saldırıya maruz kalan devletin bu saldırıdan hayatta kalarak, müteakiben düşmanın askeri tesislerine yönelik karşı saldırı yapabilecek kapasitesine ulaşması durumunda caydırıcı olacağını öne sürmüştür.¹⁴⁷ İkinci saldırı kapasitesi olarak kavramsallaştırılan bu durum, ilk saldırı avantajını azaltarak caydırıcılığı daha katmanlı ve karmaşık hale getirmiştir.

Soğuk Savaşın bittiği dönem ile paralellik gösteren Lind'in dördüncü nesil savaşlarında ise Westfalya barışından bu yana en köklü değişiklikler gerçekleşmiştir. Zira Westfalya

---

¹⁴⁵ Creveld, "Technology and War II: Postmodern War", 343-45.

¹⁴⁶ Paul Virilio & Sylvere Lotringer, *Pure War*, (New York, MIT Press, 2008), 8.

¹⁴⁷ Lawrence Freedman, *Strategy: A History*, (New York: Oxford University Press, 2013), 168.

barışı ile beraber devletin şiddet araçları üzerindeki tekeli artık ortadan kalkmaya başlamış, devletler kendilerini Hizbullah, El-Kaide, Hamas, FARC gibi devlet dışı hasımlarla mücadele içinde bulmuştur. Ademi merkezîyetçiliğin arttığı bu dönem, aynı zamanda üçüncü nesil savaşların özelliklerini taşımaya devam etmektedir.¹⁴⁸ Bu açıdan üçüncü ve dördüncü nesil savaşların özelliklerinin iç içe gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Benzer bir şekilde Hammes ise, dünyanın farklı yerlerindeki orduların sahip olduğu doktrin, eğitim, teçhizat ve düşünce yapısı itibarı ile farklı dönemlerde farklı nesilleri uygulayabildiği, bu sebeple aynı anda birden fazla neslin birbiri ile çatıştığını görebileceğimizi belirtmektedir.¹⁴⁹ Dolayısıyla yeni bir neslin ortaya çıkması, eski nesillerin tamamen çıktığı anlamına gelmemektedir. Devlet ve DDSA'lar kendi imkan ve kabiliyetleri ile hasımlarının durumlarına bağlı olarak farklı nesillerin özelliklerini barındıran çatışmalara girişebilmektedir.

Düzensiz göçün en az işgal kadar tehlikeli olabileceğini belirten Lind, mezhep ve dini motifli terör örgütleri ile mücadele edildiği Hristiyanlık ve Müslümanlık arasındaki mücadeleye benzeterek Viyana'nın kapısına dayanan Osmanlı gibi günümüzde de kültürler arası çatışmanın devam ettiğini ileri sürmüştür. Dördüncü nesil savaşın öncüsü olan ABD'nin bu savaş türünü hasmın topraklarında yeşillendirmeye ve güçlendirmeye devam edeceğini belirten Lind, ABD'nin teröre karşı savaş kapsamında Irak ve Afganistan'da gerçekleştirmiş olduğu Soğuk Savaş sonrası dönem hareketleri da dini motifli devlet dışı silahlı aktörlere karşı gerçekleştirilmesi sebebi ile dördüncü nesil savaş kapsamında değerlendirmektedir.¹⁵⁰

Hammes ise dördüncü nesil savaşları savaş ve barış arasındaki sınırın oradan kalktığı, muharebe sahasının belli olmadığı, sivil ile muharibi birbirinden ayırmanın giderek zorlaştığı, tarafların sadece devletler değil aynı zamanda DDSA'ların olabileceği, geleneksel askeri yöntemlerin yanı sıra gerilla harekâtı ve terörizm gibi yeniden elden geçirilerek kullanıldığı bir dönem olarak ele almaktadır.¹⁵¹ Hammes aynı zamanda bu savaşlarda düşmanın etkisiz hale getirilmesinden daha önemli bir şey varsa onun da halk

---

¹⁴⁸ Lind, a.g.e., 13.

¹⁴⁹ Thomas X. Hammes, "Fourth Generation Warfare Evolves, Fifth Emerges," *Military Review*, May-June 2007, 20.

¹⁵⁰ Lind, a.g.e., 14.

¹⁵¹ Thomas X. Hammes, *The Sling and The Stone*, Minneapolis: Zenith Press, 2004, 208.

desteğinin kazanılması olduğunu belirtmiştir.¹⁵² Bu dönemde artan bilgi teknolojileri ile beraber savaşlar an be an sosyal medya ve televizyon arayıcılığı ile takip edilebilir hale gelmiş, personelin gerçekleştirmiş olduğu gayrimeşru eylemler daha fazla göze batmaya başlamıştır. Taktik seviyede birliklere liderlik eden personelin kaotik ve sınırları belirli olmayan çatışma sahasında ani karar alma ihtiyacı, bu dönemde inisiyatif kullanılmasının artmasına neden olmuştur. Personelin hukuka aykırı şekilde gerçekleştirmiş olduğu tüm hareketler kolayca sosyal medya ve basın arayıcılığı ile dünya kamuoyuna düşmüş, devletlerin gerçekleştirdiği askeri hareketlerin meşruiyetine ciddi halel getirmiştir. Eski ABD Deniz Piyadeleri Komutanı Krulak'ın “stratejik onbaşı” olarak adlandırdığı bu olgu, taktik seviyenin bu dönemde doğrudan stratejik etkilere katkı sağladığını öne sürmektedir.¹⁵³ Soğuk Savaş'ın sona erdiği döneme tekabül eden bu süreç, akademik literatürde “yeni” bir dönem olarak tanımlanmış ve beraberinde kendine özgü dinamikler ile kavramsal çerçeveler getirmiştir. Teknolojik ve toplumsal dönüşümlerin önceki dönemlere kıyasla çok daha hızlı ve yoğun yaşandığı bu süreç, yüksek değişkenlik ve hız unsurlarıyla dikkat çekmektedir. Dolayısıyla savaş olgusundaki dönüşümün, bu dönem bağlamında ayrıca ve ayrıntılı biçimde incelenmesi önem taşımaktadır.

1.2.1 Soğuk Savaş Sonrası Savaşın Değişimi

İkinci dünya savaşının ardından dünya siyasetini kırk beş yıl boyunca temelden şekillendiren ve doğu ve batı bloğu olarak iki kutba bölen Soğuk Savaş, ABD öncülüğündeki demokratik-kapitalist düzen ile SSCB öncülüğündeki otokratik-sosyalist düzen arasındaki ideolojik ve nükleer çekişmenin sonucunda ortaya çıkmıştır.¹⁵⁴ Ancak bu dönemde çatışmaların üçüncü dünya ülkelerinde devam ettiği, negatif barışın (savaşın olmaması) ve pozitif barışın (kurumların ve düzenin barışı güçlendirmesi) birinci ve ikinci dünya ülkelerinde görüldüğü gözlemlenmektedir. Dolayısıyla soğuk savaş küresel siyasetin yönlendirilmesinde etkili olan devletlerin topraklarında savaşın olmamasını belirtmekte birlikte süper güçlerin vekil unsurlar üzerinden birbiri ile mücadele ettiği üçüncü dünya ülkelerinde yaşanan çatışmaları (sıcak savaş) göz ardı ettiği

---

¹⁵² Hammes, *The Sling and The Stone*, 331.

¹⁵³ Charles C. Krulak, “The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War”, *Marines Magazine* 28, no. 1, (1999): 18-23; Lynda Liddy, The Strategic Corporal: Some Requirements in Training and Education, *Australian Army Journal* 11, no. 2, (2014): 139-48.

¹⁵⁴ John Lewis Gaddis, “The Cold War, The Long Peace, and the Future”, iç. *The End of Cold War; Its Meaning And Implications*, ed. Michael J. Hagan, (New York: Cambridge University Press, 1992), 21-22.

görülmektedir. Sovyetlerin ve ABD'nin öncülük ettiği bloklar arası yaşanan, temelde askeri ve ekonomik güvenliğe dayanan bu gerilim süreci, Sovyetlerin zaman içerisinde ideolojik, ekonomik ve teknolojik anlamda geri plana düşmesi ile birlikte zayıflamış; Berlin duvarının yıkılması ve müteakip süreçte Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi, 1955'te oluşturulan Varşova Paktının dağılması sonucunda SSCB'nin dağılması ve Sovyet yörüngesindeki devletlerin eksen dışına çıkarak zaman içerisinde Batı etkisine girmesi sonucunda resmen son bulmuştur.¹⁵⁵ Sıcak savaşın soğuk savaşa dönüştüğü, iki zıt ideolojinin güç mücadelesine girdiği bu süreç kendi dinamiklerini üretmiştir.

Soğuk savaşın barışçıl bir şekilde sona ermesi ve çift kutuplu dünyadan tek kutuplu dünyaya geçiş akademik camiada öngörülemedi, yeni dönemin nasıl olacağına yönelik bir belirsizlik oluşmuştur.¹⁵⁶ Gaddis, teorisyenlerin her ne kadar soğuk savaşın sonunu öngöremeseler de; çift kutuptan sadece tekinin ayakta kalması, sürecin barışçıl bir şekilde son bulması ve Sovyetlerin hem içte hem de dışta otoritesini kaybetmesi, bu otorite kaybına neden olan ekonomi modellerinin yetersizliği, bitişin zamanlaması ve soğuk savaşı bir dünyanın nasıl olacağı gibi olası sonuçlarını öngörebilmiş olmaları gerektiğini belirtmiştir.¹⁵⁷ Bu durum ise öngörü temelli stratejik analizlerin güvenilirliğini de sorgulanmasına neden olmaktadır.

Soğuk savaş döneminde nükleer silahlar caydırıcı özellikleri ile süper güçler arasında yaşanabilecek olası bir askeri çatışmayı engelleyebilse de devletlerin iç siyasetine etkileri çok daha sınırlıdır.¹⁵⁸ Zira komünist ideolojinin ve otoritenin yerelde göstermiş olduğu yetersizlik ve başarısızlık da beraberinde Sovyetleri sarsmış, Gorbaçov yönetimi Batılı değerler ile ortak noktalar paylaşan, daha ılıman ve güvenilir bir dış politikayı öngören *glasnost* (açıklık) ve *perestroyka* (yeniden yapılanma) reformlarını gerçekleştirmiştir. Gorbaçov 1986-91 yılları arasında birçok kez Sovyetler ve Batı arasındaki tehdit algılarını yumuşatmak adına girişimde bulunmuş, bu kapsamda 1987 yılında nükleer füzelerin konuşlandıkları yerlerden kaldırılmasını ve tehdidin azaltılmasını öngören Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması'nı (*INF*), 1988 yılında ise Sovyetlerin sayısal

---

¹⁵⁵ Şenol Kantarcı, "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı 'Koalisyonlar Dönemi mi?'" , *Güvenlik Stratejileri* 8, no.16, (Haziran 2012): 69.

¹⁵⁶ John Lewis Gaddis, "International Relations Theory and the End of the Cold War", *International Security* 17, no.3, (1992-1993): 56.

¹⁵⁷ Gaddis, *a.g.e.*, 18.

¹⁵⁸ Lawrence Freedman, "Order and Disorder in the New World", *Foreign Affairs* 71, no.1 (1991): 23.

askeri üstünlüğünü önemli ölçüde azaltmayı öngören Avrupa Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler anlaşmasını imzalamıştır.¹⁵⁹ Bu antlaşma kapsamında lağvedilen silah ve ekipmanların önemli bir kısmının Doğu Avrupa’da gerçekleşecek olası bir silahlı esnasında kullanılabilecek hareket ve ateş kabiliyeti yüksek ofansif silah sistemlerinden oluşması da önem arz etmektedir. Zira Sovyetlerin Avrupa’da bulundurduğu nükleer olmayan silah envanteri ciddi bir güç çarpanı ve asimetri oluşturmaktadır. Tüm bu reformlar Batı tarafından olumlu karşılanmış, Atlantik devletlerinin aktif destek sağlayıp sağlamaları yönünde tartışmalar ortaya çıkmış, devletlerarası ilişkilerde ılıman bir iklim oluşmuştur.¹⁶⁰ Ancak bu reformlar Sovyetleri güçlendirmekten ziyade devletin çözülmesini hızlandırmış, Sovyet rejimi giderek daha başarısız ve kırılgan bir devlet haline gelmiştir. Gorbaçov’un yeniden yapılanma yaklaşımını Sovyetleri güçlendireceği inancı ile tolere eden, hatta bir noktaya kadar destekleyen, askeri-sınai kompleks, ordu, komünist parti ve KGB artık devletin parçalanmasından endişelenmeye başlamış ve başarısız bir darbe girişiminde bulunmuştur. Yeltsin ve destekçilerinin başarısız darbe girişimine direnişi ve devamında iktidara gelmesi ile hızlanan dağılma süreci, Yeltsin önderliğinde diğer komünist ülkelerin Birleşik Devletler Topluluğunun kurması ve topluluğun almış olduğu Sovyetler Birliğinin dağılması kararını kabul etmesi ile Soğuk Savaşın son izleri de ortadan kalkmaya başlamıştır. Her ne kadar soğuk savaşın sonu ile Sovyetlerin dağılması ayna anda gerçekleşmemiş olsa da Sovyetlerin dağılması komünist ideolojinin liberal değerlere olan tehdidinin son bulması yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir.¹⁶¹ Dolayısıyla Sovyetler Birliği’nin dağılması, esasen yalnızca bir mihenk taşı işlevi görmüş; komünist ideoloji ise, özellikle son dönemlerinde, liberal ideoloji karşısında her geçen gün biraz daha güç kaybetmiştir.

Varşova Paktının dağılmasından hemen önce, NATO tarafından 1991 yılında yayınlanan Stratejik Konseptte ABD’ye ve NATO’ya yönelik temel bir askeri tehdidin olmadığı değerlendirilmiş, askeri tehdidin yanı sıra yerine düzensiz göç, terörizm, siber saldırılar, gıda güvenliği, çevre güvenliği yeni küresel, çok aktörlü ve belirsiz tehdit algılamaları ortaya çıkmıştır. Bu belirsizlik ortamında istikrar ve istikrarı sağlamaya yönelik

---

¹⁵⁹ Raymond L. Garthoff, “Why Did The Cold War Arise, and Why Did It End?”, *Diplomatic History* 16, no.2, (1992): 289.

¹⁶⁰ Michael Mandelbaum, “Ending the Cold War”, *Foreign Affairs* 68, no.2, (1989): 27-35.

¹⁶¹ Jeremi Suri, “Explaining the End of the Cold War: A New Historical Consensus?”, *Journal of Cold War Studies* 4, no.4, (2002): 89-92.

harekatlar önem kazanmış, NATO ülkelerinin komşu bölge ve ülkelerindeki istikrarsızlık durumları tehdit olarak algılanmıştır.¹⁶² Küresel ortamı şekillendirecek askeri ekonomik, kültürel güce sahip olan ABD, karşısında bir süper güç rakibin bulunmadığı bu dönemde uyum ve iş birliği için çok daha fazla fırsat bulmuştur. Nitekim George Bush da Körfez krizinin arifesinde verdiği demeçte küreselleşme, liberalizm, ticaret, uluslararası hukuk, barış ve eski politik hataların düzeltilmesi üzerine kurulan “Yeni Dünya Düzeni” vizyonunda oluşan tek kutuplu ve rakipsiz dünya düzenini şekillendirme ABD’nin rolüne değinmiştir.¹⁶³ Bu yeni ve tek kutuplu düzen beraberinde kendi kavramlarını oluşturmaya başlamış, var olan kavramların önüne “yeni” sıfatı eklenerek, yeni dönemde kazandığı özelliklerle özdeşleştirilmeye çalışılmıştır. Bu yeni dönemde gerçekleştirilen ilk dünya polisi adımlarından bir tanesi de Saddam’ın Kuveyt’i işgalinin ardından ABD önceliğindeki Uluslararası Koalisyonun Irak’a karşı başlamış olduğu Körfez Harekatıdır. Ancak bu tarz harekatlar meşru müdafaa kapsamında değerlendirmede yaşanan zorluklar, istikrarı ve barışı sağlamak adına gerçekleştirilebilecek askeri harekatlara bir zemin oluşturmak adına zayıf bir zemin oluşturmuş, bu zemin 1999 Stratejik Konseptte 5. Madde Harekatları (Meşru Müdafaa) ve 5. Madde Dışı Harekatlar (İstikrar ve Barış Harekatları) olarak ikiye ayrılarak NATO’nun 90’larda kürenin farklı yerlerinde gerçekleştirmiş olduğu istikrar harekatlarına gerekli çerçevenin çizilmesini sağlamıştır. Bu konsept ile NATO’nun amacı ve görevi, değişen stratejik ortam, güvenlik tehditleri ve riskler yeniden değerlendirilmiş; müttefik devletlerin güvenliği, liberal ve demokratik değerlerin korunması, küredeki istikrarsız bölgelerdeki problemlerin barışçıl çözümü, nükleer silahların sınırlandırılması ve kullanımı yönelik yol haritası çizilmeye çalışılmıştır.¹⁶⁴ Öyle ki 1989-2004 yılları arasında BMGK 53 barış operasyonu kararına imza atmıştır.¹⁶⁵ Sovyetlerin geride bıraktığı küresel iktidar boşluğunu liberal blok uluslararası örgütler ve uluslararası örgütlerin bir araya getirdiği devletler koalisyonu ile idare etmeye çalışmıştır. Savaşların azalması öngörülen dönemde bölgesel krizlerin ve çatışmaların arttığı görülmüştür.

---

¹⁶² Hennin Frantzen, *NATO and Peace Support Operations 1991-1999: Policies and Doctrines*, 1st ed. (New York: Frank Cass Publication, 2005), 63.

¹⁶³ Lawrence Freedman, “Order and Disorder in the New World”, 21.

¹⁶⁴ North Atlantic Treaty Organization. *The Alliance’s Strategic Concept* (1999). https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm [Erişim Tarihi: 02.03.2024].

¹⁶⁵ Alexandra Stark, “The Historical Evolution of Proxy Wars: 1945-2022”, iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London: Routledge, 2023, 158.

Körfez harekâtında ABD Silahlı Kuvvetlerinin göstermiş olduğu Konvansiyonel kapasite ve kabiliyet muharebe sahasını yeniden şekillendirmiştir. ABD'nin açık arazide, konvansiyonel yollarla, silahlı kuvvetlerin karşı karşıya geldiği taktikler ve yüzlerce saatlik kara harekâtı ile yenilemeyeceği hasım devletler ve örgütler tarafından anlaşılmıştır. ABD'nin potansiyel rakipleri ise bu savaştan ders alarak ABD ile nasıl mücadele etmesi gerektiğini öğrenmiş, savaşı konvansiyonel kapsamından çıkararak ABD karşısında asimetrik avantaj sağlayacakları diğer alanlara taşımıştır. Örneğin Amerika'nın sınırlı askeri güç kullanma yaklaşımı İranlılar tarafından fark edilmiş, İran vekil örgütler arayıcılığı ile her seviyede ABD'yi hedef alırken, olası bir ABD'nin doğrudan askeri müdahalesinin önünü kesmiştir.¹⁶⁶ Vietnam'da ABD'nin askeri başarısızlığının ardından önemini arttıran asimetrik savaş her ne kadar 1970'lerden bu yana gündemde olsa da Körfez Savaşı öneminin giderek artmasını sağlamıştır. Coğrafya, kuvvet yapıları, müttefik ilişkileri, taktik, strateji veya doktrin açısında ortaya çıkan farklılıkların zaferi kazanmak adına kritik bir araca çevrilmesini ele alan asimetrik savaş, savaşın her bir seviyesinde ve bağlamında kullanılabilmekteydi. Amerika'nın üstün konvansiyonel gücü, rakiplerini kitle imha silahları edinmeye veya gayrinizami taktikler benimsemesine neden oldu.¹⁶⁷ Amerika'nın gerçekleştirdiği bu askeri alanda devrim (*Revolution in Military Affairs*) sonucunda çatışmaların daha ölümcül hale gelmesi ile beraber devletler arasında büyük savaşların çıkmasının beklenmediği bu dönemde, geniş çaplı savaşların geçmişte kalacağı, hatta savaşının karakterinin yanı sıra “doğasının” değiştiğine yönelik tartışmalar ortaya çıkmıştır.¹⁶⁸ Öyle ki Qiao Liand ve Wang Xiangsui'nin kaleme aldığı “*Sınırsız Savaş*” adlı eserde yine Körfez savaşının sadece yarım ay gibi kısa bir süre içerisinde tüm dünyayı ve savaşın kendisini nasıl değiştirdiğine ve yeni savaş yaklaşımlarını destekler bir şekilde, savaşın artık Clausewitzian anlayış olan, hasmı silahlı kuvvetler kullanarak iradesini kırma ve kendi iradene tabii kılma mücadelesi olmadığını; artık savaşların elde olan askeri ve askeri olmayan, ölümcül ve ölümcül olmayan tüm araçları kullanarak kendi çıkarlarını kabul ettirme girişimi olduğunu ileri sürmektedir.¹⁶⁹ Bu bağlamda Körfez Savaşı, her ne kadar bölgesel bir

---

¹⁶⁶ David Kilcullen, *The Dragons and the Snakes: How the Rest Learned to Fight the West*, (New York: Oxford University Press, 2020), 29.

¹⁶⁷ Lawrence Freedman, *Strategy: A History*, 220-21.

¹⁶⁸ Colin M. Fleming, “New or Old Wars? Debating a Clausewitzian Future”, *Journal of Strategic Studies* 32, no.2, (2009): 215.

¹⁶⁹ Qiao Liang & Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare*, (Beijing, 1999): 4-7.

krizden doğmuş olsa da, her iki bloğun da kendisini yeniden kalibre ettiği ve konumlandığı, küresel ölçekte etkileri bulunan önemli bir gelişme olmuştur. Söz konusu savaş, Soğuk Savaş sonrası dönemin—11 Eylül saldırıları ile birlikte—en dikkat çekici ve belirleyici olaylarından biri haline gelmiştir.

Benzer bir şekilde David Kilcullen ABD'nin Soğuk Savaşta SSCB üzerine kurduğu konvansiyonel tehdit algılamasının artık geçerli olmadığı, yeni dönemde küresel ve bölgesel devlet aktörlerin yanı sıra devlet dışı silahlı aktörlerin de öne çıktığını belirtmektedir. Tehditleri “ejderha” olarak tanımlayan Kilcullen, yeni dönemde Rusya ve Çin büyük ejderhaları, İran ve Kuzey Kore küçük ejderhalar, devlet dışı silahlı aktörler ise yılanları oluştururken, bu aktörlerin her biri ABD'nin askeri üstünlüğünü ve gücünü farklı bölgelerde ve farklı araçlarla test etmektedir.¹⁷⁰ Temel tehdit algısının SSCB olduğu dönemde büyük bir ejderhanın ne yaptığını veya yapacağını takip etmenin, bin bir yılanın ne yaptığını veya yapacağını öngörmek ve takip etmekten daha kolay olacağını belirten Kilcullen, bu aktörlerin de yeni dönemde ABD'nin müdahalelerinden aldığı dersler ile onunla nasıl mücadele edeceğini öğrendiğini ileri sürmektedir. Özellikle 2001'de gerçekleşen 11 Eylül saldırılarının ardından bu yılanlar arasından tek bir yılanın, terörizmin, özellikle de cihatçı-selefi terörizmin öne çıktığını söylemek mümkündür.¹⁷¹ Her ne kadar dördüncü nesil savaş kapsamında incelenmiş olsa da “Teröre Karşı Savaş” kavramı ortaya çıktığı andan itibaren ciddi eleştirilerle karşılaşmıştır. Zira bu söylem, terörizmi mutlak bir düşman olarak kodlayarak ona karşı açık uçlu ve bitmeyen bir mücadele ilan etmekte, bu durum da uluslararası hukuk açısından belirsizliklere yol açmakta ve savaş ile barış arasındaki sınırları muğlaklaştırmaktadır. Ayrıca kavramın, özellikle ABD'nin jeopolitik çıkarlarını küresel güvenlik söylemi içinde meşrulaştırmasına imkân tanıdığı görülmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım, terörizmin doğasına uygun olmayan bir çerçeve inşa etmekte; hatta Irak ve Afganistan örneklerinde olduğu gibi yeni istikrarsızlık ve krizler üretmektedir. Tamir Bar-On da bu söylemi dar kapsamlı bulmuş, küresel politikayı kutuplaştırdığı ve şiddetin asıl hedefinden ziyade terörün yapısal problemlere yönelmesi gerektiğini belirtmiştir. Nitekim kavramsal açıdan da sıkıntılı gören bazı akademisyenler “Terörizme Karşı Savaş” ve “Sözde Teröre Karşı

---

¹⁷⁰ Kilcullen, *a.g.e.*, 28.

¹⁷¹ Kilcullen, *a.g.e.*, 11-13.

Savaş” gibi yaklaşımlarda bulunmuştur.¹⁷² Nitekim bu çalışmanın başlığında da bu sebeple “Teröre Karşı Savaş” değil “Terörizme Karşı Savaş” kavramı tercih edilmiştir. Ancak bu dönemde terör örgütlerinin savaşlarda birer faydalı araçlar haline gelmesi, devletlerin bu terör örgütlerini kendi çıkarları kapsamında açık bir şekilde desteklemesi terörizm ve savaş arasındaki kesin çizgilerin muğlaklaştığını ve iç içe girdiğini göstermektedir.¹⁷³ Hakeza ABD 2002 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinde terörizm, en önemli tehdit unsurları arasında ele alınmıştır.¹⁷⁴ Terörizmin patlayan yükselişi, soğuk savaş sonrasında belirsizlik ve stratejik düşman yoksunluğu yaşanan dönemin de sonunu getirmiştir.¹⁷⁵ Sınır tanımayan, hedeflemede sistematik olarak ayırım gözetmeyen, kürenin her bir tarafına dağılmış ve daimi bir şekilde tehdit oluşturmaya devam eden sınırsız karakteri ile hiperbolik terörizmin dönemin en önemli tehditleri arasında ele alınması şaşırtıcı değildir.¹⁷⁶ Soğuk savaş döneminde tek ve büyük bir tehlike varken, yeni dönemde birbirinden farklı boyutlarda ve şekillerde birçok tehdit algılamasının olması tehditlere yönelik çözüm üretmeyi ve enerjiyi doğru yöneltmeyi güç hale getirmiştir.

Küreselleşme süreci ve dördüncü nesil savaşlarda belirgin bir hale gelen savaşın karakterindeki değişim, eski tür Clausewitzian savaşların geride kaldığı, Clausewitz’in üçlemesinin artık günümüz çatışmalarına uygulanamayacağına yönelik düşüncelerin ortaya çıkmasına neden olmuş; bu düşünürler arasından Mary Kaldor, Herfried Münkler ve Martin Van Creveld gibi isimler öne çıkmıştır.¹⁷⁷ Benzer bir şekilde Ken Booth da “Savaş, strateji, silah” gibi kavramların, Clausewitzian anlamlarının artık kelimelerin başına “nükleer” kelimesinin eklenmesi ile ayrı bir boyuta taşındığının ve geleneksel yorumlama biçimlerinin yetersiz olduğunu belirtmiş; Soğuk Savaş sonrası “Yeni

---

¹⁷² Tamir Bar-On and Howard Goldstein, “Fighting Violence: A Critique of the War on Terrorism,” *International Politics* 42, no. 2 (2005): 239. Bknz: Jarvis, Lee, and Michael Lister. “Critical Security Research and the War on Terror: From the Margins to the Mainstream?” *European Journal of International Security* 10, no. 1 (2025): 150–69; J. M. Gray and M. A. Wilson, “Understanding the ‘War on Terrorism’: Responses to 11 September 2001,” *Journal of Peace Research* 43, no. 1 (2006): 23–36.

¹⁷³ Serkan Yenal, “Savaş Kavramının Dönüşümü: 1. ve 2. Körfez Savaşı Örneğinde Hibrit Savaşların İncelenmesi,” *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 30, no. 1 (Haziran 2020): 90.

¹⁷⁴ George W. Bush, National Security Strategy, Washington DC: White House, 2002.

¹⁷⁵ Colin S. Gray, “How Has War Changed Since The Cold War?”, Conference Paper for May 2004, 1.

¹⁷⁶ Murat Ertan Kardeş, *Yönsüzleşmiş Savaşlar*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2019, 160.

¹⁷⁷ Mats Berdal, The ‘New Wars’ Thesis Revisited, iç. *The Changing Character of War*, ed. Hew Strachan & Sibylle Scheipers, Oxford, Oxford University Press, 2013, 109; Martin Van Creveld, *Transformation of War*, New York: Maxwell Macmillan International, 1991; Mary Kaldor, *Yeni ve Eski Savaşlar: Küresel Çağda Örgütlü Şiddet*, Ankara: Fol Kitap, 2023; Herfried Münkler, *Yeni Savaşlar*, çev. Zehra Aksu Yilmazer, İstanbul: İletişim Yayınevi, 2010.

Zamanlar’’da güvenlik, savaş, özgürleşme, güç gibi kavramların anlam değişikliğine gittiğini öne sürmüştür.¹⁷⁸ Temelde Napolyon dönemi ile özdeşleştirilen Clausewitz’in ordu, halk ve politika üçlemesinin devlet egemenliğinin sorgulanması ile beraber geride kaldığı, dolayısıyla bu yeni dönemde eski savaşların artık geçersiz olduğu fikri bu yazarların eserlerinde vurgulanan önemli noktalardan birisidir. Benzer bir şekilde Mello da terörizm, kimlik çatışması, asimetrik yöntem ve teknikler, devletin kuvvet kullanma tekelinin ortadan kalkması gibi değişkenleri yeni savaşları eski savaşlardan ayıran özellikler arasında görmüştür.¹⁷⁹ Her ne kadar bu çalışmalar “Yeni Savaşlar” yaklaşımında Clausewitz’in ünlü ordu, halk ve siyasi karar alıcılardan oluşan üçlemesinin artık geride kaldığı düşüncesi üzerine kurulsun da; yeni savaşların eski dönemde görülen savaşları tamamen ortadan kaldırmadığı, ancak kısmen bazı özelliklerini değiştirdiği ve yok ettiği;¹⁸⁰ bu kapsamda hırs, tutku, şans, olasılık, rasyonel karar verme gibi üçlemenin yansımaları olan özelliklerin yeni savaşlarda da bulunduğunu savunan çalışmalar da bulunmaktadır.¹⁸¹ Örneğin Colin Gray, 1989 yılından bu yana savaşın grammer’inin değişme uğrasına da neo-clausewitzian bir döneme girmediğini ve doğasının değişmediğini, zira doğasının değişmesi durumunda bunun savaş değil başka bir şey olacağını belirtmiş; soğuk savaş sonrası dönemde savaşların doğasının değişmediğini, yeni tehditlerin ortaya çıktığını, yeni bir durumun olmadığını, bir güç dengesinin bulunmadığını, askeri değişimin hayal kırıklığı yarattığını, devletlerarası savaşın azaldığını ancak ortadan kalkmadığını, birkaç on yıl boyunca dini motifli terörizm dönemi yaşanacağını ve askeri alanda devrimin yanı sıra toplumun savaşa bakış açısında da bir değişim gerçekleştiğini savunmuştur.¹⁸² Benzer bir şekilde yeni ve eski savaşlar arasındaki ayrımın keyfi bir ayrım olduğu¹⁸³, aralarında gözle görülür bir farkın bulunmadığına; ya da hali hazırda “düşük yoğunluklu çatışma” olarak bilinen çatışma türünden çok da farklı olmadığına yönelik yaklaşımlar da mevcuttur.¹⁸⁴ Dolayısıyla bu

---

¹⁷⁸ Ken Booth, “Security and Emancipation”, *Review of International Studies* 17, No. 4, (1991): 313-26.

¹⁷⁹ Patrick A. Mello, “In Search of New Wars: The Debate About a Transformation in War”, *European Journal of International Relations* 20, no.10, (2010): 297-305.

¹⁸⁰ Kardeş, *Yönsüzleşmiş Savaşlar*, 21.

¹⁸¹ Bknz: Colin M. Fleming, “New or Old Wars? Debating a Clausewitzian Future”, *Journal of Strategic Studies* 32, no.2, (2009): 213-241.

¹⁸² Gray, *a.g.e.*, 5.

¹⁸³ Mello, *a.g.e.*, 305.

¹⁸⁴ Errol A. Henderson & David J. Singer, “New Wars and Rumors of “New Wars”, *International Interactions* 28, no.2, 165-71.

dönemde savaşların yeni mi yoksa aynı mı olduğuna yönelik tartışmalar mevcuttur. Ancak savaşlar hem devamlılık hem de değişim göstermektedir. Bu açıdan her iki yaklaşım da kendi çerçevesinde bu dönemi algılamada faydalı yaklaşımlar sergilemiştir. Özellikle Kaldor ve Münkler'in kavramsallaştırmaları savaş literatürüne önemli katkıları sağlamış, kendi içerisinde eksiklikleri olmalarına rağmen farklı bakış açılarının yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır.

1.2.2 Kaldor ve Münkler'in “Yeni Savaşları”

1999 yılında yayınlanan “*Yeni ve Eski Savaşlar: Küresel Çağda Örgütlü Şiddet*” adlı eserinde Kaldor 20.yy.ın sonlarına doğru küreselleşme ve şiddetin özelleşmesi gibi etkenlerle güçlenen ve Balkanlar, Kafkasya, Afrika gibi bölgelerde öne çıkan yeni tür bir şiddetin ortaya çıktığı, bu şiddetin ise “*yeni savaş*” olarak adlandırıldığını belirtmektedir.¹⁸⁵ Ekonomik problemlerin bulunduğu, yolsuzluğun arttığı, vergi kaçırmanın sıklıkla görüldüğü, örgütlü suçların yükselişte olduğu bölgelerde görülen bu yeni tür savaşlar, devletlerin siyasi meşruiyetinin de zedelemektedir. Kaldor'a göre temelde kimlik siyaseti sebebi ile ortaya çıkan ve bu özelliği ile hem yerel hem de küresel diasporaları etkileyen yeni savaşlar, eskinin ideolojik ve jeopolitik nedenli savaşlarından farklılaşması noktasında önem kazanmaktadır.¹⁸⁶ Kaldor özellikle askeri güçlerin özelleşmesi, yeni şiddet örüntülerinin ortaya çıkması, yeni finans yöntemlerinin ortaya çıkması ve şiddetin bir salgın gibi yayılan bir özellikte olmasını yeni savaşların önemli özellikleri arasında saymaktadır.¹⁸⁷ Kaldor yeni savaşlarda savaş ağaları, suç çeteleri, kolluk kuvvetleri, paralı askerler, paramiliter unsurlar ve düzenli ordulardan kopan silahlı unsurlar gibi devlet dışı silahlı aktörlerin öne çıktığını vurgulamaktadır.¹⁸⁸ Kaldor'un savına göre yeni savaşlarda kimlik, ekonomi, jeopolitika, politik hedef ve aktörler gibi alanlarda değişim olduğunu görmekteyiz.

Münkler ise 2002 yılında yayınlanan “*Yeni Savaşlar*” adlı eserinde, yeni dönemde devletlerin yerini giderek savaş ağaları, gerilla grupları, paralı askerler ve askeri şirketler gibi devlet dışı silahlı aktörlerin aldığını belirterek; bu savaşların genellikle belirli bir

---

¹⁸⁵ Kaldor, *a.g.e.*, 18-19.

¹⁸⁶ Kaldor, *a.g.e.*, 26-28.

¹⁸⁷ Kaldor, *a.g.e.*, 138.

¹⁸⁸ Kaldor, *a.g.e.*, 29.

amacının ya da hedefinin olmadığını savunmuştur. Kaldor'un aksine etnik, dini ve kimlik siyasetin savaşın temel nedeni olmadığını belirten Münkler, güç isteği, aç gözlülük, ideolojik çatışmalar ve rüşvet gibi sebeplerin var olan çatışmayı ivmelendirdiğini savunmaktadır.¹⁸⁹ Bu savaşlar devlet kurma değil devlet yıkma savaşlarıdır, geride bıraktığı ise gelecek düşüncesinden uzak, yıpratılmış ve mahvedilmiş toplumlardır.¹⁹⁰ Creveld, artık savaşların rasyonel politik hedeflerden, meşru ve rasyonel olmayan, örgütsüz ve düzensiz bir hal alarak, dini aşırıcılık, kültür, etnisite ve teknoloji gibi unsurlarla alevlenen çatışmalara döndüğünü belirtmiştir.¹⁹¹ Kaldor ile benzer bir şekilde Münkler de yeni devlet dışı aktörler, politik hedef ve kullanılan taktikler üzerinden dönemin öne çıkan özelliklerine vurgu yaptığı görülmektedir.

1990 ortalarından itibaren iç savaşlar ile küresel savaş ekonomisi arasındaki ilişki daha yoğun bir şekilde mercek altına alınmış, meşru ve meşru olmayan ekonomik araçların nasıl yerel çatışmaları körüklediği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Daha önceki dönemlerde terörizmi açıklamak adına kullanılan göreceli yoksunluğun insanları politik şiddete sevk ettiğine yönelik teoriler gibi bu dönemde de aç gözlülük ve yoksunluk üzerine çalışmalar yapılmış, ancak bu çalışmalarda açgözlülüğün yoksunluktan daha baskın bir neden olduğu fark edilmiştir. Özellikle yeni savaşlarda yağma imkanının ortaya çıkması ve kar elde etmenin kolaylaşması da kaotik ortamı destekleyici etki yaratmaktadır.¹⁹² Soğuk Savaşın bitmesinin ardından süper güçlerin desteğinin azalması, bu desteklerle ayakta duran ekonomilerde çökmeye, elde bulunan şiddet araçlarının kazanç odaklı çatışmalara ve ekonomilere dönmesine neden olmuştur. Bu dönemde küresel ekonomik eşitsizliğin ve başarısız devletlerin istikrarı bozucu etkileri sonucunda bu bölgelerde faaliyet gösteren silahlı grupların şiddete yöneldiği görülmektedir.¹⁹³ Bu dönemde yeni savaş ekonomilerinin temelde zayıflayan devlet otoritesinin yarattığı ekonomik fırsatları değerlendirdiği, yerel ve bölgesel ekonomik aktivitelerden faydalandıkları ve farklı araçlar vasıtası ile küresel pazara entegre oldukları

---

¹⁸⁹ Münkler, *a.g.e.*, 11-14.

¹⁹⁰ Münkler, *a.g.e.*, 128.

¹⁹¹ Creveld, *The Transformation of War*, 69.

¹⁹² PaMello, *a.g.e.*, 4; Paul Collier & Anke Hoefler, "Greed and Grievance in Civil War", *Oxford Economic Papers* 56, no. 4, (2004): 563-95.

¹⁹³ Robert D. Kaplan, *The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War*, (New York: Random House, 2000), 44.

gözlemlenmektedir.¹⁹⁴ DDSA'ların edinmiş olduğu bu finansal kazanç kendi içerisinde bir hayatta kalma mekanizması haline gelmektedir. Belli bir kazanım elde eden DDSA'lar artık bu kazancın devam ettirilmesi ve arttırılması için şiddeti bir araç olarak kullanmaya devam etmektedir. Nitekim bu vurguları Münkler ve Kaldor'un çalışmalarında görmek de mümkündür.

Kaldor'a göre yeni savaşlar ekonomik sıkıntılar, yüksek işsizlik, düşük savaşa katılım nedeniyle çoğunlukla merkezileşmemiş ve dış kaynaklara bağımlıdır. Talan, rehin alma, karaborsa, dış insani yardımların vergilendirilmesi, diaspora yardımları, petrol ve elmas gibi önemli maden ve kaynakların üretimi ve satımı, yasadışı silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ile dış devlet desteği gibi finansal kaynaklar savaşın devam ettirilmesi için kullanılan yaygın kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁹⁵ Açık savaş ekonomisinin önem kazanması ile beraber afyon gibi üretimi yasak ya da sınırlı olan üretim mallarının fazlası ile üretilip yasadışı yollardan ticaretinin yapılması da yaygınlaşmıştır. Bu enformel ekonomi, dışarıdan sağladığı finansmanla beraber kendi ekonomik kaynaklarını oluşturmaya başlamaktadır.¹⁹⁶ Örneğin Angola ve Sierra Leone'de elmas, Afganistan'da zümrüt, Irak'ta petrol, Afganistan'da uyuşturucu DDSA'lar için üretimi ve pazara ulaşması esnasında alınan "koruma" paraları ile önemli gelir kaynağı oluşturmaktadır.¹⁹⁷ Kendi etki alanını oluşturan DDSA'lar zaman içerisinde finansal kaynakların sağladığı gelir ile imkan ve kapasitelerini geliştirerek, kendilerini devam ettirecek yeni finansal kaynaklar yaratmaktadır.

Dünya piyasası ile kurulan bağlantılarla kendine gölge ekonomi kuran yeni savaşlar, nispeten ucuz olan silah ve mühimmatların devamını sağlayacak finansmanı mutlaka bulmaktadır. Bu tarz savaşları yürüten devlet dışı silahlı aktörlerin çatışmanın devam etmesinden sağladıkları kazancın kesilmesini istememeleri, savaşı devamlı Mao'nun "stratejik savunma" aşamasında tutarak yeterli iç de dış finansman olduğu müddetçe hedefsiz çatışmanın devam etmesini sağlamaktadır.¹⁹⁸ Dolayısıyla savaşan gruplar ekonomik çıkarların devam etmesi adına şiddetin devam etmesini tercih ederler. Bu tür

---

¹⁹⁴ Mats Berdal, "How 'New' Are 'New Wars'? Global Economic Change and the Study of Civil War", *Global Governance* 9, no.4, (2003): 497.

¹⁹⁵ Kaldor, *a.g.e.*, 30.

¹⁹⁶ Münkler, *a.g.e.*, 155-158.

¹⁹⁷ Kaldor, *a.g.e.*, 155.

¹⁹⁸ Münkler, *a.g.e.*, 25-28.

çatışmaların detaylı bir planlama ve lojistik destek olmaksızın yürütülebilmesi; zırhlı araçlardan ziyade kamyonetlerin, ciplerin ve sivil altyapıların kullanılabilmesi ile daha da ucuz hale gelmektedir.¹⁹⁹ Ayrıca maliyet, lojistik, bakım, eğitim ve beceri eksikliği gibi nedenlerden dolayı ağır silah ve araçların kullanımı ise nadirdir.²⁰⁰ Kullanılan silahlar ve platformlar bakımından silahlı çatışmaya girişme ve devam ettirme maliyetinin düşük, ancak ekonomik ve politik getirisinin yüksek oluşu çatışmaları sonlandırmanın güçleşmesine neden olmaktadır. Örneğin Liberya iç savaşı sona erdiğinde her savaş ağasının yabancı iş adamları ve en az bir devlet ile ilişkisi ekonomik çıkara dayalı müttefiklik ilişkisi bulunuyordu.²⁰¹ Son dönemlerde özel askeri şirketlerin ve savaş ağalarının faaliyetlerinin artmasının sebeplerinden birisi de bu karlılıktır. Bu nedenle DDSA'ların barış durumunda elde edecekleri ekonomik ve politik kazancın daha stabil, devam ettirilebilir ve güvenli olduğuna yönelik güvenceler verilmediği müddetçe şiddetin sonlanması önlenemeyebilir. Bu tür çatışmalarda aktörler yenilmediği ve şiddeti sürdürdüğü müddetçe kazanırken, devletler kesin bir askeri zafer kazanmadığı müddetçe kaybetmektedir.²⁰² Savaşların uzaması sonucunda DDSA'ların elde ettikleri bu ekonomik, askeri ve toplumsal güç onları toplumsal uzlaşmanın önemli birer aktörü haline getirmektedir. Barış döneminin getirisinin düşük oluşu illegal ancak yüksek finansal kazanımın cazibesini arttırmakta, bu da çatışmaların kesin bir çözüme ulaşmasını engellemektedir.

Yeni savaşlar temelde korku ve nefret üretmeye dayalı taktiklerden ve kontrgerilla tekniklerden faydalanır. Temelde ise amaç hem yerel hem de hasım nüfusu korku arayıcılığı ile kontrol etmektir.²⁰³ “*Persecution*” olarak adlandırılan ve bir toplumun ya da grubun eziyet, adil olmayan takip, yakalama olayları gibi baskı unsurları gibi şiddetli ve saldırgan baskı ile yıldırılması yeni savaşların önemli bir ayağını oluşturmaktadır.²⁰⁴ Aynı zamanda çatışmanın sivillerin yaşadığı bölgelerle iç içe olması ve gayrinizami unsurların sivillerin arasına karışması beraberinde sivilleri de hedef tahtasına

---

¹⁹⁹ Münkler, *a.g.e.*, 124.

²⁰⁰ Kaldor, *a.g.e.*, 146.

²⁰¹ Berdal, “How ‘New’ Are ‘New Wars?’”, 489.

²⁰² Münkler, *a.g.e.*, 54; Fleming, *a.g.e.*, 223.

²⁰³ Kaldor, *a.g.e.*, 29.

²⁰⁴ Kardeş, *Yönsüzleşmiş Savaşlar*, 34.

oturtmaktadır.²⁰⁵ Savaşın yıpratdığı ve yoksullaştırdığı bölgelerde, bu örgütlerin mensuplarına temel silah, yiyecek ve para gibi zor araçlarının getirdiği faydaların dışında vaat edebileceği bir husus bulunmaması sivillere yönelik korku, güvensizlik ve nefret temelli şiddeti de arttırmaktadır. Zorla yerinde etme, bir bölgeyi yaşanılmaz hale getirme, sistematik tecavüz ve etnik temizlik ise bu nefretin bir sosyal denetim aracına dönmüş halidir. Sivil toplumun şiddetin ve nefretin odağı olması ile beraber sivil kayıpların oranı muhariplere nazaran önemli ölçüde artmaktadır.²⁰⁶ Özellikle sistematik tecavüz hem kadınları cezalandırmanın bir yolu hem de kadını koruyamayan erkeği bölgeyi terk etmeye zorlayan bir baskı aracı olarak kullanılmaktadır.²⁰⁷ Bu durum ise sivil zayıatın artmasını, mezalimin yaygınlaşmasını ve insani müdahalenin yapılmasını zorunlu hale getirmektedir.

Tarihin farklı dönemlerinde küçük vücut ve ayaklara sahip olmanın avantaj getirdiği düşünülmüş, bu dönemlerde muharebe sahalarında cücelerden ve çocuklardan faydalanılmıştır. Bu durum 2. Dünya Savaşından sonrasına dek devam etmiş, eli silah tutan ve çatışmalara dahil olan çocukların sayısında önemli bir artış olmuştur.²⁰⁸ Toplumsal hayattan dışlanmış işsiz genç nüfusun, güç istenci ile hareket ettiğinde ortaya çıkan şiddet sarmalı ise yeni savaşların bir diğer şiddet kaynağıdır.²⁰⁹ Zira toplum nezdinde değeri olmayan bu çocuk ve gençlerin ellerine silah verildiğinde sahip oldukları para, güç, seks gibi ayrıcalıklar bu şiddet sarmalı içinde kalmaları ve savaş ağalarının istediklerini yapmaları konusunda onları motive ederek savaşı daha da ucuz hale getirmektedir.²¹⁰ Nitekim yeni savaşların ucuz ve etkili taşeronları da çocuklar olmuş, ailelerinden koparılan çocuklar bu gruplar tarafından ucuz iş gücü olarak görülmüştür.

Sivillerin hedef haline gelmesi mülteci akınlarına ve kamplarına, insani yardım hareketlerine ve açlık probleminin artmasına neden olmaktadır. Özellikle uluslararası toplumun insani felaketler karşısında gerçekleştirmiş olduğu tıbbi, insani ve gıda yardımları, bu bölgede faaliyet gösteren devlet dışı silahlı aktörlerin eline geçerek savaşı

---

²⁰⁵ Sabine Collmer, "Child Soldiers-An Integral Element in New, Irregular Wars?" *Connections* 3, no.3, (2004): 4.

²⁰⁶ Kaldor, *a.g.e.*, 151-153; Münkler, *a.g.e.*, 31.

²⁰⁷ Münkler, *a.g.e.*, 140.

²⁰⁸ Collmer, *a.g.e.*, 2.

²⁰⁹ Münkler, *a.g.e.*, 40.

²¹⁰ Münkler, *a.g.e.*, 130-133.

devam ettirmelerine olanak sağlamaktadır.²¹¹ Yardım kamyonlarına sağladıkları sözde rehberlik ve koruma hizmetleri karşılığında vergi, yağma, haraç adı altında almış oldukları para ve mallar DDSA'ların finansman ayaklarından birisini oluşturmaktadır.²¹² Bu tür DDSA'ların önemli gelir kaynaklarından birisi olan yağmanın yapısını anlamak zor olabilmektedir. Örgütlerin yağma yaparak ekonomik kazanç elde etmek için mi çatışmaya girdikleri, yoksa çatışmayı devam ettirmek için mi yağma yaptıkları arasındaki çizgi belirgin değildir.²¹³ Zira devlet dışı silahlı aktörler başta tıbbi malzemeler olmak üzere insani malzemeleri ne kadar az düşünürlerse, savaşı idame ettirmek de o kadar kolay olacaktır. Bu yardımların sağlandığı mülteci kamplara saldırı gerçekleştirilmesi hükümetleri politik açıdan zor duruma sokup DDSA'ya meşruiyet kazandırırken, gerçekleştirilmediği takdirde de finansman devam etmektedir. Bu hususta bir diğer etken de medya organlarının zayıfın yanında olması sebebi ile, DDSA'ların mesajlarını aktaran bir araç haline gelmesidir. Münkler'e göre savaş asimetrik hal aldıkça, medyanın oynadığı rol de o kadar askeri-siyasi bir önem kazanmaktadır.²¹⁴ Mülteci kamplarının bir diğer rolü ise, hizipçi radikal grupların buraları bir insan kaynağı olarak görmesi ve mülteci kamplarının ev sahibi ülkenin ekonomisine oluşturduğu yük ile politik baskıdır.²¹⁵ Bu sebeple DDSA'ların küresel insani hassasiyeti çok iyi manipüle ettiği, medya gibi yumuşak karnı kendi mesajlarını iletmek için kullandığı, meşruiyet kazanmak için dolaylı bir tutum izlediği görülmektedir. Nitekim yağma ve haraç gibi yöntemler devam ettirilebilir ve güvenilir kaynaklar olmasa da DDSA'ların hayatta kalma aşamasında önemli bir hayatta kalma bağıdır.

Genel anlamda bakıldığında Yeni Savaşların çoğunlukla kırılgan ve başarısız devletlerdeki çatışmaları hedef aldığı görülmektedir. Kimlik siyasetinin yapıldığı, ekonomik kaynakların illegal ve kayıt dışı olduğu, aktörlerin daha çok DDSA olduğu, medyanın ve insani yardımların birer meşruiyet kazanma aracı olduğu bir çatışma ortamı tasavvur edilmektedir. Çatışmanın daha kazançlı olduğu, çocukların silah altına alındığı, uluslararası kuralların gözetilmediği bu ortamlarda sınırları çizmek ve muhatap bulmak

---

²¹¹ Münkler, *a.g.e.*, 38; Kaldor, *a.g.e.*, 158.

²¹² Münkler, *a.g.e.*, 145.

²¹³ Stathis Kalyvas, "New and Old Civil Wars: A Valid Distinction?" *World Politics* 54, No:1 (2001): 103.

²¹⁴ Münkler, *a.g.e.*, 150.

²¹⁵ Kaldor, *a.g.e.*, 164-165.

zorlaşırken istihbarat örgütlerinin faaliyet alanları genişlemektedir. Nitekim bu özellikler terörizmin ve iç savaşın gerçekleştiği birçok muharebe sahasında bulunmaktadır. Ancak Ukrayna-Rusya ve İsrail-İran savaşlarında görüldüğü üzere her çatışma Yeni Savaşların öne çıkardığı çatışmalar çerçevesinde gerçekleşmemektedir. Peki Yeni Savaşlar tezinin önemli bir aktörü olan DDSA'lar kimdir, hangi gruplar DDSA sayılmaktadır, uluslararası hukuktaki yeri ve önemi nedir?

1.2.3 Devlet Dışı Silahlı Aktör Kavramı

Sosyal bilimlerdeki gelişmekte olan birçok kavram gibi devlet dışı silahlı aktör kavramı üzerinde uzlaşa sağlanmış değildir; farklı disiplinlerden sosyal bilimciler bu olguya farklı şekillerle yaklaşmıştır. Geleneksel yaklaşım ise bu aktörleri modern savaşlarda örgüt olarak belli bir isme ve belli bir lider kadroya sahip olarak asgari düzeyde birbirine bağlılık gösteren ve belli bir süre şiddet içeren bir mücadeleye girişen gruplar olarak görmektedir.²¹⁶ Yeşiltaş ve Duran ise Devlet Dışı Silahlı aktörü şu şekilde tanımlamıştır:

“...bir bölgede dini, etnik ve siyasi amaçlarına ulaşmak [adına] çok güçlü şiddet içeren melez askeri taktiklere başvuran, hiyerarşik bir organizasyona sahip ve güçlü ideolojik bağlılıkları ile toplumsal rıza üretiminde kendine has stratejileri bulunan silahlı gruplardır...”²¹⁷

Temel olarak Devlet Dışı Silahlı Aktör, uluslararası hukukta tanımlanan egemen devlet kavramının dışında kalan tüm silahlı unsurları kapsamaktadır. 1933 Montevideo Konferansında tanımlandığı üzere egemen bir devlet, (a) kalıcı bir nüfusa sahip olan; (b) tanımlanmış bir toprağa sahip; (c) hükümetlerce yönetilen ve (d) diğer devletlerle ilişkiye girme kapasitesine sahip kurumlardır. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında DDA kavramı etnik ayrılıkçı, savaş ağaları gibi uluslararası tanınmamış silahlı güçler, ayaklanmacı gruplar, paralı askerler, korsan gruplar, özel askeri şirketler, silahlı dini gruplar ve ideolojik aşırı gruplar, kriminal karteller ve silahlı güç kullanan devlet dışındaki diğer unsurları da kapsamaktadır.

Fakat bu devlet dışı silahlı güç kullanımı, her türlü şiddet eylemini kapsamamaktadır. Zira bu durumda işçi grevleri, aile içi şiddet, küçük suçlar, doğal afet sonrası gerçekleşen yağmalama gibi unsurlar da işin içine girmektedir. Dolayısıyla burada sınırlandırılacak

²¹⁶ Krause & Milliken, *a.g.e.*, 203.

²¹⁷ Murat Yeşiltaş & Burhanettin Duran, *Orta Doğuda Devlet Dışı Silahlı Aktörler*, Ankara: Seta Yayınları, 2018, 15.

nokta, bu devlet dışı aktörlerin sahip olduğu silahlı gücü muharebe ortamında, politik hedefler elde etmek amacıyla kullanmasıdır. Burada özellikle gündelik hayatla ayırmak adına Most ve Sarr'ın Correlates of War çalışmasında belirttiği en az iki tarafın 100 ve üstü ölüm verdiği, 1000 savaş nedeni ölümün gerçekleştiği çatışmaları bir sınır olarak kabul etmek olacaktır.²¹⁸ Öte yandan hangi grupların insancıl hukukun birer öznesi olarak kabul edilebileceği hususunda sınır Cenevre Sözleşmesi Ek Protokol II'de

*“Yüksek Akit tarafın ülkesinde kendi silahlı kuvvetleriyle muhalif silahlı kuvvetler veya sorumlu komuta altında olan, devamlılık arz eden ve planlı askeri operasyonlar yapmalarına ve bu protokolü uygulamalarına imkân verecek şekilde bu Yüksek Akit tarafından ülkesinin alt bir kısmı üzerinde kontrolü elinde bulunduran diğer örgütlü silahlı gruplar arasında cereyan eden tüm silahlı çatışmalarda uygulanır”*²¹⁹

Olarak belirtilmiş, silahlı çatışma olarak ele alınmayan düzensiz ve münferit saldırılar ile ayaklanmalar bu kapsamın dışında tutulmuştur. Böylece, rastlantısal şiddet olaylarını değil, belli bir yoğunluk ve süreklilik düzeyine ulaşmış çatışmaları hukuki kapsam içine almıştır.

Soğuk savaş döneminde vekalet savaşı kapsamında dolaylı müdahale etmek isteyen ana aktörler devletler, devlet altı ve devlet dışı aktörler ile müdahalesidir. Özellikle Soğuk savaş sonrasında bu devlet dışı aktörlere daha önce de faaliyet gösteren yerel gruplar, yabancı savaşçılar, güvenliğin özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi sonucu ortaya çıkan özel askeri şirketler de giderek artan bir şekilde kendine yer bulmuştur. Benzer bir şekilde bu dönemde değişen tehdit algısıyla devletlerarası konvansiyonel savaşların giderek azaldığını belirten Martin Van Creveld, oluşan iktidar boşluğunda devlet dışı silahlı aktörlerin ön plana çıktığı ve devletlerin kuvvet kullanma tekeli kırıldığını belirtmektedir. Özellikle ikinci el silahların bu aktörlerin eline geçmesi ile güç çarpanı oluşturmuş, kırılgan ve başarısız devletlerde daha etkin olmalarını sağlamıştır DDSA'lar teknolojik imkanlarda devletlere yaklaşmaktadır, savaş daha gayrinizami bir karakter kazanmaktadır.²²⁰ Nitekim benzer yorumlara Kaldor ve Münkler'in eserlerinde de bulmak mümkündür.

²¹⁸ Stephen Biddle, *Nonstate Warfare*, Oxford: Princeton University Press, 2021, 11.

²¹⁹ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-additional-geneva-conventions-12-august-1949-and-0 [Erişim Tarihi: 11.12.2023]

²²⁰ Arslan, *a.g.e.*, 48-53.

Lind 4. nesil savaş olarak tanımladığı dönemde konvansiyonel orduların karşısında kriminal suç grupları, özel askeri şirketler ve savaş ağaları gibi devlet dışı silahlı aktörlerin sıkça görüldüğünü belirtmiştir.²²¹ Devlet Dışı Silahlı Aktörler, uluslararası silahlı çatışmaları sınırlandırıcı etkiye sahip antlaşmaların tarafı olmamaları sebebi ile çatışma bölgelerinde herhangi bir sınırlama olmaksızın politik hedefleri doğrultusunda silahlı güç kullanabilmektedir.²²² Uluslararası değerleri hedef alan DDSA'lar, intihar saldırıları, propaganda araçları, kitle imha silahı edinme çabaları ile yozlaştırmayı, zedelemeyi ve yıkmayı hedeflemektedir.²²³ Hoffman ise Hibrit savaşı kavramsallaştırdığı ilk dönem eserinde devlet dışı aktörlerin edinmiş olduğu devletimsi kapasite ve kabiliyetlere odaklanmış, Hizbullah örneği üzerinden DDSA'ların Batı standartlarındaki bir silahlı kuvvetlere karşı ne gibi eylemler gerçekleştirebildiği üzerinden gelişmiştir.²²⁴ Amerikan General Mark A. Milley ise geleceğin savaşları konvansiyonel güçlerin, özel kuvvetlerin, gerilla unsurların, teröristlerin ve kriminal grupların birbirine girdiği ve sivillerin yoğunlukla yaşadığı oldukça karmaşık sahalarda gerçekleşeceğini belirtmektedir.²²⁵ Yani literatürdeki birçok önemli isim, DDSA'ların modern muharebe sahasında giderek artan önemine vurgu yapmış, bu aktörlerin göz ardı edilmesinin askeri açıdan ciddi problemler yaratacağına değinmiştir.

Son dönemde yayımlanan çalışmalarda bir çatı kavram olarak kullanılan Devlet Dışı Silahlı Aktör tipolojisi birbirinden farklılık gösterse de genellikle beş veya altı temel aktör üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmalar arasında özellikle Krause ve Miliken, Mulaj ve Williams'ın yaptığı tipolojiler öne çıkmaktadır. Bu çalışmalar ışığında Devlet Dışı Silahlı Aktörleri; (1) Ayaklanmacılar, (2) Yerel militan gruplar, (3) Savaş ağaları / şehir çeteleri, (4) Paralı Askerler / Özel Askeri şirketler, (5) Terör örgütleri, (6) Kriminal Gruplar olarak sıralamak mümkündür.²²⁶ Bu çalışmada ise DDSA'lar, uluslararası hukukta tanımlanan egemen devlet kavramının dışında kalan, ulus ötesi karaktere sahip, belirli bir bölgede

---

²²¹ Thorntorn, *a.g.e.*, 156.

²²² Nathan Frier, Hybrid Threats and Challenges: Describe...Don't Define, Small Wars Journal, (01.06.2010), <https://smallwarsjournal.com/2010/01/07/hybrid-threats-and-challenges-describe-dont-define/> [Erişim Tarihi: 26.03.2024]

²²³ Yeşiltaş & Duran, *a.g.e.*, 11.

²²⁴ Frank G. Hoffman, Hybrid Warfare and Challenges, *Joint Force Quarterly* 52, no. 1, (2009): 34-39.

²²⁵ Vladimir Rauta, "Towards a Typology of Non-State Actors in 'Hybrid Warfare': Proxy, Auxiliary, Surrogate and Affiliated Forces", *Cambridge Review of International Affairs* 33, no.6, (2020): 872.

²²⁶ Aydınlı, *a.g.e.*, 427.

dini, etnik, politik ve ekonomik amaçlarına ulaşmak adına sahip olduğu silahlı gücü melez askeri taktikler ile harmanlayarak kullanan, hiyerarşik bir organizasyona sahip ve toplumsal rıza üretiminde kendine has yöntem ve stratejilerden faydalanan silahlı gruplar olarak ele alınmaktadır.

1.3 Dolaylı Müdahale ve Vekalet Savaşı

Her ne kadar 20.yy ortaları ile özdeşleştirilse de bir yüklenicinin savaşıma yükünü üstlendiği bir savaşa girmek, vekalet savaşı, savaşın kendisi kadar eski bir olgudur.²²⁷ Arapça “*dχl*” kökünden gelen müdahale kelimesi, araya girme dahil olma anlamlarına gelmektedir.²²⁸ Benzer bir şekilde İngilizce müdahale anlamına gelen “intervene” kelimesi de iki şeyin arasına girme anlamına gelen Latince “inter-“ iki şeyin arası ve “venire” kelimelerinden oluşmaktadır.²²⁹

Uluslararası literatürde, devletlerin dış politika aracı olarak “müdahale”nin nasıl tanımlanması gerektiğine yönelik bir uzlaşa bulunmamakla beraber, farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Oran Young, müdahaleyi hedef politik otorite yapılarını etkilemek amacı ile belirli sınırlar içerisinde yapılan organize ve sistematik eylemler olarak adlandırmaktadır.²³⁰ Stern ve Druckman müdahalenin geniş bir tanımını yaparak çatışma sürecinin seyrini değiştirmek için yapılan her türlü eylem olarak tanımlamıştır.²³¹ Regan’a göre müdahale “bir devletin kaynaklarının başka bir devletin iç ihtilafını etkilemek için kullanılması” anlamına gelirken, Uluslararası ilişkiler alanında müdahale çoğunlukla başka bir devletin toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı zorlayıcı faaliyetlerden faydalanmaktır.²³² Fatma Anıl Öztop ise müdahaleyi “Çatışmanın birincil tarafları lehine veya tarafsız; birey, grup, hükmet veya hükümetler arası kuruluşlar

---

²²⁷ Candace Rondeaux & David Sterman, “Twenty-First-Century Proxy Warfare”, iç. Understanding Proxy Wars: Battlegrounds and Strategies Reshaping the Greater Middle East”, (London, Hurst Publishing, 2023), 21.

²²⁸ “Dahil” *Etimoloji Türkçe*, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/m%C3%BCdahil> [Erişim Tarihi: 02.04.2022]

²²⁹ “Intervene”, *Etymology Online*, <https://www.etymonline.com/word/intervene>, [Erişim Tarihi: 02.04.2022]

²³⁰ Oran R. Young, “Intervention and International Systems”, *Journal of International Affairs*, 22/2, 1968, 178.

²³¹ Paul C. Stern-Daniel Druckman. “Evaluating Interventions in History: The Case of International Conflict Resolution”, *International Studies Review*, 37.

²³² İnci Bilgin, “Suriye İç Savaşında Küresel ve Bölgesel Güçlerin Kesişen Müdahaleleri: Nedenler, Yöntemler ve Zamanlama” *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 2 (2019): 3.

tarafından askeri, ekonomik veya politik temelde gerçekleştirilen, amacı çatışmanın seyrini, yayılmasını, süresini veya sonucunu değiştirmeye yönelik her türlü eylem” olarak tanımlamıştır.²³³ Devletlerin sahip olduğu milli güç unsurlarından ve müdahale yöntemlerinden birisi olan askeri müdahale, doğrudan ve dolaylı müdahale olarak ikiye ayrılmaktadır. Örneğin Rusya’nın Esad rejimini desteklemek amacı ile yapmış olduğu müdahale bir doğrudan müdahale örneği oluştururken, Türkiye’nin ÖSO gruplarına vermiş olduğu destek dolaylı müdahaleye örnek oluşturmaktadır.²³⁴ Doğrudan müdahale, müdahale eden devletin birliklerinin ve silah sistemlerinin bizatihi olarak muharebe sahasında kullanılması anlamını taşıırken, dolaylı müdahale eden devletin, çatışmanın tarafı olan bir grubu para, silah, teçhizat, eğitim, istihbarat, politika olarak desteklemesi anlamına gelmektedir.²³⁵ Dolaylılık ise vekalet ilişkisini ittifak ilişkisi gibi diğer destekleyici ilişkilerden ayıran unsurdur.²³⁶ Dolayısı ile yapılan eylemin bir aktöre atfedilememesi, onun avantajlı yanını öne çıkarmaktadır. Bu yüzden vekalet savaşları bu dolaylılık özelliği ile çoğunlukla gizli operasyonlar kapsamına girmektedir.²³⁷ Her ne kadar semantik nüanslar bulunsada literatürde dolaylılığın çatışmaya müdahil olmamak olarak ele alındığı görülmektedir. Öte yandan günümüz vekalet savaşlarının özelliklerinden birisi olan “Dolaylılık” çerçevesinin de artık aşıldığı görülmektedir.²³⁸ Dolayısıyla bu çalışmada bir devletin doğrudan sahada bulunduğu müdahaleler doğrudan, sahada bulunmadığı müdahaleler dolaylı olarak ele alınmıştır. Bu ayrım devletlerin doğrudan müdahalede bulunduğu ancak vekalet savaşı kapsamında yorumlanan müdahalelerini ayırmak için önem arz etmektedir.

Devletler farklı sebeplerle diğer devletlere müdahale edebilmektedir. Regan’a göre bu sebepler temelde öz çıkar ve insani endişeler olarak iyiye ayrılmaktadır.²³⁹ Heraclides bir çatışmaya müdahil olan ve bir tarafı destekleyen üçüncü aktörlerin nedenlerini (1) uluslararası politik nedenler, (2) ekonomik çıkarlar, (3) iç politik nedenler ve 4) askeri

---

²³³ Fatma Anıl Öztop, “Devlet-içi Çatışmalarda Üçüncü Taraf Aktörler: Suriye İç Savaşında Türkiye’nin Rolü”, *Gazi Akademik Barış*, 13 (2019): 107.

²³⁴ Vladimir Rauta, “‘Proxy War’ – A Reconceptualisation”, *Civil Wars* 23, no.1, (2021): 10.

²³⁵ Öztop, a.g.e. 109.

²³⁶ Rauta, “‘Proxy War’ – A Reconceptualisation”, 16.

²³⁷ Bilal Karabulut ve Şafak Oğuz, “Proxy Warfare in Ukraine”, *Savunma Bilimleri Dergisi* 17, no. 1, (2018): 81.

²³⁸ Rauta, “‘Proxy War’ – A Reconceptualisation”, 10-11.

²³⁹ Bilgin, a.g.e. 4.

nedenler olarak dörde, bu destek türlerini (a) diplomatik ve (b) maddi destek olarak ikiye, maddi destekleri ise kendi içinde (i) silah, teçhizat, para, ilaç ve gıda, (ii) iletişim araçları, medya, ulaşım ağları ve (iii) askeri üs, askeri eğitim ve muharebe sahasında fiziki destek olarak üçe ayırmaktadır.²⁴⁰ Nitekim vekalet savaşı da bu nedenlerin veya destek türlerinin bir veya birkaçını aynı anda taşıyabilmektedir. Bu vekalet ilişkisinin boyutu, önemi, aktörü ve değerine göre değişkenlik göstermektedir.

Latince yönetmek anlamına gelen “procure” kelimesinden gelen ve 15.yy.da “başkası adına hareket eden aktör” olarak kullanılmaya başlayan “proxy” kelimesi, 20. ve 21.yy.a gelindiğinde çoğunlukla başkası adına savaşan aktörleri betimlemek adına kullanılmaya başlamıştır.²⁴¹ Savaşların giderek daha maliyetli hale gelmesi, büyük savaşların gereksiz görülmesi, ve Soğuk Savaş döneminde olası bir savaşın nükleer bir yıkım getireceği düşüncesi beraberinde süper güçlerin statükoyu korumacı bir tavır sergilemesine ve büyük bir savaşın çıkmasını engelleyici tutum sergilemelerine neden olmuştur. Stratejik hedeflere ulaşmak adına süper güçler tarafından kontrol edilmiş bir yerel savaş, kontrolden çıkarak büyük yıkımlar getirebilecek bir nükleer savaşa tercih edilmiştir.²⁴² Bunun sonucunda, birbirine doğrudan savaş açamayan süper güçler, ikinci ve üçüncü dünya ülkeleri üzerinden hem kar maksimizasyonu için bir vekalet savaşına (*proxy warfare*) girerken, hem de risk ve zarar minimizasyonu için bu savaşların tırmanarak büyük güçlerin karşı karşıya gelme riskini azaltmak istemiştir.²⁴³ Dolayısıyla güç mücadelesine giren nükleer güçlerden, hırslı bölgesel aktörlere, Arap Baharı sonrası Orta Doğu’dan, doğrudan çatışmanın tırmanma riskinin bulunduğu bölgelerde devletler vekalet savaşına yönelmiştir.²⁴⁴ Vekalet savaşının pratikte ve teoride popüler hale gelmesi ile beraber birçok çatışma vekalet savaşı olarak adlandırılmış, kavramsal kargaşanın artması kavramın yanlış ya da eksik kullanılmasının önünü açmıştır.

---

²⁴⁰ Alexis Heraclides, “Secessionist Minorities and External Involvement.” *International Organization* 44, No.3, (1990): 370

²⁴¹ “Proxy” Etymology Online, <https://www.etymonline.com/word/proxy> [Erişim Tarihi: 01.04.2024]

²⁴² Yaacov Bar-Siman-Tov, “The Strategy of War by Proxy”, *Cooperation and Conflict* 19, no.4, (1984): 263.

²⁴³ Mumford, *Proxy Warfare*, 3-11; Şafak Oğuz & Kadir Ertaç Çelik, “Conflict in Syria: Is It A Proxy Warfare?” *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 2 (2018): 45; Stark, *a.g.e.*, 155.

²⁴⁴ Matthew Wiger & Kyle Atwell, “Casual Logics of Proxy Wars”, iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, 17.

En geniş anlamda vekalet savaşı anayasal düzenin ve onun yetki alanının dışında bulunan konvansiyonel veya gayrinizami unsurların desteklendiği ama aynı zamanda komuta ilişkilerinin düzenlenip, olası sakıncaların azaltılmaya çalışarak yürütülmeye çalışıldığı bir mücadele yöntemidir.²⁴⁵ Bu kavramsal çerçevenin milis unsurları ve özel askeri şirketleri de kapsayacak şekilde genişlemesi sonucunda Rusya'nın Wagner gibi özel askeri şirketleri kullanımı da bu tanım içerisine girecektir. Zira bu gruplar hem devlete doğrudan bağlı hem de devletin bürokratik organlarının dışında bulunmaktadır. Mumford'a göre vekalet savaşı, savaşın sonucunu etkilemek isteyen üçüncü tarafların var olan çatışmaya dolaylı müdahalesidir.²⁴⁶ Bertil Duner vekalet savaşını bir iç çatışmanın sonucunu kendi lehine şekillendirmek isteyen bir dış aktörün çatışmaya katılan bir veya birden fazla gruba, dolaylı olarak müdahale ederek, eğitim, silah, muharip, danışmanlık sağlaması olarak tanımlamaktadır.²⁴⁷ Rauta ise vekalet savaşını iki veya daha fazla aktör arasında gerçekleşen bir silahlı çatışmada, bir aktörün başka bir aktöre kendi adına savaşması adına güvenmesi olarak tanımlamıştır. Bu ilişkide çatışmaya dahil olmayan aktör "patron/asil/hami/sponsor" olarak ele alınırken, askeri müdahale sorumluluğunu üstlenen aktöre ise "vekil/aktör" denmektedir.²⁴⁸ Akca ise vekalet savaşını "ucuz savaş" olarak görmektedir, zira vekil unsur patronun müdahale etmesi durumunda kullanacağı pahalı uçakları, zırhlı araçları, füze ve gemileri kullanmaktan ziyade ucuz ve tedarik edilebilir silahları kullanarak hedefe ulaşmaya çalışmaktadır.²⁴⁹ Dolayısıyla vekalet savaşının üçüncü aktörler tarafından girilen, ucuz yollu, riskin düşük olduğu, dolaylı bir müdahale olduğu görülmektedir. Bu müdahalenin çoğunlukla silah, eğitim, materyal destek ve danışmanlık desteği üzerine kurulduğu görülmektedir. Bir tarafın materyal destek sağlarken hedef koyması ve diğer tarafın da bunu kabul etmesi ortada bir hami-vekil ilişkisini doğurmaktadır.

Soğuk Savaş döneminde gerçekleşen iç savaşlarda tarafların hem Sovyetler hem de ABD tarafından desteklenmesi rekabetçi bir müdahale ortamına sebebiyet vermiş, bu rekabetçi ortam çatışan tarafların masraflarının azalmasına, kapasite ve kabiliyetlerinin artmasına,

---

²⁴⁵ Rondeaux & Sterman, "Twenty-First-Century Proxy Warfare", 24.

²⁴⁶ Mumford, *Proxy Warfare*, 1.

²⁴⁷ Duner, *a.g.e.*, 353.

²⁴⁸ Mogaddam, Rauta & Wyss, *a.g.e.*, 4.

²⁴⁹ Özdemir & Kahraman, *a.g.e.*, 176.

çatışma sürelerinin uzamasına ve tarafların birbirini dengelemesine neden olmuştur.²⁵⁰ Özellikle bu dönemde Mao ve Che Guevara'nın ideolojik etkisi sınır aşan bir etki yaratmış, farklı bölgelerde de iç çatışmaların çıkmasına neden olarak ABD-Sovyet mücadelesine yeni alanlar oluşturmıştır.²⁵¹ Bu zaman aralığında askeri alanda gerçekleşen teknolojik gelişmeler sonucunda, devletlerin desteklemiş olduğu isyancı grupların kullanmış olduğu silah ve teçhizatlarda da gelişme yaşanmış; gerçekleşen iç savaşların %66'sı gayrinizami özellikler taşımıştır.²⁵² Soğuk savaş sonrasında ise dünyanın çok kutuplu hale gelmesi, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, yüksek teknoloji silah sistemlerinin yaygınlaşması, finansal akışın ve arz-talep zincirinin genişlemesi DDSA'ları daha otonom hale getirerek yerel DDSA'ları daha önemli aktörler haline getirmiştir.²⁵³ Özellikle doğu bloğunun dağılması ve Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte savaşların devlet merkezli olmaktan çıktığı ve savaş çalışmalarının DDSA'lar gibi asimetrik unsurları daha fazla içermeye başladığı görülmektedir.²⁵⁴ DDSA'ların kapasite ve kabiliyet kazanımı ise devletlerin müdahale etme isteksizlikleri birleştiğinde ise vekil unsurların ve paralı askerlerin kullanımının özellikle orta doğuda arttığı gözlemlenmektedir.²⁵⁵ Bu münasebetle bölgesel ve küresel güvenlik ortamının gerek DDSA'ların ortaya çıkmasına uygun ortam sağladığı, gerekse de bu ortamın devletler tarafından manipüle edilerek vekalet ilişkilerinin yeniden arttığını söylemek mümkündür. Vekalet savaşı genel anlamda patron, vekil ve aktörlerin politik hedeflerinin birbiri ile uyum ile hareket eder; vekalet ilişkisi sona ereceğinden ne zaman nasıl son bulacağına ve geçişin nasıl yapılacağına yönelik çalışma gerektirir; taktik-operatif ve stratejik seviye arasındaki gecikmelerden kaynaklı olarak taktik başarılar ya da başarısızlıklar stratejik

---

²⁵⁰ Andrew Mumford, "Consequences of Proxy Wars", iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London: Routledge, 2023, 286.

²⁵¹ Stathis N. Kalyvas & Laia Balcells, "International Systems and Technologies of Rebellion: How the End of the Cold War Shaped International Conflict", *The American Political Science Review* 104, no. 3 (2010): 421.

²⁵² Kalyvas & Balcells, *a.g.e.*, 415.

²⁵³ Levent Özdemir & Çağdaş Akif Kahraman, "Günümüz Vekalet Savaşlarının Vekalet kuramı Çerçevesinde İncelenmesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 78, (2023): 175; Vladimir Rauta, Matthew Ayton, Alexandra Chinchilla, Andreas Krieg, Christopher Rickard & Jean-Marc Rickli, "A Symposium – Debating 'Surrogate Warfare' and the Transformation of War", *Defense Studies* 19, no.4, (2019): 4.

²⁵⁴ Vladimir Rauta, "Making Sense of Proxy Wars: States, Surrogates and the Use of Force", *Civil Wars* 15, no.2, (2013): 253.

²⁵⁵ Yoel Guzansky & Zachary A. Marshall, "Outsourcing Warfare in the Mediterranean", *Mediterranean Politics* 28, no.2, (2023): 2.

sonuçların yansıması olarak görülmemelidir; patron aktörün gereğinden ve hedeften fazla müdahaleci olması vekil unsurun zaman içerisinde patronu hedef haline getirmesine neden olabilmektedir. Tek düşman karşı hareket etmek her zaman çift düşmana karşı hareket etmekten daha kabul edilebilir olduğundan hasımlar daima patron-vekil ilişkisini farklı yöntemlerle bozmaya yönelik çaba gösterecektir. Öte yandan gözetleme ve denetleme vekil unsurun etkili hareket etmesi için önem arz etmektedir.²⁵⁶ Bu yüzden vekalet savaşı kendi içerisinde de hassas noktalara bağlıdır. Fazla ya da az müdahalecilik, daha ileride inceleneyeceği üzere, verilen desteğin boşa çıkmasına ve politikanın başarısız olmasına neden olabilmektedir. Vekalet savaşı güven ilişkisinin daima denendiği bir süreci beraberinde getirmektedir.

Her ne kadar Soğuk Savaş dönemi ile ilişkilendirilmiş bir kavram da olsa, vekalet savaşı tarih boyunca var olmuş, hükümetlerin ve liderlerin ilgisini çekmiştir. Kant’a göre “risksiz savaş” olgusu devletleri ve liderleri daima cezbetmiştir.²⁵⁷ Sovyetler Birliğinin barışçıl bir şekilde sona erse de küresel aktörün uluslararası arenadan çekilmesi beraberinde otorite boşluğu ve iç savaşlarda artış getirmiştir. Buna rağmen ABD-Sovyet mücadelesinin ortadan kalkması ile beraber nüfuz ve dengelemeye yönelik müdahaleci müdahalenin artık bulunmayışı iç savaşların uzamasına engel olmuş, bu da iç savaşların kısa sürede sonlanmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminde %46 seviyelerinde olan müdahaleci müdahale, Soğuk Savaş sonrası dönemde %20 seviyelerine inmiştir.²⁵⁸ Soğuk savaşın ardından Batılı devletlerin ulus inşasına, askeri müdahaleye ve konvansiyonel savaşa olan isteksizlikleri; güvenliğin dış kaynaktan ÖAŞ’ler arayıcılığı ile düzenlenmesi, siber alanın giderek kullanılarak ekonomik saldırıların ön plana çıkması, Çin’in bir süper güç olarak uluslararası arenada çıkması devletlerin vekalet savaşına yönelmesine neden oldu.²⁵⁹ Sovyetlerin dağılmasının ardından, daha önceleri aynı ordunun parçası olan askeri birliklerin şimdilerde ulus-altı çatışmalarda silahları birbirilerine doğrulması ve silahların kontrol edilemez bir şekilde karaborsa üzerinden ticaretinin yapılması ile birlikte iç çatışmalar Soğuk Savaş döneminin aksine gayrinizami

---

²⁵⁶ Amos C. Fox, “Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare”, *Journal of Strategic Security* 12, no.1, (2019): 67-68.

²⁵⁷ Andreas Krieg, “Externalizing The Burden of War: The Obama Doctrine and US Foreign Policy In The Middle East”, *International Affairs* 92 (2016): 101.

²⁵⁸ Noel Anderson, “Competitive Intervention, Protracted Conflict, and the Global Prevalence of Civil War”, *International Studies Quarterly* 63, no.3, (2019): 8.

²⁵⁹ Mumford, *Proxy Warfare and the Future of Conflict*, 40–46.

değil, konvansiyonel bir özellik kazanmış, çatışmalar top, havan ve zırhlı birliklerin kullanıldığı belli sınır hatları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.²⁶⁰ 11 Eylül saldırıları ardından Bush hükümetinin “Teröre Karşı Küresel Savaş” açması ile sonucunda vekalet savaşlarında yeni bir değişim daha yaşanmıştır. Irak ve Afganistan müdahalelerinde birçok Amerikan askerinin araziye inmesi ve verilen zayıtın ardından halk baskısının artması ile Bush, Obama, Trump ve Biden hükümetleri iç savaşırlara müdahale ederken devlet ve seçilmiş devlet dışı silahlı aktörleri tercih etmeye başlamış, bu sayede problemlı bölgelere yüksek sayıda kuvvet kaydırmayı sınırlandırmışlardır. Bu kapsamda özellikle yerel ve bölgesel güçlerin seçilmesi, desteklenmesi, eğitilmesi, donatılması, danışmanlık sağlanması, yapılandırılması gibi misyonlar ile taktik seviyeden stratejik seviyede yardım faaliyetleri ile gerçekleştirilmektedir.²⁶¹ Bu bölgelerde ABD tarafından desteklenen grupların kimisi ise alınan bu yardımın terörizmin tamamen bitmesi durumunda kesilecek olması sebebi ile tam olarak sorunu çözmemektedir.²⁶² DDSA’ların devletler tarafından bir fırsat olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu aynı zamanda devletlerin risksiz savaş hedefinin hayata koyulmasına olanak sağlamıştır. Ancak devletleri bu vekil aktörlere yönlendiren tek husus riskin taşeronu devredilmesi değildir.

Aktörlerin vekalet savaşını benimsemesinin farklı sebepleri bulunmaktadır. Politik çıkar ilişkilerinin bulunması, devletlerin erişiminin olmadığı yerlerde nüfuzunu ve etkisini korumak ya da arttırmak istemesi, ekonomik çıkarlarını arttırmaya dayalı bir hırsla sahip olması gibi sınırlı stratejik hedefler aktörleri vekalet savaşına sevk etmektedir.²⁶³ Öte yandan bir devletin doğrudan müdahale etmeye yönelik endişeleri de vekalet savaşını çekici hale getirmektedir. Sınırlı askeri kapasite, maliyet, zayıt hassasiyeti gibi endişelerin yanı sıra, müdahale için yeterli yerel kamuoyu desteğinin bulunmaması, potansiyel uluslararası baskı ve olası bir müdahalede çatışmanın tırmanma riski devletleri vekalet savaşına sevk etmektedir.²⁶⁴ Kimi zaman ise yerel unsurların araziyi daha iyi tanımaları, çatışmanın sahasının kültürel kodlarını daha iyi bilmeleri, tanınırlık ve meşruiyetlerinin olması ve haklı sebepleri ile hedeflerinin olması sebebi ile de seçenek

---

²⁶⁰ Kalyvas & Balcells, *a.g.e.*, 415-20.

²⁶¹ Stark, *a.g.e.*, 159.

²⁶² Andrew Boutton, “Of Terrorism and Revenue: Why Foreign Aid Exacerbates Terrorism in Personalist Regimes.” *Conflict Management and Peace Science* 36, no.4, (2019): 21.

²⁶³ Wiger & Atwell, *a.g.e.*, 18-20.

²⁶⁴ Wiger & Atwell, *a.g.e.*, 21-22; Rauta, vd. *a.g.e.*, 3.

haline gelmektedir.²⁶⁵ Vekil aktörler ise patron aktörün sağlayacağı politik, materyal ve hareketin sevk ve idare desteği nedenlerle bu görevi kabul edebilmektedir.²⁶⁶ Bu çok katmanlı nedenler, vekalet savaşlarının hem düşük maliyetli bir dış politika aracı hem de yerel meşruiyeti ve operasyonel etkinliği artıran bir strateji olarak, modern güvenlik ortamında giderek daha merkezi bir yer edinmesine yol açmaktadır. Vekil unsurlar bu özellikleri itibarıyla birçok durumda kullanılabilecek faydalı bir enstrüman haline gelmektedir. Bu yüzden her vekalet ilişkisi birbirinden farklılaşmakta, ağırlık merkezi değişkenlik göstermektedir.

Tablo 1.1 Vekalet savaşının motivasyonları ve imkanları

	Motivasyon	Fırsatlar
Jeopolitik Çıkarlar	- Güç dengesini değiştirme - Baskı - Yayılma Etkisi - İttifak İlişkileri - Hasımları Zayıflatma	- Askeri anlamda hazır bir vekil aktörün bulunması - Hasımla düşük çatışma tırmanma riski ile mücadele etme imkânı
Ekonomik Çıkarlar	- Ulusal ekonomik kazanım - Özel ekonomik kazanım	- Müdahale eden devletin maliyet hassasiyeti - Vekil aktörün ekonomik faydası
İç Politika	- Ülke içindeki lobiler ve bürokratik politikalar - Rejim güvenliği	Toplumsal tepkiyi ve savaş yorgunluğunu engellemek
İdeoloji ve Kimlik	- Rejim teşviği - Egemenlik normu ve kendi kaderini tayin hakkı - İnsancılık - Ulusçuluk	- Yerel partner ile ideolojik uyum - Aynı dinden ya da etnik kimlikten yerel partner

Watts, Stephen, Bryan Frederick, Nathan Chandler, Mark Toukan, Christian Curriden, Erik E. Mueller, Edward Geist, Ariane M. Tabatabai, Sara Plana, Brandon Corbin, and Jeffrey Martini, “Proxy Warfare in Strategic Competition: State motivations and Future Trends”. (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2023), 27.

²⁶⁵ Wiger & Atwell, *a.g.e.*, 23.; Barbara Elias, “Conclusion”, iç. *Why Allies Rebel: Defiant Local Partners in Counterinsurgency Wars*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 259.; Kristina Kausch, “State and Non-State Alliances in the Middle East”, *The International Spectator* 52, no.3, (2017): 3.

²⁶⁶ Wiger & Atwell, *a.g.e.*, 24-26.

Tablo 1.1’de de görüldüğü üzere, devletler farklı çıkarlar, motivasyonlar ve fırsatlar doğrultusunda vekil örgütleri seçmeyi ve desteklemeyi stratejik bir araç olarak görebilmektedir. Ancak bu durum, devletlerin söz konusu üç değişkenin kesişiminde karşılaştıkları ilk örgütü otomatik olarak desteklediği anlamına gelmez. Desteklenecek vekil unsurun belirlenmesinde; ideolojik uyum, jeopolitik konum, teknolojik yeterlilik, ekonomik potansiyel, askeri imkân ve kabiliyetler gibi çok boyutlu kriterler dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla vekâlet ilişkisi, rastlantısal değil; bilinçli, planlı ve titizlikle yürütülen bir süreçtir.

Hughes devletlerin hasımlarını baskı altına almak, dikkatini dağıtmak, yıpratmak ve değişime uğratmak için vekalet savaşına başvurabileceğini belirtken²⁶⁷; Yacacov Bar-Siman-Tov bir devletin doğrudan bir savaşa girmek için yeterli hayati çıkara ve sebebe sahip olmadığı; yeterli hayati çıkara ve sebebe sahip olmasına rağmen doğrudan müdahalenin getirdiği algılanan risklerin çok fazla olduğu, söz konusu krizin vekil unsur kullanılarak doğrudan müdahalenin engellenebildiği ve çözülebildiği, doğrudan müdahale için yeterli iç de dış desteğin bulunmadığı, hedefe ulaşmak adına yeterli askeri kapasitenin bulunmaması ve vekil unsurun söz konusu hedefe daha ekonomik ve daha az politik riskle ulaşma imkanı verdiği durumlarda kullanıldığını belirtmektedir.²⁶⁸ Vekil unsurların kullanım alanlarının genişliği, onları birer joker kart gibi kullanılmasını sağlamaktadır. Yacacov Bar-Siman-Tov ve Mumford, vekalet savaşın özelliklerini 9 madde üzerinden şu şekilde açıklamıştır: vekalet savaşları dış güçlerin doğrudan müdahil olduğu durumlar için kullanılamaz. Birbiri ile savaşan iki vekil gücün aynı devlete hizmet etmesi mümkün değildir. Bir savaş, savaşa müdahil olan taraflardan birisi için “vekalet savaşı” olarak adlandırılabilirken, bu diğer taraf için söz konusu olmayabilir. Bir savaşın “vekalet savaşı” olarak tanımlanması için muhasamataya doğrudan veya dolaylı olarak katılan devletlerin böyle tanımlama yapmasına gerek yoktur. Vekil-patron ilişkisi ile müttefiklik ilişkisini ayırmak kimi zaman zor olabilir; ancak müttefikler savaşın maliyetini paylaşırlarken, vekalet savaşında bu maliyet vekil gücüne yüklenmiştir. Büyük devlet, küçük devletin vekil gücü olarak hareket edebilir. Vekalet savaşları sadece devlet-devlet ilişkisi ile sınırlı değildir, devlet dışı aktörler de bu savaşın birer parçasıdır.²⁶⁹

---

²⁶⁷ Geraint Alun Hughes, “Syria and The Perils of Proxy Warfare”, *Small Wars & Insurgencies* 25, no.3, (2014): 523-524.

²⁶⁸ Bar-Siman-Tov, *The Strategy of War by Proxy*, 267.

²⁶⁹ Mumford, *Proxy Warfare*, 15-17.

Tanımlamasında “doğrudan müdahale” bulunan çalışmaların, vekalet savaşı olgusunun köşe taşlarından birisini oluşturan dolaylı yaklaşımı yanlış yorumladığını belirten Mumford ve Yacacov Bar-Siman-Tov, doğrudan müdahale olan yerde vekalet savaşından bahsedilemeyeceğini belirtmiştir.²⁷⁰ Ancak doğrudan müdahale eden devlet, eğer başka bir devletin vekili olarak rol alıyorsa (ki burada asıl patron müdahale etmemektedir) vekalet savaşından halen söz edilebilmektedir.²⁷¹ Gizli faaliyetlerin (*covert actions*) bir devletin kendi özel kuvvetler veyahut istihbarat personelini sahada bulundurması gerektiği, bu sebeple bir başka devlet içerisinde gerçekleştirilen bu faaliyetlerin “doğrudan müdahale” örneği olduğunu belirten Mumford, S/İHA’ların eğer başka bir grup veya devlet adına gizli olarak kullanılırsa vekil olarak görev alabileceğini, diğer türlü doğrudan müdahale anlamına geleceğini belirtmektedir.²⁷² Bu bağlamda, doğrudan müdahale ile vekalet ilişkisi arasındaki ayrımın, modern çatışmalarda giderek bulanıklaşan operasyonel sınırlar ve hibrit savaş biçimleri nedeniyle teorik ve pratik düzeyde yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tabloya 1.2’ye göre vekalet savaşında patron ve vekil görevini hem devletler hem de devlet dışı aktörler üstlenebilmektedir. Devletler hem diğer devletleri hem de devlet dışı aktörleri devlet ya da devlet dışı düşmanlara karşı kullanabileceği gibi, devlet dışı aktörler de diğer devlet dışı aktörleri düşman devlet ya da devlet dışı aktöre karşı kullanabilmektedir. Tabloda yer almayan tek seçenek ise bir devlet dışı silahlı aktörün bir devleti vekil aktör olarak kullanmasıdır. Ancak bu durumun gerçekleşmediği ya da gerçekleşmeyeceği anlamını taşımamalıdır. Mogaddam ve Wyss de literatürün devlet temelli ilerlemesine karşın hem devletlerin hem de DDSA’ların hem aktör hem de vekil konumunda olabileceklerini belirtmektedir.²⁷³ Kırılgan ve zayıf devletlerin bulunduğu bir bölgede dış destek alan bir DDSA zaman içerisinde hükümetleri etkileyebilecek kapasite ve güce ulaşması ihtimaller dahilindedir.

---

²⁷⁰ Bar-Siman-Tov, *a.g.e.*, 265.

²⁷¹ Mumford, *Proxy Warfare*, 22.

²⁷² Mumford, *Proxy Warfare*, 24.

²⁷³ Moghadam, A. and Wyss, M. (2020) ‘The Political Power of Proxies: Why Nonstate Actors Use Local Surrogates’, *International Security*, 44, No.4, 119–157; Rauta, “‘Proxy War’ – A Reconceptualisation”, 15.

Tablo 1.2 Vekalet savaşında devlet ve devlet dışı aktörler

Patron	Vekil	Düşman	Patron	Vekil	Düşman
Devlet	Devlet Dışı	Devlet	Devlet	Devlet Dışı	Devlet Dışı
Rusya'nın Ukrayna'ya karşı Donetsk ve Luhanks'taki ayaklanmacı grupları desteklemesi			ABD'nin DAES'e karşı YPG'yi desteklemesi		
Devlet	Devlet	Devlet	Devlet	Devlet	Devlet Dışı
Rusya'nın Ukrayna Savaşında Ukrayna'ya karşı Çeçen kuvvetlerden faydalanması			ABD'nin DAES'e karşı gerçekleştirilen harekatta Filipin Kuvvetlerini desteklemesi		
Devlet Dışı	Devlet Dışı	Devlet	Devlet Dışı	Devlet Dışı	Devlet Dışı
ÖSO'nun Esad Rejimi'ne karşı milis grupları desteklemesi			İran destekli grupların DAES'e karşı Suriye İç Savaşında diğer milis grupları desteklemesi		

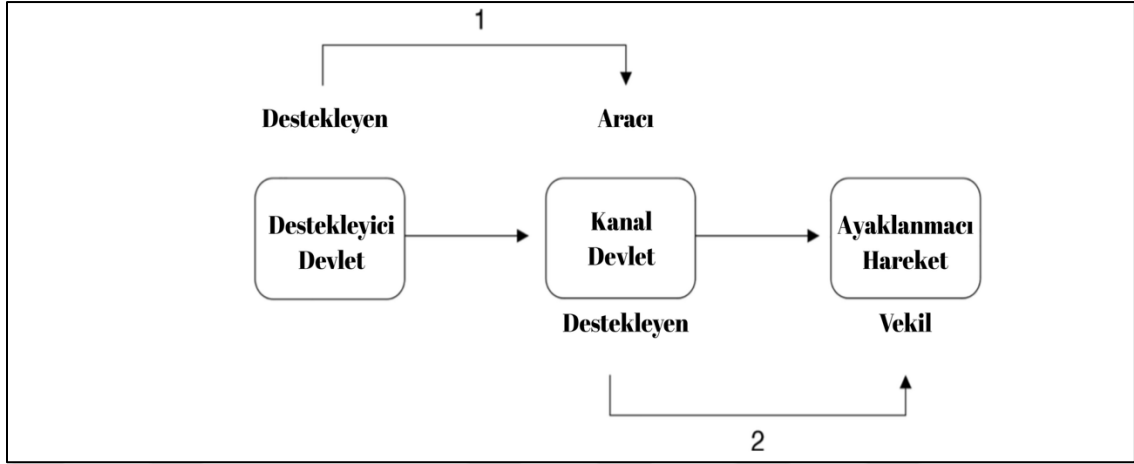
Amos C. Fox, “Confronting Proxies”, iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London:,Routledge, 2023), 258.

Öte yandan devlet-ayaklanmacı ikileminin sadece iki aktörlü bir ilişki olarak aktarılması fenomenin karmaşıklığını da tam olarak aktarmamaktadır. Zira bu iki aktör arasında kimi zaman devlet ya da devlet dışı aracı aktörler bulunmaktadır. Bu yaklaşım asil-vekil ilişkisinden kaynaklanan problemleri (Dolayısıyla savaşın sürtünmesini) arttırırken, destekleyen aktöre inkâr edilebilirlik ve daha az risk katmaktadır.²⁷⁴ Katar'ın Sudan üzerinden Libya'yı, İran'ın Umman üzerinden Husi milislerini desteklemesi buna bir örnek oluşturmaktadır. Karlén ve Rauta'nın satıcı ve simsar (Dealer and Broker) olarak ikiye ayırdığı bu araçlarda Satıcı (Dealer) araçlar destekleyiciden bağımsız bir politika güderken aracı rolünü kendi ajandasını geliştirmek amaçlı kullanabilmektedir. Öte yandan simsar (Broker) aracı ise çıkarlarının destekleyici unsur ile yakın olması sebebi ile daha iş birliğine yönelik hareket etmektedir.²⁷⁵ Sovyetler karşısında Mücahitleri destekleyen ABD'nin Pakistan'dan faydalanması satıcılara örnek oluştururken, Angola'da UNITA'ya destek veren ABD'nin Zaire'den faydalanması simsara örnek

²⁷⁴ Niklas Karlén & Vladimir Rauta; “Dealers and Brokers in Civil Wars: Why States Delegate Rebel Support to Conduit Countries” *International Security* C. 47, S.4, (2023): 107-108.

²⁷⁵ Karlén ve Rauta, *a.g.e.*, 110.

oluşturmaktadır. Ancak araçlar sadece devlet olmamakta, İran Hizbullah unsurlarını Suriyeli ve Iraklı unsurları eğitmekle kullanmaktadır.²⁷⁶

Şekil 1.2 Çifte vekalet

Niklas Karlén & Vladimir Rauta; “Dealers and Brokers in Civil Wars: Why States Delegate Rebel Support to Conduit Countries” *International Security* C. 47, S.4, (2023): 119.

Yukarıda verilen şekilde de gösterildiği üzere vekil ilişkisi kimi zaman doğrudan oluşmamaktadır. Devletler çatışma bölgesine daha yakın olması, daha fazla bilgi edinme imkânı bulunması ve kabul edilebilir inkâr edilebilirlik sebebi ile aracı devlet seçebilmektedir. Aracı devletler ise destekleyen devlet ile daha derin ilişkilere sahip olmak ve destek arayıcılığı ile kendi çıkarlarını perçinlemek amacı ile bu ilişkiyi kabul edebilmektedir.

Vekalet savaşının her zaman dış zorlama ile olmadığını, çoğunlukla vekil gücün diplomatik ve askeri destek almak adına büyük güçleri davet ettiğini belirten Mumford, bu stratejik ortaklığın zaman içerisinde herhangi bir tarafın hedefine ulaşması, vekil gücün yeterli olmaması, politikalarda yaşanan değişiklik sebebi ile zarar görebileceğini belirtmiştir.²⁷⁷ Benzer bir şekilde Duner’e göre, patron (asil) ile patron adına müdahale eden vekil (Duner’a göre burada devlet) arasındaki ilişki çıkar uyumuna, materyal kapasiteye ve güç dengesine göre değişmektedir.²⁷⁸ Bu ikili ilişki üzerinden ise patron-vekil ilişkisini şu şekilde açıklamaktadır:

²⁷⁶ Karlén ve Rauta, *a.g.e.*, 145-146.

²⁷⁷ Mumford, *Proxy Warfare*, 18-20.

²⁷⁸ Duner, *a.g.e.* 357-358.

Tablo 1.3 Vekil-Partner-Bağımsız aktörlerin ayrımı

	Müdahale Etmeye Zorlanmış	Müdahale Etmeye Zorlanmamış
Materyal destek alır (Bu desteğe bağımlıdır)	Vekil Güç 1	Partner
Materyal destek almaz (Bu desteğe bağımlı değildir)	Vekil Güç 2	Bağımsız Aktör

Bu tabloya göre kendi çıkarını elde etmek ya da var olanı korumak amacıyla bir patronun bir vekil unsuru müdahale etmeye zorladığı ve vekil unsurun müdahale ettiği durumlarda, taşeron görevi icra eden aktör söz konusu patrondan materyal destek alıp almamasına (bu desteğe bağlı olup olmamasına) bakılmaksızın “Vekil Güç” olarak adlandırılmaktadır. Bir aktörün herhangi bir patron tarafından müdahale etmeye zorlanmadığı ve materyal destek almadığı, ancak yine de müdahale ettiği durumlarda ise bu aktörler “Bağımsız Aktör” olarak ele alınmaktadır. Ancak vekil aktörün müdahale etmeye zorlanmadığı halde müdahale etmesi ve patron devletin materyal desteğinden faydalanması durumunda bu aktörlere aynı hedefte birleşmenin sonucunda “Partner” olarak ele alınmaktadır. Ancak partner ise hedef temelli bir ilişki olması sebebi ile kısa süreli bir birlikteliği öne çıkarmaktadır. Yaacov Bar-Siman-Tov da devletlerin vekalet ilişkisinde vekil aktörlerin arzusunun aksi yönde (devletin istediği yönde) hareket etmesini sağlayacak ikna edici ve zorlayıcı araçlara sahip olması gerektiğini belirtmektedir.²⁷⁹

Patron ve vekil aktör arasındaki vekalet ilişkisinin karakteri vakaya bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Zoraki (*coerced*) modelde patron vekil aktörün kararları ve davranışları üzerinden sert bir kontrole sahiptir ve vekil aktör inisiyatifte sahip değildir. Bu tür ilişkilerde vekil aktör risk almaya karşı gönülsüzlük, hedefe yönelik sınırlı bağlılık, yüksek vekalet maliyeti göstermekte ve bu sebeple sınırlı, düşük riskli ve basit görevlerde kullanılması önerilmektedir. Bu ilişkide vekil aktör çoğunlukla daha önceden var olan ve patron-vekil ilişkisine zorlanan bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucunda

²⁷⁹ Bar-Siman-Tov, *a.g.e.*, 266.

vekil aktör içerisinde kimi zaman patrona saldırılar gerçekleşebilmektedir. Bu problemi önlemek adına patron kimi zaman güvenlik önlemleri almak zorunda kalmaktadır.²⁸⁰

Sömürülme (*Exploited*) modelde ise vekil aktörler patron aktöre ideolojik, kültürel, dini sebeplerle sempati besleyen gruplardan oluşmaktadır. Dolayısı ise zoraki modelde karşılaşılan düşük motivasyon, riski üstlenmeye yönelik gönülsüzlük ve yüksek vekalet masrafı bu modelde bulunmamaktadır. Rusya'nın Donetsk ve Luhanks bölgesinde desteklediği ayaklanmacılar buna örnek oluştururken, bu gruplar uzun vadeli stratejik hedefler için uygun değildir. Bu modelde vekil aktör hayatta kalmak adına patronun desteğine muhtaçtır. Vekil aktörün çok güçlenmesi durumunda ise patron önemli örgüt liderlerini etkisiz hale getirme kapasitesine sahiptir. Donetsk'te Zakharchenko, Tolstykh ve Arseny'nin suikasta kurban gitmeleri buna örnek gösterilebilir.²⁸¹

Etkileşimsel (*transactional*) model, çoğunlukla koalisyonel partnerlikle karıştırılabilmektedir. Zira iki devletin aynı hedefe ulaşması adına birlikte çalışması ön plana çıkmaktadır. Ancak koalisyonel partnerlikte risk, maliyet ve sorumluluk kapasiteye oranlı bir şekilde dağıtılırken bu modelde vekil unsur taktik ve operatif seviyede riskin ve vekalet maliyetinin önemli bir kısmını sırtlanmaktadır. Patron gerekli araç, silah ve lojistik desteği sağlarken vekil unsur muharip unsurun çoğunluğunu sağlamaktadır. Vekil unsur sahip olduğu bilgi, uzmanlık, kabiliyeti patronun sağlayacağı asimetrik avantaja sunmayı avantajlı görür. Dolayısıyla zoraki ve sömürülme modellerinin aksine yüksek riski kabul eden, düşük vekalet masrafının olduğu, hedef odaklı, askeri ve ekonomik problemlerin daha kolay çözüldüğü bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu modelde vekil unsur ilişki bağı ve hedefi şekillendirmede daha fazla inisiyatife sahiptir. Vekil aktör hayatta kalmaya ve kendi çıkarına odaklı olması sebebi ile birlikteliğin ona fayda getirmediği ya da patronun kendisine tehlike yarattığı noktada ilişkiyi sonlandırma gücüne sahiptir.²⁸² Irak hükümetinin DAEŞ karşısında gerçekleştirmiş olduğu terörizmle mücadele harekâtı ve ABD'den almış olduğu destek buna örnek oluşturmaktadır. Çatışma hattında 94.000 kadar Iraklı askerin bulunmasına karşın ABD askerleri istihbarat, nokta atış kabiliyeti, lojistik ve planlama gibi alanlarda harekâtı destekliği görülmektedir. Her ne kadar

---

²⁸⁰ Fox. "Five Models of Strategic Relationship in Proxy War", 54.

²⁸¹ Fox. "Five Models of Strategic Relationship in Proxy War", 52.

²⁸² Fox. "Five Models of Strategic Relationship in Proxy War", 53-54.

DAEŞ’e karşı mücadelede ABD “partner” kavramını kullansa da çatışmanın ve riskin dengesiz dağılımı bu ilişkinin daha çok patron-vekil ilişkisi oluşturmaktadır.²⁸³

Kültürel (*cultural*) modelde ise patron ve vekil zaman içerisinde resmi ilişkiler, ailevi bağlar, ya da seçimler sonucu oluşturulan kültürel bağlara sahiptir. Kültürel vekil aktörler özellikle dil, din, ırk, tarihsel geçmişim sınır aşan özelliğe sahip olduğu coğrafyalarda ortaya çıkmaktadır. Ortak değerlerin manipüle edilerek nüfuz kazanılmak istenilen bölgedeki grupları kendi çıkarına uygun olarak kullanan devletler, yüksek riski kabul eden vekil unsurların bu özelliklerinden faydalanırlar.²⁸⁴ Ortak bir değer üzerine kurulan bu ilişkide bir vekil unsur bir patronu kendisini yönlendirme ve sevk etmede yeterli bularak seçer. Vekilin ortak değer üzerine birleştiği ve yetkin gördüğü patronu kendi isteği ile gönüllü seçmesi, ikisi arasındaki ilişkiyi güçlü, uzun süreli ve riskleri sırtlayabilir hale getirir. Özellikle İran’ın Irak ve Suriye’de kullanmış olduğu Şii milisler bu modelin en önemli örneklerinden birisidir.

Son olarak sözleşmeli (*contractual*) modelde ise paralı savaşçıların, özel askeri şirketlerin ve diğer kiralık aktörlerin askeri-politik hedeflere ulaşılması için kullanılmasını ele almaktadır. Bu ilişkilerde ortada bir sözleşme akdinin olması, vekilin belirli bir ücret karşılığında görevi gerçekleştirmeyi kabul etmesi sonucunda ilişki bağı güçlü, yüksek risk içeren görevlerde kullanılmaya uygun vekalet ücreti düşük, kısa süreli ve hedef temelli bir modeldir.²⁸⁵ Kullanılan vekil aktörlerin dış kaynak olması, patron aktörün potansiyel politik riskleri de kendi toplumundan uzaklaştırmasını sağlayarak inkâr edilebilirliği, emir komutanın bulanıklığını ve gizliliği arttırarak diğer savaş türlerinden ayırmaktadır.²⁸⁶ Vekalet ilişkisinde vekil aktörün görevi ve sözleşmeyi uygun bularak kabul etmesi beraberinde görevin getirdiği riskleri de kabul etmesini sağlamaktadır. Britanya’nın Amerikan İç Savaşında Hessianları kullanması, ABD’nin Irak’ın işgalinde Blackwater, Aegis, Triple Canopy; Rusya’nın ise Wagner gibi özel askeri şirketlerden faydalanması buna birer örnek olarak gösterilebilir.²⁸⁷

---

²⁸³ Fox, “Confronting Proxies”, 261.

²⁸⁴ Fox. “Five Models of Strategic Relationship in Proxy War”, 55-56.

²⁸⁵ Fox, “Confronting Proxies”, 262.

²⁸⁶ Jack Watling, “Proxy Warfare: Iran”, iç. *The Future Conflict Operating Environment Out to 2030*, ed. Peter Roberts, (RUSI Occasional Paper, June 2019, (London: Stephen Austin and Son, 2019), 12.

²⁸⁷ Fox. “Five Models of Strategic Relationship in Proxy War”, 56-57.

Doğru modelin ve stratejinin belirlenmesi vekalet savaşının başarısı ve maliyeti için önemlidir. Öte yandan patronun hangi modeli uyguladığını düşündüğü kadar vekil aktörün de hangi modelin uygulandığı yönündeki düşüncesi önemlidir. Zira patron ve vekil arasında ilişkiyi değerlendirme açısından farklılıklar bulunabilir ve bu farklılıklar ilişki dinamiklerini etkileyebilir. Özellikle vekil unsurların önemli bir kısmının güvenilir aktörler olmaması ve farklı hedeflerinin olması problem yaratmaktadır. Bunun sonucunda kimi zaman vekil unsurlar sönük ve başarı şansı bulunmayan stratejiler benimseyebilmekte, görev için yanlış vekil aktör seçilebilmekte, risk ve maliyetin yanlış hesaplanmasına neden olabilmekte ve zaman bazlı hedeflere ulaşmakta sorun yaşanabilmektedir.

1.3.1 Devletler ve Örgütler Nasıl Birbirini Seçer? Vekalet Savaşında Devlet ve Örgüt Seçim Modelleri

Vekalet savaşları literatürü önemli ölçüde devlet merkezli bir yaklaşım sergilemektedir. Bu yaklaşım ise vekil unsur olan DDSA'ların kendilerine has hedefleri ve karar verme mekanizmaları olduğu göz ardı etmektedir.²⁸⁸ Bu kapsamda vekil unsurlar ile patron devletler arasındaki ilişkiyi ele alan “asil-vekil yaklaşımı” gibi yeni yorumlar ortaya çıkmıştır. Asil-vekil yaklaşımı, özellikle devletlerin tasarruf sağlamak amacı ile bu örgütler arayıcılığı ile dış politikada aktif olmalarını ele almaktadır. Ancak tabii ki bu yardım her zaman dış politika hedefine ulaşmak adına değil, kimi zaman ideolojik veya dini bağlar sebebi ile de gerçekleşebilmektedir. Bu süreç rastlantısal etkileşimlerin ya da tek taraflı yönlendirmelerin sonucu olmayıp, örgütler de hedeflerine ulaşmak adına en uygun destekçi devleti seçmektedir. Dolayısıyla bu süreç, iki tarafın da birbirini seçme sürecidir. Bir devlet bir DDSA'yı destekleme kararı alması bu hususta önemli bir adımken, örgütün seçilip oluşturulan kanallar arayıcılığı ile desteğin somutlaşması kasıtlı bir destektir.²⁸⁹ Bu kapsamda Devlet Seçim Modeli (DSM) ve Örgüt Seçim Modeli (ÖSM) olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır.

DSM, devletlerin hangi örgütü destekleyeceklerine karar verme sürecidir. Devletler dış politikada yalnız olmanın sonucunda müttefik eksikliğini kapatmak, stratejik çıkarlarına ulaşmak, fikişel açıdan yakınlık duydukları grupları hayatta tutmak ve iç istikrarsızlık

---

²⁸⁸ Mogaddam & Wyss, *Political Power of Proxies*, 120.

²⁸⁹ Akca, *a.g.e.*, 20-22.

gibi nedenlerden ötürü örgütleri destekleyebilmektedir.²⁹⁰ Dahası demokratik devletlerin hesap verilebilirlik kapsamında toplumlarına karşı sorumlulukları ve onların desteğine bağlı olmaları, varoluşsal tehdit oluşturmayan durumlarda savaş açma kapasitelerini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Bu nedenle devletler de bir dış müdahale aracı olarak DDSA'lerden faydalanmanın daha çekici hale geldiğini söylemek mümkündür. Ancak devletler her zaman bir dış politika aracı olarak örgütleri desteklememekte, kimi zaman ideolojik olarak kendilerine yakın olan örgütleri desteklemektedir.

Öyle ki devletler ideolojik olarak yakın buldukları örgütlere şiddetin azaldığı dönemlerde dahi yardım etmeye devam etmektedir. Ya da devletler seçebilecekleri birçok örgüt bulunduğunda, kendilerine ideolojik açıdan daha yakın olan grupların daha yüksek seçilme potansiyeline sahip olduğu gözlemlenmektedir. Ancak devletler, hedef devlet ile ideolojik olarak yakın bağlara sahip olan örgütleri desteklemekte olasılığı daha düşüktür. Bunun yanı sıra örgütün devlet ile aynı dile, dine, etnisiteye veya kültüre ait olması devlet-örgüt iletişiminin potansiyelini arttırmaktadır. Bu ideolojik ve rasyonel politik seçim sadece devlet değil, örgüt açısından da geçerlidir.

Benzer şekilde örgütlerin de mücadele ettikleri devletin ideolojik ve stratejik rekabet içinde olduğu ya da geçmişte çatışmaya girdiği devletten yardım almayı seçmesi ve onu potansiyel bir müttefik olarak görmesi daha muhtemeldir. Bu durumda örgütler destekçi devletten daha fazla destek alırken, devletlerarası ortak değerlerin bulunduğu durumlarda örgütlerin devletlerden aldığı desteğin boyutu sınırlı kalabilmektedir.²⁹¹ Bu açıdan devletlerin ve örgütlerin birbirini seçmesi, fırsatların nasıl değerlendirildiği ile ilgili bir mevzu gibi görünse de süreç devletlerin ve örgütlerin ideolojik ve rasyonel kar-zarar hesaplamalarının sonucunda ortaya çıkan ortaklıkları işaret etmektedir.

---

²⁹⁰ Akca, a.g.e., 33.

²⁹¹ Akca, a.g.e., 166-169.

Tablo 1.4 Vekalet savaşında destek türleri ve nedenleri

Destek Türleri		Nedenler	
Doğrudan	Dolaylı	Kasıtlı	Fiili
Güvenli Liman	Siyasi Destek	Çatışmayı Tırmandırmak	Zayıf veya Düşük Kapasite
Silah	Barışçıl Propaganda	Pazarlık Kozu	Demokratik Ülkeler
Eğitim Kampları	Para Toplama	Bölgesel Nüfuz	
Birlik	Ticari Faaliyet	İstikrarsızlığı Teşvik	
Finansman	Silahların Taşınması		
Lojistik Yardım			
Örnek	Örnek	Örnek	Örnek
Yunanistan: PKK/KCK	Avrupa Devletleri: PKK/KCK	İran: Hizbullah	Pakistan: Taliban
Suriye: PIJ	ABD: IRA	Suriye: PIJ	Bazı Avrupa Ülkeleri: PKK/KCK

Belgin Şan Akca, Maskeli Devletler: Silahlı Örgütlere Sağlanan Devlet Desteğinin Nedenleri, (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2021), 27.

Yukarıdaki tabloya göre devletlerin destekleri doğrudan ve dolaylı, nedenleri ise kasıtlı ve fiili olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan destek türleri devletin vekil unsuru direkt desteklediği örnekleri belirtirken, dolaylı destek çoğunlukla göz yumduğu örnekleri barındırmaktadır. Kasıtlı nedenler ve doğrudan destek arasında, fiili destek ve dolaylı destek arasında bir korelasyon görülmektedir. Ancak kimi zaman destekleri net bir şekilde bir kategoriye sokmak zorlaşabilmektedir. Zira bu yardımların önemli bir kısmı gizli operasyonlar sonucu gerçekleştirilmektedir.

Kasıtlı destek, bir devletin farklı amaçlar doğrultusunda kendi çıkarını korumak ve arttırmak amacı ile bir DDSA'yı bilerek ve isteyerek desteklediği eylemleri kapsamaktadır. II.Dünya Savaşı sonrası dönemde nükleer caydırıcılığın ve olası tırmanış gösterebilecek bir devletlerarası savaşın yarattığı endişe büyük devletleri vekil unsurları desteklemeye yönlendirmiştir. Öyle ki bu dönemde ortaya çıkan örgütlerin %65'i

devletler tarafından hedeflerine uygun görülerek desteklenmiş, gerçekleştirilen desteğin %45'i Soğuk Savaş sonrası dönemde yapılmıştır. Bu ise vekalet savaşı çalışmalarının ön plana çıktığı Soğuk Savaş dönemi ile sınırlandırılmayacağını gözler önüne sermektedir. Fiili destek ise her ne kadar bir devlet veya devlet organı bilerek ve isteyerek bir DDSA'yı desteklemese de DDSA'nın söz konusu devletin demokratik ya da zayıf yapısını manipüle ederek kendi yöntem ve teknikleri ile bu devlet içerisinde kaynak oluşturup toplamasıdır.²⁹²

ÖSM ise örgütlerin destek alacakları devletleri nasıl seçecekleri sürecini ele almaktadır. ÖSM, tıpkı devletler gibi, örgütlerin de belirli ülkeleri seçmesinin rastlantısal olmadığı düşüncesi ile başlamaktadır. Burada temel motivasyon masrafları azaltma, güvenli bir liman oluşturma, ortak etnik/kültürel/dini/ideolojik bağlardan fayda sağlama olduğu göze çarparken demokratik devletlerde para toplama, otokratik devletlerde ise kaçakçılık üzerinden kazanç elde ettiği görülmektedir.²⁹³ Örgütler devlet destekçisi belirlerken temelde iki husus ortaya çıkmaktadır, birincisi bağımsız hareket edebilme özgürlüğü, ikincisi ise kaynak ihtiyacının karşılanmasıdır. Güçlü bir devlet ile mücadele eden DDSA, güçlü bir destekçi devletin sınırları içerisinde barınarak hem hedef devletin olası askeri müdahalelerinden korunurken, hem de lojistik destek edinme konusunda avantaj sağlar. Ancak destekçi olan güçlü ülkenin sınırları içerisinde faaliyet göstermek de beraberinde örgütün bağımsız hareket etme isteğini sınırlandırmaktadır.²⁹⁴ Ancak başta terör örgütleri olmak üzere DDSA'ların sahip olduğu stratejik hedefler çoğunlukla uzun vadeli hedeflerdir ve bu hedeflere ulaşmak uzun süre almaktadır. Bu nedenle bir örgütün hedeflerine ulaşması için uzun süre hayatta kalması gerekmektedir.²⁹⁵ Hayatta kalmanın politik hedeflere ulaşmada bir öncül olması, devlet desteğinin kabul seçilmesinde önemli bir etkidir. Zira her 10 terör örgütünden 1'i ilk seneyi tamamlayabilirken, ilk seneyi çıkartanların sadece yarısı on seneyi tamamlayabilmektedir.²⁹⁶ Her ne kadar terörizmin zayıf devletlerin iktidar boşluğundan faydalandığı kabul edilen bir görüş olsa da örgütlerin kendini destekleyecek devlet seçiminde hayatta kalma ihtimalini arttırdığı için

---

²⁹² Akca, a.g.e., 28.

²⁹³ Akca, a.g.e., 127.

²⁹⁴ Akca, a.g.e., 58.

²⁹⁵ Özgür Özdamar, "Theorizing Terrorist Behavior: Major Approaches and Their Characteristics", *Defence Against Terrorism Review* 1, no.2, (2008): 92.

²⁹⁶ Adam Dolnik, "Understanding Terrorist Innovation: Technology, Tactics, and Global Trend", London, Routledge, 2007, 21.

tercihini güçlü devletlerden yana kullandığı görülmektedir. Dolayısıyla örgütlerin devlet destekçisi seçme sürecinde hayatta kalma, hareket özgürlüğü, maddi kaynak arayışının temel noktalar olduğu öne çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında da asil-vekil ilişkileri incelenirken tarafların birbirini hangi sebeplerden dolayı seçtiği incelenecektir.

ÖSM kapsamında bir devletin örgütler tarafından destekçi olarak seçilme olasılığı bağlamsal farklılıklar taşımaktadır. Özellikle örgütlerin hedef devletin düşmanları veya ortak etnik, dini, ideolojik değerlere sahip devletler ile ittifak kurmaya daha yakın olduğu görülmektedir. Ancak örgütler açısından destek alacakları devletin iç karışıklığının bulunup bulunmaması önem arz etmemektedir. Fakat bu iç karışıklıklar, örgütlerin daha fazla dolaylı ve fili destek toplayabileceği alanlar oluşturmaktadır. Var olan genel kanının aksine örgütlerin güçsüz devletleri değil, hedef devletten gelebilecek olası bir askeri müdahale ya da saldırıyı engelleyerek vekil aktörü koruyabilecek olmasına önem verdiği görülmektedir. Bu sebeple zayıf devletler güvenli limana ihtiyaç duyan örgütler için iyi bir seçenek değildir. Örgütlerin güvenli liman bulmak ve parti ofisi açmak istediği durumlarda demokratik devletleri tercih ettiği görülmüştür.²⁹⁷ Örgütler her ne kadar destekleyici devletin iç karışıklıkları ile doğrudan ilgilenmese de devletin aynı anda hem iç hem de dış karışıklıklarla mücadele etmesi gerektiği durumlarda devletlerin dış tehditlerle mücadelede bu örgütlerden faydalanma olasılığı da artmaktadır.²⁹⁸

Her ne kadar devlet ve devlet dışı aktörler vekil unsurlardan faydalansa da bu aktörler insan haklarına riayet etmemeleri, kaynakları boşa harcamaları, aldıkları görevleri yerine getirmemeleri veya karşı çıkmaları sebebi ile güvenilir unsurlar değildir. Yetki vekaleti veren patron aktör hedefe ulaşabilmek adına bu problemleri çözmesi gerekmektedir. Zira bu iki aktör nadiren tamamen uzlaşma noktasındadır.²⁹⁹ Bu ise “vekalet kontrolü” problemini ortaya çıkartmaktadır. Vekalet kontrolü patronun kasti bir şekilde iktidarını vekil aktör üzerinde hissettirmesi ve istenmeyen eylemlerin önüne geçerek, istenilen eylemleri ön plana çıkarma çabasıdır. Bir devletin vekil aktör üzerinde tatbik edebileceği üç gücü bulunmaktadır, bunlar (1) vekil aktöre sağladığı materyal destek, (2) uluslararası politik ve ekonomik düzende sahip olduğu statü ve güç ve (3) uluslararası arenada diğer aktörlerin kendisi hakkında sahip olduğu pozitif algıdır ve saygınlığıdır. Devletler sahip

---

²⁹⁷ Akca, a.g.e., 157-158.

²⁹⁸ Akca, a.g.e., 168.

²⁹⁹ Alexandra Chinchilla, “Formal Theory and Proxy Wars”, iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London:,Routledge, 2023), 47.

oldukları bu güç arayıcılığı ile vekil aktörler üzerinde (1) onların tercihlerini kendi çıkarlarına yönelik kazanmaya çalıştıkları münferit kontrol, (2) ellerindeki seçenekleri kendi istekleri doğrultusunda şekillendirdikleri seçenekleri yönlendirici kontrol ve (3) bu seçeneklerin belirlenmesinin ileriye taşınarak istenilen tercihe manipüle ettikleri tercih kontrolü sağlamaktadır.³⁰⁰ Bu yaptırım kozları ve kontrol mekanizmaları vekalet ilişkisinin hedefe uygun kullanılabilmesi için ortaya çıkan araçlardır.

Bu kontrol sürecinde patron ile vekil aktör arasında hedef farklılığı, risk dağılımı, yetersiz ya da özel bilgi, yetersiz gözetleme ve çıkar uyumunda yaşanan problemler, ahlaki tehlikeler ortaya çıkabilmektedir.³⁰¹ Buradaki temel problemlerden birisi vekil aktörün sahip olduğu özel bilgidir (*private information*). Vekilin hangi şartları sağlayıp sağlayamayacağını kestiremeyen patron aktör, elindeki en iyi ikinci teklifi yaparken, vekil aktör ise bu özel bilgi sayesinde alabileceğinden fazla yardım ve ücreti patron aktörden almaktadır. Patron-vekil ilişkisindeki aktörlerden birisinin ulaşılan mutabakata karşı bağlılık problemi yaşaması ile bu şartları sağlamak ulaşması daha zor bir hedef haline gelmektedir. Söz konusu görevin vekil aktöre tevdi edilmesinin ardından ise vekil aktör hedefe ulaşmada göstereceği eforu ayarlayabilmektedir. Zira taşeron kullanan patron, sahadaki faaliyetleri devamlı olarak takip edebilecek personele sahip değildir ve bunun sonucunda vekil aktör ayak sürüyebilmektedir. Patronun bu problemi çözmek adına daha fazla unsur bulundurması ise vekalet savaşı stratejisini avantajlı hale gelen risk, zayıf, maliyet problemlerini arttırarak bir ikilem (*dilemma*) yaratmaktadır. Patronun ödülü önden vermesi, gözetlemeden ve kontrolden uzak vekil aktörün sorumluluklardan kaçmasına ve aldığı ödülü harcamasına neden olurken; kimi zaman vekil aktör ciddi efor sarf etse de cezalandırılabilir. Her ne kadar bu problem sahaya görevlendirilecek askeri danışmanlar arayıcılığı ile azaltılabilse de özel bilgi her zaman var olacaktır. Patron ve vekil arasındaki uzlaşma farkının fazla olması durumunda patron duruma doğrudan müdahale ederken, orta seviye farklılıklarda ödül ve cezalandırma üzerinden havuç-sopa yöntemi kullanılmaktadır.³⁰²

Vekil aktörlere sağlanan yardımlar hem ödül görevi görürken hem de bu aktörlerin kapasitelerinin artmasına katkı sağlamaktadır. Ancak artan kapasite sadece patronun

---

³⁰⁰ Sara Plana, “Controlling proxies: An Analytical Framework”, iç. iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London: Routledge, 2023), 218-221.

³⁰¹ Özdemir & Kahraman, *a.g.e.*, 181-82.

³⁰² Chinchilla, *a.g.e.*, 48-49.

hedefine ulaşmak amacı ile kullanılırsa anlam kazanmaktadır. Vekil-patron arasındaki uyumsuzluğun fazla olması, artan kapasitenin hedefin dışında kullanılmasına ve öngörülme­yen farklı problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla patron aktörler, kendileri ile benzer hedeflere sahip olan vekil aktörleri, diğer vekil aktörlere nazaran daha fazla tercih etmektedir.³⁰³ Vekil aktörün hedefinin çok dar olduğu durumlarda görevden kaçma davranışı görülürken, hedefin derin olduğu durumlarda ise patronun hedefe ulaşmak adına aldığı ateşkesler veya görüşme süreçleri vekil aktör tarafından sabote edilebilmektedir. Bu durumlarda oluşabilecek aşırı-müdahale ya da aşırı-kararlılık ise devletleri ya kendi güçlerini sahaya sürmeye ve vekalet savaşını bir konvansiyonel savaşa dönüşmesine ya da vekil aktörün yenilmesine göz yumarak uluslararası arenada imajının zedelenmesine neden olacaktır.³⁰⁴ Ancak olası bir doğrudan müdahale hem patronun risk, maliyet ve zayıflığını arttıracak, hem de vekil aktörün inisiyatifini azaltarak kontrolü kaybetmesine neden olacağı için her iki taraf için de çözüm optimal bir tercihtir.

Patron aktörün vekil aktöre gösterdiği havuç-sopa taktiğinin fazla masraflı hale gelmesi ya da uzlaşının sağlanamadığı durumlarda doğrudan müdahale etmesi seçeneklerden birisidir. Ancak bazı durumlarda doğrudan müdahalenin zor ya da masraflı olması, doğrudan müdahaleyi mantıklı seçenekler arasından çıkartarak patronu seçeneksiz bırakır. Öte yandan güçlü bir vekil aktör ise farkın fazla olması durumunda artan kapasitesi ile farklı bir devletle çalışmayı seçebilir ya da bağımsız hareket etmeyi tercih edebilir. Bu durum özellikle çok kutuplu bir uluslararası düzende görülürken, vekil aktör kendini destekleyecek unsuru aynı bölgede nüfuzunu arttırmak isteyen patron adayları arasından seçme lüksüne sahiptir. Her iki durumda da patron aktörün bir cezalandırma yöntemi olarak yardımı kesmeyi öne sürmesi, aslında vekil aktörün değil patronun kaybedeceği bir sonucu doğurmaktadır. Buradaki temel problemlerden bir tanesi de patron aktörlerin vekil aktörlerin mantığını tam algılayamaması, durumla sınırlı rasyonellik (*bounded rationality*) ile hareket etmesidir. Öte yandan kimi zaman da vekil aktör patronun vermiş olduğu görevler arasında hangisinin daha öncelikli olduğunu kavrayamaması sebebi ile çabayı nereye yönlendirmesi gerektiği konusunda problemler

---

³⁰³ Chinchilla, *a.g.e.*, 49.

³⁰⁴ Seyom Brown, “Purposes and Pitfalls of War by Proxy: A Systemic Analysis”, *Small Wars & Insurgencies* 27, no.2, (2016): 247.

yaşamasıdır.³⁰⁵ Aktör-vekil arasındaki bu uyuşmazlıkların üçte biri çözümün bulunması, üçte biri kısmen orta yolun bulunması, üçte biri ise vekil aktör tarafından muhalefet ile sonuçlanmaktadır. Vekil aktörün muhalefet etmesinde ise vekil aktörün istenilen eylemi gerçekleştirebilme kapasitesi, aktör-vekilin politik hedeflerdeki arasındaki uyum ve uyumsuzluk, aktörün vekil aktöre olan bağımlılığı ve hasım aktörün taarruzi kabiliyeti öne çıkmaktadır.³⁰⁶ Patron ve vekil arasındaki ilişkisi kusursuz olmaktan uzak, birçok değişkene bağlı bir ilişki olması sebebi ile devam ettirmesi güç bir süreçtir.

Vekalet savaşında patron ve vekil arasındaki anlaşmanın ne zaman ve nasıl bozulduğu literatürde fazla tartışılmayan konulardan birisidir. Her ne kadar vekalet ilişkisinin kurulması her iki tarafın da rızası ve onayına bağlıyken, bu ilişkiyi bozmak için taraflardan birisinin rızası yeterlidir. Vekil aktörlerin patronlarından ayrıldığı örnekler bulunsu da sıklıkla görülen devletlerin vekil aktörleri desteklemeyi bırakmasıdır.³⁰⁷ İki aktör arasındaki hedefler, ideoloji, kimlik, değerler ve normlar ne kadar benzerse ilişki de o kadar dayanıklı hale gelmektedir.³⁰⁸ Bu yüzden hedefte, fikirde, dilde bir olan vekalet ilişkilerinin daha güçlü olduğu görülmektedir.

Devletler desteklemiş oldukları vekil aktörler hedeflerine ulaştığında ya da vekil aktörün askeri anlamda yetersiz ya da riskli hale geldiğinde vekalet ilişkisini sonlandırabilmektedir. Özellikle vekil aktörlerin patron tarafından koyulan hedeflerden uzaklaşması, patronun vekil aktörü yönlendirmede ve yönetmede problem yaşaması çıkar, hedef ve bilgi asimetrisinin yaratmış olduğu vekalet maliyetinin artması ile beraber vekalet ilişkisini sonlandırmak öne çıkmaktadır. Zira vekil unsur onu destekleyen devletin sahip olmadığı arazi, toplum, iş hakkındaki uzmanlığının getirdiği avantajı kendi çıkar ve avantajına yönelik kullanabilmektedir. Bunun sonucunda ya gereğinden fazla ödül almak ya da görevden kaçmak amacı ile patrona her türlü bilgiyi aktarmamaktadır. Böylelikle kendi için daha fazla kaynak oluşturan ya da elindeki unsurları daha az riske maruz bırakan vekil unsur, patrondan bağımsız kendi hedeflerine ulaşmak adına kaynak oluşturmaktadır. Bu durumda patronun daha fazla kontrol sağlamak amacı ile gözlemci unsurları arttırması ise hem maliyeti hem de riski arttırma, bu da en başta vekil unsur

---

³⁰⁵ Chinchilla, *a.g.e.*, 52-56.

³⁰⁶ Elias, *a.g.e.*, 261-262.

³⁰⁷ Niklas Karlén, “Proxy War Termination”, iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London: Routledge, 2023), 273.

³⁰⁸ Akca, *a.g.e.*, 61-62.

kullanmanın avantajlarını ortadan kaldırmaktadır. Özellikle gizli operasyonlarda bu gözetleme ve kontrol mekanizmasını oluşturmak, olası bir problemde inkâr edilebilirliği azaltması sebebi ile zordur.³⁰⁹ Çıkar ve hedeflerdeki farklılık vekil aktörün patronun emir ve isteklerine karşı itaatsizlik, mevcut ilişkiden kaçmak ve silahını patron aktöre yöneltmek olarak ortaya çıkabilmektedir. Kimi zaman da almış olduğu destek ile beraber giderek daha güçlü hale gelen vekil aktör, daha fazla otonomi kazanmak adına stratejik kaynakların dış kaynaktan ziyade iç kaynaklardan kullanımına yönelerek vekalet ilişkisini sonlandırabilmektedir.³¹⁰ Bu ise patron aktörlerin desteklemiş oldukları vekil aktörlerin hedef, çıkar ve niyetlerini iyi okumasını; istenilen görev ve sorumluluğun çok üstünde askeri ve politik desteğin sağlanmamasını, vekil aktörlerin kendi dar çıkarları yönelik adım atabileceklerini düşünmeleri gerektirmektedir. Ancak bu yeni bir olgu değildir, Prusyalı askeri teorisyen Clausewitz bir devletin başka bir devletin çıkarlarını desteklese dahi hiçbir zaman kendi meselesi kadar önemsemeyeceğini belirtmiş³¹¹, çıkar uyumsuzluklarının çaba göstermedeki asimetric etkisine vurgu yapmıştır.

Devletler kimi zaman da kamuoyu baskısı nedeni ile vekalet ilişkisini sonlandırabilmektedir. İnsan haklarına hassas demokratik toplumlarda, hükümetin desteklemiş olduğu vekil aktörün gerçekleştirdiği insan haklarına aykırı eylemler ile halkın giderek vekalet ilişkisine daha fazla ilgi gösterdiği ve desteğin boyutunu sorguladığı durumlarda devletler vekalet ilişkisini gözden geçirmek durumunda kalabilmektedir. Kimi zaman da desteğin getirdiği özgüven ile beraber vekil unsurlar daha riskli kararlar alabilmektedir. Yeterli gözetleme ve kontrolün sağlanamadığı böyle durumlarda ise oluşan yanlış eylemler ve sorumluluktan kaçmalarda garantörlük patron aktöre kalmaktadır.³¹² Bu nedenle vekalet ilişkisinin devam edip etmeyeceğine yönelik inisiyatif her zaman devletlerin elinde bulunmamaktadır. İç ve dış etkenler sürecin devamı için önem arz etmektedir.

Öte yandan devletin farklı bakanlık ve başkanlıklar arası uzlaşısı ve politik farklılıkları da sahada verilen desteği sekteye uğratabilmektedir. Öte yandan otokratik rejimlerde ise yerel elitler, önde gelen iş adamları ya da yüksek rütbeli askeri merciler vekalet ilişkisini

---

³⁰⁹ Armin Krishnan, “Controlling partners and proxies in pro- insurgency paramilitary operations: the case of Syria”, *Intelligence and National Security* 34, no.4. (2019): 2.

³¹⁰ Karlén, *a.g.e.*, 276-277.

³¹¹ Clausewitz, *a.g.e.*, 603.

³¹² Krishnan, *a.g.e.*, 3.

şekillendirebilmektedir. Her iki yönetimde de dış politikada değişimin önemli noktalarından birisi olan liderin değişimi vekil unsura verilen desteği etkileyebilmektedir.³¹³ Dolayısıyla vekalet ilişkisi vekil unsurun istenmeyen eylemleri, vekilin istenilen hedefe ulaşacak kapasitesinin olmaması veya ulaşarak görevini tamamlaması, patron aktörde lider değişimi, hedef ülke ile ilişkilerin iyileşmesi sonucunda gerçekleşebilmektedir. Öte yandan proxy ilişkisi kurmak iki tarafın da rızası ile olurken, bozmak tek tarafın rızası ile gerçekleşebilir. Her ne kadar bu ilişkinin ne zaman nerede biteceğine çoğunlukla devletler karar verse de vekil unsurların da bitirdiği örnekler mevcuttur.³¹⁴ Ancak patron ve vekil birbirine çıkar ortaklığı sunabildiği ve sunulan ortaklığın her iki tarafça değerli görüldüğü müddetçe patron-vekil ilişkisi sürmeye devam etmektedir.³¹⁵

Çatışmaya müdahil olan bir tarafa insan gücü, lojistik, politik, eğitim, silah ve askeri destek sağlayarak avantaj sağlamasını öngören vekalet savaşı, bir çatışmaya hızlı bir sonuca ulaştırmak için kullanılabilecek uygun bir yöntem değildir. Zira çatışma bölgesine akan kaynaklar beraberinde diğer tarafların da savaşa daha fazla sarılmasına, dış destekçilerin müdahil olmasına ve bunun sonucunda savaşın yoğunlaşmasına ve uzamasına neden olmaktadır. Öte yandan sağlanan bu destek kimi zaman istenmeyen sonuçlara da neden olabilmektedir. Dağıtılan silahların kontrol edilememesi, geri toplanmasının zor olması, verilen silahların istenmeyen grupların eline düşmesi ve desteklenen örgütün silahını zaman içerisinde destekleyen devlete çevirmesi olası geri tepme sonuçlarıdır.³¹⁶ Örneğin Sovyetlerin Afganistan'ı işgal sürecinde Taliban güçlerini destekleyen ABD, 11 Eylül saldırılarının ardından Taliban ile karşı karşıya gelmiştir. Nitekim silahların El Kaide bağlantılı grupların eline geçmesinden endişe duyan ABD, Suriye iç savaşında bazı muhalif grupları desteklemekten imtina etmiştir.

Ancak vekil güçler her zaman sahada istenilen etkiyi gösterememiş ve vekalet savaşının verimsizliğini tartışmaya açmıştır. ABD'nin Suriye'de kullandığı vekil güçlerin yetersiz olduğunu, hatta amaca zarar verdiğini belirten Biberman ve Genish, Pakistan'ın 1947'de kullandığı "leşker" adındaki aşiret gruplarının kültür olarak organize bir şekilde

---

³¹³ Karlén, *a.g.e.*, 278.

³¹⁴ Karlén, *a.g.e.*, 273-284.

³¹⁵ Bar-Siman-Tov, *a.g.e.*, 270.

³¹⁶ Andrew Mumford, "Consequences of Proxy Wars", iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London: Routledge, 2023), 286-288.

çatışmaya uygun olmadıkları ve yeterli eğitim almamış olmaları sebebi ile Pakistan’a pahalıya patladığını öne sürmüştür.³¹⁷ Daniel Markey, benzer bir şekilde, Pakistan’ın Afganistan’da yürüttüğü terörist vekil güçleri destekleme çabalarının yetersiz ve masraflı olduğunu belirtmiştir.³¹⁸ Türkiye ve ABD ortaklığında ılımlı Suriyeli muhalif grupları eğitmek adına oluşturulan “Eğit-Donat” projesi ise yetersiz sayıda muhalifin eğitilmesi ve eğitilen 54 muhalifin El-Nusra örgütü ile girdiği çatışmada 5’i ölü 10’u esir olmak üzere 15 zayıat vermesinin ardından yetersiz bulunarak vazgeçilmiştir.³¹⁹ Dolayısıyla vekil güç olarak devlet dışı aktörlerin eğitim, kapasite, kabiliyet, insan gücü, silah, istek ve koordinasyon açısından eksiklik ve zafiyet göstermesi, vekalet savaşının etkili bir şekilde yürütülmesinin önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim başarısız vekalet ilişkilerinde vekilin patron tarafından düzenli olarak gözlem ve denetleme altında tutulması, naip/vekil unsurun daha iyi ödüllendirilip/cezalandırılması için gerekli bilgilerin toplanmasını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında vekalet savaşının getirmiş olduğu problemlerin bir kısmının, ABD’nin yeni dönemde sahada özel kuvvetler personeli bulundurulması ortadan kaldırılmaya çalışıldığı öne çıkmaktadır. Ancak bu yaklaşım vekalet savaşının doğrudan müdahale yaklaşımını zedelemektedir.

Verimsiz bir vekil güce sahip olan devlet, bu durumda ya söz konusu vekil aktöre yönelik desteğini tamamen sonlandırmakta ya mevcut destek kalemlerini artırmakta ya da vekilin kapasite ve kabiliyetlerini geliştirecek güvenlik gücü yardımlarına başvurmaktadır. Bazı durumlarda ise devlet, kendi silahlı kuvvetlerini sahaya sürerek vekil unsurlarla birlikte harekât icra etmeyi tercih edebilmektedir. Desteklerin sonlandırılması, vekâlet savaşının bırakılması anlamına gelirken; desteklerin artırılması ya da doğrudan askeri katkı sağlanması, vekilin etkinliğini yükselterek çatışmanın sürdürülmesine hizmet etmektedir. Ancak üçüncü ve dördüncü seçenek, vekalet savaşının köşe taşlarından birisi olan dolaylı müdahaleyi (*indirect intervention*) göz ardı etmektedir. Devletin düzenli silahlı kuvvetlerinin kriz alanında (*crisis zone*) vekil gayrinizami kuvvetlerin yanında veyahut

---

³¹⁷ Yelena Biberman & Orr Genish “The Problem with Proxies: Ideology is No Substitute for Operational Control” Small Wars Journal, (27 Eylül 2015), <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-problem-with-proxies-ideology-is-no-substitute-for-operational-control> [Erişim Tarihi: 14.04.2024].

³¹⁸ “Pak’s strategy of using terror proxies costly, ineffective” DNA India, (7 Temmuz 2017), <https://www.dnaindia.com/world/report-pak-s-strategy-of-using-terror-proxies-costly-ineffective-2494738> [Erişim Tarihi: 12.04.2024]

³¹⁹ “ABD’nin ‘Eğit-Donat’ Projesi Başarısız Oldu, BBC News Türkçe, (6 Ağustos 2015), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150806_suriye_abd_el_wawi_egit_donat [Erişim Tarihi: 14.04.2024]

cephre gerisinde eğit-donat kapsamında konuşlandırılması doğrudan müdahaleye (*direct intervention*) örnek teşkil etmektedir.

Soğuk Savaşın ardından çok kutuplu hale gelen, küreleşmenin aktör ve vekil ilişkilerini değiştirdiği, ulus aşırı toplumsal hareketlerin daha önem kazandığı ortamda; eski dönemde sadece devletlerin birer maşası olarak hareket eden vekalet savaşı da değişmeye başlamış, devletler savaş açma eşiğinin altında hareket etmek, lojistik hattı genişletmek, varlık göstermediği coğrafyalarda stratejik derinlik oluşturmak, düşük maliyetle kuvvet sevk etmek amaçlı kullanabilmektedir. Günümüzde vekil unsurlar küresel lojistik ağdan daha iyi faydalanmakta, askeri ve politik anlamda daha esnek ve otonomi ile hareket etmektedir. Giderek karmaşık hale gelen bu yeni dönemi eski dönemin dinamikleri ile incelemeye çalışmak beraberinde analitik başarısızlıkları ve stratejik sürprizleri getirmektedir. Brown yeni dönemin çoklu anarşik (*polyarchic*) olduğunu belirtirken, giderek daha karşılıklı bağımlı hale gelen, ademi merkezietçi bir hal alan, büyük-küçük devlet-devlet dışı birçok aktörü bünyesinde barındıran bir karaktere bürünen kürenin sistemi vekil unsurları kullanmaya yönelttiğini ileri sürmektedir. Bu ortamda DDSA'ların günümüzde çok daha fazla esneklik, otonomi, ekonomik imkân ve politik destek bulma kapasitesinin arttığı ve ulus aşırı karakterleri ele alındığında, günümüz vekalet çatışmalarının soğuk savaş döneminden farklı olduğu göze çarpmakta, Dolayısıyla yeni dönem vekalet savaşlarını kendi içerisinde değerlendirmek önem arz etmektedir.³²⁰

Büyük Güç Mücadelesi kapsamında süper güçler vekil unsurları destekleyebilmektedir. Gri bölgelerin manipüle edildiği günümüz çatışma ve kriz ortamlarında vekil unsurlar kullanışlı araçlar haline gelmektedir. Bu kapsam süper güçler vekil unsurları rakip devletin müdahil olduğu bir çatışmada daha fazla kaynak sarf etmesine neden olarak materyal yıpranmaya maruz bırakmak (*kanatma*), rakibin belli bir coğrafî bölgede ayak basacak yer edinmesini önlemek (*engelleme*), rakibin var olan ya da potansiyel müttefiklerini ondan uzaklaştırmak (*dengeleme*), rakip devletin dikkatini başka bir yere çekmek (*yemleme* ya da *dikkat dağıtma*), önemli kaynakları ve ticaret rotalarını kontrol etme veya rakibi bu kaynaklardan mahrum bırakma (*engelleme II*) ve rakibin ideolojik anlatıların etkisini kesme ile prestijini düşürme (*lekeleme*) amacı ile

---

³²⁰ Rondeaux & Sterman, "Twenty-First-Century Proxy Warfare", 1.

kullanabilmektedir.³²¹ Bu stratejik hedefler gelecek büyük güç mücadelesi döneminde DDSA'ların önemini korumasına da olanak sağlamaktadır.

Örneğin Suriye iç savaşında ABD ve Rusya'nın desteklemiş olduğu unsurlar sahada çatışmış, ABD Hava Kuvvetlerine bağlı savaş uçakları üzerinden Rusya ve İran destekli unsurları hedef alarak yüzlerce unsuru etkisiz hale getirmiştir. Bu olayın ardından Rusya ise vekil unsurların inkâr edilebilirliklerinden faydalanarak herhangi bir ordu mensubunun saldırıdan etkilenmediğini açıklamıştır.³²² Öte yandan günümüz savaşlarının toplum-merkezli gerçekleştirdiği ele alındığında, politik toplumsal kırılmaların bulunduğu ülkeler vekalet savaşı gerçekleştirmek isteyen hasım ülkeler adına uygun ortamı oluşturmaktadır.³²³ Soğuk Savaş dönemi sonrasında ABD'nin gerçekleştirmiş olduğu terörizmle mücadele misyonlarında Özel Kuvvetler ve hava yolu ile sağlanan desteklerin arttığını belirten Brown, Amerikan halkının savaşa olan yorgunluğu ve yıpranmışlığının da bunda önemli etkisi olduğunu belirtmektedir. 1993 yılında Kara Şahin Düştü olayının ardından oluşan toplumsal tepki Beyaz Sarayın terörizmle mücadele stratejisini yeniden ele almasına neden olmuş, Vaşington'un uzun menzilli füze saldırıları ve yerel unsurların kullanılmasına yöneltmiştir.³²⁴ Özellikle askeri alanda yaşanan gelişmelerle birlikte askeri zayıat vermenin kabul edilir olmaktan çıkması ile beraber, küçük Özel Kuvvetler birliklerinin sahada yerel unsurlara destek vermeye yönelmesine doğru evrilen bir süreç vekalet savaşlarını da şekillendirmiştir.³²⁵ Dolayısıyla yeni dönemde zayıatı düşürerek politik riski azaltacak yöntemler ön plana çıkmaktadır.

Özellikle Afganistan ve Irak'ta gerçekleştirilen “Bitmeyen Savaşlar”ın ciddi tepki çekmesi ile beraber ABD strateji değiştirmiş, meyve getirmeyen ulus inşası ve doğrudan müdahale girişimlerini terk etmiştir. Bunun yerine Irak ve Suriye’de yerel naip/vekil unsurların ABD Özel Kuvvetleri ile desteklendiği ve adına “*by, with and through*” dedikleri yeni bir vekalet savaşı anlayışına önem vermeye başlamıştır. Naip savaş

---

³²¹ Frank G. Hoffman & Andrew Orner, “Proxy Wars and Strategic Competition”, iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London:,Routledge, 2023), 429.

³²² Rondeaux & Sternman, “Twenty-First Century Proxy Warfare”, 4647.

³²³ Zoran Ivanov. "Changing The Character of Proxy Warfare and Its Consequences for Geopolitical Relationships". *Security and Defence Quarterly* 31, no. 4 (2020): 39.

³²⁴ Rondeaux & Sternman, “Twenty-First Century Proxy Warfare”, 30-41.

³²⁵ Brown, *a.g.e.*, 243-47.

(*surrogate warfare*) olarak da adlandırılan bu yeni nesil vekalet savaşlarında amaç çatışmanın ve savaşın getirmiş olduğu stratejik, operatif ve taktik yükü insan veya teknolojik dış yükleniciler ile üstlenilerek hafifletilmesini amaçlamaktadır. Bu noktada naip/vekil aktör ile patron arasındaki ilişki doğrudan, dolaylı ya da tesadüfi gerçekleşebilmektedir. Ancak naip savaş kavramı çok geniş bir kavram olup, benzer ancak birbirinden farklı stratejileri tek pota altında eritmesinden dolayı eleştirilmektedir.³²⁶

Vekalet savaşı siyasi çıkar temelinde bir devlet ya da DDSA'nın bir başkası için savaşması anlamına gelirken, ilişki bağı dolaylılık içermektedir. Ancak naip savaş daha geniş kapsamlı olup teknoloji, şirket, özel askeri şirket, insansız araçlar, makineleri de içerecek şekilde, ilişkinin dolaylının yanı sıra kimi zaman doğrudan da olabileceği bir ilişki türüdür. Maliyet ve zararın azaltıldığı her türlü yöntem naip savaşın ögesi olabilmektedir. Operasyonel kolaylık ve risk transferi ön plandadır. Temelde savaşma işlevinin başka bir unsura devredilmesidir. Ancak Rauta vekalet savaşının kavramsal incelemesini yaparken aralarında naip savaşın da bulunduğu bir dizi yeni kavram ile reddedildiği, ancak bu yeni kavramların konsept olarak sistematik zeminin güçlü olmadığını ileri sürmektedir.³²⁷ Naip unsurlarda sahada bulunan danışmanlar verilen silah, eğitim ve yardımların daha iyi ve yerinde kullanılmasını sağlarken, vekil unsurun hedefe ulaşmakta ne kadar istekli olup olmadığının da gözetlenerek denetlenmesini sağlamaktadır. Böylelikle kapasitesi arttırılan nasip/vekil unsurun kapasite artırımı daha kontrollü ve etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.³²⁸ Literatürde vekalet savaşının kavramsal zeminin daha oturmuş olması, vekil-patron ilişkisi üzerine çalışmaların daha geniş çapta olması ve naip savaş kavramının kavramsal kullanım dışında yeterli derinliğe ulaşmaması sebebi ile vekalet savaşı yaklaşımı temel alınacaktır.

Bu vekalet ilişkisi kimi zaman patron tarafından değil vekil aktör tarafından da olabilmektedir. DDSA'lar temelde yoksunluğunu çektiği meşruiyet ve politik güç kapsamında kendi politik ajandalarını genişletmek, keskin kimlik ayrımlarının olduğu bölgelerde kendilerini daha geniş kitlelere benimsetmek adına yerel temsiliyeti yüksek örgütleri desteklemek, kontrol ettikleri bölgede yaşayan insanların desteklerini alabilmek

---

³²⁶ Rauta, vd. *a.g.e.*, 3-5; Rondeaux & Sterman, "Twenty-First-Century Proxy Warfare", 21.

³²⁷ Rauta, "Proxy War – A Reconceptualisation", 5.

³²⁸ Rauta, vd. *a.g.e.*, 6.

adına onlara insani yardım ve belediye faaliyetlerini sergileyecek örgütler kurmak, yerel, bölgesel veya küresel diğer aktörler ile iletişime geçecek aracı gruplar oluşturmak, lojistik ve devriye görevlerini üstlenmek adına vekil unsurlardan faydalanabilmektedir.

Örneğin El Kaide'nin Arap Yarımadası yapılanmasının Yemen'deki Bedevi kabileler ile temasa geçmesi, YPG'nin daha geniş kitleye hitap etmek, daha rahat askeri yardım almak, üzerindeki baskıyı azaltmak için Arap aşiretleri kullanarak SDG paravan terör örgütünü kurması ya da Hizbullah'ın Lübnan'daki direnişçi grupları desteklemesi bu kapsamda değerlendirilebilir. Temsil ettikleri etnik ve dini grupların dışında destekçi çekemeyen gruplar, aracı gruplar arayıcılığı ile etki alanlarını genişletmektedir.³²⁹

Tablo 1.5 Vekalet savaşının içsel ve dışsal özellikleri

	İçsel Özellikleri	Dışsal Sınırlılıklar	Vekalet Fayda Stratejisi
Devlet Destekçi	Yüksek kapasite, küresel ve bölgesel statükoyu değiştirmeye veya korumaya yönelik çaba gösterme	Yerel seçmen tepkisi, Uluslararası Normlar	Vekil unsurların askeri amaçla kullanımı
DDSA Destekçi	Düşük kapasite, örgütün hayatta kalmasına ve büyümesine yönelik gerçekleştirilen çaba	Meşruiyet problemi, Yönetişim problemi	Vekil unsurların politik yardımcı araç olarak kullanımı

Assaf Moghadam ve Michel Wyss. 'The Political Power of Proxies: Why Nonstate Actors Use Local Surrogates', *International Security*, 44(4), 2020, 122-134.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, vekalet ilişkisine giren devlet bu yolla seçmen tepkisinden ve uluslararası norm ihlallerinden kaçınırken, vekil unsurun askeri kapasitesinden yararlanmayı tercih etmektedir. DDSA ise patron konumunda bu ilişkiye girerek meşruiyetini artırma, yönetim açıklarını kapatma ve politik açıdan daha kabul edilebilir hâle gelmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla hem devletler hem de DDSA'lar patron olabilir, ancak her birinin bu ilişkiden elde edeceği fayda farklıdır. Nitekim YPG'nin SDG paravan örgütünü kurmaya öncülük etmesi; Suriye'de daha geniş bir kitleyi temsil ettiği izlenimini yaratma, Arap ve Türkmen yerleşimlerinin işgalini meşrulaştırma, uluslararası koalisyon desteğini sağlama ve Türkiye'nin baskısını azaltma amaçlarına dayanmaktadır. Patron-vekil ilişkisi yardımın türüne göre değişiklik

³²⁹ Mogaddam & Wyss, *The Political Power of Proxies*, 122-134.

gösterebilmekte, bu model patronun vekilin kapasitesini artırarak risk ve maliyetleri azaltmasına olanak tanımaktadır.

Tablo 1.6'ya bakıldığında patron ile vekil arasındaki ilişki türünün farklı şekillerde gerçekleşebileceği görülmektedir. Bu türler doğrudan vekalet ilişkisi oluşturmamakla beraber, patronun vekil aktöre sağlayabileceği yardımın nasıl sağlanabileceğine birer örnektir. Nitekim ABD'nin YPG terör örgütüne sağlamış olduğu desteğin bu destek türlerinin hepsini kapsadığı görülmektedir.

Tablo 1.6 Asil vekil ilişki türleri

Asil-Vekil İlişki Türü	Açıklama
Güvenlik Yardımı	Vekil aktöre olan yardım silah ve materyal desteği ile sınırlıdır.
Eğitim ve Danışmanlık	Vekil aktöre olan yardım finansal yardım ve askeri ekipman yardımının ötesindedir. Sınırlı ölçüde stratejik danışmanlık, istihbarat, harekât planlaması ve eğitim desteği sağlanır.
Yardım ve Danışmanlık	Vekil aktörün patron aktör tarafından danışmanlığı, gözetimi ve rehberliği altında sınırlı kapasite artırımını içermektedir. Ancak patron aktör aktif çatışmaya müdahil olmaz. Patron aktöre ait askerler saha operasyonlarının sevk ve idaresine doğrudan müdahil olduğu durumları da kapsamaktadır.
Sınırlı Partnerlik	Çatışma bölgesindeki vekil unsurların patron aktörün askeri unsurları tarafından kapasitesinin artırılması, sınırlı hava koruması, tıbbi tahliye ve dolaylı ateş desteği kapsamaktadır.
Naip Aktör	Vekil unsurların “inkâr edilebilirlik” kazanmak adına doğrudan ya da “gönüllü” gizli unsurlar üzerinden “dolaylı” olarak kapasitesi artırılarak kullanılmasıdır. Bu kullanım aynı zamanda özel askeri şirketleri de kapsamaktadır. Naip aktör doğrudan kendi başına askeri-politik hedeflere ulaşmak adına kullanılabileceği gibi, asıl gücü destekleyecek ya da kapasitesini arttıracak yedek kuvvet olarak da kullanılabilmektedir.

Frank G. Hoffman & Andrew Orner, “Proxy Wars and Strategic Competition”, iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, (London:,Routledge, 2023), 428.

Ancak bu kavramlar arasındaki farklılıkların pratikte net bir şekilde ayrılamaması ve gri olması, uygulanan ilişki türünün hangi kategoriye tam olarak uyduğunu belirlemede zorlanılmasına neden olmaktadır. Öte yandan vekil unsurlardan sadece devletler değil aynı zamanda yukarıda da belirtildiği üzere DDSA'lar da faydalanmaktadır. Devletler temelde askeri anlamda ofansif amaçlarla vekil unsurlardan faydalanırken, DDSA'ların vekil unsurlardan faydalanma amacı farklılaşmaktadır. Sınırlı materyal kaynaklar DDSA'ların bölgesel ve küresel etki yaratmaları önünde engel oluşturup var olan kaynakların örgütün hayatta kalmasını ve büyümesini sağlamaya yönelik kullanılmasına sevk etmektedir.

Sonuç olarak giderek çok kutuplu hale gelen küresel arenada, devletler hasımlarının daha fazla kaynak sarf etmesi, manevra alanlarının kısıtlanması, dikkat dağıtmak, yormak, zaman kazanmak, baskı altına almak amacı hedefleri ile vekil unsurlardan faydalanabilmektedir. Vekil unsurlar devlet olabileceği gibi DDSA'lar da olabilmektedir. Ancak bu ilişki her zaman devletler tarafından girilmemekte, kimi zaman vekil unsurlar tarafından başlatılabilmektedir. Bu ilişkisinin oluşması adına her iki tarafın da rızasının bulunması gerekirken, bozmak için tek tarafın rızası yeterli olmaktadır. Patron-vekil seçim süreci rastlantısal olmamakla birlikte, seçim sürecinde her iki taraf da kendi çıkarlarına en uygun aktörü seçmektedir. Patron ve vekil ilişkisinde patronun ya da vekilin devlet olması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu iki yaklaşım vekalet savaşı yaklaşımını devlet merkezli çerçeveden çıkarmada önem arz etmektedir. Öte yandan sağlanan desteğin türü ve kurulan ilişkinin karakteri bağlama göre değişiklik gösterebilmektedir. Tüm bu değişkenler ise her bir vekalet ilişkisini şahsına münhasır (*sui generis*) hale getirmektedir. Vekalet ilişki ile naip aktörlük arasında benzerlikler bulunmasına karşın iki kavram arasında nüans farklılıkları bulunmaktadır. Ancak literatürde naip aktörlük kavramsal düzeyde kalıp, yeterli akademik altyapısı oluşmamıştır. Öte yandan vekalet savaşı literatürünün daha olgun ve derinlikli olması sebebi ile vekalet savaşı literatürü temel alınmıştır.

ABD STRATEJİK BELGELERİNDE GÜVENLİK GÜCÜ YARDIMI VE PARTNER KAPASİTE İNŞASI

ABD'nin Ulusal Strateji Belge Sistemi kapsamında olan ABD Ulusal Stratejisi ve bu kapsamda hazırlanan Ulusal Güvenlik, Ulusal Savunma ve Ulusal Askeri Strateji belgeleri, ABD'nin gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği tüm askeri hareketlerin hedefini ve çerçevesini belirlemektedir. Ulusal Güvenlik Stratejisi ABD Başkanının temel tehdit algısını ortaya koyar ve devletin organlarına vermiş olduğu temel hedeflerden oluşmaktadır. Ulusal Savunma Stratejisi ise ABD'ye yönelik tehditlere karşı ABD Savunma Bakanlığının almış olduğu önlem ve tedbirleri ele almaktadır. Askeri stratejinin genel hatlarını oluşturan bu belge, müşterek yapıda hazırlanmış olup kuvvetlere rehber niteliğindedir. Ulusal Askeri Strateji ise bu müşterek kuvvetlerin koordinasyon, tehdit algılaması, strateji geliştirmesi, kuvvetin hazırlanması ve savaşma kapasitesinin oluşturmaya katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda bu tez çalışmasının ana konusunu oluşturan müttefik ve partner ülkelerin güvenlik güçlerinin kapasite ve kabiliyetlerinin artırılması da bu strateji belgelerinde önemli bir yer edinmektedir. Özellikle 2004 yılından sonra müttefik ve partnerlerin güçlendirilmesi konusu strateji belgelerinde giderek daha fazla yer almış, teorik altyapı güçlenmeye devam etmiştir.

2004 Ulusal Askeri Strateji müttefik ve partnerlerin desteklenerek güçlendirilmesi, kendilerini savunma imkân ve kabiliyetlerinin artırılmasına ve böylelikle ortak güvenlik çıkarlarına ulaşılmasına dikkat çekmiş³³⁰; 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisi, istikrar hareketleri kapsamında bölgesel çatışmalarda GGY'nin sivil otorite ve kontrolün sağlanması adına, insan haklarına saygılı ve demokratik bir toplum oluşturmak adına her iki tarafın askeri unsurları arasında gerçekleşecek etkileşimi desteklemektedir.³³¹ Aynı yıl yayınlanan Dört Yıllık Savunma Değerlendirmesinde, ABD müşterek kuvvetlerinin sahip olduğu eğitim, donat ve danışmanlık yeteneklerinin yerel unsurlarla etkileşimde önem arz ettiği ve ayaklanmaya karşı koyma ve terörizmle mücadele önemli bir ayak olduğu

³³⁰ US Joint Chiefs of Staff (JCS), *The National Military Strategy of the United States of America: A Strategy for Today; A Vision for Tomorrow*, (Office of the JCS: Washington, DC, 2004), 1.

³³¹ George W. Bush, *National Security Strategy of the United States of America*, (Washington, DC: White House, 2006).

belirtilerek³³², istikrar hareketlerinin ABD Silahlı Kuvvetlerinin temel görevlerinden birisi olduğu ve gelecek ulusal güvenlik algısının temel taşlarından birisini oluşturduğu vurgulanmıştır.³³³ 2000'lerin başında başlayan ve giderek artan partner vurgusu, 2010'ların başında daha ön plana çıkmaya başlamıştır. Nitekim ABD'nin Ulusal Güvenlik ve Askeri Stratejilerindeki bu vurgu bu belgeler ile sınırlı kalmamış, yetkililerin açıklamaları ve diğer devlet belgeleri ile desteklenmeye devam etmiştir.

2012 yılında ABD Savunma Bakanı yapmış olduğu açıklamada Afrika ve Latin Amerika'da ortak çıkar etrafında buluştukları partnerler ile düşük ayak izi, düşük maliyet ve yenilikçi değerler etrafında oluşturulacak yeni ilişkiler kurarak güvenliğin sağlanmasına ortak olacaklarını belirtmiştir.³³⁴ Bu kapsamda ABD 2014 Dört Yıllık Savunma Değerlendirmesinde, ABD Savunma Bakanlığının stratejisi (1) Anavatanın savunulması, (2) Ortak güvenlik problemleri karşısında küresel güvenliğin inşa edilmesi, istikrarın sağlanması, düşmanların caydırılması, müttefik ve partnerlerin desteklenmesi ve (3) Terörist ağların etkisiz hale getirilerek insancıl yardımın sağlanması noktasında güç projeksiyonu ve mutlak zafer üzerine kurulmuştur.³³⁵ Öte yandan ilgili değerlendirmede küresel güvenliğin artırılması ve anavatan güvenliğinin güçlendirilmesi maksadı ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde kapasite ve kabiliyet arttırmaya yönelik girişimlerin önem arz ettiği, bunu yaparken de terörizmle mücadele etkinliğini azami seviyeye çıkarırken maliyetin asgari seviyeye çekilmesi niyeti ile hareket edildiği vurgulanmaktadır.³³⁶ 2014 değerlendirmesinde bahse konu olan üç ayak birbirine bağlı olduğu kadar birbirini destekler bir karaktere sahipken, küresel terörist ağların bozulması hedefi ile partner unsurların kapasite ve kabiliyetlerinin artırılması ikinci ve üçüncü ayakların kapsamına girmektedir. Dolayısıyla terörizmle mücadele stratejisinde partner unsurların askeri kapasite ve kabiliyetlerinin artırılması bu yeni dönemde ABD'nin savunma stratejisinin önemli bir parçasını oluşturduğu söylenebilir.

---

³³² U.S. Department of Defense, *Quadrennial Defense Review Report*, (Washington, DC: 2006)

³³³ Scott G. Wuestner, "Building Partner Capacity/Security Force Assistance: A New Structural Paradigm." *Strategic Studies Institute*, US Army War College, (2009): 9.

³³⁴ James M. DePolo, "The Strategic Relevance of Modern Foreign Internal Defense and Security Force Assistance Initiatives." *Special Operations Journal* 4, no.1 (2018): 31.

³³⁵ Chuck Hagel, "Quadrennial Defense Review", (Washington D.C.: Department of Defense, 2014), V.

³³⁶ Hagel, "Quadrennial Defense Review", VI-VII.

Benzer bir şekilde, 2015 yılında yayınlanan Ulusal Güvenlik Stratejisinde küresel güvenliğin liderliği ilkelerinden birisi “yetkin partnerler ile yönlendirmek” olmuş, küresel güvenliğin sağlanmasında iş birliği yapılan partnerlerin devlet, devlet dışı, özel şirketler ve uluslararası kurumları kapsayacak geniş bir yelpazeyi içerdiği belirtilmiştir.³³⁷ Artık askeri müdahale eşiğinin yüksek olduğunu, ulusal güvenlik çıkarlarının doğrudan tehdit altında olmadığı durumlarda müttefikler ve yerel partnerler ile maliyetin paylaşarak gerçekleştirileceğini vurgulayan belge, yerel unsurların bu terörist tehditlerini etkisiz hale getirilebilmesi için teknoloji, eğitim ve bilgi ilde desteklenmesinin yanı sıra hesap verilebilir bir yönetişimin de oluşturabileceğini belirtmektedir.³³⁸ DAES’e karşı koalisyon kapsamında hem Irak ve hem de Suriye’de müttefikler ve partnerler arayıcılığı ile DAES’in ilerleyişini durdurmaya ve kapasitesini düşürmeye çalışıldığını belirten belge, aynı zamanda müttefik ve partnerlerle beraber Suriye’de bulunan Esad karşıtı ılımlı muhalif grupların desteklendiğini ve Suriye’de uzun süreli bir istikrar sağlayacak politikaların benimseneceği vurgulamaktadır.³³⁹ Aynı yıl yayınlanan Ulusal Askeri Stratejide ulus aşırı terör ağlarının sadece içinde bulundukları bölgeyi değil aynı zamanda küresel güvenliğı tehdit ettiğı belirtilmiştir. Bu terör ağları ile mücadelede bölgesel partnerlerin hareketleri devam ettirmesinin hayati öneme sahip olduğunun altı çizilirken, sahada çoğunlukla yerel unsurların bulunduğu ancak ABD silahlı kuvvetlerinin ise bu yerel unsurları teknoloji, taktik, hava desteğı ve eğitim açısından destekleyerek hedeflerine ulaştırdığı belirtilmiştir.³⁴⁰ Belge Askeri Strateji kapsamında terörizmle mücadelede ABD silahlı kuvvetleri tarafından istihbarat, gözetleme, keşif, hassas saldırı, eğitim ve lojistik destek sağlanan yerel unsurları kullanarak bu tehditler üzerinde daimi bir baskının kurulmasını öngörmüştür.³⁴¹ Bu belgeler partner skalasını geniş tutarak, devlet politikası gereğı farklı unsurlar ile işbirliği yapılabileceğinin sinyalini vermiştir. Partner faaliyetlerinin maksadını belirten belge, partner hareketleri kapsamında hangi faaliyetlerin gerçekleştirilebileceğı konusunda önemli bir çerçeve sunmuştur.

---

³³⁷ Barack Obama, “*National Security Strategy*”, (Washington D.C.: White House, 2015), 3.

³³⁸ Obama, *a.g.e.*, 8-9.

³³⁹ Obama, *a.g.e.*, 10-26.

³⁴⁰ General Martin Dempsey, “*National Military Strategy*” (Washington D.C.: Joint Chief of Staff, 2015), 8.

³⁴¹ Dempsey, *a.g.e.*, 11.

2018 Ulusal Savunma Stratejisinde de Soğuk Savaş sonrası dönemin küresel güvenlik mimarisinde müttefik ve partnerlerin önemi vurgulanmış; maliyetin bölüşülmesinde, yeni fırsatların yaratılmasında, yerel bilgi akışının sağlanmasında ABD'nin yükünü azalttıkları vurgulanarak muharebe sahasını daha iyi anlamalarını ve şekillendirmelerini sağladıkları, devlet dışı aktörlerin bir tehdit olarak karşımıza çıkabileceği gibi bir partner unsur olarak da faydalanılabileceği vurgulanmıştır.³⁴² Benzer yaklaşımlar 2018 Ulusal Askeri Stratejide de yer almış, müttefik ve partnerlerin şahsına münhasır katkılarının yanı sıra, yeni fırsatların değerlendirilmesi gerektiği ve güçlü devlet dışı aktörlerin güvenlik kapsamında hem tehdit hem de fırsat olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.³⁴³ Bu strateji belgelerinin DDSA'ları birer fırsat olarak belirtmesi, kullanışlı DDSA'ların belirlenmesi ve açık/örtülü bir şekilde desteklenmelerinin de önünü açmaktadır. ABD çıkarlarına doğrudan tehdit oluşturmayan ve bağlam içinde ABD çıkarlarına faydalı olabilecek her türlü devlet ve devlet dışı aktör artık bir fırsat olarak görülmektedir.

2022 ABD Ulusal Savunma Stratejisinde ise önemli güvenlik tehditleri için partnerler ile güvenlik iş birliği (*security cooperation*) ve kapasite inşası (*capacity building*) gerçekleştirileceği vurgulanırken, bölgesel ve yerel partnerlerin bu tehditlerle mücadele edebilmesi ve risk altında bulunan coğrafi ve lojistik kritik arazi arızalarını elde tutabilmeleri için gerekli gösterge, uyarı, imkân ve desteğin sağlanacağını vurgulamaktadır.³⁴⁴ Belgede özellikle Orta Doğu'da terör tehditleri karşısında Afganistan deneyiminin ardından Irak ve Suriye özelinde “*by with, and through*” yani partnerler tarafından, partnerler ile ve partnerler arayıcılığı ile gerçekleştirilen hareketlerin etkili ve devam ettirilebilir güvenlik çözümleri üretilmeye çalışıldığının altı çizilmiştir.³⁴⁵ Öyle ki, ABD'nin müttefik ve partnerleri küresel güvenlik inşasının ve ABD ulusal güvenliğinin ağırlık merkezi olarak değerlendirilmiş, belirsizlik ve karmaşıklık döneminde bu müttefik ve partnerlere yönelik bir saldırının ABD tarafından karşılık bulacağına vurgu yapmıştır.³⁴⁶ 2022 Ulusal Askeri Stratejide ise barış döneminde bu müttefik ve partner ilişkilerinin kurulmasının önemli olduğu, kriz döneminde güven inşa etmesinin çok daha

---

³⁴² General Joseph Dunford, “*National Defense Strategy*” (Washington D.C., Joint Chief of Staff, 2018), 2-8.

³⁴³ Dunford, *a.g.e.*

³⁴⁴ Lloyd J. Austin III, “*National Defense Strategy*”, (Washington D.C., Department of Defense, 2012), 13-14.

³⁴⁵ Austin III, *a.g.e.*, 15;

³⁴⁶ Austin III, *a.g.e.*, 8-10

zor olduğu belirtilmiştir.³⁴⁷ Geleceğin gri bölgede seyreden, birbirinden farklı teknik, taktik ve stratejinin uygulandığı, birçok muharip yapının bulunduğu muharebe sahası göz önüne alındığında müşterek kuvvetlerin daha fazla gayrinizami harp ve partner kabiliyeti arttırımı üzerine yoğunlaşması muhtemeldir.³⁴⁸ Nitekim bu vurgular, daha önceki bölümde belirtilen yeni büyük güç mücadelesi döneminde DDSA'ların sadece bir güvenlik problemi değil aynı zamanda birer fırsat olarak da değerlendirilebileceği vurgusu ile paralellik göstermektedir. Bu çıkarıma bağlı olarak ABD'nin hem stratejik seviyede planlamada hem de sahada bunu uyguluyor olması devletin stratejik olarak tutarlılığını da ortaya koymaktadır. Nitekim bu dönemde müttefik ve partnerlerin imkân ve kabiliyetlerinin arttırılması temel hedef olmuştur.

2.1 Kapasite İnşası

Partner Kapasite inşası çok geniş bir kavram olmakla beraber, birçok savunma programı bu kategori içine alınabilmektedir. Genel anlamda yekpare devlet (*whole of government*) yaklaşımı ile gerçekleştirilen kapasite inşası faaliyetleri müttefik ve partnerlerin güvenlik, istikrar, kolluk kuvvetleri ve yönetişin alanındaki kapasite ve kabiliyetlerinin arttırılmasını hedeflemektedir.³⁴⁹ 2006 Dört Yıllık Savunma Değerlendirmesinde ortaya çıkmasının ardından popüler bir kavram haline gelen “Kapasite İnşası” zayıf ve kırılğan devletleri ABD çıkarları doğrultusunda desteklemeyi öngörmüştür.³⁵⁰ Ancak kapasite inşası yeni bir olgu olmaktan ötedir. Peleponnez savaşından bu yana askeri tarih müttefiklerin ve partnerlerin büyük devletler tarafından askeri materyal ve eğitim olarak desteklendiğini kayıt altına almaktadır. Özellikle post-kolonyal dönem ve soğuk savaşın getirdiği dinamiklerle beraber ÖKK birliklerinin düşman hatları gerisinde ortak düşmana

---

³⁴⁷ General Mark Milley, “*National Military Strategy*”, (Washington D.C.: Joint Chief of Staff, 2022), 5.

³⁴⁸ Theresa Baginski, Brian J. Clark, Francis Donovan, Karma Job, John S. Kolasheski, Richard A. Lacquement, Simon “Don” Roach, Sean P. Swindell, Curt A. Van De Walle, and Michael J. McMahon. “A Comprehensive Approach To Improving U.S. Security Force Assistance Efforts.” Strategic Studies Institute, (Pennsylvania: US Army War College, 2009), 6.

³⁴⁹ Greg Townsend, “Getting More Out of FID and SFA: A Strategy for More Effective Foreign Internal Defense and Security Force Assistance as a Way to Build Partnership Capacity”, Joint Force Staff College, (Yüksek Lisans Tezi), (2015), 4; Paul, Christopher, Colin P. Clarke, Beth Grill, Stephanie Young, Jennifer D. P. Moroney, Joe Hogler, and Christine Leah, *What Works Best When Building Partner Capacity and Under What Circumstances?*, (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013), 8.

³⁵⁰ Kathleen J. McInnis & Nathan J. Lucas, “What is Building Partner Capacity?”, Issues for Congress, CRS Report R44313, Congressional Research Services, (2015), 1.

karşı yerli unsurları desteklemesi ile beraber bu tür hareketlar ÖKK'nın temel görevlerinden birisi haline gelmiş ve eğit-donat türevi görevler ön plana çıkmıştır.³⁵¹

İkinci dünya savaşından bu yana kapasite inşası temelde savaşı kazanmak ya da sonlandırmak, bölgesel güvenlik problemlerini yönetmek, bir çatışmanın tarafını desteklemek, kurumsal ve bireyler bağlar kurmak, koalisyon iştirakini güçlendirmek, çatışmayı kontrol etmek ve müttefiklik ilişkisi kurmak için gerçekleştirilebilmektedir.³⁵² Partner kapasitesi inşası yerel unsurların dil ve kültürel avantajlarından faydalanması, yabancı istilasına tepkisini azaltması, mali ve politik yükü azaltması ve bölgedeki grupların kendi problemlerini çözmeye yönlendirmesi ve ABD askerlerinin riskten uzak durması açısından faydalı bir yaklaşım olarak ele alınırken,³⁵³ Andrew Krepinevich, gelecekte bu tür hareketların (1) Geniş Çaplı Devlet Başarısızlığı, (2) Nükleer Devlet Başarısızlığı, (3) Muğlak Saldırganlık, (4) Pandemi, (5) Küresel Ticareti Yağmalama, (6) Narkotik Kaçakçılık, (7) Büyük Güç Vekalet Savaşı ve (8) Güç Pozisyonu Oluşturma gibi birçok amaçla kullanılabileceğini belirtmektedir.³⁵⁴ Dolayısıyla devletlerin ve silahlı kuvvetlerin partner kapasite inşasının nerede, nasıl, kim tarafından sağlanacağı konusuna ağırlık vermesi yakın gelecekteki güç projeksiyonunun daha etkili yapılmasını sağlayacaktır. Ancak partner kapasite inşası yapacak silahlı kuvvetin önce kendi imkân ve kabiliyetlerinin yetkin seviyede olması gerekmektedir.

Kapasitesi inşası sadece askeri bir hedef olmamakla beraber, kolluk kuvvetlerinin oluşturulması, bölgesel ve yerel yönetişimin tesis edilmesi, sivil tip askeri olmayan işlerin ve kapasitelerin artırılması gibi bir dizi görevi de kapsamaktadır.³⁵⁵ Başarılı bir kapasite inşası harekâtı dördü destekleyen ülke, dördü desteklenen unsur, birisi de her ikisinin ortak kontrolünde olmak üzere toplam dokuz değişken etrafında şekillenmektedir. Bu maddeler: (1) Daha fazla para harcamak ve daha fazla kapasite inşası girişimi gerçekleştirmek, (2) girişimlerin uygulaması ve bütçesi arasında tutarlılık sağlamak, (3)

---

³⁵¹ Jahara Matisek & Ivor Wiltenburg, "Security Force Assistance as a Preferred Form of 21st Century Warfare", iç "The Conduct of War in the 21st Century", ed. Rob Johnson, Martin Kitzen & Tim Sweij, (New York: Routledge, 2021), 174; Wuestner, *a.g.e.*, 15; Whitney Grespin, "From the Ground up the Importance of Preserving SOF Capacity Building Skills" *Journal of Strategic Security* 7, no.2, (2014), 37.

³⁵² McInnis & Lucas, *a.g.e.*, 3.

³⁵³ David H. Ucko, "Learning Difficulties: The US Way of Irregular Warfare", *Sicherheit & Frieden* 36, no.1, (2018): 25.

³⁵⁴ Wuestner, *a.g.e.*, 16-17.

³⁵⁵ Wuestner, *a.g.e.*, 29.

kapasite inşasını desteklenen unsurun kapasitesine uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek, (4) girişimleri sürdürebilir planlamak, (5) desteklenen unsurun kapasiteyi sürdürmek adına kendi kaynaklarını oluşturması, (6) desteklenen unsurun absorbe etme kapasitesinin olması, (7) desteklenen unsurun yüksek yönetim kapasitesine sahip olması, (8) desteklenen unsurun güçlü bir ekonomiye sahip olması ve (9) desteklenen unsur ile destekleyen ülke arasında ortak güvenlik çıkarlarının olması olarak belirtilmiştir.³⁵⁶ Bu maddelerin yedi ve üstünü karşılayan ilişkiler başarıya, yedi ile beş maddenin karşılandığı ilişkiler kısmen başarıya, dört ve altını karşılayan ilişkiler ile başarısızlıkla sonuçlanmıştır.³⁵⁷ Kapasite inşası yalnızca teknik donanım sağlama ya da finansal kaynak aktarma ile sınırlı olmayıp, siyasi irade, kurumlar arası uyum ve aktörler arası güvenin geliştirilmesi gibi çok boyutlu unsurları içeren karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle, askeri gücün sahadaki etkinliğini artırmanın ötesinde, uzun vadeli stratejik hedeflere hizmet eden kapsamlı bir araçtır. ABD hem müttefiklerinin hem de bölgesel partnerlerinin imkân ve kabiliyetlerini geliştirmek için geniş bir güvenlik yardımı ağı yürütmektedir. ABD doktrinlerinde kavramsallaştırılan GGY, klasik askeri yardımdan farklı olarak sürdürülebilirlik, ortak çıkarların gözetilmesi, yerel kapasitelerin kurumsallaştırılması ve uzun vadeli güvenlik düzeneklerinin inşası boyutlarını kapsayan sofistike bir çerçeve sunmaktadır.

2.2 ABD Askeri Talimnamelerinde GGY

GGY binlerce ABD askerinin sahaya inmesinden ziyade müttefik ya da partner unsurların ordu ya da silahlı gruplarının eğitilmesi, teçhiz edilmesi ve danışılması üzerine kurulu bir kapasite inşası programıdır. Bu program aslında bir müdahalenin yardım formu olarak gerçekleştirilmesidir. Dolayısıyla GGY'nin hedef aldığı bağlamlar çoğunlukla terörist altyapının, insani krizlerin yaşandığı ve bölgesel istikrarsızlığın bulunduğu bağlamlardır.³⁵⁸ GGY aktivitelerinin ardındaki temel niyet ise müttefik ve partnerlerin ABD ile ilişkilerinin kalitesinin güçlendirilmesi ve artırılmasıdır. Her GGY girişimi şahsına münhasır olmakla birlikte, ABD'nin bölgedeki çıkarları doğrultusunda şekillendirilmekte ve hedefine ulaştığında ya da taraflardan birisince gereksiz ya da

---

³⁵⁶ Paul, vd. *a.g.e.*, 9.

³⁵⁷ Paul, vd. *a.g.e.*, xvii-9; McInnis & Lucas, *a.g.e.*, 5.

³⁵⁸ Stephen Biddle, Julia Macdonald ve Ryan Baker, "Small Footprint, Small Payoff: The Military Effectiveness of Security Force Assistance", *Journal of Strategic Studies* 41, no. 1-2, (2017) 2-9.

verimli olmadığı değerlendirilince son bulmaktadır.³⁵⁹ Ancak GGY yapısı itibarıyla diğer güvenlik yardımı faaliyetleri ile kesişmektedir. Bu yardım faaliyetlerinin birbiri ile kesişmesi ise kimi zaman tanımlamada ve kavramsallaştırmada problemlere neden olmaktadır. Bu sebeple güvenlik yardımlarının neler olduğu, hangi görevleri üstlendiği, ya da bu faaliyetlerin GGY'den hangi alanlarda ayrılarak hangi alanlarda benzediğini belirlemek önem arz etmektedir.

2.2.1 GGY'nin Diğer Askeri Yardım Faaliyetleri ile Benzerlikleri ve Farkları

GGY binlerce ABD askerinin sahaya inmesinden ziyade müttefik ya da partner unsurların ordu ya da silahlı gruplarının eğitilmesi, teçhiz edilmesi ve danışılması üzerine kurulu bir kapasite inşası programıdır. Bu program aslında bir müdahalenin yardım formu olarak gerçekleştirilmesidir. Dolayısıyla GGY'nin hedef aldığı bağlamlar çoğunlukla terörist altyapının, insani krizlerin yaşandığı ve bölgesel istikrarsızlığın bulunduğu bağlamlardır.³⁶⁰ GGY aktivitelerinin ardındaki temel niyet ise müttefik ve partnerlerin ABD ile ilişkilerinin kalitesinin güçlendirilmesi ve artırılmasıdır. Her GGY girişimi şahsına münhasır olmakla birlikte, ABD'nin bölgedeki çıkarları doğrultusunda şekillendirilmekte ve hedefine ulaştığında ya da taraflardan birisince gereksiz ya da verimli olmadığı değerlendirilince son bulmaktadır.³⁶¹ Ancak GGY yapısı itibarıyla diğer güvenlik yardımı faaliyetleri ile kesişmektedir. Bu yardım faaliyetlerinin birbiri ile kesişmesi ise kimi zaman tanımlamada ve kavramsallaştırmada problemlere neden olmaktadır. Bu sebeple güvenlik yardımlarının neler olduğu, hangi görevleri üstlendiği, ya da bu faaliyetlerin GGY'den hangi alanlarda ayrılarak hangi alanlarda benzediğini belirlemek önem arz etmektedir.

GGY yapısı itibarı ile diğer Güvenlik İş Birliği, Güvenlik Yardımı ve Yabancı Dahili Savunma (YDS - Foreign Internal Defense) programları ile bazı hususlarda benzemekte ve farklılaşmaktadır.³⁶² Müttefik ve partner kapasite inşası yeni bir olgu olmaması sebebi ile var olan literatür yapılan GGY faaliyetlerin bir kısmını karşılamakta, ancak kuvvetler

---

³⁵⁹ Baginski, vd. *a.g.e.*, 5.

³⁶⁰ Stephen Biddle, Julia Macdonald ve Ryan Baker, "Small Footprint, Small Payoff: The Military Effectiveness of Security Force Assistance", *Journal of Strategic Studies* 41, no. 1-2, (2017) 2-9.

³⁶¹ Baginski, vd. *a.g.e.*, 5.

³⁶² Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 1-6, 1-7.

arası koordinasyon ve müştereklik bulunmamaktaydı. Öte yandan bu aktivitelerin önemli bir kısmının Özel Kuvvetler Harekâtı olarak görülmesi, genel amaçla kullanılan konvansiyonel birliklerin bu aktiviteleri göz ardı etmesine ya da uzmanlaşmalarına engel oluşturmakta, bu da giderek artan öneme haiz olan partner kapasitesi inşası olgusunu küresel çapta uygulamada insan gücü problemi oluşturmaktaydı.³⁶³ Nitekim danışmanlık ve kapasite inşası için daimi kadroların ve birliklerin oluşturulması teorik ve doktrinsel tartışmaların yaşandığı 2007 yıllarında mevzu olmuş, bu ihtiyacı karşılamak adına bir doktrinsel temel atılsa dahi bu ihtiyacın gelecek süreçte giderek artacağı ve sadece ÖKK personeli değil, konvansiyonel birliklerin de farklı coğrafyalarda gerekli eğitim, danışmanlık ve yardım faaliyetlerini gerçekleştirebilecek esneklik, kabiliyet ve imkanları edinerek ÖKK birliklerinin yetersiz kaldığı durumlarda sevk edilmeleri vurgulanmıştır.³⁶⁴ Öyle ki, Afganistan programının sonlandırılmasından evvel ABD ÖKK birliklerinin %85'inin doğrudan Afganistan ve Irak'ta bulunan harekatlara destek verdiği bilinmektedir.³⁶⁵ ÖKK birliklerini seri üretime almak mümkün değildir, Dolayısıyla Konvansiyonel birlikler bazı durumlarda sorumluluk üstlenmeleri gerekmektedir.³⁶⁶ Bu sebeple son 20 yılda eğit-donat-danış faaliyetlerinin önemli bir kısmı genel maksat ve konvansiyonel birliklere düşmüştür.³⁶⁷ Öte yandan birçok ÖKK harekâtı da normal şartlarda yine ÖKK olmayan yardıma ihtiyaç duymaktadır.³⁶⁸ Ancak bir askeri personele farklı bir kültürden bir insanla nasıl iletişim kuracağı, neye dikkat edeceği, nasıl eğitim vereceğine yönelik beceri kazandırmanın bir silahı ya da aracı nasıl kullanacağını öğretmekten daha zor olduğu gibi problemler dolayısıyla konvansiyonel birliklerin bu görevi kendilerine ait görmedikleri müddetçe kısa eğitimlerle tam teşekküllü yapmaları zor gözükmektedir.

---

³⁶³ Baginski, vd. *a.g.e.*, 9.

³⁶⁴ Fawzia Sheikh, "Army Opposes Permanent Advisers", *Inside Pentagon* 23, no.37. (2007): 12; Wuestner, *a.g.e.*, 20.

³⁶⁵ Thomas K. Living, "Building the Capacity of Partner States Through Security Force Assistance", Congressional Research Service, 32.

³⁶⁶ Liam Walsh, "Enabling Others to Win in a Complex World: Maximizing Security Force Assistance Potential in the Regionally Aligned Brigade Combat Team", Strategic Studies Institute, US Army War College (2015): 28.

³⁶⁷ Grespin, *a.g.e.*, 38.

³⁶⁸ USSOCOM, "SOF Truths," SOCOM, available at: <http://www.socom.mil/Pages/SOFTruths.aspx> [Erişim Tarihi: 19.03.2024].

GGY özellikle az gelişmiş, yönetilemeyen alanların bulunduğu devletlere problemin büyüyerek bölgesel ve en nihayetinde küresel bir güvenlik problemi haline gelmesini önleyici bir müdahale için önemli bir “yarı-dolaylı müdahale” veya “ara müdahale” aracıdır. Buradaki temel nokta da desteklenen unsurların kendi güvenlik ve otoritelerini sağlayabilmesidir. Ancak GGY yapısı itibarı ile dayandığı yasal kaynaklar, raporlar ve kongre izinleri bakımından diğer Güvenlik İş Birliği ve Güvenlik Yardımı programları ile bağlantıları bulunmaktadır.³⁶⁹ ABD 2010 Ulusal Güvenlik Stratejisinde de başarısız devletlerin çatışmayı körükleyerek bölgesel ve küresel güvenliği tehlikeye attığı vurgulanmış; ABD Silahlı Kuvvetlerinin bu noktadaki rolünün müttefik ve partnerlerin kapasite ve kabiliyetlerinin artırılması olarak değerlendirilmiştir.³⁷⁰ Bu bağlamda strateji belgeleri, akademik literatür ve talimnameler arasında uyum ve sinerji olduğunu söylemek mümkündür.

Güvenlik İş Birliği, ABD Savunma Bakanlığı tarafından ABD’nin çıkarlarını gözetmek amacı ile yabancı devletler ve savunma kuruluşları ile ilişkiler kurmak, dost ve müttefik unsurların askeri yeteneklerini ve kendini savunma imkân ve kabiliyetlerini arttırmak amacıyla yapılan tüm etkileşimleri kapsamaktadır.³⁷¹ 1997 yılında hayata geçirilen Savunma Reform Girişimi ile beraber yapılan Güvenlik İş Birliği, 1961’deki Yabancı Yardım Yasası ve 1976 Silah İhracat Kontrol Yasası kapsamında yapılan savunma bakanlığı destekli programların kontrolü ve yönetilmesinin üzerine kurulmuştur.³⁷² Güvenlik İş Birliği GGY’yi destekleyebileceği gibi, GGY Güvenlik İş Birliğini desteklemek için kullanılabilir.

Güvenlik Yardımı, 1961 yılında yürürlüğe giren Dış Yardım Yasası tarafından hükümete yetkilendirilen bir dış politika aracı olup, müttefik ve partnerlere askeri eğitim ve diğer savunma konuları ile ilgili hibe, kredi ve nakit arayıcılığı ile askeri malzeme sağlanan programların tümüne verilen addır.³⁷³ Müttefiklerin ve partnerlerin daha etkili silah ve

---

³⁶⁹ Living, *a.g.e.*, 1-9.

³⁷⁰ White House, *National Security Strategy*, (Washington, DC: White House, Mayıs 2010), https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf. [Erişim Tarihi: 27.10.2024].

³⁷¹ Joint Chiefs of Staff, *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, (Washington, D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2017), 210.

³⁷² Defense Security Cooperation Agency, *Introduction to Security Cooperation Management*, April 2024, 1-1. <https://www.dscu.edu/sites/default/files/2024-04/01-chapter.pdf> [Erişim Tarihi: 15.11.2024]

³⁷³ Joint Chiefs of Staff, *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, 210.

ekipmanlara sahip olmasını sağlayan bu programlar, aynı zamanda askeri öğrenci eğitimi, altyapı inşası, dahili savunma kapasitesi danışmanlığı gibi alanları da kapsamaktadır.

Uluslararası Askeri Eğitim ve Öğretim Programı, seçilen askeri ve sivil kaynaktan öğrencilerin hibe karşılığında eğitilerek müttefik ve partnerlerin iç ve dış güvenliğine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Böylelikle sivil kontrol altında, demokratik, apolitik profesyonel bir silahlı kuvvet oluşturulmaya çalışılır.³⁷⁴ Özellikle ABD silahlarının ve doktrinlerinin kullanıldığı yerlerde benzer anlayışın ve işleyişin kazanılması için bu program önem arz ederken, tüm bu çabalar GGY kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Yabancı Askeri Satışlar, bütçenin dışında kalan ve diğer devletlerin ABD’den askeri malzeme, eğitim ve hizmet satın alabileceği bir askeri yardım programıdır.³⁷⁵ Her ne kadar bazı devletler tarafından bu yardım güvenlik altyapısı oluşturmak amacı ile kullanılsa da kullanan devletler genellikle bu kredileri ödeyecek ekonomik duruma sahip değildir. Eğer GGY kapsamında ABD askeri tarafından silahların kullanımına yönelik eğitim verilecekse, Yabancı Askeri Satış gerçekteşirilebilmektedir. Ancak eğitim verilmeyecekse, bu GGY kapsamı dışında kalmaktadır.

Yabancı Askeri Finansman Programı, müttefik ve partnerlerin savunma malzemesi, hizmeti, tasarımı ve inşaat harcamalarını gerçekteşirebilmeleri için Yabancı Askeri Satışlar ve Ticari Kanallar üzerinden sağlanan fonlara verilen adların tümüdür.³⁷⁶

Yabancı Dahili Savunma (YDS), bir hükümetin sivil ve askeri kurumlarına yönelik başka bir örgüt tarafından gerçekteşirilen yıkıcı faaliyetleri, hukuksuzlukları ve isyanı engellemek, bastırmak ve ondan korumak amacı ile uygulanan program kapsamında yapılan eylemlerin tamamına verilen isimdir.³⁷⁷ Yapısı gereği YDS, gayrinizami harbin bir parçası olup barış zamanı askeri müdahalelerin önemli bir kısmını kapsar.

GGY, YDS’nin askeri kanadına önemli katkılar sağlamaktadır. YDS’nin kapsamı temelde iç tehditlere yönelik güvenlik, ekonomi ve yönetişim alanındaki alanları kapsarken, Güvenlik Yardımı (*Security Assistance*) dış tehditlere yönelik güvenlik,

---

³⁷⁴ Joint Chiefs of Staff, “*Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*”, 120.

³⁷⁵ Joint Chiefs of Staff, “*Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*”, 94.

³⁷⁶ Defense Security Cooperation Agency, *Foreign Military Financing (FMF)*, <https://www.dsca.mil/foreign-military-financing-fmf> [Erişim Tarihi: 10.11.2024].

³⁷⁷ U.S. Department of Defense, *Joint Publication 3-05: Special Operations* (Washington, DC: Joint Chiefs of Staff, 2014).

ekonomik ve yönetim alanındaki alanları kapsamaktadır. GGY'nin (*Security Force Assistance*) içerik olarak hem iç hem de dış tehditlere yönelik güvenlik tehditlerini (yani askeri, istihbari ve sivil kontrolün sağlanmasını) kapsaması açısından YDS ve Güvenlik Yardımı ile benzeşirken hem iç hem de dış tehditlere yönelik ekonomik ve yönetsimsel alanları kapsamaması itibari ile farklılaşmaktadır.³⁷⁸ YDS kapsamında ev sahibi ülkeye dolaylı ve doğrudan desteğin yanı sıra muharebe desteği de sağlanmaktadır. Dolaylı destek ev sahibi ülkenin kendine yeterli olması adına değişim programları, çok uluslu ve belirli müşterek hareketler arayıcılığı ile güvenlik altyapısının güçlendirilmesi ile gerçekleştirilmektedir. Güvenlik güçlerinin kapasitesini arttırmak amacı ile yapılan YDS aynı zamanda GGY'nin de bir parçasını oluştururken, askeri personel değişim programı, müşterek ve çok uluslu hareketler GGY kapsamına girmemektedir. Zira bunlar kapasite arttırmaktan ziyade (*interoperability*)'i arttırmak amacı ile yapılmaktadır. Doğrudan destek çatışma desteği sağlamasa da sivil ve askeri otoritelere psikolojik harekât, istihbarat, iletişim ve lojistik paylaşımını ve sınırlı insani yardım faaliyetlerini kapsamaktadır. İnsani yardım faaliyetlerinin dışında kalan ve askeri kapasiteyi arttırmayı hedefleyen diğer unsurlar, GGY'nin bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak doğrudan desteğin finansmanını savunma bakanlığı değil kuvvetler sağlamaktadır. Doğrudan destek ev sahibi unsurun söz konusu tehdidi bertaraf etmek için henüz yeterli sosyal, ekonomik, askeri kapasiteye sahip olmadığı durumlarda gerçekleştirilirken, yerel unsurları eğitmek ve teçhizat sağlamak 'çoğunlukla' kapsamına girmemektedir. Muharebe desteği ise ABD Başkanının imzası ile gerçekleşirken, ev sahibi ülkenin güvenlik güçlerinin istikrarı sağlayana dek ABD askerlerinin güvenliği sağlaması üzerine kuruludur. ABD Silahlı Kuvvetlerinin ev sahibi ülke güvenlik güçlerine danışmanlık, eğitmenlik, partnerlik faaliyetleri gerçekleştirmesi GGY kapsamına girerken, güvenliği sağlamak adına bağımsız bir şekilde askeri hareketler düzenlemesi GGY kapsamına girmemektedir.³⁷⁹ Tüm bu bilgiler ışığında YDS ve GGY arasında ortak küme oluşturan birçok alan bulunmakta, YDS'nin ev sahibi ülkenin güvenlik güçlerinin kapasitesini arttırmaya yönelik programları GGY'nin de birer parçasını oluştururken, doğrudan ABD askerleri tarafından gerçekleştirilen muharip görevler ve askeri kapasite arttırımı dışındaki görevler GGY kapsamı dışında kalmaktadır. YDS sadece iç tehditlere

---

³⁷⁸ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 1-6, 1-7. Department of the Army, *Foreign Internal Defense*, ATP 3-05.2, (Washington, DC: Department of Army, 2015), 1-8.

³⁷⁹ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 1-5 ve 1-6., Department of the Army, *Foreign Internal Defense*, ATP 3-05.2, 1-9.

yönelmesi ancak GGY'nin ev sahibi ülkenin iç tehditlerine ek olarak dış tehditlere yönelik askeri kapasite ve kabiliyet arttırımı da YDS ve GGY arasındaki farklara örnek oluşturmaktadır. YDS ve GGY birbirini geçersiz veya önemsiz kılmamakta, birbirinin alt başlığını oluşturmamakta, ihtiyaca binaen ikisi aynı anda ya da birisi tek başına gerçekleştirilebilmekte hem konvansiyonel hem de özel kuvvetler her iki hareketin bünyesinde kullanılabilir. ³⁸⁰ ABD'nin Soğuk Savaş döneminde önemli bir stratejik aracı olan YDS, 11 Eylül saldırısının ertesinde oluşan dünya düzeninin tehditleri ile mücadelede ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmıştır. ³⁸¹ Bu ise GGY'nin ortaya çıkış sürecini hızlandırmıştır.

GGY'nin ABD ve müttefiklerinin çıkarlarına katkı sağlayacağını düşünerek doktrinsel bir temel atma çabasına içerisine giren Obama hükümeti Mayıs 2009 tarihinde ABD Talimnamesi FM 3-07.01 – Security Force Assistance (Güvenlik Gücü Yardımı - GGY) yayınlamıştır. ³⁸² Bu hareketi yeni bir hareket nevi olarak ele almamakla birlikte, ABD Silahlı Kuvvetler Doktrini ve FM 3-07'ye göre “Meşru bir otoriteyi desteklemek amacıyla yerel unsurlar, ev sahibi ülke veya bölgesel güvenlik güçlerini oluşturmak, görevlendirmek ve sürdürmek için yapılan eylemlerin tümü” olarak tanımlanmaktadır. GGY her ne kadar daha geniş bir Güvenlik Sektörü Reformunun bir parçası olsa da bir reformdan ziyade partner kapasitesi inşası çabalarının bir parçasıdır ve davet eden aktörün (gerek devlet gerek devlet dışı) askeri ve ulusal stratejisini desteklemeyi hedeflemektedir. ³⁸³

Yabancı Güvenlik Güçleri (YGG) olarak sınıflandırılan ve davet eden aktörün askeri unsurlarını oluşturan unsurlar askeri, yarı askeri, kolluk kuvvetleri, istihbarat ekipleri, hudut ve sahil güvenlik birlikleri, gümrük muhafızları ve hapishane gardiyanları kapsamakla beraber bunlarla da sınırlı değildir. Tam spektrum harekât özelliği taşıyan GGY, istikrarlı barış, istikrarsız barış, ayaklanma, genel savaş hali durumlarının tamamında kullanılabilir; ABD'nin taarruz veya savunma yapmadığı bölge ve durumlarda dahi müttefik ve partner YGG'lerin çatışma, taarruz ve savunma

---

³⁸⁰ Department of the Army, *Foreign Internal Defense*, ATP 3-05.2, 1-10; Walsh, *a.g.e.*, 28-30

³⁸¹ Jahara Matisek, “The Crisis of American Military Assistance: Strategic Dithering and Faberge Egg Armies”, *Defense & Security Analysis* 34, no. 3, (2018): 274.

³⁸² Jahara Matisek & Ivor Wiltenburg, *a.g.e.*, 179.

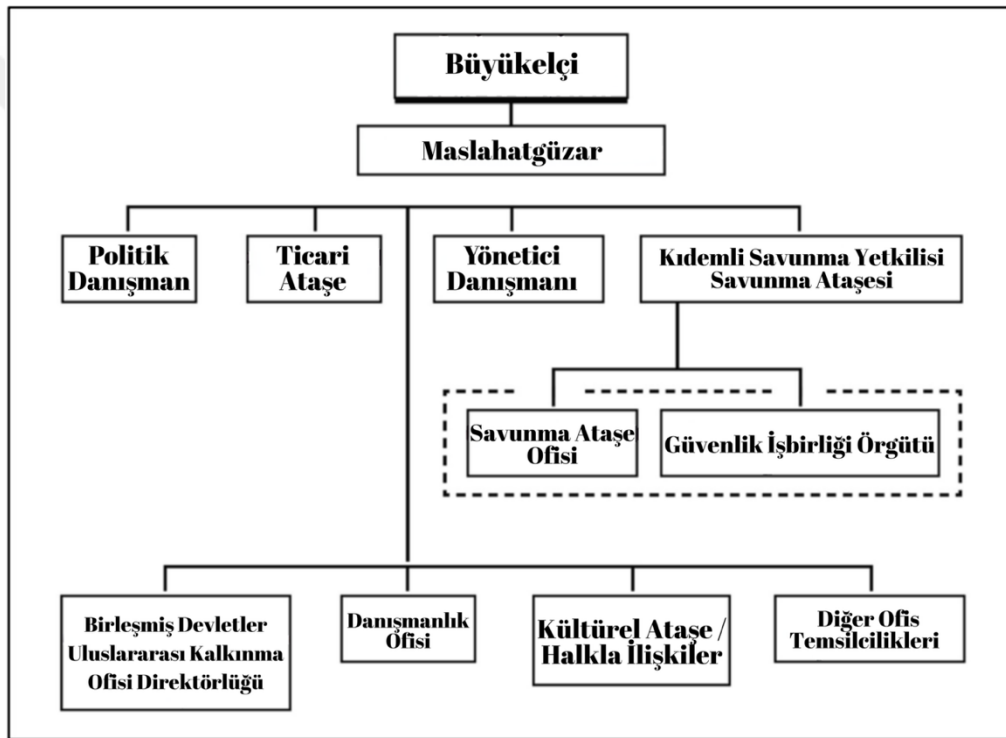
³⁸³ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, V; Department of the Army, *Stability Operations*, FM 3-07, (Washington, DC: Department of Army, 2008).

kapasitelerinin lehlerine arttırılmasına önem arz etmektedir.³⁸⁴ Dolayısıyla Güvenlik İş Birliği, Güvenlik Yardımı, konvansiyonel hareket, gayrinizami hareket, barış hareketleri gibi farklı bağlamlarda YGG'leri geniş bir spektrumdaki tehditlere yönelik eğitimi ve donatımı gerçekleştirilebilmektedir.³⁸⁵ Şekil 2.1'in sağ tarafındaki sütuna bakıldığında, GGY'nin Güvenlik Yardımı ve YDS kapsamında olan askeri programları kapsadığı ancak ekonomik ve yönetim alanını kapsamadığı görülürken; Güvenlik Yardımı kapsamında Uluslararası Askeri Eğitim ve Öğretim, Terörizmle Mücadele, Yabancı Askeri Satışlar ile YDS'nin doğrudan, dolaylı ve muharip desteği GGY kapsamına girmektedir.

Şekil 2.1 GGY'nin Diğer Askeri Yardım Faaliyetleri ile Olan İlişkisi

³⁸⁴ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 1-1.

Şekil 2.1’de görüldüğü üzere, GGY kapsamında Lider Ulus Komuta Yapısı, Birleşik Komuta Yapısı, Paralel Komuta Yapısı, İttifak Komuta Yapısı ve Koalisyon Komuta Yapısı olmak üzere beş farklı komuta yapısı belirlenebilirken; GGY’nin gerçekleştirildiği çoğu durumda Lider Ulus ve Koalisyon Komuta Yapısı görülmektedir. Koalisyon Komuta Yapısı çoğunlukla İttifakların sorumluluk alanlarının dışında gerçekleşen ve öngörülemeyen güvenlik krizlerine karşı bir cevap olarak kullanılmaktadır. Çoğunlukla Paralel ya da Lider Ulus Komuta Yapısını benimseyen Koalisyon Komuta Yapısında, devletler askerlerini bir devletin öncülüğüne vermektedir.³⁸⁶ Koalisyonlar yapısının altında bulunan ABD Ülke Temsil Heyeti bulunmakta, bu heyet GGY’nin planlanması ve uygulanmasına önem arz etmektedir.

Şekil 2.2 GGY misyon ağacı

Department of the Army, Security Force Assistance Brigade, ATP 3-96.1, (Washington, DC: Department of Army, 2020)).

Yukarıda verilen şekilde bir ABD Ülke Temsil Heyetinin yapısı bulunmaktadır. ABD bakanlıklarının ve kurumlarının üst düzey temsilcilerinden oluşan heyet, ABD’nin söz konusu ülkedeki en yetkili koordine ve denetleme mercii olup ABD Diplomatik Görev temsilcisi tarafından idare edilmektedir. Heyet aynı zamanda ABD Başkanı misyon

³⁸⁶ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 1-8-1-9.

hakkındaki tüm gelişmeler ve durumları bildirmek ve raporlamakla sorumludur.³⁸⁷ Heyet başkanı olan temsilcinin yanı sıra bölgesel komutanlıklar da kendi bölgelerinde gerçekleşen GGY faaliyetlerinin koordinesi ve senkronizasyonunda görev almaktadır.³⁸⁸

ABD'nin Doğal Kararlılık Harekâtı (Operation Inherent Resolve – OIR) kapsamında Suriye'de gerçekleştirdiği GGY kapsamında da DAESH'e karşı Koalisyondan faydalanması, Koalisyon yapısının yanı sıra bu çabalara ABD'nin öncülük ve liderlik etmesi sahada Lider Ulus ve Koalisyon Komuta Yapısının kullanıldığını göstermektedir. Öte yandan YDS temelde bir Özel Kuvvetler Harekâtı iken, GGY kapsamında hem konvansiyonel hem de Özel Kuvvetlerden faydalanılmaktadır. ABD tarafından gerçekleştirilen GGY hareketlerinde da homojen bir oluşum bulmak zor olmakla beraber, hareketler hem konvansiyonel hem de Özel Kuvvetler birliklerini barındırmaktadır. Eğer kısa sürede büyük ölçüde YGG'nin yetiştirilmesi öngörülüyorsa ve bu görev uygun Özel Kuvvetler Birliklerinin kapasitesini aşıyorsa ne kadar konvansiyonel veya Özel Kuvvetler birliğinin görevlendirileceği ilgili merciler tarafından değerlendirilmekte ve karar verilmektedir.³⁸⁹

Sonuç olarak GGY ABD'nin diğer güvenlik yardımı faaliyetleri ile örtüştüğü alanlar olduğu kadar ayrıştığı yerler de bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin hukuki dayanakları, uygulanma biçimleri ve icra edildikleri bağlamlar farklılık gösterse de birbirini tamamlayıcı şekilde de kullanılabilmektedir. Bu durum, GGY'nin tek başına değil, daha geniş bir güvenlik yardımı ekosistemi içerisinde anlam kazandığını ortaya koymaktadır. Bu çalışma GGY üzerine kurulu olması sebebi ile askeri yardımlara odaklanacak olup, bunun uygulandığı yerde diğer yardım türlerini görmek de mümkündür.

2.2.2 GGY'nin Uygulanışı

ABD Silahlı Kuvvetleri hazırlamış olduğu GGY isimli talimnamede GGY'nin hangi koşullarda, nasıl, nelere dikkat edilerek gerçekleştirileceğine yönelik bir talimname hazırlamıştır. Söz konusu talimnamede GGY'nin ne olduğu, hangi bağlamlarda kullanıldığı, kimlerin bu görevde rol alabileceği, yerel unsurlardan nasıl silahlı unsur

---

³⁸⁷ Department of the Army, *Security Force Assistance Brigade*, ATP 3-96.1, (Washington, DC: Department of Army, 2020), 1-10.

³⁸⁸ Baginski, vd. a.g.e., 11.

³⁸⁹ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 1-9; Department of the Army, *Foreign Internal Defense*, ATP 3-05.2, 2-15.

yetiştirileceği, lider kadronun nasıl oluşturulacağı, giden personelin hangi hususlara dikkat etmesi gerektiği gibi birçok konuya doğrudan değinmektedir.

GGY'nin temel mantığı ev sahibi ulus (ki bu partner grupları ve örgütleri de kapsamaktadır) YGG'ye odaklanan ve onlar tarafından, onlar ile ve onlar arayıcılığı ile (*by, with, and through*) gerçekleştirilmesi üzerine kuruludur. GGY gerçekleştiren askeri personelin de bu meşruiyeti ve mantığı benimsemesi, yerel halkın da bu YGG'yi meşru ve kalıcı görmesi önem arz etmektedir. GGY'nin temel gayesi de ev sahibi ulusun/örgütün/grubun kurumlarının, sisteminin, kabiliyetlerinin ve sınırlarının kendi güvenlik problemlerini çözmek adına geliştirilmesidir. Yerel unsurların yabancı unsurlara nazaran yerel kültürü, araziye, davranışı daha iyi anlamaları nedeniyle problemleri daha iyi çözebilmektedir. Danışmanların bu farklılıkları fark etmesi ve onlara riayet etmeleri vurgulanmaktadır.³⁹⁰ Aynı zamanda uzun vadeli istikrarın sağlanması için yerel unsurların kendi topraklarını koruyabilmesi gerekmektedir.³⁹¹ Dolayısıyla bu unsurların kapasitesini arttırarak kendi problemlerini kendilerinin çözmesini sağlamak ve yerel unsurlarla ABD unsurları arasında ortak eğitim ile çalışabilirlik sağlamak temel hedeflerdendir.³⁹² Bu hususta yerel unsurun kendine yeterliliği, yerel unsurun avantajları, hangi imkanların inşa edileceği hususları ön plana çıkmaktadır.

Başarılı bir GGY etkili liderlik sağlamak, meşruiyet oluşturmak, bilgi akışını kontrol etmek, hedefte çaba birliğini sağlamak ve çabayı devam ettirmek üzerine kuruludur. Bu doğrultuda öncelikle ABD çıkarları gözetilerek bölgedeki stratejik hedefler belirlenmekte, daha sonra görevlendirilen GGY birliklerinin söz konusu bölgeye intikalın gerçekleşmesinden 180-270 gün öncesinden bölge, grup, coğrafya, dil, kültür, çatışma dinamikleri üzerine eğitimleri gerçekleştirilmektedir. Belirlenen tüm ön şartların sağlanmasının ardından intikal eden ABD birlikleri, varışın ardından yerel muhataplarla iletişime geçip üst birlikleri bilgilendirir. Daha sonrasında ise plan uygulamaya koyularak, entegrasyon ve uyum çalışmaları hızlandırılır.³⁹³ Bu kapsamda harekate katılan birlikler sırası ile yerel gücü örgütleme, eğitme, donatma, inşa ve yeniden inşa

---

³⁹⁰ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-1.

³⁹¹ Derek S. Reveron, "Weak States and Security Assistance", PRISM 1, no. 3, (2010): 28.

³⁹² R. Kim Cragin, "Tactical Partnership for Strategic Effects: Recent Experiences of US Forces Working BY, With, And Through Surrogates in Syria and Libya", *Defense Studies* 20, no.4, (2020): 3.

³⁹³ Department of the Army, *Security Force Assistance Brigade*, ATP 3-96.1, (Washington, DC: Department of Army, 2020), 3-3-3-7.

etme, danışmanlık sağlama ve yardım etme görevlerine sahiptir. İlk adım olan örgütleme ise kendi içinde (1) Celp ve Sevk, (2) Görevde Yükselme ve Seçim, (3) Maaş ve Haklar, (4) Lider Alımı ve Seçimi, (5) Personel Hesap Verilebilirliği ve (6) Güvenlik Personelinin Silahsızlandırılmasından oluşmaktadır.³⁹⁴ Tüm bu seviyelerde GGY'nin etkin ve verimli bir şekilde icra edilebilmesi; niteliğin sağladığı yeterlilik, iletişim ve göreve adanmışlığın doğurduğu karşılıklı güven, bilgi akışının ortak yönetiminden kaynaklanan müşterek anlayış ile mümkün olmaktadır. Ayrıca, plan dışı durumlarda yön gösteren komutanın niyeti, bu niyet doğrultusunda neyin, nerede, nasıl ve ne zaman yapılacağını belirleyen ve GGY'nin başarısını önceleyen görev tipi emirler, disiplinli bir inisiyatif anlayışı ve gerektiğinde risk alabilme cesareti de sürecin başarısında kritik rol oynamaktadır.³⁹⁵ Bu süreç, GGY'nin yalnızca donanım temini veya askeri eğitimle sınırlı olmadığını; aksine liderlik, meşruiyet, bilgi yönetimi ve kurumsal uyum gibi unsurları içeren bütüncül bir çerçeve sunduğunu göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında GGY, yüzeyde diğer askeri yardım faaliyetleriyle benzerlikler taşısa da ABD'nin çıkarları doğrultusunda şekillenen stratejik hedeflere dayalı uzun vadeli bir kapasite inşası anlayışı ile onlardan ayrılmaktadır.

YGG'nin Celp ve Sevk programının yerel kültürü ve değerleri benimsemesi, tüm çoğunluk ve azınlık etnik unsurları (etnik, kabile, din, mezhep vb.) kapsamı önem arz etmektedir. Özellikle hasım ya da potansiyel hasım grupların içindeki ılımlı grupların YGG tarafına çekilmesi vurgulanmaktadır. Böylelikle YGG'ye meşruiyet kazandırılmaya çalışılmaktadır. Görevde yükselme ise kapasite ve performansa bağlı iken, kimi zaman sosyal statüsü yüksek ancak yeterliliği düşük kişilerin yerel unsurlar tarafından daha fazla kabul edilebilmesi ve kontrol edilebilmesi için rütbece yükseltilmesidir. Maaşlar ve haklar hususunda ise yeterli maaş verilerek, yerel unsurların yozlaşmasına ve rüşvet yemesinin önüne geçilmeye çalışılmakta, iyi maaş vermenin rüşvet yiyen ve yozlaşan YGG'lerden daha az maliyete mal olacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan her bir unsurun almış olduğu eğitim, bireyin ekonomik ve sosyal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Liderler yüksek kapasiteli olanlar arasından seçilmeli, personel hesap verilebilirliği için unsurların görevlerini ifa edip etmedikleri düzenli olarak kontrol edilmeli, program esnasında istenilen seviyelerde faaliyet

---

³⁹⁴ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-3.

³⁹⁵ Department of the Army, *Security Force Assistance Brigade*, ATP 3-96.1, 2-3.

göstermeyen liderler zaman içerisinde onları tatmin edecek teşviklerle problemsiz bir şekilde süreç dışına çıkartılarak sisteme dışarıdan bir problem oluşturmaları önlenmelidir.³⁹⁶ Bu durum oluşturulan kapasitenin aynı zamanda toplumsal tabana yayılması, meşruiyet sağlayıcı hamleler yapılması, gönüllerin kazanılması veya satın alınması gibi bir dizi görevi de kapsadığını göstermektedir.

GGY kapsamında eğitim sağlayacak personelin eğitimi nasıl sağlanacağına yönelik bir eğitim alması gerekmektedir. Bu eğitim hedef grubun kültürel arka planı, dili ve iyi ilişki kurmaya yönelik kültürel detayların yanı sıra (1) Bireysel ve takım becerileri eğitimi, (2) Olabilecek en küçük eğitmen-öğrenci oranına sahip olma, (3) Ev sahibi unsurun eğitimcilerini eğitmek, (4) Zamana göre değil standartlara göre eğitme, (5) Hızlı geri besleme, (6) Kültüre saygı gösterirken bunun bir bahane olarak kullanılmasını ayırt etme, (7) Dilini öğrenme ve (8) Tercümanlarla çalışmayı kapsamaktadır. Her bir bireysel ve toplu eğitim değerler eğitimi içermeli ve nesnel ölçüm standartlarına sahip olmalıdır. Öte yandan sıfırdan bir silahlı kuvvet oluşturmak, eğitilmiş bir kemiğin üzerine kuvvet oluşturmaktan daha uzun sürmektedir.³⁹⁷ İyi eğitilmiş bir lider kadrosunun olması aynı zamanda daha az sevk ve idare sıkıntıları ile insan hakları ihlallerinin yaşanmasına sağlamaktadır. Eğitim süreçleri ne kısayollara yönelmeli ne de gereksiz programlarla süreci uzatmamalıdır. Eğitim sürecinde tüm YGG'lere ise nişancılık, ilk yardım, hukuki hassasiyetler, ateş disiplini eğitimi; lider kadrolara da bu eğitimlere ek olarak devriye, taktik, meskûn mahal harekâtı, yasal kanıt toplama eğitimi verilmektedir. Zayıf eğitilmiş lider ve unsurların sahaya sürülmesi zayıf oranlarının ve taktik yenilgilerin artmasına neden olmaktadır. Her ne kadar konvansiyonel bir harekatta taktik bir yenilgi pek stratejik etki yaratmasa da GGY kapsamında YGG'lerinin taktik yenilgileri yerel halkın bu unsurları yetersiz ve güçsüz görmeleri ve onlara olan güvenlerinin zedelenmesine neden olmaktadır.³⁹⁸ Dolayısıyla farklı iki coğrafyada yapılan iki kapasite inşası eğitiminin içerikleri, kültürel bağlamlarının ve ihtiyaçlarının değişken olmasından dolayı farklılaşmaktadır. Bu farklı eğitim ihtiyaçları ise, eğitimcilerin bu bağlamlara göre hazırlanmalarını gerektirmektedir. Eğitim sürecinin hedefe uygun hazırlanması, kısa ya

---

³⁹⁶ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-3-2-5.

³⁹⁷ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-5.

³⁹⁸ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-6.

da uzun tutulmayarak her duruma uyacağı düşünölen genel geçer süreçler planlanmamalıdır.

GGY kapsamında gerçekleştirilen donatma faaliyetlerinde hareketin mahiyetine ve düşmanın imkân ve kabiliyetlerine uygun silah ve teçhizatların belirlenmesi, YGG'lere sağlanması ve bakım ve tedariğın devam ettirilerek bu silah ve teçhizatlardan düzenli ve devamlı bir şekilde faydalanılmasını sağlamak ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda düşman her ne silah ya da teçhizat kullanıyorsa YGG'lere muadil ya da daha iyi örneklerinin sağlanması gerekmektedir. Bu örneklerin seçiminde ise tedarik, bakım, kullanım kolaylığı, uzun süreli idame maliyeti göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. Bu silah ve teçhizatlar üçüncü taraf devletlerden satın alınabileceğı gibi, yerel tedarik edicilerden ve uluslararası pazardan da sağlanabilmektedir. Ancak bu silahların temin edilmesi kadar hesap verilebilir bir şekilde depolanması, dağıtılması ve kullanılması da yolsuzluğu engellemek adına önem arz etmektedir. GYY kapsamında gerçekleştirilen bir diğör faaliyet ise YGG'lerinin altyapılarının güçlendirilmesi amacıyla var olan altyapının güçlendirilmesi, yeniden yapılması ya da sıfırdan oluşturulmasıdır. İstenilen harekât ortamının sağlanabilmesi adına depo, eğitim merkezi, karargâh, koğuş, kışla, eğitim alanı, barınak ve diğör sivil ve askeri bina ve altyapı hizmetlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu altyapıların oluşturulmasının ardından önemli hale gelen bir diğör şey ise bu altyapı ve tesislerin olası düşman saldırısına karşı korunması ve emniyetinin alınmasıdır.³⁹⁹ Dolayısıyla GGY imkân ve kabiliyeti arttırılması planlanan güçlere sadece eğitim vermekle kalmazken, aynı zamanda gerekli silah ve teçhizatın sağlanmasından bunların depolanacağı, eğitimin yapılacağı, karargâhın oluşturulacağı, araçların bakımının gerçekleştirileceğı bir dizi altyapı çalışmasını da kapsamaktadır.

Son olarak GGY kapsamında gerçekleştirilen danışmanlık ve yardım faaliyetlerinde amaç YGG'lerinin kapasite ve kabiliyetlerinin arttırılmasıdır. Danışmanlık kapsamında YGG'ler ile bireysel ve profesyonel ilişkinin kurulması ve onların daha iyi etkilenebilmesi için eğitici ve eğitmen arasında güven ve inancın oluşturulması önem arz etmektedir. Yardım faaliyetlerinde ise YGG'lerin istenilen son duruma ve hedeflere ulaşabilmeleri adına gerekli desteğın sağlanması ön plana çıkmaktadır. Danışmanlık ve yardım faaliyetleri YGG artık bu faaliyetlere gerek duymayana dek gerçekleştirilmeye

---

³⁹⁹ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-7.

devam etmektedir.⁴⁰⁰ Danışmanlık yapacak lider ve komutanların ödemeleri iyi takip edecek, elektronik harp ekipmanı eğitimi, hayatta kalma kaçınma, direniş ve kaçış eğitimi, yabancı silahlar ve ekipman eğitimi, dil eğitimi, kültürel ve tarihsel farkındalık eğitimi, savunma stratejik brifingi eğitimi, biyometrik eğitim, müşterek ateş gözetimcisi sertifikası, terörle mücadele/emniyet seviye II kursu, usta nişancı yeterliliği, ileri durum farkındalığı, bilgi toplama eğitimi vb. birçok eğitim ön şartı koşulmaktadır.⁴⁰¹ Ancak talep edilen sertifika, kurs ve eğitimler görevin konumu, arazi, önemi ve ihtiyacına göre değişiklik gösterebilmektedir.

YGG'lere destek sağlayan ABD güçleri bu güçlere eklemleme, partnerlik yapma ve danışmanlık yapma olmak üzere üç farklı şekilde GGY gerçekleştirmektedir. Danışmanlık GGY'nin temel eğitim türünü oluştururken, YGG'lerin eğitilmesi, koçluk yapılması ve danışılması amacı ile YGG tarafından, YGG ile ve YGG arayıcılığı ile gerçekleştirilmektedir. Temelde YGG'lerin karar alma mekanizmalarını güçlendirmek amacı ile gerçekleştirilen danışmanlık faaliyeti, aynı zamanda YGG'lerin danışman arayıcılığı ile yakın hava, topçu, istihbarat ve sıhhi tahliye kapasitesine ulaşmalarını sağlamaktadır. Ancak danışmanlık partnerlik ile karıştırmamalı, danışmanlık komuta kademesine karar alma noktasında yardım sağlarken, partnerlik ABD unsurlarının YGG'lere sahada farklı seviyelerde eğitim faaliyetlerinde beraber hareket edilmesinden mürekkeptir.⁴⁰² Partnerlik yerel unsurların güçlü yanlarından faydalanabilmek adına, YGG'nin kapasite ve kabiliyetleri olgunlaşana ve istihbarat, harekât, planlama ve idame gibi alanlarda otonom hale gelene dek giderek azalarak sağlanan personel desteğidir. Çoğunlukla partnerlik ve danışmanlık faaliyetleri birbirini destekler bir şekilde eş zamanlı kullanılmaktadır. Bu da YGG-Danışman-Partner'den oluşan üç ayaklı bir koordinasyon gerektirmektedir. Kimi zaman da YGG'lere eklemelenen ABD unsurları YGG ile birlikte görev güçleri oluşturarak, karşılıklı bağımlılığı ve birlikte çalışabilirliği arttırmaktadır.⁴⁰³ Ancak karşılıklı bağımlılık kısa vadede kabul edilebilir olsa da ABD tarafından uzun vadede arzulanan bir hedef değildir.

---

⁴⁰⁰ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-8.

⁴⁰¹ Department of the Army, *Security Force Assistance Brigade*, ATP 3-96.1, 1-17; Stephen Biddle, "Building Security Forces & Stabilizing Nations: The Problem of Agency", *Daedalus* 146, no.4, (2017): 135.

⁴⁰² Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-9.

⁴⁰³ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, 2-10.

2.2.3 GGY'nin Yasal Dayanağı

ABD'nin gerçekleştirdiği tüm askeri yardım faaliyetleri, belirli bir anayasal izin ve ilgili kurumların buna yönelik bir ihtiyaç olduğunu belirtmesine müteakip gerçekleşmektedir. Nitekim GGY da temelde ABD Dışışleri Bakanlığı tarafından yapılmakta, gerekçelendirilmesi ise Anayasanın 22.maddesi üzerinden gerçekleşmektedir.

ABD Dışışleri Bakanının ABD Savunma Bakanlığından talep etmesi ve bu talebin onaylanması durumunda ABD güçleri GGY faaliyetlerinde bulunabilmektedir. Talep ve onay ise, ABD'nin 1961 yılında kabul edilen Dış Yardım Yasası ve Silah İhracat Kontrol Yasasını içeren ABD Anayasasının 22.maddesi üzerinden gerçekleşmektedir. Bu madde, ABD'nin diğer coğrafyalarda gerçekleştirmiş olduğu ikili yardım faaliyetlerini ve bu kapsamda kalkınma yardımı, güvenlik yardımı, GGY ve diğer ikili yardım programlarını kapsamaktadır. Ancak GGY sadece 22.madde üzerinden değil, ev sahibi aktörün bünyesindeki ABD Büyükelçilikleri veya konsoloslukları arayıcılığı ile aktifleştirilebilen 10.madde üzerinden de gerçekleştirilebilmektedir. 10.madde temelde askeri temaslara, değişim programlarına, tatbikatlara veya sınırlı insani ve sivil yardımlara izin vermektedir. Bu yolla yapılan yardımlarda ise ABD güçlerinin bir statü anlaşması yapılarak söz konusu ev sahibi ülke ya da bölgeye gönderilmesi öngörülmüş olup yardım sağlama, iyi ilişki, irtibat ve temas kurma, eğitime, donatma ve savunma malzemesi sağlama ile sınırlıyken ABD güçlerinin doğrudan operasyonlara katılmasını kapsamamaktadır.⁴⁰⁴

ABD anayasası savaş açma yetkisini yürütme organları arasında paylaşmış, anayasanın birinci maddesi savaş açma yetkisini kongreye verirken, ikinci maddesi ABD Başkanını olası bir savaş durumunda Silahlı Kuvvetlerin Başkomutanı olarak atamıştır. Bu ise ABD Silahlı Kuvvetlerinin bir politika aracı olarak kullanılmasını Başkan ve Kongrenin iş birliğine dayandırmaktadır.⁴⁰⁵ Öte yandan ABD anayasasının altıncı maddesi ABD tarafından imzalanan anlaşmaların bağlayıcılığına değinerek, özellikle Birleşmiş Milletler anlaşmasında ve Cenevre Konvansiyonunda oluşturulan çatışmalara yönelik

---

⁴⁰⁴ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, B-1.

⁴⁰⁵ U.S. Senate, *The Constitution of the United States: A Transcription*, Article I, <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a6>. [Erişim Tarihi: 21.11.2024],

yasal gerekliliklerin farklı görev ve faaliyetlerde ABD Silahlı Kuvvetlerini bağlamaktadır.⁴⁰⁶

1973 tarihinde onaylanan Savaş Yetkileri Kararına göre ise ABD kuvvetlerinin sınır ötesinde görevlendirilebilmesi için yasama ve yürütme organlarının ortak onayı ya da (1) askerlerin bir çatışma bölgesine intikal etmesi, (2) çatışmaya uygun donanımlı askerlerin bir yabancı ülkeye gönderilmesi veya (3) yabancı bir ülkede çatışmaya uygun donanımlı askerlerin sayısının önemli derecede artırılması durumlarında Kongreye danışılarak bir rapor sunulması gerekmektedir. Böyle bir durumun Başkan tarafından başlatılması ve raporun hazırlanması durumunda ise Başkanın 48 saat içerisinde niye asker sayısının artırılması gerektiği, neye dayanarak bu talebin yapıldığı ve ne kadar süre ve kapsamda bu görevlendirmenin gerçekleştirileceğini kapsaması gerekmektedir. Ancak bu karar Nixon'un vetosuna rağmen kabul edilerek uygulanması sebebi ile ondan sonra gelen başkanlar tarafından anayasaya uygun görülmemiş ve maddeleri tam olarak uygulanmamıştır.⁴⁰⁷ Bu hususta başkanların kendi manevra alanlarını kullandıkları görülmektedir.

Tüm bu kriterlerin yanı sıra GGY programı desteği alan grubun baz kapasitesi ve emme (absorbe) kapasitesi yüksek olduğunda, kendi gelirlerini verilen desteği en iyi şekilde kullanma ve devam ettirmeye yönlendirdiğinde, yüksek yönetim emareleri gösterdiğinde ve güçlü bir ekonomiye sahip olduğunda kapasite arttırımı da daha etkili hale gelmektedir. Tüm bunlardan bağımsız olarak ABD ise daha fazla para harcayarak, fonlanma ve uygulama prosedürleri arasında istikrarı sağlayarak, desteği alan grubun emme kapasitesine uygun hedeflerde anlaşılarak ve hareketin idamesini sağlayarak kapasite arttırımı programlarının etkinliğini arttırabilmektedir.⁴⁰⁸ Yapılan GGY hareketlerinde ise temel problemlerden bir tanesi de işbu partnerlik kurulan bireylerin ya da grupların emme kapasitesi eksikliği olmakta, zayıf irade, kapasite ya da becerinin etkili bir askeri kapasite kurmanın önündeki temel engellerden birisi olduğu gözükmemektedir.⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁶ U.S. Senate, *The Constitution of the United States: A Transcription*, Article VI, <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a6>. [Erişim Tarihi: 21.11.2024],

⁴⁰⁷ Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, (Washington, DC: Department of Army, 2009), B-2.

⁴⁰⁸ Christopher Paul, Colin P. Clarke, Beth Grill, Stephanie Young, Jennifer D. P. Moroney, Joe Hogler, and Christine Leah, *What Works Best When Building Partner Capacity and Under What Circumstances?*, (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013), 8.

⁴⁰⁹ Matisek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 180.

DKH kapsamında da Iraklı otoritelerin yapmış olduğu askeri yardım talebi ve BM 51.maddeden kaynaklanan meşru müdafaa argümanlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak talep üzerine askeri yardımın, yardımı talep eden ülke ile sınırlı kalması, ABD'nin Suriye'de yapmış olduğu askeri hareketleri tartışmaya açmıştır. Zira ortada uluslararası somut bir tehdidin bulunmasına rağmen, tehdidin acilliği, kimliği, yeri, zamanı ve kapsamı belirli değildir. Bu da orantısallık ve zaruriyet hesaplamalarını zorlaştırmaktadır.⁴¹⁰

2.3 Niye Partner Kapasitesi İnşası ve GGY?

Son dönemlerde özellikle ABD ve Avrupalı devletlerin GGY'ye yönelmesinin ardındaki temel neden politik irade eksikliğidir. Dünyanın istikrarsız, dengesiz, güvensiz ve gelişmemiş bölgelerindeki isyan bastırma ya da terörizmle mücadele hareketleri için yüksek sayıda askeri insan gücü sarf etmek istemeyen batılı devletler için GGY ve “Eğit, Danış, Yardım Et” türevi müdahaleler çekici hale gelmektedir. Ancak bu risksiz müdahale stratejilerinin gereğinden fazla kullanımı da Özel Kuvvetler birliklerinin kürenin birçok yerine dağılmasına neden olmaktadır.⁴¹¹ Dönemin ABD bakanı Robert Gates 2007 yılında bir zamanlar ÖKK'ya ait olan söz konusu eğit-donat görevinin artık Silahlı Kuvvetlerin temel görevlerinden birisi olduğunu belirtmiştir.⁴¹² Bunu yaparken de ABD Silahlı Kuvvetleri düşmanları etkisiz hale getirmek ve araziye kontrol etmek gibi iki temel görevin yanı sıra; güvenlik iş birliği, yerel otoritelere destek, giriş hareketi, Kara Kuvvetleri diğer hizmetlere destek, Müsterek Kuvvetin kullanımı gibi destekleyici roller de üstlenmektedir.⁴¹³ ABD ÖKK Komutanı Amiral Eric Olson da GGY ve Dolaylı tutumun önemini vurgulamış, Terörizmle Mücadelede GGY'nin kritik değerine değinmiştir.⁴¹⁴

ABD'de Gayrinizami Harbin nasıl gerçekleştirilmesi üzerine doktrinsel çalışmalar erken 20.yy'de başlamış, bu çalışmalar ise temelde ABD Deniz Piyade birliklerinin 1898-1934

---

⁴¹⁰ Ashley Deeks, “U.S. Airstrikes Against ISIS in Syria? Possible International Legal Theories,” Lawfare, September 16, 2014, <https://www.lawfaremedia.org/article/us-airstrikes-against-isis-syria-possible-international-legal-theories>. [Erişim Tarihi: 15.11.2024].

⁴¹¹ Matisek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 173.

⁴¹² Living, *a.g.e.*, 8; Walsh, *a.g.e.*, 2.

⁴¹³ Walsh, *a.g.e.*, 5.

⁴¹⁴ Living, *a.g.e.*, 32.

yılları arasında gerçekleştirdiği Muz Savaşlarından edinilen tecrübeler ve T.E.Lawrence’ın eserleri ve tecrübeleri üzerine oluşturulan “Small Wars Journal” ile matbu hale gelmiştir. Soğuk Savaş döneminde müttefik ve partner ülkelerdeki komünist ayaklanmaları YDS ile bastırmayı hedefleyen ABD, Soğuk Savaşın bitmesi ile beraber bu yardımları azaltmış veya kesmiş, bu yardımlara bağımlı bir şekilde ayakta duran devletler kırılgan hale gelmiştir. Kırılgan hale gelen, kendilerini idame ettirme problemi yaşayan ve topraklarının üzerine etkin kontrol sağlamakta güçlük çeken devletlerin içinde yönetilemeyen alanlar oluşmaya başlamıştır. Terör örgütleri bu yönetilemeyen alanları bir fırsat alanına çevirerek manipüle etmiştir. Batılı devletlerin bu dönemde odağı ise ortak düşman terörizme karşı temelde kırılgan ya da başarısız devletlerin desteklenmesi olmuştur. Temelde çatışma yükünü yerel unsurların sırtına yükleyen bu yaklaşım naip savaş (*surrogate warfare*), vekalet savaşı (*proxy warfare*) ve uzaktan savaş (*remote warfare*) olarak da tanımlanmıştır.⁴¹⁵ Bu durum, kavramsal açıdan “yeni” bir olgu olarak değerlendirilebilecek GGY’nin aslında geçmişteki tecrübelerden ve akademik birikimden beslenen güçlü bir arka plana sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında çıkarılarak uygulanan “Ödünç Verme ve Kirala Kanunu” ile başlayan müttefiklerin eğitimi ve donatımı müteakip süreçte Fransız etkisindeki Kuzey Afrika’nın eğitilmesi ve savaş sonrası dönemde Marşal yardımları ile de desteklenmeye devam etmiştir. O dönemlerde kavram olarak GGY bulunmasa da Güney Kore, Japonya ve Tayvan gibi ülkelerde GGY’nin somut örnekleri görülmüştür. 1950-60’larda bu girişimler daha çok Vietnam ve Latin Amerika’ya kaymış, bu görev temelde ÖKK birlikleri tarafından Güvenlik Yardımı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ancak Vietnam sonrasında ABD politika değişikliğine giderek Lübnan ve Panama’da örneği görülebilen dost ve müttefik ülkelere silah ve teçhizat sağladığı, ancak insan gücünün desteklenen güç tarafından sağlandığı bir politika benimsemiştir.⁴¹⁶ Özellikle Vietnam’dan sonra danışmanlık görevleri çoğunlukla ÖKK’nın görevi haline gelmiş, Yabancı Dahili Savunma temelde bir Özel Kuvvetler Harekâtı olarak değerlendirilmiştir.⁴¹⁷ Nitekim ÖKK’nın eğit donat faaliyetlerinde kullanılması, Soğuk Savaş sonrası dönemde de devam

---

⁴¹⁵ Matissek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 174-5.

⁴¹⁶ Living, *a.g.e.*, 8.

⁴¹⁷ Wuestner, *a.g.e.*, 6.

etmiştir. Ancak ÖKK birliklerinin yoğunlukla bu görevlerde kullanılması, insan gücü problemlerinin oluşmasına neden olmaya başlamıştır.

Özellikle 2001 Afganistan ve 2003 Irak örnekleri güvenliğin yerel unsurlar tarafından sağlanması adına istikrarlı ve etkili ev sahibi ülke güçlerinin oluşturulmasının önemini ortaya çıkarmış, ancak 2005 sonrasında bu güçlerin güvenliği sağlamak bir yana sahip oldukları toprakları ayaklanmacılara karşı korumakta dahi aciz oldukları ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda 2006 yılında Müşterek Uluslararası GGY Merkezi kurularak partner kapasitesi inşasının daha iyi sağlanması adına çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. ABD’de 2018 yılında sadece GGY sağlamak adına altı tugay kurulmuş, İngiltere ise 2020 yılında beyaz kitapta GGY yapmakla görevli dört taburdan oluşan bir görev gücünün oluşturulacağını sinyali vermiş; 2019 yılında NATO GGY Mükemmeliyet Merkezi kurulmuştur.⁴¹⁸ Bu girişimler yakın gelecekte GGY faaliyetlerine olacak ihtiyacın daha iyi karşılanmasına yönelik planlama çalışmalarının da yapıldığını göstermektedir.

Irak ve Afganistan örneklerinin ardından kırılğan ve başarısız devletleri istikrarlı hale getirmek adına seçilen “düşük ayak izi yaklaşımı” (*small footprint approach*), daha az asker göndererek ve daha az risk alarak askerî harekât gerçekleştirebilme imkânı sağlayarak Batılı devletler için giderek çekici hale gelmiştir.⁴¹⁹ Dünyanın son dönemlerde tedricen bir risk toplumuna evrilmesi ile Batılı devletlerin zamanla riskin ve sonucun yönetimine odaklanması neticesinde savaşlar ve müdahaleler de riski azaltacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.⁴²⁰ Bu yeni dönemde vekil/naip unsurların ya da insansız sistemlerin ön plana çıkmasının ardındaki temel sebep de budur.

Öte yandan, savaşın doğrudan değil dolaylı olarak vekil/naip unsurlar ve insansız sistemler üzerinden icra edilmesinin sosyolojik boyutları da mevcuttur. Edward Luttwak’ın 1995 yılında popüler hale getirdiği “kahramanlık-ötesi savaş” (*post-heroic warfare*) kavramı, savaş olgusunun sosyolojik olarak nasıl değiştiğine değinmektedir. Batılı devletlerde çocuk doğum oranının düşmesi ile beraber çocuklarını kaybetme korkusunu daha fazla hisseden ebeveynler, anlam veremedikleri savaşlar yüzünden çocuklarını kaybetmek istememiş, savaşta can verip kan akıtanlara yönelik yapılan

---

⁴¹⁸ Matissek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 176.

⁴¹⁹ Biddle, “Building Security Forces & Stabilizing Nations: The Problem of Agency”, 126.

⁴²⁰ Hans-Georg Ehrhart, “Postmodern Warfare and the Boundaries Between War and Peace”, *Defense & Security Analysis* 33, no.3, (2017): 263-266.

kahramanlık vurgusu da beraberinde azalmaya başlamıştır.⁴²¹ Luttwak'ı destekler bir şekilde Batı'nın savaşçı ethosu (ruhu) kaybettiğini belirten Christopher Coker, insanların artık risk toplumunda yaşadığını, Dolayısıyla toplumların ölüm ve yaralanma riskini azaltıcı veya ortadan kaldırıcı yöntemlere yöneldiğini belirtmektedir. Batılı toplumların artık muharebelerde kaybedilecek canlara anlam yükleyemediğini, hayatını kaybeden veya yaralanan askerlere kahramandan ziyade “yazık oldu” veya “boşuna öldü/yaralandı” fikirlerinin yerleşmesi ile beraber toplumların “kahramanca savaş” düsturundan “kahraman-ötesi savaş” düsturuna geçtiği görülmektedir. Askerler artık kahraman değil, birer kurban olarak değerlendirilmektedir. Özel Kuvvetler personelinin halen bu ruhu koruduğunu belirten Coker, insansız sistemlerin insanı savaşçı doğasından uzaklaştıracağını altını çizmektedir.⁴²² Kahramanı kendi hayatını bir başkası ya da bir amaç uğruna feda eden kimse olarak tanımlayan Sibylle, batılı toplumların değerlerden yoksun olmasa dahi savaşçı ruhu uyandıracak politik değerler üretemediğini belirtirken, bu ruhu üretememesinin sebebini liberal değerlerin küresel değerler olarak atfedilmesi olarak açıklamaktadır. Zira bu değerlerin hiçbirisi yereldeki insanı diğerlerinden ayıracak, dost ile düşman arasındaki çizgiyi çekecek, insanları mobilize edecek gücü veya özelliği bulunmamaktadır.⁴²³ Batı'nın azalan savaşçı ruhu ve zayıfatı kabullenmeyen yapısını fark eden Saddam Hüseyin ve Usame Bin Ladin açıklamalarında bu mesajı işlemiş, savaşın yıkıcılığını ve şiddetini gösteren görüntülerin Amerikan halkının desteğini önemli ölçüde etkileyeceğini düşünmüştür.⁴²⁴ İş bu noktada riski ve zayıfatı kontrol etmeyi kolaylaştırıcı önlem ve yöntemler ön plana çıkmaya başlamaktadır.

Kahraman ötesi savaş anlayışının öne çıkan taktikleri ise zayıfatın az verileceği hava saldırıları, insansız sistemlerin kullanılması, nanoteknoloji, biyoteknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴²⁵ Düşman yakına gelmeden, uzaktan olabildiğince hasar vermeye odaklı bu uzun menzilli ve hassas güdümlü silahlar, risk olmaksızın hedeflere

---

⁴²¹Luttwak, *a.g.e.*, 109–22.

⁴²² Christopher Coker, “Waging War Without Warriors?: The Changing Culture of Military Conflict” (Boulder, Colo: Lynne Rienner Publishers, 2022): 102.

⁴²³ Sibylle Scheipers. “Introduction: Toward Post-Heroic Warfare”, *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*. Scheipers Sibylle (Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014), 4.

⁴²⁴ Susan L. Carruthers, “Casualty Aversion: Media, Society, and Public Opinion” iç. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*”Scheipers Sibylle, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014, 162-167.

⁴²⁵ Scheipers, *a.g.e.*, 11.

ulaşılabileceği inancını kuvvetlendirmiştir.⁴²⁶ Özellikle güdüm, uzaktan kontrol, hedef belirleme, komuta kontrol teknolojilerinde gerçekleşen gelişmelerle birlikte savaşın artık teknoloji tarafından icra edilerek insanlardan teknolojiye bir dış kaynak aktarımı yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu partnerliklerde Batılı devletler yerel partnerlere silah, kaynak, para, eğitim, diplomatik destek sunarken; karşılığında ise nüfuz ve kendileri asker risk etmeksizin oluşturulan bir kara unsuru beklemektedir.⁴²⁷ Bu düşünce düşük profil yaklaşım, uzlaş, insansız sistemlerin kullanımı ve hassas hedefleme ile de desteklenmektedir.⁴²⁸ Öte yandan halkın devletin bekasının doğrudan tehdit altında olmadığı, hükümetin müdahale etmeyi düşündüğü savaşları desteklememesi, bunun ise demokratik yollarla iktidara gelen hükümetleri bu kararı almakta güçlük çekmelerine neden olmaktadır. Bu durum liberal demokratik devletler kadar otoriter rejimler için de geçerlidir.⁴²⁹ Dolayısıyla bu sürecin ideolojik ya da devlet yapısından kaynaklı değil, küresel sistemin bir eğilimi olarak okumak mümkündür.

Ancak toplumlar sadece yüksek zayıat verilen çatışmalar değil, düşük çatışma oranına sahip olsa dahi uzayan çatışmalara yönelik desteği de çok düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu savaş yorgunluğu, uzun sürebilecek her türlü askeri müdahaleyi sekteye uğratmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin kahramanlık ötesi dönemde yaşadığı ve bu hassasiyetin hükümetin askeri müdahale araçları ile stratejilerine etki ettiği görülmektedir. Bu toplumlarda “zayıat korkusu” tutumu ve “zayıattan kaçınma” davranışları sık görünürken, “zayıat toleransı” düşük seyretmektedir.⁴³⁰ Obama hükümetinin Irak ve Afganistan başta olmak üzere terörizmle mücadele kapsamında giderek daha fazla S/İHA'ları kullanması da genç askerleri vatana en kısa sürede geri

---

⁴²⁶ Antulio J. Echevarria II, “Redefining Stand-off Warfare: Modern Efforts and Implication” iç. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*”. Scheipers Sibylle (Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014), 203-205.

⁴²⁷ Maria-Louise Clausen & Peter Albrecht, “Expanding Distance in Military Interventions”, iç. “Exploring Distance in Security Force Assistance: The Case of Iraq”, Danish Institute for International Studies, (2022): 9.

⁴²⁸ Thomas Labouche, “Has U.S. Leadership Been Revitalized Through Barack Obama’s Innovative Use of Force”, *Connections: The Quarterly Journal*, Spring (2012): 37; Emily Knowles, “No Such Thing As Perfect Partner: The Challenges of ‘By, With, and Through’”, *PRISM* 8, no. 4 (2020): 70.

⁴²⁹ Ehrhart, *a.g.e.*, 270.

⁴³⁰ Peter D. Feaver & Charles Miller. “Casualty Aversion and Post-Heroic Warfare”, iç. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*” Scheipers Sibylle (Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014), 145-146.

getirmeye yönelik halk baskısından kaynaklanmaktadır.⁴³¹ Nitekim ABD 1990 sonrası dönemde teröre karşı savaş kapsamında teknolojik üstünlük ve yerel unsurların kullanıldığı stratejiyi benimseyerek zayıatı azaltmaya yönelmiştir.⁴³² Bu durum özellikle demokratik devletlerde hükümetlerin bu hassasiyete uygun strateji belirlemelerine neden olmaktadır. Zira halkın bu hassasiyetinin göz ardı edilmesi bir sonraki seçim sonuçlarda kendini göstermektedir.

Münkler Batılı demokrasilerin sahip olduğu ilkeler ve mekanizmaların nedeni ile askeri müdahalede bulunmakta zorlandığını savunmaktadır. Bu yönetimler kara kuvvetlerini kullanmaktan imtina ederken, askeri müdahaleleri hava kuvvetlerinin kullanımı ve denizden atılan seyir füzeleri ile sınırlamaktadır. Demokrasilerin simetrik ve konvansiyonel bir harbi devam ettirebilecek bir durumda olmadığını belirten Münkler, hükümetlerin kendini devam ettirmek isteği ile halkın istemeyeceği müdahalelerden ve kayıplardan uzak durduğunu vurgulamaktadır.⁴³³ Hesap verilebilirlik kapsamında devletlerin toplumlarına karşı sorumlulukları ve onların desteğine bağlı olmaları, varoluşsal tehdit oluşturmayan durumlarda savaş açma kapasitelerini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Nitekim Afganistan ve Irak müdahalelerinin üzerinden on yıl geçmesinin ardından yapılan anket çalışmalarında ankete katılanların %60'ı ABD'nin kürenin farklı bölgelerindeki askeri müdahalelerini daha fazla devam ettiremeyeceğini düşündüğünü belirtmiştir. Dahası ankete katılanlar ABD dünyanın polisiymiş gibi davranan liderleri beğenmediğini ve bu rahatsızlığı 2006 ve 2012 seçimlerinde hükümeti cezalandırarak gösterdiğini vurgulamaktadır.⁴³⁴ ABD'de Demokratlar Cumhuriyetçilere göre zayıat verilmesine daha hassasken, halk kabul edilen öznel sınırın altında kaldığı taktirde müdahaleleri destekleyebilmektedir.⁴³⁵ Körfez harekatında verilen toplam zayıatın Normandiya çıkarmasının daha ilk dakikalarında verilen zayıat sayısından az olması, Taliban'ın 100'den az zayıat ile devrilmesi ve Sırp'ların Kosova'dan en ufak zayıat verilmeden çıkarılmış olması teknolojik imkanların nitel üstünlüğünü ön plana çıkararak,

---

⁴³¹ Roberta Haar, "The Pragmatic President: Obama's Second Term Foreign Policy", *Atlantisch Perspectief* 36, no.8, (2012): 11.

⁴³² Emrah Özdemir. "11 Eylül Terör Saldırıları Sonrası ABD Gayrinizami Harp Anlayışının Değişimi". *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 17, sy. 39 (Eylül 2021): 568.

⁴³³ Münkler, *a.g.e.*, 200-201.

⁴³⁴ Feaver & Miller. *a.g.e.*, 147-148.

⁴³⁵ Feaver & Miller. *a.g.e.*, 149.

teknolojik gelişme ile kahramanlık arasında asimetrik bir ilişki kurmuştur.⁴³⁶ Artık hakim olan düşünce askeri ve politik hedeflere ulaşmak adına binlerce zayıat verilmesi gerekmediğidir. Devletler tarafından zayıat riskini azaltmak adına kullanılan bir diğer yöntem ise savaşçı ihtiyacını dış kaynaktan sağlamak olurken, vekil güçler olası zayıattan kaynaklanacak toplum baskının önünü almak adına kullanılmaktadır.

Ancak bu girişimler de kronik çıkar uyuşması problemleri yaşadığından düşük ayak izi zamanla düşük kazanç getirmeye başlamıştır. Askeri alanda devrimin gerçekleşmesi ile beraber artık daha hızlı ve başarılı savaşların yapıyor oluşu ve hassas güdümlü silahların çıkması da sahada asker bulundurmada hedefe ulaşılabilceği inancını oluşturmuştur.⁴³⁷ Bosna iç savaşı sürecinde ABD önceliğindeki koalisyonun gerçekleştirdiği Kararlı Güç Harekâtı ile Sırp unsurları sahada asker bulundurmaksızın baskı altına alarak masaya oturtması da bu düşünceleri pekiştirmiştir.⁴³⁸ Nitekim müteakip süreçte ABD'nin Taliban'a karşı gerçekleştirdiği harekatta yerel unsurlar ÖKK birlikleri ile desteklenmiştir. Afgan modeli olarak anılan bu yöntem, yerel unsurların yüksek ateş gücü, ÖKK birlik desteği ve silah/teçhizat sağlanması ile risk ve zayıatı azaltmayı hedeflemiştir. Bu düşük risk ve maliyet ise kahramanlık ötesi savaş ilkeleri de uyumluluk göstermektedir.

2.3.1 Küreselleşme, Tek Kutupluluk ve Liberalizm

Batı'nın özellikle son yüz yıllarda geliştirerek sahip olduğu bireysel özgürlük, yurttaş/ulus orduları, grup disiplini ve bireysel inisiyatif nitelikli, yetenekli ve yenilikçi orduların ortaya çıkmasını sağlamış, bu ise düşmanın topyekun yıkımını ve etkisiz hale getirilmesini önceleyen savaş silahlarını ve stratejilerinin ortaya çıkarmıştı.⁴³⁹ Özellikle 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya Savaşında kendini gösteren bu silah ve stratejiler, Soğuk Savaş sonrasında tehdit ortamının bulanıklaşması ve muğlaklaşması sonucunda etkisini kaybetmiş, toplumsal ve bireysel anlamda savaş mefhumundan kopuş ile birlikte eski dönemin silah ve stratejileri ile toplumsal ve bireysel inisiyatifleri yeni tehditlere karşı işlevsiz ya da üretken olmayan bir hal almıştır. Irak ve Afganistan müdahalelerinin

---

⁴³⁶ Feaver & Miller. *a.g.e.*, 151.

⁴³⁷ Matisek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 177.

⁴³⁸ Michael O Beale, "Bombs Over Bosnia: The Role of Airpower in Bosnia-Herzegovina", (Yüksek Lisans Tezi, The Faculty of Advanced Airpower Studies), 37.

⁴³⁹ Matisek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 178.

ardından bazı devletler askeri müdahalelerin yasal ön şartlarını arttırmış, hazineye ve orduya binebilecek bu yük riskini ve olası seçimlerde toplumsal cezalandırmayı önlemek adına müdahaleleri daha kontrol edilebilir hale getirmek istemiştir.⁴⁴⁰ Bu süreçte ABD hükümetinin gayrinizami tehditlerle mücadelede düşük maliyet ve risk arayışı konvansiyonel unsurlardan ziyade GGY uygulamaya yönlendirmektedir.

Uluslararası düzen belirli kural, norm ve kurumlardan oluşan ve uluslararası sistemin önemli aktörler arasındaki iletişim ve ilişkinin bir sonucu olan, 2. Dünya Savaşı sonrası liberal ve sosyalist ve Soğuk Savaş sonrası dönemde ise sadece liberal düzen ile domine edilmiş bir düzene karşılık gelmektedir. On yıllardır liberalizmin öncüsü olarak hareket eden ve soğuk Savaş sonrası dönemde tek kutuplu dünyanın şekillenmesini sağlayan ABD ticaret, yatırım ve finansla beraber demokratik değerler ve insan haklarının yayılmasını öncülüğü olarak kabul etmiş⁴⁴¹, bu doğrultuda dış politikasını şekillendirerek müdahalelerini bu çerçevede gerçekleştirdiğini ileri sürmüştür. Amerikan sisteminin büyüyerek gelişmesini önceleyen bu stratejik yaklaşım, bir Sovyet tehdidinin olmaması durumunda dahi devam edeceği vurgulanmış, nitekim Soğuk Savaşın bitmesine müteakip ABD kendi kabuğuna çekilmemiş, güç projeksiyonuna devam etmiştir.⁴⁴² Özellikle bu dönemde yukarıda da belirtildiği üzere askeri yardım hareketleri, başka bir devletin ulusal güvenlik problemlerine ABD askerlerini cephe hattına yollamadan müdahale etmenin temel yolu olarak kullanılmıştır.⁴⁴³ Dolayısıyla, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde benimsediği askeri yardım operasyonları, görünürde liberal değerlerin ve insan haklarının yayılmasını hedefleyen normatif bir çerçeveye oturtulsa da, esasen Amerikan çıkarlarının korunmasına ve güç projeksiyonunun sürdürülmesine hizmet eden araçsal bir işlev görmüştür.

11 Eylül saldırısının ardından tek kutuplu dünyanın da kendine has tehdit algılamaları olduğunu, küresel liberal nizamın korunması ve sağlanması adına bu tehditlerin ortadan kaldırılması gerektiğine inanan Bush yönetimi, 2001 yılında Afganistan 2003 yılında ise Irak'a müdahale etmiş, ancak bu müdahaleler istenileni vermemiştir. Oluşan otorite

---

⁴⁴⁰ Emily Knowles, *a.g.e.*, 70.

⁴⁴¹ Hal Brands, "American Grand Strategy and The Liberal Order: Continuity, Change, and Options for the Future", RAND Corporation, (2016): 2.

⁴⁴² Office of the Historian. NSC-68, 1950. U.S. Department of State. [<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/NSC68> Erişim Tarihi: 10.11.2024].

⁴⁴³ David J. Galbreath, "Moving the Techno-Science Gap in Security Force Assistance", *Defense Studies* 19, no. 1, (2019): 49.

boşluğunda İran, PKK ve El Kaide gibi unsurlar güçlenmiş, demokratik değerler buralara yayılmamış, ulus inşası gelinen noktada başarısız olmuştur.⁴⁴⁴ Zorla uygulanan demokratikleşme süreci yarı demokratik hükümetler oluşturarak politik istikrarsızlık ve iç çatışma ortamı doğurmuştur.⁴⁴⁵ Amerikan Liberal Müdahaleciler ABD'nin sahip olduğu gücü insan hakları ihlallerini engellemek amacı ile kullanması gerektiğini savunmuş, 1990'ların sonlarına doğru güçlenen bu yaklaşım ABD'nin Ruanda katliamında müdahale etmemesinin ardından ağırlığını arttırarak Kosova'ya müdahale edilmesini sağlamıştır.⁴⁴⁶

Öte yandan 11 Eylül saldırısı Amerikalılara tehdidin sadece devletlerden değil aynı zamanda devlet dışı silahlı aktörlerden de gelebileceğini göstermiş, Irak ve Afganistan tecrübelerinin ardından konvansiyonel kuvvetler giderek ÖKK benzeri imkân ve kabiliyetler edinmeye başlarken, bu tehditlerle mücadelede daha az kuvvet daha fazla akıl kullanılması gerektiği ağır basmaya başlamıştır.⁴⁴⁷ 2014 Dört Yıllık Savunma Değerlendirmesinde ise küreselleşme ile beraber teknoloji, seyahat, ticaret, sosyal medya gibi uluslararası normları ve bağları güçlendiren vasıtaların yaygınlaşması, ABD'nin beraber çalışabileceği yeni ve üretken aktörlerin ve partnerlerin ortaya çıkmasına katkı sağladığına değinilmiştir.⁴⁴⁸ Orta Doğu'da terörist, paramiliter ve konvansiyonel tehditlere karşı bölgesel partnerlerle çalışılacağını belirten değerlendirme, bu tehditlerle mücadelede özellikle bölgede bulunan partnerlerin kapasite ve kabiliyetlerinin eğit, donat, danış kapsamında arttırılarak güvenliğin sağlanmaya çalışacağını vurgulamaktadır.⁴⁴⁹ Bu çerçevede 2014 Savunma Değerlendirmesi, ABD'nin küresel güvenlik ortamında maliyet-etkin bir strateji olarak yük paylaşımını önceleyen ve bölgesel aktörleri partner hâline getiren bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir.

Özellikle son dönemde uluslararasılaşmış iç savaşların önemli bir kısmının 21.yy.ın uluslararası sisteminin bir ürünü olduğu, zira küresel karşılıklı bağlılığın kürenin farklı bölgelerindeki kırılgan devletler, çatışmalardan negatif anlamda etkileneceğinden ötürü

---

⁴⁴⁴ Brands, *a.g.e.*, 9-10.

⁴⁴⁵ Derek S. Reveron, "Weak States and Security Assistance", PRISM 1, no. 3, (2010): 28.

⁴⁴⁶ Owen Alterman, "The Return of Liberal Interventionism", Institute for National Security Studies, (2013): 1.

⁴⁴⁷ Grespin, *a.g.e.*, 38.

⁴⁴⁸ Hagel, "Quadrennial Defense Review", 6.

⁴⁴⁹ Hagel, "Quadrennial Defense Review", 35-37.

müdahale edilmesi gerektiğine yönelik inanç güçlenmiştir. Bu hususta GGY Batılı devletlerin yeni dönemde müdahale ederken düşük risk ve maliyet ile hedeflere ulaşmanın bir yolu olarak görülmektedir.⁴⁵⁰ 2018 yılında yayınlanan Britanya Ordu Talimnamesinde de kapasite inşası hareketinin kuvvet çoğunluğu oluşturmak, düşük ayak izi bulundurmak, Britanya askerlerinin muharip roller üstlenmediği yerlerde faaliyet göstermek, yerel unsurlara görevi yaptırmak adına kullanılabildiği belirtilmiştir.⁴⁵¹ Dolayısıyla GGY, hem uluslararası sistemin kırılmalık üreten yapısına verilen pratik bir yanıt, hem de Batılı orduların müdahalelerini düşük maliyet, düşük görünürlük ve yerel ortak merkezli bir modelle kurumsallaştırma aracı olarak değerlendirilmelidir.

2001 yılından 2007 yılına kadar Savunma Bakanlığının eğit-donat faaliyetlerini fonlayabilmesi adına girişimler olsa da çoğu karşılıksız kalmış, Soğuk Savaş döneminden kalma askeri yardım programları yeni dönemde etkisini yitirmeye başlamıştır. Özellikle bu dönemde hareket esnekliği sağlamada yaşanan maddi sıkıntılar, Yabancı Askeri Satışlar programının 1991'den bu yana değişmemiş olması, bütçe planlamalarının değişen hareket ortamının ihtiyaçlarını öngörmede ya da karşılamada yaşadığı problemler, Soğuk Savaş hasımlarına karşı uzun döneme odaklanan Güvenlik Yardımı yaklaşımının yetersizliği, savaşla barış arasında bulunan muharebe sahalarında 10.madde mi yoksa 22.maddenin mi uygulamaya konulacağına yönelik kafa karışıklığı, bölgesel komutanlıkların kapasite inşası programlarını fonlamada yaşadığı problemler ve var olan yasal çerçeve ile GGY gerçekleştirmeyi zorlaştırdığı bu sebeple yeni yasal çerçeve çalışmalarının yapılması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır.⁴⁵² Bu fonlama problemlerinin giderilmesi adına komutanın inisiyatifinde olan ve sorumluluk sahasındaki problemleri çözmeye yönelik ayrılan bütçe hazırlanmıştır. Komutanın Acil Müdahale Programı (*The Commanders' Emergency Response Program - CERP*) olarak bilinen bu program kongre tarafından Irak ve Afganistan'da bulunan komutanların acil insani durumlara müdahale edebilmeleri ve böylelikle kalpleri ve zihinleri kazanmaları için ayrılmıştır. Ancak bu programda ön şart olarak sunulan “küçük çaplı” ve “acil” kavramlarının tam olarak tanımlanmamış olması muğlaklık yaratarak dikkat çekmiştir. Aynı zamanda bölgesel komutanlıklar tarafından kullanılan Bölüm 1206, yani Küresel Eğit ve Donat programı da partner kapasitesi inşa için kullanılan önemli kaynaklardan

---

⁴⁵⁰ Matisek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 178.

⁴⁵¹ Knowles, *a.g.e.*, 73.

⁴⁵² Living, *a.g.e.*, 52-53.

birisini oluşturmaktadır. Bu program özellikle Terörle Mücadele kapsamında yetiştirilen YGG'lerin kapasite ve kabiliyetlerinin artırılması için kullanılmaktadır.⁴⁵³ Öyle ki 2011 yılında Obama yönetimi YGG'ler ile gerçekleştirilen “*by, with, and through*” yaklaşımının devam etmesini ve terörizmle mücadele stratejisinin temelini oluşturarak bu programa 500 milyon dolar bütçe ayrılmasına karar vermiştir.⁴⁵⁴ Şüphesiz ki gelecek süreçte de ABD'nin çıkarları doğrultusunda kürenin farklı bölgelerindeki çatışmalara dahil olması, ancak bütçe ve insan kaynağı sıkıntılarından kaynaklı daha fazla “diğerlerine yardım” faaliyetleri gerçekleştirmesi gerekecek.⁴⁵⁵ Bu kapsamda GGY kaynakların doğru kullanımı ve hedefe en iyi şekilde ulaşılması için uygun bir araçtır. Buradaki bir diğer hassasiyet ve zorluk ise çoğu durumda Amerikan politik ve askeri lider kadrosunun bu programları fonlamak amacı ile kongre ve halktan yeterli desteği toplamakta güçlük çekmesidir.⁴⁵⁶ Dolayısıyla GGY, yalnızca dış müdahalelerin daha etkin ve sürdürülebilir kılınması değil, aynı zamanda ABD iç siyasetinde maliyet ve risk algısının yönetilmesi açısından da kritik bir araçtır.

Votel ve Kravouri de bu yaklaşımın askeri faaliyetlerin ve hareketlerin çok daha az muharip ABD askeri göndermek için kullanıldığını belirtmektedir.⁴⁵⁷ ABD, Kanada ve benzer düşünceye sahip müttefik ülkelerin askeri kuvvet kullanmanın yüksek risk getirmesi sebebi ile bunları kullanırken küresel normlar, prensipler, vergi verenlere hesap verilebilirlik ve stratejik hedeflere ulaşmayı dikkate alması gerekmektedir.⁴⁵⁸ Dolayısıyla bu yüksek teknoloji ürünlerin ve sahadaki partnerlerin kullanılarak güvenlik hedeflerine ulaşılması kapsamlı bir Batı stratejisi haline gelmektedir.⁴⁵⁹ Özellikle son dönemde savaş açma eşiğinin altında hareket etmek adına, kinetik faaliyetlerin devletler tarafından

---

⁴⁵³ Living, *a.g.e.*, 26-28.

⁴⁵⁴ The White House, "Fiscal Year 2012 Budget of the U.S. Government," press release, February 2011, 61, [Erişim Tarihi: 05.11.2024] <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/budget/fy2012/assets/budget.pdf>; Ilan Goldenberg, Alice Hunt Friend, Stephen Tankel ve Nicholas A. Heras. “Overview of U.S. Counterterrorism Security Assistance.” İç. “*Remodeling Partner Capacity: Maximizing The Effectiveness Of U.S. Counterterrorism Security Assistance*”. Center for a New American Security (CNAS), (2016): 6.

⁴⁵⁵ Walsh, *a.g.e.*, 54.

⁴⁵⁶ Matisek, *a.g.e.*, 270.

⁴⁵⁷ Joseph Votel and Eero Keravuori, “The By-With-Through Operational Approach,” *Joint Forces Quarterly* 89, 2nd Quarter, (2018): 40.

⁴⁵⁸ Melissa Dalton & Hijab Shah, “Partners, Not Proxies: Capacity Building in Hybrid Warfare”, Center for Strategic and International Studies (CSIS), (2020): 1.

⁴⁵⁹ Clausen & Albrecht, *a.g.e.*, 7-8.

kontrol edilen devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilmesi de ön plana çıkmaktadır.⁴⁶⁰ T.E.Lawrence’ın Yirmi Yedi Makale adlı kitabında da bahsettiği üzere, “Kendi elinle bir şeyler yapmak için çok çabalama. Onların kendi eli ile yaptığı vasat iş, senin mükemmel yapmandan yeğdir. Bu onların savaşı, sen yardım etmek için oradasın, onlar adına kazanmak için değil.”⁴⁶¹ mantığı günümüzdeki GGY motivasyonunu da özetler niteliktedir. Bu devletler için desteklenecek unsurun meşruiyeti, çıkar hedeflerinin uyuşması, her iki tarafın da birbirini isteyerek ve gönüllü olarak seçmesi, fazla güçlenerek süreci kendi lehine sabote edecek grupları sürecin dışına çıkarması, destek almak adına asgari çaba sergilenmesini önlemesi, hedef ve araçların doğru belirlenmesi önem arz etmektedir.⁴⁶² Dolayısıyla, GGY’nin başarısı, yalnızca partnerin seçimi ve meşruiyetiyle değil; aynı zamanda hedeflerin doğru tanımlanması, araçların dikkatle kurgulanması ve süreç boyunca stratejik denetimin sağlanmasıyla mümkündür.

GGY yerel ve bölgesel çatışmaların önlenmesi, teröristlerin güvenli alanlar oluşturmalarının engellenmesi, devletlerin yıkılmasının önlenmesi, partnerlerin kendi halklarını korumak adına sahip oldukları yeteneklerin güçlendirilmesi, stratejik erişimin muhafaza edilmesi, ileri hatta bulunmayı sağlaması açısından değerlidir.⁴⁶³ GGY çatışma sonrası toplum, grup ve devletlerde kurum inşasının gerçekleşmesi, yüksek teknolojili ürün, silah, teçhizat ve sistemler ile desteklenen partner ve müttefiklerin kapasitesinin inşa edilmesi ve yükselen güç ve unsurların birer fırsat olarak görülerek iş birliği ve bununla gelecek olası problemlerin değerlendirilmesi için de uygun bir araçtır.⁴⁶⁴ YDS ve GGY özellikle çatışma ve muharebelerden yorulmuş uluslar için ilgi çekici inisiyatiflerdir.⁴⁶⁵ Öte yandan düşük riskli ve maliyetli yapısı GGY’yi ekonomik bir müdahale aracı yaparken, az sayıda danışman ile yapısı çatışmaya müdahil olmasın güvenliği arttırma imkânı sağlarken ve sorumluluğun koalisyon arasında dağıtılarak tek

---

⁴⁶⁰ Dalton & Shah, *a.g.e.*, 3.

⁴⁶¹ T.E. Lawrence, “*The Seven Pillars of Wisdom: The Complete 1922 Text*”, <https://www.bu.edu/mzank/Jerusalem/tx/lawrence.htm> [Erişim Tarihi: 17.10.2024].

⁴⁶² Dalton & Shah, *a.g.e.*, 6-8.

⁴⁶³ Baginski, *vd. a.g.e.*, 3.

⁴⁶⁴ Stephen J. Hedley, William James Perry ve Richard Lee Armitage, “*The QDR in Perspective: Meeting America’s National Security Needs in the 21st Century: The Final Report of the Quadrennial Defense Review Independent Panel*”, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace, 2010), 45-46.

⁴⁶⁵ Townsend, *a.g.e.*, 41.

bir devletin yükü çekmesini engellemektedir.⁴⁶⁶ Bu koalisyonlar aynı zamanda gönüllülüğe bağlı olması sebebi ile görevin mahiyeti gönüllü olan tarafların bir araya gelmesiyle koalisyon oluşturmaktadır.⁴⁶⁷ Dolayısıyla bu koalisyon ilişkileri ve yapıları dinamik, muğlak, değişken ya da karmaşık olabilmektedir.

Ancak GGY de mükemmellikten uzak bir programdır, zira kendi içerisinde bir asil-vekil ikilemi oluşturarak vekalet savaşında oluşan güç asimetrisinin getirdiği dezavantajlara sahiptir. Bir önceki bölümde bahsedilen bu yapısal problemler etkinliği önemli ölçüde azaltmaktadır. Çıkar uyumsuzluğu, bilgi asimetrisi, görevden kaçma, gözlem yapmanın zorluğu, zorlamanın sınırlılıkları gibi problemler burada da görülmektedir. Ancak bu problemler maliyeti azaltmanın da birer sonucudur. Maliyet azaldıkça partner de o kadar mükemmellikten uzaklaşmaktadır.⁴⁶⁸ GGY'nin sağlamış olduğu maddi destek her ne kadar gruplar tarafından iyi karşılanırsa da bu destek çoğu zaman değeri bilinmemekte, savurgan bir şekilde harcanmakta; GGY ile büyüyen güçler grup içi güç çatışmasına düşme tehlikesi yaşamakta ve çıkar uyumsuzluklarından kaynaklı düşük kazanç sağlayabilmektedir.⁴⁶⁹ Yerel unsurları fazla desteklemenin bir diğer dezavantajı ise, çok güçlenen unsurların yozlaşması, gücü kötüye kullanması, hedeften sapması veya bölgesel güvenliği tehlikeye atmasına neden olabilmektedir.⁴⁷⁰ Örneğin fazla sağlanan materyal yardımı, bu yardımların kara borsaya düşmesine ya da maddi yardımların farklı amaçlarla kullanılmasına neden olabilmektedir. Ya da kimi zaman desteklenen unsur, destekleyen devletin riskli istek ve hedeflerini, destekleyen devletin onu ne zaman yarı yolda bırakacağını kestirememesi ve kendi toplumundan ya da kendi unsurlarından tepki alabileceği sebebi ile benimsememektedir. Kimi zaman da desteklenen unsurun kendine bulabileceği sponsor devlet sayısının fazla olması, destekleyen devlete şantaj uygulamasına neden olabilmektedir.⁴⁷¹ Bu dinamikler de GGY'nin vekalet dinamiklerine ne kadar benzediğini de göstermektedir. Öte yandan karmaşık bir iç savaşın içindeki bir grubun uluslararası bir güç tarafından desteklenmesi istenmeyen bir “kral yapıcı” olarak işlev görüp toplumun, devletin ya da bölgenin istikrarını bozabilmektedir. Dolayısıyla

---

⁴⁶⁶ Matissek & Wiltenburg, *a.g.e.*, 179.

⁴⁶⁷ Emily Knowles, *a.g.e.*, 71.

⁴⁶⁸ Biddle, vd., *a.g.e.*, 6-9.

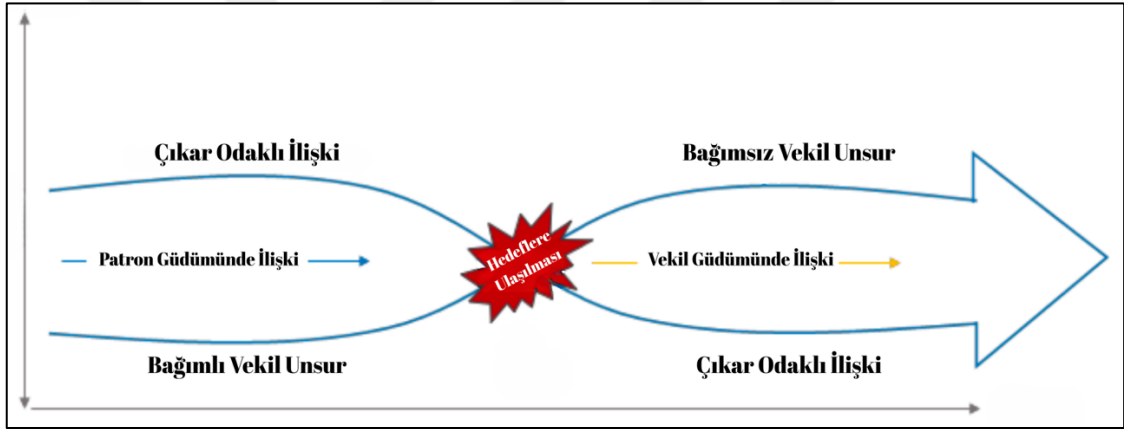
⁴⁶⁹ Biddle, “Building Security Forces & Stabilizing Nations: The Problem of Agency”, 129.

⁴⁷⁰ Emily Knowles, *a.g.e.*, 73.

⁴⁷¹ Biddle, vd. *a.g.e.*, 13-15.

verilen desteğin iyi değerlendirip değerlendirilmediğinin gözetlenmesi için destekleyen devletler temelde basın, desteklenen unsurun hasımları ve denetleyicilerden faydalanmaktadır.

Ancak ayak izi küçüldükçe, gözetlemek de zorlaşmaktadır. Öte yandan cezalandırma olmaksızın gözetleme de anlamsız olsa da GGY programlarında desteklenen unsuru cezalandırmak güçtür. Özellikle ABD'nin onları ne kadar koruyacağından şüphe ettiği durumlarda desteklenen unsurların görevden kaçma, bilgi asimetrisini kendi lehlerine kullanma, risk gerektiren işlerden uzak durma ve farklı destekçilere yönelme davranışları daha sık görülmektedir. ABD'nin cezalandırma tehditlerinden ve isteklerinden rahatsız olan Irak yönetiminin yüzlerini İran'a dönerek etkisini azaltmaya çalışmaları güzel bir örnektir.⁴⁷² Dolayısıyla vekalet savaşı kapsamında yaşanan asil-vekil problemleri GGY kapsamında da geçerlidir.

Şekil 2.3 Vekalet savaşı sürecinin aktörlere olan bağlılığı

Amos C. Fox, "Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare", Journal of Strategic Security 12, no. 1, (2019): 54.

Şekil 2.3'te de gösterildiği üzere, asil-vekil ilişkisi çoğunlukla çıkar odaklı ve destekleyici ülke tarafından yönlendirilen, vekilin ise bağımlı aktör olduğu bir durumdan ortaya çıkmaktadır. Ancak zaman içerisinde hedeflere ulaşılması ya da ulaşmaya yakın olunması ile beraber vekil unsurun asil-vekil ilişkisinin avantajlarını kendi çıkarına kullanmak amacı ile görevden caymaya başladığı ve daha fazla ikna edilme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Aldığı materyal destek ile daha az bağımlı olan bu süreçte, süreç destekleyen aktörün güdümünden yavaşça çıkarak vekil unsurun güdüme girmeye başlamaktadır.

⁴⁷² Biddle, "Building Security Forces & Stabilizing Nations: The Problem of Agency", 130-131.

Öte yandan desteklenen bu unsurların sadece askeri kapasitesi desteklenirken diğer kapasitelerinin göz ardı edilmesi onları kırılgan hale getirerek işlevsiz bırakarak problemin sürüncemede kalmasını ya da yeniden nüksetmesini sağlayabilmektedir.⁴⁷³ Amos Fox, yeni dönemde gerçekleştirilen terörizmle mücadelenin GGY'nin kapsamında YGG tarafından, YGG ile ve YGG arayıcılığı ile yapılmasının vekalet savaşı olduğu gerçeğini değiştirmedigini; bunun sadece bir yeniden paketleyip pazarlama yöntemi olduğu ve kullanılan bu yöntemin taktik başarıdan öte bir şey getirmediğini belirterek eleştirmektedir.⁴⁷⁴ Benzer bir şekilde Assaf Mogaddam ve Michel Wyss de GGY'yi savunmacı bir vekil-aktör ilişkisine benzetmektedir.⁴⁷⁵ Long ve Karlin de bu kervana katılarak kapasite inşası ve GGY'nin vekalet savaşından çok da farklı olmadığını dile getirmişlerdir.⁴⁷⁶ Ancak Dalton ve Shah ise partnerlik ilişkisinin vekalet ilişkisinden daha güçlü ve kontrollü olduğunu ve bu sebepten dolayı vekalet ilişkisinden daha iyi, devam ettirilebilir ilişki ve sonuçlar doğuracağını savunmaktadır.⁴⁷⁷ Ayrıca düşük ayak izi ve risk seçeneğinin her zaman düşük maliyeti olduğunu söylemek de güçtür. Zira El Salvador desteği günümüzde 10 milyar dolara denk gelmekte, Pakistan'da 13 yıl içerisinde 7 milyar dolar, sadece 2015 takvim yılında Irak'ın oluşturduğu maliyet 1,6 milyar doları bulmaktadır. Ancak 2014 öncesi Irak'ın 25 milyar dolar, 2001 sonrası Afganistan'ın 61 milyar dolar ettiği düşünülünce, göreceli bir maliyet düşüklüğü ortaya çıkmaktadır.⁴⁷⁸ Bu durum GGY'yi ekonomik anlamda avantajlı bir strateji olduğunu öne çıkarırken, akademik tartışmalar halen bunun farklı bir yöntem olup olmadığı noktasında ihtilaflı düşüncelere sahiptir.

---

⁴⁷³ Emily Knowles, *a.g.e.*, 76.

⁴⁷⁴ Amos C. Fox, "Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare", *Journal of Strategic Security* 12, no. 1, (2019): 44-47.

⁴⁷⁵ Assaf Moghadam & Michel Wyss, "Five Myths About Sponsor-Proxy Relationships," *Lawfare* (Dec 16, 2018). [Erişim Tarihi: 02.10.2024], <https://www.lawfaremedia.org/article/five-myths-about-sponsor-proxy-relationships>

⁴⁷⁶ Mara E. Karlin. "Building Militaries in Fragile States: Challenges for the United States", (Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2018).; Austin Long, Todd C. Helms, S. Rebecca Zimmerman, Christopher M. Schnaubelt ve Peter Chalk. "Building Special Operations Partnerships in Afghanistan and Beyond: Challenges and Best Practices from Afghanistan, Iraq, and Colombia". (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2015).

⁴⁷⁷ Dalton & Shah, *a.g.e.*, 5.

⁴⁷⁸ Biddle, vd., *a.g.e.*, 42-43.

Yerel unsurların ne kadar ve nasıl eğitileceği konusunda bir rehber ve standart bulunmaması da eleştirilen alanlardan birisini oluşturmaktadır.⁴⁷⁹ Ancak her çatışmanın ve grubun yapısının kendine has olduğu düşünüldüğünde, her problemi çözecek bir yöntemi belirlenmesi de güç gözükmemektedir. Gönderilen yardımların ne kadar hedefine ulaştığı da yukarıda bahsedilenlerin vekil aktör tarafından ne kadar manipüle edildiği de ayrı bir eleştiri konusudur. Özellikle kısa dönemli askeri hedef olan yerel unsurun taktik askeri kapasite ve kabiliyetinin arttırılmasına yönelik bir temayül vardır.⁴⁸⁰ Kısa vadede başarı getiren bu çabalar, aynı zamanda programın başarılı olduğuna yönelik kamuoyunu ikna etmede de önemli bir araçtır. Kısa süreli askeri başarılar, yerel partner unsurlar uzun vadeli çözümlere odaklanmadığı taktirde bölgesel ve uluslararası güvenliğe katkı sağlamamaktadır. Ancak ABD'nin de özellikle Kuzey ve Doğu Afrika'da gerçekleştirilen terörizmle mücadele hareketlerinde ve desteklerinde kalpleri ve zihinleri kazanmayı vurgulasa da daha çok kısa dönemli ofansif hareketleri ve kısa süreli hedefleri önelediği görülmektedir.⁴⁸¹ Eğitim hedeflerinin net bir şekilde belirlenmesi, planlanan eğitim sürecinin ne zaman ve nasıl yürütüleceğine dair genel bir çerçeve sunarak sürecin daha öngörülebilir ve yönetilebilir hale gelmesine katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte, ABD talimnamelerinde eğitimin nasıl verileceğine ilişkin ayrıntıların detaylıca verilmiş olması, bu konudaki bazı tartışmaların teorik düzlemde kaldığını ve pratik gerçeklikle her zaman örtüşmediğini ortaya koymaktadır.

Güvenlikleştirme kapsamında ABD ise, söz konusu desteklenen unsuru ABD güvenliği için önemli bir aktör olarak piyasaya sürmekte, böylelikle Uluslararası ve Ulusal kamuoyunda desteğin ön kabulünün alt metnini oluşturmaktadır. Böyle bir süreç hem kayda değer bir tehdit hem de aynı ölçüde bir vaat içermesi sebebi ile her iki maddeyi de karşılayıp gerekli halk ve uluslararası desteği almak kimi zaman güç olabilmektedir. YGG ile, YGG tarafından ve YGG arayıcılığı ile yapılan bu tür hareketlerin kürenin her yerinde kullanılabilecek bir yöntem oluşu beraberinde bir müşterek doktrin ihtiyacını da çıkarmaktadır.⁴⁸² ABD terörizmle mücadele stratejisi kapsamında Suriye'de DAESH terörü ile mücadele etmek için YPG terör örgütünü destekleme kararı almıştır. Bu sürece

---

⁴⁷⁹ Goldenberg, vd., *a.g.e.*, 7.

⁴⁸⁰ Goldenberg, vd., *a.g.e.*, 8.

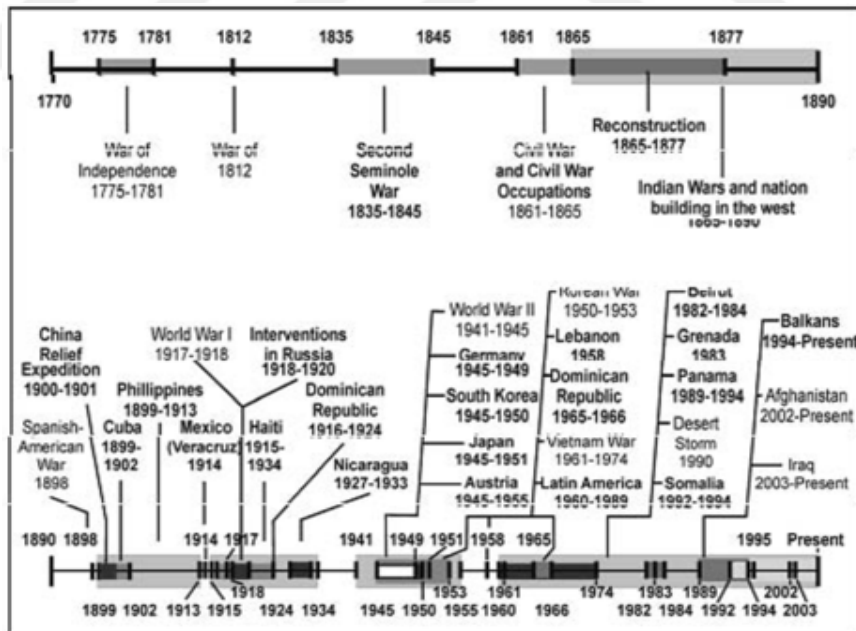
⁴⁸¹ Kelechi A. Kalu and George Kieh Jr., ed., *United States-Africa Security Relations*, (London and New York: Routledge Taylor and Francis Group, 2014), 27.

⁴⁸² Amos C. Fox, "Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare", *Journal of Strategic Security* 12, no. 1, (2019): 45.

girişilmesinde küresel güvenliğin sorumluluğunu bölgesel ve yerel unsurlarla paylaşma niyeti yatmaktadır. Ancak riski ve maliyeti düşürmek adına girişilen bu süreç kendi içerisinde kontrol, öngörü, manipülasyon ve başarı zafiyetlerine sahiptir. Her ne kadar GGY yeni bir kavram olsa da tarihsel süreçte benzer hareketlar da gerçekleştirilmiştir.

2.3.2 GGY Örnek Vakaları

ABD Savunma Bakanlığı'nın partner uluslara ulaşmayı ve etki alanı oluşturmayı hedeflediği askeri yardım faaliyetlerinin tarihi yeni değildir. Şekil 2.4'te de görüldüğü üzere ABD'nin müttefik ve partnerlerin kapasite ve kabiliyetlerini arttırmaya yönelik girişimleri 1899-1902 Filipin Ayaklanmasından ve İspanyol-Amerikan savaşından bu yana kürenin farklı yerlerinde gerçekleştirmiştir.⁴⁸³ Ancak bu askeri yardım faaliyetlerinin özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında hızla arttığı gözlemlenmektedir. Bu girişimler sadece gayrinizami unsurların desteklendiği küçük çaplı silahlı çatışmalar ile sınırlı kalmayıp, Kore-Vietnam-Afganistan-İrak gibi geniş çaplı silahlı çatışmaları da kapsamaktadır. Dolayısıyla GGY tekerleği yeniden icat etmeyi değil, tekerleği farklı yöntemlerle yeni durumlara uygun bir şekilde kullanmayı hedeflemektedir.

Şekil 2.4 Soğuk Savaşın bitişi ve sonrası dönemde ABD'nin gerçekleştirmiş olduğu kapasite inşası müdahaleleri

Scott G. Wuestner, "Building Partner Capacity/Security Force Assistance: A New Structural Paradigm." Strategic Studies Institute, US Army War College, (2009): 4.

⁴⁸³ "Security Force Assistance Introductory Guide", (Florida: USSOCOM, 2011), 3.

2004 yılında General James L. Jones, Avrupa ve Afrika’da yapılan eğit-donat faaliyetlerinin az yatırımla çok kazanç sağlamanın bir yolu olarak görmüş, Savunma Bakanlığının bu programlara olumlu bakışı bu alana yapılan yatırımların artmasını sağlamıştır. 2004 yılında Rumsfeld’in talebi üzerine ÖKK’nın 1208.Madde kapsamında terörizme karşı savaş için yıllık 40 milyon dolar alması kongrede onaylanmıştır; 2005 yılında ise bu yetki Özel Harekât birimlerinden genel bir eğit-donat desteğine çevrilmiştir. Daha sonra ise bu yardım yıllık 200 milyon dolara çıkmıştır.⁴⁸⁴ Bu bilgiler ışığında özellikle Irak ve Afganistan müdahalelerinin eğit-donat faaliyetlerini ve aynı doğrultuda YDS ve GGY yaklaşımlarını daha önemli kılarak doktrinsel, yasal ve askeri çalışmaların gelişimi hızlandırdığı söylenebilmektedir.

2.3.2.1 Kolombiya

Bu örneklerden birisini Kolombiya oluşturmaktadır. ABD, özellikle büyük uyuşturucu kartellerinin aktif olduğu 1980’li yıllardan bu yana, Kolombiya güvenlik ve kolluk güçlerinin yanı sıra istihbarat örgütlerinin de kapasite ve kabiliyetini arttırmayı hedeflemektedir. ABD bu doğrultuda Kolombiya güvenlik güçlerine FARC terörizmi, organize suç örgütleri ve uyuşturucu kartelleri ile mücadele etmesi adına askeri ve istihbari yardım sağlamaktadır.⁴⁸⁵ Öyle ki, Kolombiya günümüzde sadece kendi iç güvenliğini ve istikrarını sağlamakla kalmayıp, komşu ülkelerin iç istikrarını sağlaması için destek sağlayacak düzeye gelmiştir.

2.3.2.2 El Salvador

Bir diğer örnek olan El Salvador ise küçük yatırımlar, az sayıda ÖKK birliği ve düşük ayak izi yaklaşımının büyük ayak izi ve konvansiyonel birliklerle yapılan müdahalelerden daha faydalı olabileceğinin önemli kanıtlarından birisidir.

ABD’nin 1979-1991 yılları El Salvador’a 5 milyar dolar yardım sağlamış, bunun 1 milyar dolardan fazlasını sadece askeri eğitim ve teçhizat oluşturmuştur. ABD’nin ilk etapta 55 Özel Kuvvetler askeri gönderirken, 1987’ye varıldığında bu sayı 150’ye çıkmıştır. Bu sayede hem El Salvador Silahlı Kuvvetlerinin kapasitesini arttıran ABD, aynı zamanda

---

⁴⁸⁴ Maria Ryan, “‘Full Spectrum Dominance’: Donald Rumsfeld, the Department of Defense, and US Irregular Warfare Strategy, 2001-2008.” *Small Wars & Insurgencies* 25, no.1, (2014): 53.

⁴⁸⁵ DePolo, *a.g.e.*, 24.

da çok az bir askeri varlık göstererek maliyeti ve riski olabildiğince düşük ve gizli tutmuştur.

ABD Orta Amerika'daki Sovyet destekli FMLN (*Farabundo Mari Para La Liberacion Nacional*) ayaklanmasını etkisiz hale getirmeyi hedefleyen bu program kapsamında askeri ve askeri olmayan girişimlerde bulunarak Sovyetlerin bölgede nüfuz edinmesini engellemeyi hedeflemiştir. ABD ve El Salvador hükümeti her ne kadar görevde kalma ve ayaklanmayı bastırma hedeflerinde ortak paydada buluşsalar da ekonomik ve politik reformlarda iş birliği kurmakta zorluk çekmişlerdir. Zira El Salvador'un teknokratik ve oligarşik yapısından faydalanan subaylar ve elitler kendi güçlerini azaltacak bu reformlardan uzak durmuştur.

ABD askerleri 56 bin kişiden oluşan bir silahlı kuvvetlerin oluşmasına katkı sağlasa da ancak El Salvador ordusu yanında araziye çıkmamıştır. Bu süreçte ABD El Salvador'a farklı zamanlarda yardımı kesip ardından yeniden sağlayarak onu cezalandırmak ve reformları kabul ettirmek istese de bu süreç kısmi başarı sağlamıştır.

İyi teçhiz edilmiş El Salvador ordusu karşısında zayıflayan FMLN, geniş çaplı harekât kabiliyetini zamanla kaybederek gerilla taktikleri benimsemeye başlamış, meskûn mahaldeki direncini yitirmiş, kritik arazi arızalarının önemli bir kısmını kaybetmiştir. Soğuk Savaşın sonuna doğru ekonomik ve politik desteğini kaybeden Sandanista hükümeti ve FMLN, El Salvador ordusunun 1989'daki operasyonunun ve 1992 yılındaki barış görüşmelerinin ardından silah bırakmıştır.⁴⁸⁶ Dolayısıyla imkân ve kabiliyet arttırımının burada başarıya ulaştığını söylemek mümkündür.

2.3.2.3 Nijer

ABD Afrika'da bulunan devletlerin ordularının kendi güvenlik problemleri ile ilgilenebilmeleri ve çözmeleri adına kapasite inşasını benimsemektedir. Doğru zamanda, doğru yerde, doğru düşmana ve doğru sonuçları almak için doğru araçların belirlenmesini temel alan bu yaklaşım; hedefsiz güç projeksiyonundan ziyade daha az asker ve maliyet ile bölgede problemlerin çözülmesini sağlamayı öngörmektedir. ABD Afrika'nın yönetilemeyen boş alanlarından faydalanarak palazlanan ve devamında bölgesel ve küresel güvenliği tehdit eden terör örgütlerinin ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda ÖKK birliklerinden faydalanan ABD, Afrika'nın derinlerinde kök salmaya

---

⁴⁸⁶ Biddle, vd. *a.g.e.*, 20-24.

alışan grupları etkisiz hale getirmeyi hedeflemiştir.⁴⁸⁷ Nitekim bu ülkelerden birisi de Nijer olmuştur.

ABD'nin Nijer'de Fransız hükümeti ile koordine içerisinde gerçekleştirdiği askeri yardım faaliyetleri temelde KK ve insansız sistemler üzerinden ilerlemektedir. Her ne kadar Beyaz Saray'ın direktifleriyle 2013 yılında Nijer'e muharip askerlerin gönderileceği belirtilmiş olsa da bu varlık 2017 yılındaki Tongo Tongo pususuna dek pek rapor edilmemiştir.⁴⁸⁸ Müteakip süreçte asker sayısı zaman içerisinde 645'e, 2017 yılında ise 800'e çıkmıştır. Nijer'de askeri eğitim gerçekleştirme ve bu eğitimlerin gerçekleştirileceği askeri s inşası başta olmak üzere bir dizi görev için gönderilen birlikler, yerel unsurların desteği ile terörizmle mücadele harekâtı gerçekleştirmiştir.⁴⁸⁹ Yapılan çalışmalardan yavaş ve az da olsa ABD'nin gerek altyapı inşasına gerekse de askeri insan gücünü arttırma çalışmalarına odaklandığı görülmektedir.

4 Ekim 2017 tarihinde danışmanlık ve eğitim faaliyeti gerçekleştiren KK birliği DAEş pususuna düşmüş, 4 ABD askeri çıkan çatışmada hayatını kaybetmiş, 2 ABD askeri çıkan çatışmada yaralanmıştır. ABD “by, with, and through” yaklaşımı adı altında yerel unsurların kapasite ve kabiliyetlerinin inşası için bölgede bulunduklarını, ABD'nin muharip görevler almadığını belirtmiştir. Ancak verilen zayıatlar kapasite inşası ve yerel güçlerin imkân ve kabiliyetlerinin arttırımının oluşan riske değip değmediği konusunda soru işaretleri oluşturmuştur.⁴⁹⁰ Tongo Tongo pususunun gündem olmasının sebeplerinden birisi de görevli ABD askerlerinin GoPro kamera grntlerinin sosyal medyaya dşmesi üzerine oluşan toplumsal tepkidir. ABD askerlerinin çatışma ve vurulma görüntüleri sosyal medyada büyük yankı uyandırmış, toplumun zayıata yönelik dşk toleransı ve hassasiyeti tepkiye neden olmuştur.

---

⁴⁸⁷ LTC Joseph Guido, “The American Way of War in Africa: The Case of Niger”, *Small Wars & Insurgencies* 30, no.1, 188-190.

⁴⁸⁸ “Letter from the President—Concerning Niger,” White House press release, February 22, 2013, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/02/22/letter-president-concerning-niger>. [Erişim tarihi: 06.05.2025]

⁴⁸⁹ Center for a New American Security, Working Case Study: Congress's Oversight of the Tongo Tongo, Niger, Ambush (Washington, DC: CNAS, 2020), <https://www.cnas.org/publications/reports/working-case-study-congresss-oversight-of-the-tongo-tongo-niger-ambush>. [Erişim Tarihi: 06.05.2025]

⁴⁹⁰ Alexis Arieff et al., Niger: Frequently Asked Questions About the October 2017 Attack on U.S. Soldiers, Congressional Research Service Report R44995 (Washington, DC: Library of Congress, October 27, 2017), <https://www.congress.gov/crs-product/R44995,14-17>.

2.3.2.4 Libya

Irak ve Suriye’de yaşanan gelişmelerin ardından DAESH’in Libya’daki iç savaştaki iktidar boşluğundan faydalanarak Sirte’yi ele geçirmesi endişe yaratmış, Sirte’nin Batı’ya sızmak için bir geçiş merkezi olarak kullanılabileceği düşüncesi Batılı devletlerin yerel unsurlarla çalışarak DAESH’i buradan çıkartmaya sevk etmiştir. Bu çerçevede ABD Silahlı Kuvvetleri yerel unsurları desteklemek amacı ile Sirte ve etrafında 495 hava saldırısı gerçekleştirmiştir.

Her ne kadar ABD’nin bu müdahalesi İtalya’yı rahatsız etmiş ve İtalya ülkedeki hava üslerinin ABD tarafından kullanımına izin vermemiş olsa da ABD bu hava saldırılarını USS Wasp uçak gemisi ile gerçekleştirmiştir. Ancak Suriye’nin aksine Libya’da bulunan silah ambargosu nedeni ile Misrata milislerine silah yardımı gerçekleştirilememiş, bu da ABD-Yerel Unsur iş birliğinin ilerlemesini sınırlayıcı bir etki yaratmıştır. Daha öncesinde komuta-kontrol tecrübesine ve eğitime sahip olmamalarına karşın Misratalı milisler ABD’nin hava saldırısı ve tıbbi desteğinden iyi ölçüde faydalanmış, çatışma motivasyonunun yüksek olması onları başarıya sevk etmiştir.⁴⁹¹ Bu örnek yerel unsurun moral ve motivasyonunun önemini ön plana çıkarması sebebiyle önem arz etmektedir.

2.3.2.5 Afganistan

11 Eylül saldırılarının ardından Bush Doktrini kapsamında “Teröre Karşı Küresel Savaş” ilan eden ABD’nin hedeflerinden birisi de bu saldırıyı gerçekleştiren El-Kaide unsurlarına ev sahipliği yapan Afganistan’ın Taliban hükümeti olmuştur. Bin Ladin’i iade etmeyi ve El-Kaide’nin faydalandığı güvenli bölgeleri ortadan kaldırmayı öneren ABD teklifini reddeden Taliban hükümeti ABD müdahalesi ile karşı karşıya kalmıştır.

ABD’nin Afganistan’da temel hedefi El-Kaide’yi silahsızlandırmak, etkisiz hale getirmek ve ortadan kaldırmaktır. Bu kapsamda temel amaç önce yerel güvenliği sağlamak, bu sırada Afgan güvenlik güçlerinin kapasitesini arttırarak sorumluluğu devretmektir. Bu doğrultuda NATO Eğitim Görevi (NATO Training Mission Afghanistan – NTM-A) ve Uluslararası Güvenlik Yardımı Kuvveti (International Security Assistance Force – ISAF) kurularak Afgan Ulusal Güvenlik Gücünün (Afghan National Security Forces – ANSF) oluşturulması öngörülmüştür. Ancak büyük bir kuvvet oluşturmak aynı zamanda büyük bir eğitimci kadrosu da gerektirmekte, eğitimci azlığı süreci uzatarak

---

⁴⁹¹ Cragin, *a.g.e.*, 9-10.

sorumluluğun Afgan ulusuna ve güçlerine bırakılmasını geciktireceği değerlendirilmiştir. Niceliğin yanı sıra niteliğin de zaman içerisinde artırılarak sürdürme etkisinin ortadan kaldırılması hedeflenmiştir.⁴⁹² Bu bağlamda sorumluluk ve görevin uluslararası kurumlara ve diğer milletlere aktarılması, her ne kadar yükün önemli bir kısmını ABD çekse de sorumluluğun paylaşılmasını sağlamıştır.

Afganistan sonrası eski Amerika Kara Kuvvetleri Yeşil Bereli Jim Bourie de ABD'nin Kuzey İttifakı ile ulaştığı başarının artık hava gücü ve elli yetişmiş adam ile gerçekleşebileceğini belirtmiş, ÖKK ve Hava Kuvvetleri arayıcılığı ile hedefe ulaşma başarısının daha da arttığını dile getirmiştir.⁴⁹³ Bu esnek işbirliği sayesinde sahadaki ÖKK ve Anti-Taliban unsurlarının ihtiyacı olan yiyecek, içecek, kıyafet, su, mühimmat, sıhhi malzeme, teçhizat gibi ihtiyaçları hava sortileri ile başarıyla sağlanmıştır.

Afganistan'da hava desteği ÖKK birliklerini desteklemek amacı ile kullanılırken, aynı dönemde Irak'ta gerçekleştirilen harekatta ÖKK birlikleri hava hedeflerini desteklemek amacı ile kullanılmıştır.⁴⁹⁴ Bu iş birliği dünyanın uzak bölgelerindeki istikrarsız bölgelerde güvenlik ve yönetimi sağlamak ve geliştirmek için kullanılabileceği düşüncesini de pekiştirmiştir. Bu görevler tamamıyla riskten azade olmamakla beraber, ÖKK birlikleri sahada taktik seviyede yerel unsurlara ve karargahlarda bu unsurların karar alıcılarına anlık danışmanlık ve destek de sunmaktadır.⁴⁹⁵ ÖKK birliklerinin farklı görevlerde kullanılabilmeleri, bu birliklere olan bağımlılığı arttırmaktadır. Bu ise personelin çok daha sık operasyon bölgelerine gönderilmesine ve yıpranmanın artmasına neden olmaktadır. Bu durum ise daha fazla GGY birliklerinin kurulması ve ÖKK birliği sayısının arttırılmasını gerektirmektedir.

Hava kuvvetlerinin ve özellikle insansız sistemlerin kullanımının artmasının ardındaki sebeplerden birisi de geçmiş müdahalelerdeki can sıkıcı sonuçların dolaylı müdahale yöntemlerine sevk etmesidir.⁴⁹⁶ Maliyeti yerel unsurların üstlendiği başarılı Kosova ve Mali örnekleri, ilham veren Afganistan örneği, başarısız Irak örneklerinin ardından daha

---

⁴⁹² Living, *a.g.e.*, 18-19.

⁴⁹³ Grespin, *a.g.e.*, 43.

⁴⁹⁴ Richard Newton & Thomas Searle, "SOF, Airpower, and Special Operations Airmen: Limited by Our Own Imaginations", *Special Operations Journal* 2, no.1, (2016), 37-43.

⁴⁹⁵ Linda Robinson, "SOF's Evolving Role: Warfare 'By, With and Through' Local Forces", RAND, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2017/05/sofs-evolving-role-warfare-by-with-and-through-local.html>, [Erişim Tarihi: 15.09.2024].

⁴⁹⁶ Ucko, *a.g.e.*, 24.

az maliyet, risk ile müdahale etme isteği kendini Libya, Gürcistan, Ukrayna ve Suriye’de de göstermiştir.⁴⁹⁷ Ayaklanmaya karşı koyma için geniş çaplı konvansiyonel hareketlerin etkili olmaması ile beraber, az sayıda ABD’li eğitmen ve ÖKK unsurları ile yerel unsurların kullanımına dayanan bir yaklaşım ön plana çıkmaya başlamıştır.⁴⁹⁸ Afganistan’da uygulanan yerel savunma güçleri, köyleri Taliban saldırılarına karşı korumakla mükellef ve ABD ÖKK tarafından eğitilen küçük ve savunmacı yerel kuvvetlerden oluşmaktaydı.⁴⁹⁹ Daha sonraları Afgan Modeli olarak da anılmaya başlayan, ÖKK personelinin Hava gücü ve yerel unsurlar ile desteklendiği müdahale türü, düşük risk ve maliyet ile kürede ABD askeri güç projeksiyonu gerçekleştirmek için bir örnek teşkil etmiştir. Burada başarıyı sağlayan temel unsurlardan birisi düşmanı hava ve kara bağlamlarına yönelik bir önem alma ikilemine düşürerek, daha sonra hava kuvvetlerinin etkili kullanımı ile düşmanın etkili bir karma kuvvet harekâtı yapmasının engellenmesi oluşturmaktadır.

Düşmanın muharebe ve hareket kabiliyetinin sınırlandırılmasının ardından kara taarruzu ile edilen hızlı başarı Taliban hükümetinin yıkılmasını sağlamış, kısa vadede gelen bu başarı karar alıcıları etkilemiştir. Ancak bu harekât türü de yerel unsurların kapasitesi, çıkar uyumsuzluğu, süreçte çıkar ayrışması ya da ortak çıkarın bulunmaması gibi problemler bulundururken; yerel unsurun kapasite ve kabiliyeti motivasyonundan daha önemlidir.⁵⁰⁰ Zira mükemmel partner çoğu zaman söz konusu değildir.

2010’lu yıllara gelindiğinde Afganistan’da bulunan ABD askerlerini sayısı düşürülmeye başlanmış, Afgan halkının demokrasiyi benimsemesi ve sahip çıkması on yıl önceye göre ABD nezdinde önemini yitirmiştir. Savaşın maliyetinin artması ve istenilen sonuçların edilememesi sonucunda ABD yükün önemli bir kısmını yüklenmekten vazgeçmeye, bitmeyen savaşı bitirmeye çabalamıştır.⁵⁰¹ Zira 2000-2014 yılları arasında askeri personel maliyeti %46 artmıştır.⁵⁰² Bu ise ABD’nin bizatihi olarak kendi askerini kullanmasını daha maliyetli, riskli, hedefe ulaşmayan bir çaba haline gelmesine neden olmuştur. Eğer

---

⁴⁹⁷ Ehrhart, *a.g.e.*, 270.

⁴⁹⁸ Jon Strandquist, “Local Defence Forces and Counterinsurgency in Afghanistan: Learning From the CIA’s Village Defense Program in South Vietnam”, *Small Wars & Insurgencies* 26, no.1, 92.

⁴⁹⁹ Strandquist, *a.g.e.*, 93.

⁵⁰⁰ Tijs Althuisen, “The New Way of Limited Warfare: The value of the Afghan Model of Warfare After Fighting ISIS”, *Atlantisch Perspectief* 45, no.3, (2021): 42; Cragin, *a.g.e.*, 4; Biddle, *vd. a.g.e.*, 2.

⁵⁰¹ Labouche, *a.g.e.*, 39.

⁵⁰² DePolo, *a.g.e.*, 18.

Afganistan’da bulunmanın faydaları maliyetini ve bu doğrultuda yapılan fedakarlıkları aşılırsa, o zaman geri çekilme en iyi seçenek olmaktadır. Ancak hükümet burada bulunmayı önemli ve değerli görüyorsa ona uygun bir şekilde yatırımın yapılması gerekmektedir. Örneğin Afganistan’da bulunan Fransız, Alman ve İngiliz birlikleri ilk zayıatlarını vermelerinin ardından toplum desteği önemli ölçüde azalmış, devletler silahlı kuvvetlerinin çatışmaya girebileceği durumları önemli ölçüde sınırlandırarak daha fazla toplumsal tepkinin oluşmasını engellemeye çalışmıştır.⁵⁰³ Bu bağlamda ABD’nin bazı önemli müttefiklerinin zayıat konusunda ABD’den daha hassas olduğu görülmektedir.

Ancak 20 yıl ve 80 milyar dolar yatırımın ardından ABD unsurlarının çekilmesi ile birlikte Taliban’ın Kabil’i alması, GGY’nin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir.⁵⁰⁴ Bu örneklerle ABD tarafından eğitilen El-Nusra’ya teslim olan ÖSO unsurlarının ve DAESH’e karşı Musul’u terk eden Irak askerlerinin başarısızlıkları da eklenerek tartışmaları devam ettirmiştir.⁵⁰⁵ Öte yandan Libya müdahalesinde “*Leading From Behind*” yaklaşımının öne çıkması ve bu yaklaşımın Kaddafi rejiminin yıkılmasına olanak sağlaması ile yerel işbirlikçiler üzerinden risksiz müdahale fikri Mogadişu ve Bağdat travmalarının ardından daha çekici olmaya başlamıştır.⁵⁰⁶ Kısacası GGY’nin dinamikleri ve başarısı bağlamına göre değişebilmektedir. Bu yüzden ihtilaflı sonuçlar, tartışmalar ya da stratejiler üretebilmektedir.

2.3.2.6 Irak

Irak’ı Özgürleştirme Harekâtı – Operation Iraqi Freedom (OIF)

Irak’ta istikrarlı bir demokrasi oluşturarak terörizme karşı savaşta kendine bir müttefik oluşturabileceğini ve demokrasinin farklı bölgelerdeki potansiyelini göstermek isteyen ABD, Irak’ı işgal etmiştir. ABD’nin Irak’a müdahalesinden sonra gerçekleştirdiği GGY diğer partnerlik ilişkilerinden farklılaşmaktadır. Zira savaş halinden yeni çıkmış Irak’a çok sayıda asker göndermesi ve yüksek meblağlarda para harcaması onu karşılaştırma açısından iyi birer örnek oluşturmamaktadır.⁵⁰⁷ 2004-2014 yılları arasında 25 milyar

---

⁵⁰³ Feaver & Miller. *a.g.e.*, 157-159.

⁵⁰⁴ Alies Jansen, “Understanding Security Force Assistance: A Matter of Control?” *Defense & Security Analysis* 40, no. 1, (2024), 80.

⁵⁰⁵ McInnis & Lucas, *a.g.e.*, Summary.

⁵⁰⁶ Labouche, *a.g.e.*, 42.

⁵⁰⁷ Walsh, *a.g.e.*, 9.

dolardan fazla bir bütçe sadece Irak Silahlı Kuvvetlerini oluşturmak amacı ile harcanmış, bu görevde sayısı yüz bini aşan ABD askeri ve sivil personeli bulunmuştur. Irak güvenlik güçleri kontrolü alacak kapasite ve kabiliyete ulaşana dek ABD'ye ait ÖKK ve Konvansiyonel birlikler sahada güvenliği sağlamıştır.⁵⁰⁸ Bu durum çok sayıda ABD askerinin Irak'a gitmesine ve müteakiben gerçekleşen ayaklanmaya karşı koyma operasyonlarında birçok zayıat vermesine neden olmuştur. Maliyetin artması ile beraber süreç ABD için kontrol etmesi ve sürdürmesi güç bir hale gelmiştir.

Irak'ta paramiliter unsurlar yetiştirildiği 2003-2006 döneminde silahlı kuvvetlerin eğitim ve danışmanlık görevleri için hazır olmadığı ancak özel şirketlerin de bölge için uygun olmadığı fark edilmiştir. Bu süreçte Irak güvenlik güçlerinin yetiştirilmesinde takvimin gerisinde kalınması sebebi ile ABD askerleri sahada daha aktif rol almak zorunda kalmıştır.⁵⁰⁹ Ancak bu Rumsfeld'in tam olarak istediğinin karşıtı olmuştur. Zira Irak'ta bulunan komutanların daha fazla asker talebi Rumsfeld'in devamlı olarak “*düşük ayak izi yaklaşımı*” muhalefeti ile karşı karşıya gelmiştir.⁵¹⁰ Çünkü hem bölgedeki sivil halkın hem de ABD askerlerin güvenliğini aynı anda sağlamak zordur. Daha fazla asker gönderme beraberinde daha fazla risk ve zayıat anlamına gelirken, daha az risk ve asker ise bölgedeki sivillerin ikincil hedef olarak etkilenmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla sahanın talepleri ile stratejik seviyenin talepleri birbiri ile çakışmıştır.

Bu hususta her askerin danışmanlık ve eğitim konusunda iyi olmadığı, eğitimcilerin çoğunlukla “Hey sen!” adı verilen eğitimcilerin rastgele, herhangi bir kriter olmaksızın seçilmesi not düşülerek artık eğitimci olma becerilerine sahip askerlerin bu görevleri gerçekleştirmesi gerektiği vurgulanmış ve 16 kişisel özellik belirlenmiştir.⁵¹¹ Hedefe yönelik eğitimci havuzu oluşturulması, görevin daha iyi ifa edilmesi için önem arz etmektedir. Zira her personel donanımı ve kişisel mizacı itibarıyla eğitim vermeye müsait olmayabilir.

Bu dönemde Irak'ta ortaya çıkan politikacılar ABD ile tam iş birliği oluşturmamış, İbrahim El-Caferi ve Nuri El-Maliki hükümetleri mezhepsel gerilimi ve şiddeti arttırıp

---

⁵⁰⁸ Biddle, vd., *a.g.e.*, 25.

⁵⁰⁹ Walsh, *a.g.e.*, 10.

⁵¹⁰ Feaver & Miller. *a.g.e.*, 153-154.

⁵¹¹ Walsh, *a.g.e.*, 21-22.

kaosu besleyerek ABD çıkarlarını önemli ölçüde sekteye uğratmıştır.⁵¹² ABD askerlerinin bazı hassas birliklerle hareket ettirilmemesi ve ABD’li askerlerin kimi zaman danışmanlık ettiği Iraklı mevkiidâşlarından rütbece küçük oluşu da ordu-ordu ilişkilerinde problemler oluşturmuştur.⁵¹³ Tüm bu diplomatik, mezhepsel ve askeri problemler sürtünmeyi arttırarak istenilen hedefe ulaşmada verilen çabaların devamlı olarak yetersiz kalmasına neden olmuştur.

Bu dönemde Irak’ın etkisi ile beraber özellikle ayaklanmaya karşı koyma alanında çalışmalar ön plana çıkmış, Aralık 2006’da çıkan FM 3-24 (Counterinsurgency) ile beraber doktrinsel çalışmalar da gelişmiştir.⁵¹⁴ Bu dönemde ÖKK ile birlikte YDS, GGY, Eğitim-Donat faaliyetleri ön plana çıkmaya başlamıştır.⁵¹⁵ Bu faaliyetlerin ön plana çıkmasında aynı zamanda devlet dışı silahlı aktörlerin daha az sofistike, ölümcül ve değerli görülmesinden de kaynaklanmaktaydı. Zira bu düşmanlara karşı zafer muğlak, bu zaferi getiren de askeri bir çözümden ziyade politik bir çözüm olup, bu çözümü bulmak da yıllar alabilmekteydi.⁵¹⁶ Ancak ABD’nin yaklaşık on yıl boyunca yapmış olduğu eğitim, danışmanlık, teçhiz ve desteğin ardından 2013 yılında kendi topraklarını korumaya yeterli ve nitelikli olarak adlandırılan Irak Silahlı Kuvvetleri’nin bir sene sonra Haziran 2014’te 30 bin Irak askeri ve komutanının, 1000 terörist karşısında Musul’u mermi atmadan terk etmiş olması da bir ironi oluşturmuştur.⁵¹⁷ Yani FM 3-24 sonrası GGY’nin önemi artmış olsa da, Musul örneği gibi vakalar bunun tek başına kalıcı güvenlik yaratmaya yetmediğini kanıtlamaktadır.

Doğal Kararlılık Harekâtı (DKH) – Operation Inherent Resolve (OIR)

ABD’nin güncel harekât tarzını oluşturan GGY, Musul’un düşmesinin ardından tekrar gündeme gelerek yerel unsurlar tarafından, onlar ile, onlar üzerinden (*by, with, and through*) gerçekleştirilen bir harekât olarak tekrar ortaya çıkmıştır. Iraklı güçlerin DAESH’i etkisiz hale getirmek için gerekli olan tüm imkanları sağlamayı hedefleyen hareket, devlet

---

⁵¹² Biddle, vd., *a.g.e.*, 25-26.

⁵¹³ Biddle, vd., *a.g.e.*, 27-28.

⁵¹⁴ Maria Ryan, *a.g.e.*, 42.

⁵¹⁵ David C. Ellis, Charles N. Black ve Mary Ann Nobles. “Thinking Dangerously: Imagining United States Special Operations Command in the Post-CT World”, *PRISM* 6, NO.3, (2016): 113.

⁵¹⁶ Ucko, *a.g.e.*, 21.

⁵¹⁷ Alies Jansen, *a.g.e.*, 80.

ve devlet dışı aktörleri bu uğurda eğitmeyi-donatmayı-danışmayı da kapsamaktadır.⁵¹⁸ DKH, görev itibarı ile DAEŞ tehdidini Irak ve Suriye’den temizleyene ve uzun soluklu güvenlik iş birliği çerçevesi oluşturmak amacı ile partner unsurların danışılması, yardım edilmesi ve kapasitesinin arttırılmasını hedeflemektedir.⁵¹⁹ DAEŞ tehdidinin artması ile beraber ABD önceliğinde 17 Ekim 2014 tarihinde kurulan bu Birleşik ve Müşterek Görev Gücü, Suriye ve Irak’taki DAEŞ unsurlarını etkisiz hale getirmeyi amaçlamıştır. 77 devlet ve 5 uluslararası örgütten oluşan DAEŞ’e karşı koalisyon Irak’ta Irak hükümetinin isteği üzerine, Suriye’de ise BM’nin 2254 no’lu kararı üzerine faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

Harekatın 1.safhasının gerçekleştiği 2014-2015 yıllarında temel hedef DAEŞ üzerine baskı oluşturmak, muharebe sahasını şekillendirmek, örgütün lider kadrosunu ve altyapısını hedef almak, toprakları DAEŞ işgalinden kurtarmak, terör örgütünü ekonomik imkanlardan yoksun bırakmak ve böylelikle yönetim kapasitesini zedelemek üzerine kurulmuştur. 2015 yılının sonuna doğru 2.sahfaya geçen harekât, Iraktaki güvenlik güçleri ve Suriye’de ABD’nin partner olarak gördüğü unsurlar üzerinden DAEŞ’in toprak bütünlüğünü hedef alan bir yapıya geçmiştir. Bu safhada Irak’ta Musul, Suriye’de ise Rakka’nın DAEŞ kontrolünden çıkması ile harekât 3.safhaya geçmiştir. 2017 sonu itibarı ile geçilen bu safhada Irak’ta DAEŞ’e karşı zafer ilan edilmiştir. Suriye’de ise yoğun Koalisyon desteği ile terör örgütü YPG 23 Mart 2019 tarihinde DAEŞ’in elindeki son toprak parçasını da kontrol altına almıştır. Böylece DAEŞ’in Suriye ve Irak’taki toprak kontrolü de son bulmuştur. Temmuz 2020 yılında geçilen harekatın son safhasında ise Koalisyon istikrar harekâtını ön plana çıkararak, bu topraklarda DAEŞ’in yeniden filizlenmesini önleyici askeri ve yönetişimsel eğit-donat-danış faaliyetlerine devam etmiştir.⁵²⁰ Özellikle Musul Harekâtı DAEŞ üzerinde yıkıcı bir etkiye neden olmuş, örgütün geniş çaplı çatışmaları sürdürebilecek çok az askeri gücü kalmıştır.⁵²¹

---

⁵¹⁸ Alies Jansen, *a.g.e.*, 81-82.

⁵¹⁹ Lead Inspector General Report to the United States Congress: Operation Inherent Resolve (OIR), *Quarterly Report to the United States Congress*, April 1 2022 – June 30 2022, (Department of Defense, 2022), 3.

⁵²⁰ History, Operation Inherent Resolve – Combined Joint Task Force, <https://www.inherentresolve.mil/WHO-WE-ARE/History/> [Erişim Tarihi: 01.10.2024].

⁵²¹ Amos C. Fox, “Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare”, *Journal of Strategic Security* 12, no. 1, (2019): 57.

ABD'nin temel görevi Irak hükümetinin DAES terör örgütünü askeri anlamda etkisiz hale getirmesinde yardımcı olarak bölgesel ve küresel istikrara katkı sağlamaktır. Bu görev esnasında ABD'nin Irak'ın aldığı kararlar üzerinde çok kısmi bir etkisi bulunurken, bu görevin başarısı partnerin başarısı ile doğru ölçülmekteydi.⁵²² Bu görev doğrultusunda Irak'ta 2500, Suriye'de ise 900 askeri personel muharip olmayan rollerde kullanılmıştır. Bu sahalarda ise ABD Savunma Bakanlığı sözleşmeli olarak 6,696 kişiyi çalıştırmış; 2021 takvim yılı için bu harekatlara 12,7 milyar dolar, 2022 takvim yılı için ise 7 milyar dolar bütçe ayrılmıştır.⁵²³ Sağlanan bu bütçe ve insan gücü, harekâtı bizzat ABD'nin gerçekleştirmesine nazaran daha az masraf ve zayıat ile yapılmasını sağlamaktadır.

Suriye'de ise Türkiye'nin tehdit algılamaları ve meşru müdafaa kapsamında terörizmi engellemek, Suriyelilerin kendi vatanlarına dönmesini sağlamak ve güvenli bölge oluşturmak adına gerçekleştirdiği terörizmle mücadele hareketleri YPG'nin çıkarlarını zedelemesi ve ABD'nin Türkiye'yi durduramaması sebebi ile ABD-YPG bağlarını zayıflatmıştır.⁵²⁴ Benzer bir şekilde bu müdahaleler, ABD raporlarında “üçüncül grupların süreci zedelemesi” olarak değerlendirilmiştir.⁵²⁵ Suriye'de pratik ve ulaşılabilir hedefleri olduğunu belirten ABD, bu hedeflerin DAES'i yok etmek, insani yardımın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak, ateşkesler ile bölgede şiddeti kontrol altına almak, Esad rejiminin gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri için hesap verilebilirlik oluşturmak olarak sıralamıştır. Suriye'de temelde çoğunlukla terörist YPG'yi, YPG ile koordine içerisindeki Arap grupları ve Ürdün-Irak sınırında bulunan Mugavir El-Thawra gruplarını destekleyen ABD Fırat Nehrinin doğusunu bu unsurlar ile kontrol altına almaktadır. Tıpkı Irak'ta olduğu gibi, Suriye'de de DAES karşıtı eğit-donat fonu (*Counter-ISIS Train and Equip Fund – CETF*) kapsamında Suriye'deki partner gruplara materyal ve diğer

---

⁵²² J. Patrick Work, “Fighting the Islamic State By, With, and Through: How Mattered as Much as What” *Joint Force Quarterly* 89, 2nd Quarter, (2018): 57.

⁵²³ Lead Inspector General Report to the United States Congress: Operation Inherent Resolve (OIR), *Quarterly Report to the United States Congress*, April 1 2022 – June 30 2022, 8.

⁵²⁴ Amos C. Fox, “Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare”, *Journal of Strategic Security* 12, no. 1, (2019): 58, Ryan Browne, “Key U.S. Allies ‘Temporarily’ Halt Campaign Against ISIS in Syria Following Clashes with Turkey”, *CNN*, October 31, 2018,

<https://www.cnn.com/2018/10/31/politics/sdf-halt-syria-isis-turkey/index.html> [Erişim Tarihi: 11.10.2024],

⁵²⁵ Lead Inspector General Report to the United States Congress: Operation Inherent Resolve (OIR), *Quarterly Report to the United States Congress*, April 1 2022 – June 30 2022, 3.

destekler sağlanmaktadır.⁵²⁶ Böylece ABD DAES terörü ile mücadelede kendine sahada taşeronluk yapan örgütler oluşturmuş, bu örgütleri fonlar arayıcılığı ile ekonomik, askeri ve diplomatik açıdan desteklemiştir.

---

⁵²⁶ Lead Inspector General Report to the United States Congress: Operation Inherent Resolve (OIR), *Quarterly Report to the United States Congress*, April 1 2022 – June 30 2022, 52-53.

SURIYE İÇ SAVAŞININ GELİŞİMİ, AKTÖRLERİ VE YPG’NİN ORTAYA ÇIKIŞI

3.1 Suriye İç Savaşının Gelişim Süreci, Aktörleri ve Esad’ın Düşüşü

Tarihler 17 Aralık 2010’u gösterdiğinde Tunus’ta seyyar satıcı olarak hayatını idame ettiren Tarık El-Tayyip Muhammed Bouazizi’nin ekonomik darlık ve geçim sıkıntıları sebebi ile kendini ateşe vermesi, Orta Doğu ve Kuzey Afrika için bir dönüm noktası olmuştur. Otoriter ve darbeci yönetimlerden bıkan halkın gerçekleştirmiş olduğu gösteri ve protestolar büyüyerek tüm Orta Doğu ve Kuzey Afrika’yı kavurarak “Arap Baharı” olarak adlandırılacak sürecin fitilini ateşlemiştir. Tunus, Mısır, Libya, Yemen gibi ülkelerde yönetimin değiştirilmesi diğer Arap ülkelerindeki protestolara olan inancı arttırmıştır. Yasemin devrimi olarak başlayan bu ateşe farklı ülkelere farklı derecede katılımlar sağlansa da talep aynı olmuştur: değişim. Tunus, Mısır, Yemen gibi ülkelere hükümet devrilmiş ve devlet başkanı ülkeyi terk etmiş, Libya’da ise çatışmaya dönen gösteriler sonucunda Kaddafi ölü olarak ele geçirilmiştir. Umman, Cibuti, Irak, Ürdün, Cezayir, Bahreyn, Suriye ve İran’da da gösteriler düzenlenmiştir. Nitekim bu gösteriler Suriye, İran ve Bahreyn’de sert bir karşılık bulmuştur.⁵²⁷ Suriye iç savaşı, Arap Baharının yaşandığı ülkeler arasında nispeten geç başlasa da aralarında en uzun sürenlerinden birisi olmuştur. Suriye’nin jeopolitik ve demografik önemi ülkeyi yerel, bölgesel ve küresel aktörlerin mücadele alanına çevirmiştir. Bu bölümde Suriye iç savaşının nasıl başladığı, yayıldığı, diğer ülkelerin müdahil olduğu, DAESH terör örgütünün ön plana çıktığı ve Koalisyon öncülüğünde YPG terör örgütünün desteklendiğini ele alınmaktadır.

3.1.1 Suriye İç Savaşının Gelişim Süreci

Suriye’de patlak veren iç savaş Arap Baharı sürecinde diğer ülkelere çıkan iç savaşlardan farklılık göstermektedir. Birçok mezhep ve etnik kimliğe ev sahipliği yapan Suriye, önceki dönemlerde de toplumsal gerginliklere ve sınırlı mahiyete sahip çatışmalara neden olmuştur. Bu sorunun temelinde ise I. Dünya Savaşına müteakip Suriye’yi işgal eden Fransızların Suriye’de kurmuş olduğu manda yönetiminde özellikle

⁵²⁷ Graeme P. Herd, “The Arab Spring: Challenges, Obstacles and Dilemmas,” *Connections: The Quarterly Journal* 10, no. 4 (Fall 2011): 103-105.

Alevi Dağları bölgesinde ikamet eden Nusayriler ile hareket ederken diğer grupların yönetiminde yeterince söz sahibi olmaması yatmaktadır. 1943'te çekilmeye başlayan Fransızlar bu çekilmeyi 1946'da tamamlamış, bağımsız Suriye Devletinin kurulması ile beraber çıkar grupları arasında iktidar mücadelesi ön plana çıkmaya başlamıştır. 1947 yılında kurulan ve "Yeniden Doğuş" anlamına gelen Suriye Baas Partisi, Sosyalist Arap Milliyetçisi bir politik çizgiye sahip olup, 1970'te dönemin Savunma Bakanı Hafız Esad'ın darbe yapması ile Esad rejimine dönmüştür. Baas rejimi Nusayri elit kesimden oluşan devlet erkani ile önemli noktaların birçoğunu kontrolünde bulundurmuş, ülkenin çoğunluğunu oluşturan Sünni Arap kesimi ise sınırlı imtiyazlarla yanına çekmiştir.⁵²⁸ Ülkedeki güç mücadelesinin kimlik siyaseti üzerinden şekillenmesi, beraberinde kimlik çatışmalarını da beraber getirmiştir. Nitekim Suriye'de bir iç savaş riski yeni ortaya çıkmış bir olgu değildir.

Etnik ve mezhepçi kimlik üzerine yapılan ayrımcılık 1982 yılında Müslüman Kardeşlerin Hama'da kontrolü sağlamasına, Harp Okulu öğrencilerinin öldürülmesine, müteakip safhada ise bu ayaklanmanın sert bir müdahale ile bastırılması sonucunda 10.000'den fazla insanın rejim tarafından öldürülmesine neden olmuştur.⁵²⁹ Hafız Esad'ın yönetici erkânının önemli bir kısmının yakın etnik ve mezhep çevresinden oluşması "Lazkiyelilerin Yönetimi" gibi eleştirilerin önünü açarak halk tarafından benimsenmesine ket vurmuştur.⁵³⁰ Hafız Esad döneminde gerçekleşen İran-Irak savaşı, İsrail kaynaklı tehdit sebebi ile vergilerin savunma harcamalarına kayması, yaşanan ekonomik krizler, mezhepsel iç çatışmalar Suriye'yi kırılganlığı yüksek bir devlet haline getirmiştir. Bu kırılganlık sonucu ortaya çıkabilecek ülke içerisindeki muhalif sesleri bastırmayı ve yönetimdeki önemli noktaları mezhepçi ve etnik bir anlayış ile belli bir kesimin elinde tutmayı amaçlayan politikalar Suriye'yi bir baskı devleti haline getirirken Arap baharının Suriye'de daha şiddetli hissedilmesine neden olmuştur.⁵³¹ Hafız Esad'dan sonra yerine geçmesi öngörülen oğlunun bir araba kazasında ölmesi, Beşar Esad'ı ön plana çıkarmıştır. İngiltere'de Dış Tabipliği eğitimi alan Beşar Esad babası Hafız Esad'ın ölümünün

---

⁵²⁸ Önhon, *a.g.e.*, 24-37.

⁵²⁹ Bilgin, *a.g.e.* 7.

⁵³⁰ Ahmet Ayhan Koyuncu, "Hafız Esad Dönemi Suriye'sinde Milliyetçilik ve Ulus İnşa Çabaları," *İktimaiyat* 1, no. 1 (2017): 23.

⁵³¹ Özlem Toker Gökçe, "Arap Baharı Sürecinde Suriye İç Savaşı ve Esad Rejiminin Ayakta Kalma Nedenleri (2011-2014)", *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (2021): 33.

ardından Başkanlık koltuğuna oturmuş, genç ve tahsilli oluşu reform umutlarını yeşertse de eski düzenin etkin bürokratları çoğu hususta sınırlayıcı bir unsur oluşturmuştur. Gerçekleştirilen sınırlı neo-liberal reformları destekleyecek ekonomik altyapının olmaması bu girişimleri sonuçsuz bırakmış; işsizliği artması ve alım gücünün düşmesi ile artan ekonomik darlık 2011 yılında patlak veren gösterilerin de temel çıkış noktalarından birini olmuştur.⁵³² Dolayısıyla 2011 yılında başlayan iç savaş derin toplumsal krizlerin bir yansıması olmuştur.

Dera kentinde duvarlara 14-15 yaşındaki çocuklar tarafından “Halk rejimin düşmesini istiyor” ve “Sıra sende doktor” yazılmasının ardından bir grup çocuk göz altına alınarak işkence görmüş, bu haberin yayılması protestoların artmasına neden olmuştur. Önceleri çoğunlukla tutuklu protestocuların yakınlarının oluşturduğu bu gösteriler zamanla her hafta camilerde toplanan göstericilerin Cuma namazına müteakip gösteri düzenlemesi ile yaygınlık ve düzenlilik kazanmıştır. “Öfke Cuma’sı” ya da “Gazap Günü Cuma’sı” olarak adlandırılan bu gösterilerde hükümet giderek daha sert bir tavır sergilemiş, buna tepki olarak gösteriler ve göstericilerin sayısı gözle görülür şekilde artmıştır. Gösteri ve göstericilerin artmasına giderek artan bir şiddet ile karşılık veren rejim güçleri bir kısır döngünün oluşturmuştur.⁵³³ Protestoları dış ülkelerin bir müdahalesi ve oyunu olarak gören Esad rejimi protestocuları terörist, ajan ve çete gibi kelimeler ile tanımlamıştır. Suriye’de gösterilerin başladığı bu dönemde bir reform havası hakimken, zamanla bu reform paketlerinin halkın önemli bir kısmını kapsamadığı ve dış kamuoyuna yönelik olduğu anlaşılmıştır.⁵³⁴ Haziran 2011’de Cişr Eş Şugur’da Esad askerlerinin selefi gruplarca öldürülmesi iç savaştaki ilk büyük çatışma ve kaybı yaratmış ve iç savaşın şiddet seviyesini üste taşımıştır.⁵³⁵

Bu süreçte Esad rejimi uluslararası kamuoyuna büyük bir olayın olmadığını belirterek bir ekonomik ve politik reform paketi açıklasa da bu vaatler uluslararası camia tarafından “Çok az, çok geç” yapıldığı sebebi ile eleştirilerin odağı olmuştur.⁵³⁶ Esad rejimi ise söz konusu reformların aceleye getirilmesinin bir hata olacağını ileri sürerek zaman

---

⁵³² Gökçe, *a.g.e.*, 36.

⁵³³ Önhon, *a.g.e.*, 104-113.

⁵³⁴ Melih Kazdal, “İran’ın Arap Baharı Sonrası Suriye Politikasını Anlamak” *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 1 (2018): 6.

⁵³⁵ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 17.

⁵³⁶ Önhon, *a.g.e.*, 112.

kazanmaya yönelik hareketler sergilemiştir.⁵³⁷ Artan şiddeti azaltmak ve durdurmak amaçlı açıklanan reform paketi muhalifler tarafından samimi ve tatmin edici bulunmamış, bunun sonucunda Esad rejiminin protestolara tutumu giderek daha da sertleşmiştir.⁵³⁸ Mart 2011 yılında yolsuzluğun cezalandırılmasına, işsizliğin azaltılmasına ve demokratik açılımların yapılmasına yönelik barışçıl protestolar, Baas rejiminin ağır silahlarla ve eziyet yöntemleri ile bastırma çabaları sonucunda patlak vererek silahlı çatışmalara, silahlı çatışmalar ise devamında bir iç savaşa dönüşmüştür. Mezhepsel çekişme hem tepeden devlet hem alttan toplum hem de dışarıdan uluslararası toplum tarafından körüklenmiştir.

Suriye Muhalefeti ağustos ayına geldiğinde ortak hareket edebilmek adına Suriye Ulusal Konseyi'ni (SUK) kurdu. Bu Konseyin kurulmasından tam iki ay sonra, Ekim 2011 tarihinde ise 11 muhalif Kürt parti bir araya gelerek Suriye Kürt Ulusal Konseyi'ni (SKUK) kurdu.⁵³⁹ YPG terör örgütü bu iki konseyi Türkiye'nin YPG karşısında oluşturduğu bir kukla oluşum olarak görmüş, tepkisini ortaya koymuştur.⁵⁴⁰ Suriyeli muhaliflerin birbirinden farklı yapısı, muhaliflerin kimi temsil ettiği ve neyi hedeflediği konusunda soru işaretleri yaratmış, bu soru işaretlerini gidermek amacı ile muhaliflerin oluşturmuş olduğu Misak'ta medeni, demokratik, çoğulcu, bağımsız ve özgürlükçü bir devlet yapısı öngörmüşlerdir.⁵⁴¹ Ancak muhalif grupların iç savaş esnasında giderek parçalara ayrılması, birbirinden farklı ve uzlaşması zor fikirlere sahip olmaları muhalefetin tek çatı altında toplanarak güçlü bir birlik oluşturmasını engellemiştir. Bu durum muhaliflerin ve onları destekleyen devletlerin dışında, Suriye'deki tüm aktör ve destekçilerin işini kolaylaştırmıştır.

3.1.2 Suriye İç Savaşında Aktörler

Suriye iç savaşında aktörlerin çatışan hedefleri ortak bir uzlaşma zemininin bulunmasını da zorlaştırmıştır. Zira yerel, bölgesel ve küresel aktörlerin çıkarları sıfır toplamı bir oyun ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir tarafın kazancı diğer tarafın kaybını getirmekte, bu da çatışmanın bir tarafın diğerini askeri olarak ortadan kaldırmadığı takdirde çözüme

---

⁵³⁷ Önhon, *a.g.e.*, 133.

⁵³⁸ Gökçe, *a.g.e.* 38.

⁵³⁹ Önhon, *a.g.e.*, 248-249.

⁵⁴⁰ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 69.

⁵⁴¹ Önhon, *a.g.e.*, 251.

kavuşma şansını azaltmıştır. Sahada bulunan DDSA'lar temelde şiddet kullanımını bir çözüm yöntemi olarak ele alırken, devletler ise ekonomik, diplomatik, askeri, insani, istihbari birçok yöntem ve aracı bu hususta kullanmıştır. Çin, Rusya gibi küresel aktörler krizin başında tarafları bir araya getirerek bir diyalog kurmaya çalışmışsa da bu başarısız olmuştur.⁵⁴² Bu uzlaşısızlık süreci beraberinde çatışmaların şiddetlenmesine sebep olmuş, şiddet sarmalı bölgeyi giderek daha fazla tehdit edecek gelişmelere uygun ortamı sağlamıştır.

Esad rejiminin göstericiler üzerine ateş açması sadece gösteri ve göstericilerin artmasına neden olmamış, aynı zamanda ordu içerisindeki bir grup askerin duydukları rahatsızlıktan ötürü silahları ile beraber Suriye'nin muhtelif bölgelerinde firar ederek Özgür Suriye Ordusunu (ÖSO) kurmasına neden olmuştur. Albay Riad El-Esad tarafından kurulan ÖSO, temelde firar eden askerler ile sivillerden oluşan, dağınık ve ordu olmaktan uzak bir silahlı unsurdu.⁵⁴³ Hafif silahlı bu gruplar rejimin hava saldırıları karşısında çoğunlukla araziye kontrol etmekte güçlük çekmiş, yeterli destek alamamaları sebebi ile bu gruplardan DAESH, HTŞ, YPG gibi gruplara geçişler yaşanmıştır.⁵⁴⁴ Özellikle Esad rejiminin kimyasal silah kullanımının ardından ABD'nin Esad rejimini cezalandırmaması da bazı muhalif gruplarda hayal kırıklığı yaratmış, muhalifler irade, silah ve para açısından daha zengin radikal gruplara geçmeye başlamıştır.⁵⁴⁵ Her ne kadar Trump döneminde biri Nisan 2017'de diğeri ise Nisan 2018'de olmak üzere iki defa Rejimin kimyasal silah kullanımına karşılık cezalandırıcı saldırılar yapılmış olsa da bu saldırılar sahada bir değişim getirebilecek boyutta olmamıştır.⁵⁴⁶ Öte yandan farklı ÖSO gruplarını destekleyen yabancı devletlerin kendilerine yakın ve istihbarat örgütlerinin bağlantısının olduğu grupları desteklemesi, kaynakların dengesiz dağılması ve en nihayetinde ÖSO'nun Suriye iç savaşı boyunca etkili bir silahlı güç olamamasına neden olmuştur.

---

⁵⁴² M. Turan Çağlar ve Fuat Aksu, "Suriye Krizinde Aktörler, Uyuşmayan Talepler ve Çatışan Çözümler," *International Journal of Social Inquiry* 12, no. 2 (2019): 521-522.

⁵⁴³ Kazdal, a.g.e. 7.; İ. Aytaç Kadioğlu, "Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma Güvenlik ve Sığınma", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16 (2020): 2183; 146-147

⁵⁴⁴ Kevin W. Martin, "Syria and Iraq: ISIS and Other Actors in Historical Context," in *The Future of ISIS: Regional and International Implications*, ed. Feisal al-Istrabadi and Sumit Ganguly (Washington, DC: Brookings Institution Press, 2018), 96.

⁵⁴⁵ Önhon, a.g.e., 286.

⁵⁴⁶ Jim Garamone, "U.S., Allies Strike Syrian Targets in Response to Regime's Chemical Attacks," U.S. Central Command, April 13, 2018, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/1493618/us-allies-strike-syrian-targets-in-response-to-regimes-chemical-attacks/> [Erişim Tarihi: 04.01.2025].

Zaman içerisinde ÖSO grupları birbiri ile yarış içerisinde girmiş, ayaklanma bir anarşi ortamını andırmış, yağma ön plana çıkmıştır.⁵⁴⁷ Uluslararası örgütlerin ve devletlerin muhaliflerin birlik olması konusunda çağrılar yaparken, yapmış oldukları yardımlar arayıcılığı ile aksini beslemiş olmaları ise iç savaşın ironik bir çıktısıdır.

Suriyeli muhalif gruplar arasında İslamcı grupların ön plana çıkması, gruplar arası çatışmaların bazı dönemlerde şiddetlenmesine ve savaşçıların bu gruplar arasında geçişken bir şekilde taraf değiştirmesine neden olmuştur. Aynı zamanda bu grupların bir kısmının aşırı gruplarla olan bağlantısı muhaliflerin tek bir çatı altında toplanmasını zorlaştırmış, Esad rejimine alan ve zaman açmış, Avrupalı ve Amerikalıların bu gruplara bakış açısını değiştirerek hepsinin birer El Kaide türevi gibi görülmesine ve muhaliflere olan desteğin bulanıklaşmasına neden olmuştur.⁵⁴⁸

Giderek zayıflayan ve yalnızlaşan ÖSO'ya bağlı farklı grupların farklı devletler tarafından silahlandırılması ve ortak bir hiyerarşinin kurulamaması zaman içerisinde ÖSO'nun sınırlı etkinliğini de kaybetmesine neden olmuştur. Özellikle Suriye iç savaşında Rusya ve İran'ın müdahalesi ile Esad'ın kalacağına yönelik düşüncelerin pekişmesi sonucunda ÖSO'yu destekleyen ülkelerin sayısı azalmıştır. Bu dönemde özellikle Suriye'de gerçekleştirilen sınır ötesi operasyonlarda ÖSO gruplarından faydalanan Türkiye desteğini devam ettirmiştir. ÖSO'nun daha eğitimli olması adına eğitim donat faaliyetlerine devam eden Türkiye'nin girişimleri ile Ekim 2019 tarihinde ise Suriye Geçici Hükümeti Başkanı Abdurrahman Mustafa Suriye Milli Ordusu'nun (SMO) kurulduğunu açıkladı. SMO rejim ve HTŞ karşısında bulunan Ahrar-ı Şam, Nureddin Zengi, Feylak El Şam, Ceyş İdlîb El Hür, Ceyş El Nasr, Sukur El Şam, Ceyş El Ahrar, Sultan Murat Tugay, Fatih Sultan Mehmet Tugay, Hamza Tugay ve Muntasır Billah Grubu olmak üzere 50 bin civarı savaşçıdan oluşmaktaydı.⁵⁴⁹ Bu adım ÖSO gruplarının ortak paydada buluşması, komuta kontrolün sağlanması, silahlı gücün etkili kullanılması için önem arz etmektedir. Müteakip süreçte SMO'nun kazanmış olduğu başarılar da bunu kanıtlar niteliktedir.

Benzer bir şekilde Suudi Arabistan destekli radikal muhalif grupların oluşturduğu İslam Cephesi grubu da Ceyş-ül İslam, Ahrar El-Şam, Ensar El-Şam gibi grupların bir araya

---

⁵⁴⁷ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 18.

⁵⁴⁸ Önhon, *a.g.e.*, 288-289.

⁵⁴⁹ Önhon, *a.g.e.*, 302.

gelmesi ile oluşmuş ve 45 bin savaşçıya ulaşmıştır.⁵⁵⁰ Ülkedeki iktidar vakumunda sadece ÖSO değil YPG ve El-Nusra (Daha sonraları HTŞ) gibi örgütler de ortak olmuş, DAEŞ terörünün ortaya çıkması ile beraber savaş bölgesel ve küresel aktörleri içine çeken bir vekalet savaşına dönüşmüştür.

Suriye sahasındaki selefi gruplar arasından El Nusra ve DAEŞ en etkili iki grup olmuştur. Esad rejimi tarafından 2008 ve 2011 yıllarında selefi ideolojiden birçok mahkûm serbest bırakılmış, bırakılan bu mahkûmların bir kısmı ise daha sonra El-Nusra Cephesi grubunu kurmuştur. Esad rejiminin özellikle iç savaşın başında af çıkardığı bu isimleri salarak muhalefeti islamcı ve selefi çizgide göstererek uluslararası kamuoyunda muhaliflere olan desteğin zedelenmesini hedeflemiştir. Nitekim yukarıda da bahsedildiği üzere bu hedefinde de kısmen başarılı olmuştur. Nusra Cephesinin lideri Ebu Muhammed El Golani (Ahmet El-Şara) Ağustos 2011’de Suriye’ye giriş yapmış, 23 Ocak 2012 tarihinde Nusra Cephesini kurduğunu ilan etmiştir.⁵⁵¹ Golani yerel aşiret liderleri ve diğer Sünni gruplar ile iyi ilişki kurmaya odaklanmış, mezhepsel çatışmalardan uzak durmayı hedeflemiştir. Örgütün elindeki tecrübeli ve nitelikli savaşçı yapısı zaman içerisinde giderek daha aktif ve önemli rol oynamasını sağlamıştır.⁵⁵² DAEŞ lideri Ebu Bekir El Bağdadi’nin örgütün Suriye’de yapılandığı esnada yapmış olduğu açıklamada Nusra Cephesini ve Golani’yi görevlendirdiğini ve onları önemli ölçüde desteklediğini belirtmesi üzerine uyuşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Golani bağlılığının Bağdadi’ye değil Zevahiri’ye olduğunu açıklamış, DAEŞ ile doğrudan bağlantıları ya da ona bağlı olduklarını reddetmiştir. 2014 yılında Musul’un düşmesinin ardından Irak İslam Devletini ilan ederek Sykes-Picot’u reddeden Bağdadi, aynı zamanda Zevahiri’nin küresel cihat anlayışını reddetmiş ve El Kaide ile Nusra Cephesi ile arasındaki kopuşu arttırmıştır.⁵⁵³ Müteakip süreçte El Kaide DAEŞ ile bir bağının kalmadığını açıklamış, DAEŞ ise El Kaide’yi küresel cihadın eskimiş bir aktörü olarak görmüştür.⁵⁵⁴

Suriye iç savaşının bir diğer önemli aktörü ise ülkenin kuzey doğusunda etki alanı oluşturan terör örgütü PYD/YPG’dir. PKK’nın sözde lideri Abdullah Öcalan’ın

---

⁵⁵⁰ Martin, *a.g.e.*, 98

⁵⁵¹ Michael Weiss ve Hassan Hassan, *İŞİD: Terör Ordusunun İçyüzü*, çev. Emine Arzu Kayhan (İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2016), 162-166.

⁵⁵² Martin, *a.g.e.*, 99.

⁵⁵³ Weiss ve Hassan, *a.g.e.*, 174-177.

⁵⁵⁴ Weiss ve Hassan, *a.g.e.*, 186-187.

mektubunda önerilen 4 parçalı KCK yapısının Suriye ayağını oluşturan YPG'nin kuruluşu PKK'nın 2002 yılındaki 8.Kongresinde karara bağlanmıştır.⁵⁵⁵ Suriye iç savaşının başlaması ile muhalif Kürt hareketleri bastıran YPG terör örgütü⁵⁵⁶, KCK'ya bağlı diğer ülkelerde bulunan teröristlerin Suriye'ye geçmesi ile beraber hızlıca örgütlenmiştir. Esad rejimi ile orta yol politikası izleyen YPG yerel, bölgesel ve küresel aktörlerle çıkar ilişkisine girerek etki alanını arttırma fırsatı yakalamıştır. 2014 yılında DAESH'in Halep'e bağlı Ayn Al Arab şehir merkezine gerçekleştirdiği saldırı sonunda Uluslararası Koalisyonun dikkatini ve desteğini kazanan YPG, özellikle ABD ile bir partner/vekalet ilişkisi içerisine girerek ABD'nin Suriye'deki önemli partnerlerinden birisi olmuştur. Halep'in Tel Rıfat, Şeyh Maksud ve Afrin bölgelerindeki YPG varlığını (Barış Pınarı Harekâtı ve Esad rejiminin devrilmesinin ardından bu varlıklar son bulmuştur) Rusya-İran-Esad iş birliği ile sürdürmüştür. Fırat Nehri'nin batısındaki YPG alanı ise ABD'nin himayesi altında varlığını sürdürmüştür. Abdullah Öcalan'ı da lider olarak kabul eden YPG terör örgütü, Öcalan'ın benimsediği yönetim tarzı olan “devletsiz demokrasi”yi sözde Afrin, Cezire ve Kobani kantonları ve TEV-DEM üzerinden tatbik etmektedir.⁵⁵⁷ Bu kapsamda YPG, terör örgütü PKK/KCK'nın doğrudan bir uzantısı olarak ortaya çıkmış ve faaliyetlerini bu yapı ile tam bir ideolojik, siyasi ve örgütsel bütünlük içinde sürdürmüştür. Söz konusu yapılanma, özellikle Suriye'nin kuzeyinde, Türkiye'nin güney sınırları boyunca kesintisiz bir terör koridoru oluşturmayı stratejik hedef olarak benimsemiştir. Böyle bir oluşumun gerçekleşmesi, yalnızca bölgesel istikrarı değil aynı zamanda Türkiye'nin toprak bütünlüğünü ve ulusal güvenliğini de doğrudan tehdit etmektedir. PKK/YPG/KCK/SDG terörünün yarattığı bu güvenlik riski, Türkiye açısından Suriye iç savaşına kayıtsız kalmayı imkânsız hale getirmiş; Ankara'yı hem sınır ötesi askeri operasyonlara yöneltmiş hem de bölgedeki gelişmeleri yakından takip ederek proaktif politikalar geliştirmeye zorlamıştır.

Suriye iç savaşının birçok bölgesel ve küresel devletin çıkarlarını ilgilendiriyor oluşu devletleri politikalarına uyan grupları desteklemeye itmiş, üçüncü ülkelerden devamlı olarak destek alan çatışan taraflar savaşın “vekalet savaşına” dönmesinde önemli rol

---

⁵⁵⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı, PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG (İstanbul: İçişleri Bakanlığı, Mayıs 2017), 6.

⁵⁵⁶ Burak Sarı, "Bölücü Terör Örgütü PKK'nın Suriye Kolu: PYD/YPG," in *Suriye Krizi: Bölgesel Dinamikler ve Küresel Yansımalar*, ed. TASAV (İstanbul: TASAV, 2019), 97.

⁵⁵⁷ Sarı, *a.g.e.*, 90.

oynamıştır. Muhalifler Körfez ülkeleri, Fransa, Amerika, Türkiye gibi ülkelerden destek alırken, Esad rejimi ise İran ve Rusya'dan destek almaktadır.⁵⁵⁸ Ancak bu vekalet ilişkisi bu devletlerin bir kısmının sahada asker bulundurması ile bozulmuştur. Zira doğrudan müdahale Suriye savaşını vekalet ilişkisinden kısmen çıkartarak yeni bir yapıya büründürmüştür.

Tablo 3.1 Suriye iç savaşında taraflar ve amaçları

Aktör Türleri	Aktörlerin Tanımı	Amaçları
Yerel Gruplar	Rejimi Destekleyen Gruplar	Rejime ve ordusuna isyancılara karşı savaşta yardım etmek
	Rejime Karşı Gruplar	Esad rejimini devirmek için her türlü önlemi almak
	Aşırılıkçı/Dini Gruplar	Şeriat kanunlarıyla yönetilen bir Müslüman devleti için ezici bir zafer istemek
	Etnik Gruplar	Çoğunlukta oldukları bölgeleri kontrol etmek ve özerklik ya da kendi kendini yönetme hakkını hedeflemek
Bölgesel Güçler	Suudi Arabistan	Esad rejiminin sona ermesini istiyor, ancak bunu Müslüman Kardeşler veya İslami Cephe gibi İslamcıların kazandığı bir milliyetçi zaferle gerçekleştirmek istiyor.
	İran	Stratejik müttefikini ve ikinci bir savunma hattını kaybetmek istemiyor; bu yüzden Esad rejiminin hayatta kalmasını sağlamak istiyor
	Türkiye / Katar	Esad rejiminin yıkılmasına kararlı kalırken İran ile ilişkisini koparmak istemiyor
	Irak	Suriye iç savaşının Irak'a sıçramasını önlemek ve aynı zamanda Esad rejimini desteklemeye devam etmek
Küresel Aktörler	ABD	Başlangıçta Esad rejimini devirmek istese de, şimdi amaçlarını aşırı unsurların zaferini önlemeye, iç savaşın etkilerinin yayılmasını engellemeye ve Ortadoğu'daki çıkarlarına zarar verecek adımları durdurmaya çevirdi
	Rusya	Esad rejiminin yerinde kalmasını açıkça istiyor; Tartus'taki deniz üssüne erişimini korumak ve Esad rejimini BM Güvenlik Konseyi yaptırımlarından korumak
	Birleşmiş Milletler	Çatışmayı sona erdirmek, çok taraflı önlemlerle barışı sağlamak istiyor

Muhammad Nadeem Mirza, Hussain Abbas, and Irfan Qaisrani, "Anatomising Syrian Crisis: Enumerating Actors, Motivations, and Their Strategies (2011-2019)," *Liberal Arts and Social Sciences International Journal* 5, no. 1 (2021): 46.

⁵⁵⁸ Muriel Asseburg & Heiko Wimmen, "Civil War in Syria: External Actors and Interests as Drivers of Conflict", *SWP Comments, German Institute for International and Security Affairs*, (2012): 3.; Gökçe, a.g.e. 40.

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere iç savaşa yerel, bölgesel ve küresel olmak üzere farklı seviyelerde aktörler dahil olmuştur. Bu aktörler iç savaşın farklı taraflarında bulunmakla beraber destekledikleri tarafın politik, ekonomik ve askeri avantajını korumak adına adımlar atmıştır. Benzer bir şekilde 4.2’de de görüldüğü üzere farklı aktörler Suriye iç savaşı esnasında farklı çözüm ve baskı yolları denemiştir. Bu yöntemler arasında diplomatik, siyasi, ekonomik ve askeri önlemler bulunmaktadır. Ancak bu yöntemler de kendi içerisinde nasıl kullanıldıkları açısından farklılık göstermektedir.

Tablo 3.2 Suriye iç savaşında alınan önlemler ve alan aktörler

Önlemler	Önlemin İçeriği	Önlemi Alan Aktör
Diplomatik Önlemler	Diplomatik Yaptırım	Suriye – Türkiye – Ürdün – Katar – Suudi Arabistan – ABD – İngiltere – Fransa – BM – Arap Birliği – AB
	BMGK’da Veto	Rusya – Çin
	BMGK’nın Devreye Girmesi	ABD – Fransa – İngiltere – Rusya – Çin
	Tarafların Siyasi Görüşmeleri	Rusya – Çin – BM – UKK
Siyasi Önlemler	Suriye Muhalefetine Desteklenmesi	ABD – Fransa – İngiltere – Türkiye – Suudi Arabistan – Katar – Arap Birliği
	Esad Rejiminin Reformları Hayata Geçirmesi	Suriye – ABD – İngiltere – Fransa – AB – Rusya – Türkiye – İran – Arap Birliği – BM – UKK
Ekonomik Önlemler	Ekonomik Yaptırımlar	ABD – Fransa – İngiltere – Türkiye – Suudi Arabistan – Suriye – Arap Birliği – AB
	Krizin Tarafların Ekonomik Yardımda Bulunmak	Rusya – İran – ABD – Fransa – İngiltere – AB – Türkiye – Suudi Arabistan – Katar
Askeri Önlemler	Sınır Güvenliği	Türkiye – İsrail – Lübnan – Ürdün
	DAEŞ’le Mücadele	ABD – Fransa – İngiltere – Rusya – Türkiye – Ürdün – Suudi Arabistan – Katar – İran – Suriye – Irak – SMO
	Yerel Hakimiyet Mücadelesi	Suriye – SMO – PYD – DAEŞ – HTŞ – ÖSO
	PYD ile Mücadele	SMO – Türkiye
	Hizbullah ile Mücadele	İsrail
	Suriye Muhalefetine Askeri Destek	ABD – Fransa – İngiltere – Türkiye – Suudi Arabistan – Katar
	Suriye Yönetimine Askeri Destek	Rusya – İran – Hizbullah

M. Turan Çağlar and Fuat Aksu, "Suriye Krizinde Aktörler, Uyuşmayan Talepler ve Çatışan Çözümler," Uluslararası İlişkiler Dergisi 12, no 2. (2019): 531.

İç savaş başladığında Suriye ordusu Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve Hava Savunma Kuvvetleri olmak üzere 4 kuvvetten oluşan yapıya sahiptir. İç savaşın başında birçok firar veren ve aynı zamanda kötü performans sergileyen Suriye ordusunun

2014 yılında mevcudu 150-180 bin civarında olduğu değerlendirilmektedir. Ancak rejimin sahip olduğu bu silahlı güç onun ılımlı ve radikal muhalif gruplar ile mücadele etmesinde yetersiz kalmıştır.⁵⁵⁹ Bu sebeple Esad rejimi farklı kaynaklardan insan gücü teminine yönelmiştir.

Bir yıpratma savaşına dönen İran-Irak savaşında İran'ın safını tutan tek, İran İslam Devletini tanıyan ilk Arap devleti olan Suriye ile İran ilişkileri bu zamanlardan bu yana iyi olmuştur. Bu yakınlaşmada Sünni karşıtı cepheleşme de etkili olmuştur.⁵⁶⁰ Hamas, Hizbullah, İslami Cihat ve birçok Filistinli grubun hamiliğini yapan bu iki devlet, DDSA'lar üzerinden bir paramiliter ağ oluşturmuş bu ağ bölgesel rakipleri ile mücadelede etkin bir şekilde kullanmıştır.⁵⁶¹ Muhalifler karşısında askeri insan gücü sıkıntısı yaşayan Esad rejimine destek İran'ın vekil unsurlarından gelmiştir. Mezhepsel motivasyonlara sahip olan Şii milisler (yabancı savaşçılar), Devrim Muhafızları ve İran ordusu birlikleri Suriye'nin insan gücü problemini çözmede önemli rol oynamıştır. Bu destek sonucunda Esad Rejimi askeri hareketleri idame ettirecek nizami veya gayrinizami özelliklere haiz, farklı eğitim ve teçhizata sahip askeri birliklere erişmiştir.⁵⁶² İran Devrim Muhafızları, Lübnan'dan Hizbullah milisleri, Pakistan'dan Zeynebiyyun Tugayı, Afganistan'dan Fatimiyyun Tugayı, Irak'tan Sayyid Al Shuhada Tugayı, Asaib Ehlil Hak ve Bedr Tugayı gibi birçok bölgeden gelen Şii milisler Esad rejimini ayakta tutmak için en ön saflarda kullanılmıştır.⁵⁶³ İran'ın sağladığı silah ve para desteği, Hizbullah'ın sağladığı askeri insan gücü ve taktik destek Esad rejiminin muhalifler karşısında avantajlı bir konum elde etmesinde önem arz etmiştir. Öte yandan Devrim Muhafızları, Esad'ın yönetimde kalmasını en çok isteyen unsurlardan birisi olmuş ve Esad rejimini direniş ekseninin korunması gereken altın yüzüğü olarak nitelendirmiştir. Öyle ki, eski Devrim Muhafızları üyesi Mehdi Taeb, Suriye'yi İran'ın 35.eyaleti olarak tanımlamıştır. Devrim muhafızları Esad güçlerine danışmanlık desteği, istihbarat desteği ve askeri destek sağlamıştır.⁵⁶⁴ İran farklı oluşumlar altında Suriye'ye göndermiş olduğu paramiliter

---

⁵⁵⁹ Martin, *a.g.e.*, 91.

⁵⁶⁰ Furkan Halit Yolcu, "Iran's Involvement with Syrian Civil War: Background, Reasons, and Alternatives", *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2016): 47.

⁵⁶¹ Kazdal, *a.g.e.*, 2-3.

⁵⁶² "Syria Actors: Country of Origin Information Report" European Asylum Support Office, (2019): 5.

⁵⁶³ Önhon, *a.g.e.*, 263.

⁵⁶⁴ Yolcu, *a.g.e.*, 48-51.

gruplar Esad rejiminin birçok noktada kara gücünü oluşturmuştur. Dahası İran müteakip süreçte aynı zamanda Esad rejimine yerel unsurlardan yeni birlikler teşkil etmiştir.

Esad rejimi muhalif unsurları bastırmak adına yerel ve yabancı milislerden faydalanmıştır.⁵⁶⁵ Yerel milisler Suriye Ordusu yanında çatışarak Esad rejiminin hayatta kalmasında, askeri hareketlerin gerçekleştirilmesinde ve kolluk kuvveti desteği sağlanmasında önemli fayda sağlamıştır. Ulusal Savunma Güçleri (USG) olarak da bilinen bu milis grupların kullanımı, Suriye anayasasının askerlik hizmetini ilgilendiren 10.maddesi kapsamında da yasallaştırılmıştır. Söz konusu yasa başta USG olmak üzere gerekli şartların oluşması durumunda, Suriye Arap Ordusunu desteklemek amacı ile yardımcı kuvvetlerden faydalanılabileceğini belirtmektedir. Öyle ki, gayrinizami USG unsurları nizami Suriye Arap Ordusu ile çatışmalara iştirak etmiş, USG bünyesindeki milisler düzenli ordu bünyesindeki askerlerden daha fazla maaş almıştır. USG'nin sayısı 2013-2014 yıllarında 100 bine yaklaşmış, bu gönüllü unsurlar Esad rejimi tarafından düşmanı yormak, yıpratmak amacı ile gönderilen öncü birlikler olarak kullanılmıştır.⁵⁶⁶ Ancak bu birlikler iyi teçhiz edilmiş olmaktan uzak, destek olmaksızın savunma kapasitesi düşük birliklerdir.

İran aynı zamanda Suriye’de resmi yapı dışında bulunan yerel milisleri “*Yerel Savunma Güçleri*” adı altında birleştirmiş ve desteklemiştir. Her ne kadar bu güçler 2017 yılında Suriye Arap Ordusuna katılsa da lojistik desteği ve komutası İran tarafından sağlanmaya devam etmiştir.⁵⁶⁷ Bu ise devletin sadece ülke üzerindeki toprak kontrolünün değil, aynı zamanda kendi tarafında çatışan yerel ve yabancı milisler üzerinde de etkili komuta kontrol sağlayamadığını göstermektedir. Ancak gerek yerel gerekse de yabancı milisler ve silahlı gruplar ortak bir hedefe, muhalifleri ve terör örgütlerini etkisiz hale getirmek konusunda gayret birliği (*unity of effort*) sergilemektedir.

Libya’ya yapılan NATO müdahalesinin ardından çatışmalarda daha etkin bir rol oynamayı hedefleyen, dini motifli unsurların bölgesel bir yayılma ile Kafkaslara ulaşmasını engellemeyi amaçlayan, nüfuz alanını korumayı önceleyen Rusya Federasyonu (RF), bu kapsamda uluslararası toplumun Suriye’ye bir askeri müdahalede

---

⁵⁶⁵ Muhammad Nadeem Mirza, Hussain Abbas, Irfan Qaisrani, “Anatomising Syrian Crisis: Enumerating Actors, Motivations, and Their Strategies (2011-2019)”, *Liberal Arts and Social Sciences International Journal*, 5 (2021), 47.

⁵⁶⁶ Martin, *a.g.e.*, 92.

⁵⁶⁷ Syria Actors, *a.g.e* 32-36.

bulunmasını başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere BRICS üyeleri ile koordine ederek diplomatik destek ile engellemiştir.⁵⁶⁸ 26 Ağustos 2015 tarihinde Esad Rejimi anlaşma imzalayarak Hmeym Üssü kullanım haklarını elde etmiş, Suriye’de görev yapacak Rus personel ve ailelerine diplomatik bağışıklık sağlamıştır.

30 Eylül 2015’te, Suriye’nin daveti ile Suriye’de askerî harekâtlar gerçekleştirmeye başlayan RF, her ne kadar bu hava saldırıları ile DAESH ön plana çıkartılarak terörizmle mücadele ettiğini vurgulasa da temelde muhalif grupları hedef almıştır. Özellikle şehirlere giden ikmal ve lojistik hatlarının hava saldırıları ile kesilmesine müteakip şehirler kuşatma altına alan RF, müteakip safhada sivil-muharip ayrımı gözetmeksizin yerleşim yerleri ve hatta hastaneler hedef alıyor, fatura sivillere çıkartılarak muhalif gruplar sorumlu tutulmaya çalışılıyordu. Rejime sağladığı hava desteği ile muharebe sahasında önemli değişikliklere neden olan Rusya, en az ayak izi ile bu desteği sağlamaya çalışmış, karada gerçekleştirilecek çatışmaları İran, Hizbullah, Suriye Arap Ordusu ve milislere bırakmıştır. Eylül 2016’ya gelindiğinde Suriye sahasında 4.500’e ulaşan ve ardından Mart 2018’de 3.000’e düşen personel sayısı ile Rusya, çoğunlukla hava savunma sistemlerinin kullanımı, Suriye Arap Ordusunun eğitimi ve danışmanlığı, hava saldırısı desteği ile Suriye rejimi tarafında faaliyet göstermiştir.⁵⁶⁹ Bu süreçte RF Esad rejimini ayakta tutan yegâne güç olmuş, sağladığı destekle savaşın uzun yıllar boyunca devam etmesini sağlamıştır.

RF sadece kendi silahlı kuvvetlerini getirmekle kalmayıp, bölgede aynı zamanda Özel Askeri Şirketlerden (ÖAŞ) de faydalanmaktaydı. Eski bir Spetnaz olan ve Putin’in yakın dostu olan Dimitri Utkin’in kurduğu Wagner özellikle Suriye sahasında aktif bir şekilde kullanılmıştır. RF aynı zamanda Esad Rejiminin silahlı kuvvetlerini yeniden teşkilatlandırma gayreti içine girmiş, rejim saflarından muhalif saflara geçip ardından tekrar rejim saflarına dönen askerlerden oluşan 5’inci Kolordu ve RF’nin eğitip donattığı, Kaplan Kuvvetleri olarak bilinen 25’inci Özel Görev Kuvveti’ni kurmuştu.⁵⁷⁰ Her ne kadar hem Rusya hem de İran Esad rejimini farklı imkân ve kabiliyetler ile desteklemiş olsa da bu iki devlet de çıkarları açısından çatıştığı dönemler olmuştur.

---

⁵⁶⁸ Roy Allison, "Russia and Syria: Explaining Alignment with a Regime in Crisis," *International Affairs* 89, no. 4 (2013): 799.

⁵⁶⁹ Samuel Charap, Elina Treyger & Edward Geist, "Understanding Russia's Intervention in Syria", RAND Corporation, (2019): 1-32.

⁵⁷⁰ Önhon, *a.g.e.*, 297-299.

3.1.3 Cenevre, Astana ve Soçi Süreçleri

Birleşmiş Milletler ve Arap Ligi gibi uluslararası kurumların Suriye iç savaşını çözme noktasındaki yetersizlikleri alternatif yöntem arayışlarını beraberinde getirmiştir. Zira BMGK üyesi olan Rusya ve Çin, Konseye İngiltere, Amerika ve Fransa tarafından gelen birçok kararı veto hakkı ile geri çevirmiş, sistemi çıkmaza sokmuştur.⁵⁷¹ Bunun sonucunda BM insani yardım faaliyetleri dışında güvenlik endişelerini giderecek adımları atamamıştır. Bu süreçte BM'nin öncülüğünde ve Kofi Annan tarafından "Suriye'nin Dostları Grubu" kurulmuş, Annan Suriye'ye giderek Beşar Esad ile görüşmüştür. 7 aylık arabuluculuk sürecinde Rejimin baskıyı devam ettirerek iç savaşı bitirebileceğini düşünmesi ve Rusya/Çin gibi devletlerin BMGK'yı bloke etmesi sonucunda bir yere varamamıştır. Altı maddelik bir ateşkes anlaşması ile gelen Annan'ın planı BMGK tarafından da onaylanmış, Suriye'de uygulamaya koyulmuştur. Rejimin ağır silahları ve birlikleri şehirlerden çekerek insani yardımın ulaşması üzerine kurulan bu ateşkesin barış görüşmeleri için uygun ortamı oluşturulacağı düşünülmüştür. 300 BM görevlisi ateşkesi korumak ve gözlem yapmak adına Suriye'ye geçmiş olsa da Rejimin Hula katliamını gerçekleştirmesi bu süreci baltalamıştır. Haziran 2012 tarihinde Cenevre Görüşmeleri başlamış, ancak bu görüşmelerden sonuç alınamamıştır.⁵⁷² Nitekim müteakip süreçte Annan görevi bırakmış, yerşne Lakhdar Brahimi gelmiştir.

Ağustos 2012'de göreve başlayan Brahimi, Annan'dan bu yana giderek daha fazla askerî hale gelen çatışmayı çözmek adına Cenevre Görüşmelerinin temel olması gerektiğine inanarak göreve başlamıştır. Bu süreçte Esad görevi bırakmayı reddetmiş, kendisinin demokratik olarak seçilmiş başkan olduğunu ileri sürmüştür. Muhalif gruplar ise ılımlı ve radikal gruplar olarak ikiye bölünmüştür. Ocak 2014'te 2. Cenevre Görüşmelerinin düzenlenmesine aracı olan Brahimi, rejim ve muhalifleri bir araya getirmek istese de bu durum her iki taraftan da tepki görmüştür. Rejim bir geçiş sürecini, muhalifler ise rejimle aynı masaya oturmayı reddetmiştir. Çatışmanın henüz politik tartışmaları oluşturacak olgunluğa erişmediği düşünülmüş, görevinde başarılı olamadığını düşünen Brahimi

---

⁵⁷¹ David Chance and James Masters, "Russia Vetoes UN Resolutions on Syria," *CNN*, April 13, 2017, <https://edition.cnn.com/2017/04/13/middleeast/russia-uns-c-syria-resolutions/index.html> [Erişim Tarihi: 14.02.2025].

⁵⁷² Raymond Hinnebusch, Raymond, I. William Zartman, Elizabeth Parker-Magyar & Omar Imady. "UN Mediation in the Syrian Crisis: From Kofi Annan to Lakhdar Brahimi", New York: International Peace Institute, March 2016, 6-10.

Mayıs 2014'te görevinden istifa etmiştir.⁵⁷³ Ne yazık ki müteakip süreçte yerine gelen Staffan de Mistura da Brahimi'nin yaşadığı problemleri yaşamıştır.

Mistura'ya göre gerek yerel gerekse de bölgesel ve küresel aktörlerin süreci çözmek yönündeki çatışan çıkarları ve fikirleri çözümü imkânsız hale getirmektedir. Muhaliflerin barış görüşmelerinin sahadaki askeri dengeyi Esad lehine bozduğu düşüncesi, Mistura'ya yönelik düşüncelerin de kötüleşmesine neden olmuştur.⁵⁷⁴ Annan ve Brahimi'nin yukarıdan inme yaklaşımından ziyade, aşağıdan yukarı bir yaklaşım sergileyen Mistura, tarafların isteksizliği ve süreci baltalamaları sebebi ile başarılı olmamıştır. Mistura'nın görev süresi devam ederken, Cenevre Görüşmelerine alternatif olarak Türkiye-Rusya-İran önderliğinde Astana anlaşması imzalanmıştır. Mistura bu süreci Cenevre Görüşmelerini tamamlayıcı bir süreç olarak değerlendirmiş, ancak BM'nin süreç dışında tutulması eleştirilmiştir. Hem barış görüşmeleri için ortamı sağlayamayan, hem de Cenevre Görüşmelerinin uygulamaya dökülmesini sağlayamayan, anayasa çalışmalarını somutlaştıramayan Mistura kişisel sebepleri öne sürerek 4 yıl 5 aylık bir sürenin sonunda Ekim 2018'de görevi bırakmıştır.⁵⁷⁵ Bunun sonucunda, Suriye iç savaşı yaklaşık yedi yıllık süre zarfında farklı dönemlerde öne çıkan üç önemli aktörün girişimlerine rağmen çözüme kavuşturulamamıştır.

Üçlü zirveden oluşan Astana süreci, BM'nin danışman olarak davet edildiği ancak herhangi bir yönetici ya da yönlendirici rolünün bulunmadığı bir zirveydi. Suriye'deki ateşkesi gözlemleme ve garantörlük sunma üzerine kurulu olan Astana süreci, sadece askeri meseleler ile sınırlı bir zirve olması ile Cenevre Görüşmelerine nazaran daha sınırlı bir kapsam sunuyordu. Ancak bu sınırlı kapsam, Suriye sahasına hâkim ve etkin devletler tarafından gerçekleştirilmesi sebebi ile daha uygulanabilir bir süreçti. Burada alınan kararların uygulanması ile 2018 Ocak ayında Soçi Mutabakatı imzalandı. Bu mutabakata göre yeni bir anayasanın hazırlanması ve gerginliğin azaltılması üzerine uzlaşı sağlandı.⁵⁷⁶ Muhalifler ve Rejim arasında 15-20km derinliğinde ve 250km uzunluğunda bir gerginliği azaltma bölgesinin kurulması öngörülen mutabakat ile Rejimin İdlib'e yönelik harekât hazırlığı ertelenmiş, Türk Silahlı Kuvvetleri bölgede gözlem noktaları

---

⁵⁷³ Hinnebusch, vd. *a.g.e.*, 12-17.

⁵⁷⁴ Hinnebusch, vd. *a.g.e.*, 16.

⁵⁷⁵ Fadi Nicholas Nassar, & Reinoud Leenders. “‘De Mistura Ideas to Reality Are Like Windmills to Don Quixote’: A UN Mediator in the Syrian Conflict.” *Mediterranean Politics*, May 8, 2024.

⁵⁷⁶ Nassar & Leenders. *a.g.e.*, 9-18.

oluşturmaya başlamıştır. Aynı zamanda varılan mutabakatta İdlib üzerinden geçen Halep-Lazkiye ve Halep-Hama otoyollarının da açılmasına karar verilmiştir.⁵⁷⁷ Ancak 2019 Ekim ayında Esad Rejimi İdlib'e yönelik "İdlib Şafağı Harekatı"nı başlattı. Muhaliflerin elindeki son bölgeyi de kontrol altına alarak iç savaşın bir kısmına son vermeyi düşünen Rejim, Maret El Numan, Serakib, M4 otoyolu gibi birçok önemli noktayı kontrol altına alarak Türk Silahlı Kuvvetleri gözlem üslerinin bulunduğu yerleri ele geçirdi.⁵⁷⁸ Nitekim Rejim yayılmasını önlemek, İdlib gerginliği azaltma bölgesinin ve bölgedeki Türk Silahlı Kuvvetleri birliklerinin güvenliğini sağlamak amacı ile Türkiye Bahar Kalkanı Harekâtını başlatmıştır. Bölge halkının güvenliğini sağlamak, sınırlara akın edebilecek göç dalgasını engellemek amacı ile Rejim unsurları TSK tarafından hedef alınmıştır. 10 Şubat ve 5 Mart tarihleri arasında gerçekleşen harekât sonucunda 3,473 rejim unsuru, 3 adet savaş uçağı, 8 adet helikopter, 1 adet SİHA, 93 adet tank, 36 adet zırhlı araç, 67 adet obüs ve çok namlulu roketatar (ÇNRA) ve 10 adet hava savunma sistemi (HSS) etkisiz/kullanılamaz hale getirilmiştir.⁵⁷⁹ Bu harekât önemli bir NATO gücü olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin konvansiyonel imkan ve kabiliyetlerini ortaya koyarak caydırıcılığının artmasına katkı sağlamıştır.

Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu bu harekât İdlib'i rejim saldırılarından güvende tutarak, Esad'ın devrilmesine giden süreçte muhaliflerin güçlerini muhafaza etmesini sağlamıştır. Türkiye'nin Astana, Soçi, Bahar Kalkanı Harekâtı sürecinde İdlib'i muhafaza etmemiş olsa iç savaş çoğu ölçüde bitmiş olacaktı. Bu doğrultuda süreç sadece kendi bağlamında değil, aynı zamanda Suriye İç Savaşının nereye vardığı kapsamında değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Ancak tüm bu süreçlerde PYD'nin gerek Cenevre gerekse de Astana süreçlerine dahil olamaması, süreçte dışlanmasına neden olmuştur. Buna karşın PYD Astana sürecine dahil edilmediği için Astana'da alınan kararları onlar için bağlayıcı nitelikte olmadığını açıklamıştır. İdlib ve civarı bölgelerde çatışmalar düşük yoğunlukla devam etse de Suriye İç Savaşının 2020-2024 yılları arasında nispeten sakin ve büyük değişikliklerin olmadığı bir süreç olmuştur. Ancak bu süreçte Rejim içten çürümeye devam etmiş, Türkiye'nin normalleşme ve politik çözüm üretme çabalarına

---

⁵⁷⁷ "İdlib için imzalanan Soçi Mutabakatı ne öngörüyordu?" BBC Türkçe, 3 Şubat 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51360543> [Erişim Tarihi: 21.02.2025].

⁵⁷⁸ "İdlib nerede ve neden önemli?" BBC Türkçe, 3 Şubat 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51361192> [Erişim Tarihi: 21.02.2025].

⁵⁷⁹ T.C. Millî Savunma Bakanlığı, "Bahar Kalkanı Harekâtı," Millî Savunma Bakanlığı, erişim tarihi: 11 Şubat 2025, <https://www.msb.gov.tr/BaharKalkani> [Erişim Tarihi: 17.02.2025].

gerekli karşılığı vermemiştir. İran her ne kadar Rejime Türkiye ve muhalefet ile politik görüşmelere başlaması için öneride bulunsa da Esad İran ve Rusya desteğini kötü kullanarak bu önerileri dinlememiştir. Esad rejimi politik görüşmelerin başlaması için yardım eli uzatan Türkiye'nin Suriye'den çekilmesini bir ön şart olarak koşmuştur.⁵⁸⁰ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Temmuz ayında yapmış olduğu açıklamada Suriye'ye uzanan dostluk elinin adil, kapsayıcı, yeni bir toplumsal sözleşmenin temelini atılması için önemli olduğunu ve Suriye'nin yanında olacağını belirtmiştir.⁵⁸¹ Ancak bu yardım eli Esad tarafından reddedilmiş, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Esad'ın düşüşünü bir dış gücün müdahalesi değil, Esad Rejiminin muhalefet ile politik çözüm yollarını reddetmesi olduğunu belirtmiştir.⁵⁸² Esad Rejiminin 2024 sonlarında muhaliflerin kontrolünde bulunan İdlib'e harekat hazırlığı yaptığı ve politik görüşme davetlerinin ısrarla reddedildiği sırada, muhalif gruplar Halep'e mahdut hedefli bir harekat başlatmıştır. Domino etkisi gösteren harekât sonucunda peşi sıra dağılan rejim mevzileri, muhaliflerin 10 gün gibi kısa bir sürede Şam'a giden sürecini başlatmıştır. Nitekim Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da 6 Aralık'ta yapmış olduğu açıklamada, Esad'a çağrı yaptığını ancak bu çağrının karşılık bulmadığını; şu an hedefin sırası ile İdlib'ten sonra Hama ve Humus'un kontrol altına alınması ile istikametın Şam olduğunu belirterek bir dönemin son bulduğunu göstermiştir.⁵⁸³ Bu gelişmeler, sahadaki askeri dengelerin hızla değişebileceğini ve dış aktörlerin sağladığı güvenlik gücü desteğinin, yerel grupların kısa sürede stratejik kazanımlar elde etmesine imkân tanıyabileceğini göstermektedir.

3.1.4 Rejimin Düşmesi ve Müteakip Süreç

Takvimler Aralık 2024'ü gösterdiğinde, Suriye'de on yılı aşkındır gerçekleşmeyen devrim bir anda gerçekleşmiş, Esad rejimi düşmüştür. Uzun yıllar boyunca İran ve Rusya

---

⁵⁸⁰ Abbas Araghchi, "Iran Urged Assad to Negotiate with Turkey and Opposition, Foreign Minister Says," Iran International, December 27, 2024, <https://www.iranintl.com/en/202412273322> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁵⁸¹ Anadolu Ajansı, "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Komşumuz Suriye'ye dostluk elimizi daima uzattık ve uzatırız," Anadolu Ajansı, 5 Temmuz 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-komsumuz-suriye-ye-dostluk-elimizi-daima-uzattik-ve-uzatiriz/3266992> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁵⁸² Patrick Wintour, "Syria Crisis Due to Assad's Refusal to Engage with Opposition, Says Turkish Minister," The Guardian, 2 Aralık 2024, <https://www.theguardian.com/world/2024/dec/02/syria-crisis-summit-turkey-iran-russia> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁵⁸³ Euronews Türkçe, "Erdoğan: Esad'dan olumlu dönüş alamadık, muhalifler Şam'a ilerliyor," Euronews, 6 Aralık 2024, <https://tr.euronews.com/2024/12/06/erdogan-esaddan-olumlu-donus-alamadik-muhafifler-sama-ilerliyor> [Erişim Tarihi: 25.02.2025].

desteğine rağmen ülkenin çözüme ulaşması adına çözüm üretemeyen Esad rejimi, bu ülkelerin odaklarının Ukrayna ve Filistin'e kayması ile göreceli olarak ikinci plana düşmüştür. Bu noktada özellikle Esad'ın üstünlük kurmasında fayda sağladığı Wagner'in Ukrayna ile olan savaşta oluşturduğu tehlike ve müteakip süreçte etkisiz hale getirilmesi, Hizbullah unsurlarının Lübnan ve Filistin'e odaklanması, Rus hava gücü desteğinin Ukrayna'ya kayması ile birlikte Suriye göreceli önemini yitirmiştir. Esad rejiminin Türkiye'nin diplomatik görüşme ve çözüm tekliflerini reddetmesinin ardından Türkiye destekli muhalifler ile HTŞ'nin öncülüğünü çektiği koalisyon Halep'e operasyon başlatmıştır.

HTŞ öncülüğündeki muhalif gruplar tarafından 27 Kasım tarihinde başlayan "Saldırganlığı Caydırma Operasyonu" Esad güçlerini hazırlıksız yakalayarak sürpriz etkisi yaratmıştır. Halep'te rejim hatlarının peşi sıra düşmesinin ardından Rejim güçleri geri çekilme harekâtı gerçekleştirmiş, Halep şehri 2016 yılından 8 yıl sonra tekrar muhaliflerin kontrolüne girmiştir.⁵⁸⁴ Ülkenin en büyük şehirlerinden birisinin 250 civarında köyü ile birlikte 24 saat içerisinde düşmesi, muhaliflerin kontrol ettiği toprakların neredeyse iki katına çıkması, Rejimin toprak kontrolü ve iç savaşta avantaj elde ettiği düşünülürken günden güne içeriden çürümüş olması onu bu duruma hazırlamıştır. Tüm bunların sonucunda Halep'in düşmesi Esad Rejiminin geleceğinin tekrar sorgulanmasına neden olmuştur.

Arap Ülkeleri'nin Esad ile tekrar görüşmeye başladığı, ilişkilerin düzeltilmeye çalışıldığı, artık Esad'ın kalacağına yönelik fikirlerin pekiştiği bu süreçte aslında ülke içten içe çürümeye devam etmiştir. Ekonominin kötüleşmesi, enflasyonun artması, insanların %90'ının yoksulluk sınırının altına yaşaması, gıda ve yakıt gibi temel ihtiyaçların dahi bulunmasında zorluk yaşaması toplumun iradesini ve desteğini kırmıştır. Kendi sıkıntıları ile uğraşan Rusya ve İran ise Esad rejimini artık kurtarabilecek noktada değildir. Yolsuzluk ve organize suçların yaygınlaşması ile rejim destekçileri refah içinde yaşarken, ülkenin geri kalanı hayatta kalmaya çalışmıştır. Zira en geniş uyuşturucu ağını yönlendirenlerden birisi de milis unsurları ve 4.Zırhlı Tümeni kontrol eden Mahir Esad'dır.

---

⁵⁸⁴ Jeremy Hodge & Hussein Nasser, "The Fall of Aleppo Poses a Significant Threat to Syria's Leader," *Foreign Policy*, December 2, 2024.

Parçalanmış ve zayıf durumda olan Rejim Ordusu, Rusya ve İran'ın 8 yıllık desteğine rağmen nitelik ve nicelik olarak yeterli olmaktan çok uzaktır. İradesi zayıflamış ve uzun zamandır çatışma görmeyen Rejim Ordusu, muhalif gruplar karşısında toprağı kontrol etmekte güçlük çekmiş ve Şam'a kadar sürecek olan geri çekilme ve bozgunun ateşini yakmıştır. HTŞ'ye bağlı drone birliği Şahin Taburları Rejim ağır silahlarını etkisiz hale getirirken, muhalif gruplara ait özel birlikler gün içerisinde ve gece vakti ilerlemeye devam etmiştir. Bu durum 2020'den bu yana muhaliflerin olası bir çatışma durumuna da iyi hazırlandıklarının da bir göstergesidir.⁵⁸⁵ Bu ilerlemelerin devam etmesi ülke genelindeki uyuyan hücrelerin de harekete geçmesine, Rejimin birçok bölgede güç kaybetmesine katkı sağlamıştır. Dera bölgesinde örgütlenen muhalifler güneyden, İdlib ve Halep bölgesinden gelen muhalifler ise kuzeyden gelerek Esad Rejiminin kalbi Şam'a doğru yürümeye başlamıştır.

Eski Rejim Ordusu mensubu Albay Vasim Ahmed, Rejim Ordusunun sadece kâğıt üzerinde var olduğu, üst kademedeki komutanların organize suçlardan çok para kazandığı ancak diğer askerlerin maaşlarının çok düşük olduğunu ve hiçbir emrin gelmediğini belirterek ihanete uğradıklarını vurgulamıştır. Telsizlerden “Kaçın!” anonslarının yapıldığını söyleyen bir diğer rejim askeri Vahil Süleyman, muhaliflerin hızlı ilerleyişinin panik havası oluşturduğunu, herkesin sivil kıyafetlerini giyerek evlerinin yolunu tuttuğunu belirtmiştir. Vasim Ahmed, telsizlerden hiçbir emrin gelmediğini ve birçok silah ve aracın kullanılabilir durumda olmadığını ifade etmiştir.⁵⁸⁶ Yani düşük maaşlar ve motivasyon eksikliği, komuta zincirinin çöküşü, yolsuzluk ve lojistik sorunları, bakım faaliyetlerinin eksik ya da hiç gerçekleşmesi, muhaliflerin stratejik üstünlüğü Esad rejimini içten çökerterek sonunu getirmiştir.

Suriye iç savaşı boyunca muhaliflerin hiçbir zaman kontrolüne girmeyen bölgeler dahi muhalifler tarafından hızla ele geçirilmiştir. Halep'in muhaliflerin eline geçmesinin ardından önce Hama kırsalına yönelen Muhalifler, daha sonra Humus'a yönelmiştir. Böylece ülkenin batısında denize kıyısı olan Lazkiye-Tartus hattı ile başkent Şam arasındaki lojistik hattın kesilmesi öngörülmüştür. Bu noktada Rejim Ordusunun son

---

⁵⁸⁵ Charles R. Lister, "Esad Rejimi Neden Bu Kadar Hızlı Çöktü?" *Independent Türkçe*, 9 Aralık 2024, <https://www.indyturk.com/node/750195/d%C3%BCnyadan-sesler/esad-rejimi-neden-bu-kadar-h%C4%B1zl%C4%B1-%C3%A7%C3%B6kt%C3%BC> [Erişim Tarihi: 21.02.2025].

⁵⁸⁶ Hürriyet, “Esad'ın Askerleri Anlattı: Rejim Nasıl Çöktü?”, Hürriyet, 11 Şubat 2025, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/esadin-askerleri-anlatti-rejim-nasil-coktu-42630391> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

umut olarak Humus şehrinin ön hatlarında bir savunma hattı oluşturmaya çalışmasına rağmen bu hat hızla kırılmıştır. 2011 başında muhaliflerin etkin olduğu, bir zamanlar Müslüman Kardeşlerin Rejime karşı ayaklandığı Humus şehri 7 Aralık tarihinde muhaliflerin kontrolüne girmiştir. Bu esnada Beşar Esad'ın nerede olduğuna yönelik spekülasyonlar artmış, Suriye Savunma Bakanlığı Humus'ta durumun güvenilir ve sakin olduğunu iddia ederken muhalifler Şam kırsalında ilerlemeye devam etmiştir.⁵⁸⁷ Rejim Humus'a ilerleyen muhalif güçleri durdurmak için Rastan köprüsünü bombalasa da bu iradesi ve motivasyonu kuvvetli muhalif unsurları sadece kısa bir süreliğine geciktirmiştir. Kırmızı Hilal adındaki meskûn mahal için özel eğitilen birlikleri gönderen muhalifler, meskûn mahallerde hızla kontrol sağlamıştır. Kuzeyden gelen muhalif birlikler, savaş boyunca muhalif grupları vurmak için havalanan jetlerin kalktığı Mezze Hava Üssü'nün kontrolünü ele geçirmiş, birkaç saat içerisinde ise şehir merkezindeki Emevî Meydanına ulaşmıştır.⁵⁸⁸

Dera'da kontrolü ele geçiren Muhalif Güney Harekât Odası, güneyden Şam'a doğru ilerleyerek dış mahallelerinden girmeye başlamıştır. Rejim ordusunun mevzileri ve kadroları terk etmesi ile muhalifler birçok bölgede çatışma olmaksızın ilerlemiştir. Rejim "taktik yeniden tertiplenme" gerçekleştirdiğini iddia etse de bu durum gerçeklikten uzaktır. Birçok rejim askeri muhaliflere askeri kimlik, silah ve teçhizatları ile teslim olmuştur.⁵⁸⁹ 8 Aralık sabahının ilk ışıklarında, Şam artık Esad Rejimi'nin değil, özgür Suriye'nin başkenti olarak güne başlamıştır.

Halep 30 Kasım'da, Hama 5 Aralık'ta, Dera 6 Aralık'ta, Humus 7 Aralık'ta, Şam ise 8 Aralık'ta Muhaliflerin kontrolüne geçti. Bu esnada Esad ailesi ile Rusya'ya iltica etmiş, bir zamanlar milyonlarca vatandaşını içine soktuğu mülteci durumuna kendisi düşmüştür.⁵⁹⁰ Müteakip süreçte ulusal televizyon ve radyo kanalları kontrol altına alınmış, Suriye Savunma Bakanlığı Esad rejiminin son bulduğunu ve ordu mensuplarının

---

⁵⁸⁷ BBC News. "How the Battle for Aleppo Unfolded and Its Impact." BBC News, February 29, 2024. <https://www.bbc.com/news/articles/cy7kk30rdjpo>. [Erişim Tarihi: 04.02.2025].

⁵⁸⁸ Al Jazeera, "How al-Assad's regime fell: Key moments in the fall of Syria's 'tyrant'," Al Jazeera, 10 Aralık 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/04/syrias-assad-regime-falls-amid-rebel-advance> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁵⁸⁹ Levant24, "Revolution Forces Advance Toward Damascus as Assad Regime Crumbles," Levant24, December 7, 2024, <https://levant24.com/news/2024/12/revolution-forces-advance-toward-damascus-as-assad-regime-crumbles/>, [Erişim Tarihi: 17.02.2025].

⁵⁹⁰ Eyad Kourdi ve Christian Edwards, "Timeline of how rebels toppled Assad's regime in less than two weeks," CNN, 9 Aralık 2024, <https://www.cnn.com/2024/12/09/middleeast/timeline-syria-assad-regime-toppled-intl/index.html> [Erişim Tarihi: 21.02.2025].

8 Aralık itibarıyla görevlerine son verildiği ilan edilmiştir.⁵⁹¹ Esad rejimine bağlı suçluların, yetkililerin ve silah bırakmayı reddeden askerlerin yakalanması için çalışmalara başlanmıştır. Bu süreçte eski rejime bağlı direniş unsurları ile meşru geçiş hükümetine bağlı silahlı güçler arasında çatışmalar yaşanmaya devam etmiştir.⁵⁹² Yer altına çekilen devrik hükümetin teröristleri ile yaşanan bu çatışmalar müteakip süreçte azalarak devam etmiştir.

Geçiş dönemi hükümetinin kurulması ile anayasa hazırlıkları ve ülkenin tekrar bir çatışma alanına dönmemesi için çalışmalar hızla başlamıştır. Bu kapsamda Suriye Ulusal Diyalog Konferansının yapılması öngörülerek, farklı millet, din, mezhep ve ideolojik değerlere sahip grupların bir arada Suriye'yi oluşturması hedeflenmiştir. Yeni Suriye geçiş hükümeti birçok muhalif silahlı grupla silahlarını bırakmalarını ve Savunma Bakanlığı çatısı altına girmeleri konusunda anlaşmıştır. Suriyeli General Ahmed Osman 300 bin kişiden oluşan yeni bir ordunun kurulacağını belirtirken, gruplarla yapılan uzlaşma sonucunda Ebu Kasra yeni dönemin Savunma Bakanı olarak görevlendirilmiştir.⁵⁹³

Rejimin düştüğü esnada daha fazla arazi kontrol etmeye çalışan YPG terör örgütü ABD desteği ile birçok bölgede harekete geçmiş, ancak yerel halkın, SMO'nun ve Şam hükümetine bağlı güçlerin baskısı karşısında yeni edinmiş olduğu birçok yerde geri çekilmiştir. Bunların arasında SMO ve PYD arasındaki ara hattı oluşturan Menbiç hattı da bulunmaktadır. Müteakip süreçte PYD yönetimi Şam hükümeti ile görüşmelere aralık ayında başlamıştır.⁵⁹⁴ Görüşmelerin olumlu geçtiğini belirten terör örgütü lideri Mazlum Abdi, otonomilerini korudukları müddetçe Şam'a entegre olmaya karşı olmadıklarını belirtmiştir. Fakat Şam hükümeti ise hükümet dışında hiçbir unsurun silah bulundurmaması gerektiği konusunda kesin bir çizgiye sahiptir.⁵⁹⁵ Ancak bu noktada

---

⁵⁹¹ Sunita Patel-Carstairs and Claire Gilbody Dickerson, "Assad Has Left Damascus, Says Russia, as Syrian Army Declares End of His Rule," Sky News, December 8, 2024, <https://news.sky.com/story/assad-has-left-damascus-says-russia-as-syrian-army-declares-end-of-his-rule-13269339> [Erişim Tarihi: 21.02.2025].

⁵⁹² "Assad yanlıları, Suriye'nin yeni yönetici güçleriyle çatışmada 14 kişiyi öldürdü," BBC News, 26 Aralık 2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55437811> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁵⁹³ Euronews. "Suriye'de HTŞ Yönetimi Silahlı Gruplarla Anlaştı, YPG'nin Durumu Belirsiz." Euronews, 24 Aralık 2024. <https://tr.euronews.com/2024/12/24/suriyede-hts-yonetimi-silahli-gruplarla-anlasti-ypgnin-durumu-belirsiz> [Erişim Tarihi: 25.02.2025].

⁵⁹⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2024–December 31, 2024, (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2025), 4.

⁵⁹⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2024–December 31, 2024, 20.

PYD'nin durumu sürüncemede kalmıştır. Zira başta ABD olmak üzere Koalisyon devletlerinden askeri, diplomatik, ekonomik ve kamuoyu desteği alan, bu süreçte kendine yeterli hale getirilen bir terör örgütü olarak PYD, edinmiş olduğu bu kazanımları bir çıkıya çevirmek istemektedir. Dolayısıyla süreç içerisinde edinmiş olduğu tüm imkân ve kabiliyetler ile kozları birer müzakere aracına çevirerek kazanımlarını perçinlemek istemektedir.

Dışışleri Bakanı Hakan Fidan 7 Ocak 2025 tarihinde Anadolu Ajansına (AA) verdiği röportajda YPG konusuna değinmiş, örgüte ABD üzerinden verilen ultiatomları sıralamıştır. Türkiye ABD üzerinden terör örgütü YPG'ye verdiği ultiatomları öncelikli olarak yabancı terörist savaşçıların Suriye'yi terk etmesi, müteakiben örgütün Suriyeli olmayan üst yöneticilerin yani PKK'lı kadroların ülkeyi ve örgütü terk etmesi, en nihai aşamada ise grubun silahlarını bırakarak merkezi hükümete dahil olması olarak açıklamıştır. Bu adımların örgüt tarafından yapılmadığı taktirde ise gereğin askerî harekât olduğunu belirten Fidan, bu hususta da ne Şam hükümetinin ne de Ankara'nın bu konuda tereddüdünün olmadığını dile getirmiştir. Amerika'ya rağmen askeri hareketlerin yapıldığını gerekirse yine yapılacağını belirten Fidan, Türkiye'nin milli güvenlik endişelerinin giderilmediği taktirde her türlü adımı atmakta kararlı olduğunu açıklamıştır.⁵⁹⁶

Nitekim 10 Mart 2025 tarihinde, Şam hükümeti ve PYD arasında ABD öncülüğünde yapılan görüşmelerde anlaşma sağlanmıştır. Bu 8 maddelik anlaşma metnine göre: (1) Tüm Suriyelilerin, dini ve etnik kökenlerine bakılmaksızın, liyakat esasına dayalı olarak siyasi süreçte ve devlet kurumlarında temsil edilme ve katılma haklarının güvence altına alınması. (2) Kürt toplumunun Suriye devletinin asli bir parçası olarak kabul edilmesi ve vatandaşlık ile anayasal haklarının garanti altına alınması. (3) Suriye topraklarının tamamında ateşkes ilan edilmesi. (4) Suriye'nin Kuzey Doğusu'ndaki tüm sivil ve askeri kurumların, sınır kapıları, havaalanları ve petrol ile gaz sahaları da dahil olmak üzere, Suriye devletinin yönetimine entegre edilmesi. (5) Yerinden edilmiş tüm Suriyelilerin kendi kasaba ve köylerine dönüşlerinin sağlanması ve Suriye devleti tarafından korunmalarının temin edilmesi. (6) Suriye devletinin, Esad rejiminin kalıntıları ve ülkenin güvenliği ile birliğine yönelik tüm tehditlere karşı mücadelesine destek verilmesi. (7)

---

⁵⁹⁶ Hakan Fidan, "Dışışleri Bakanı Sayın Hakan Fidan'ın CNN Türk'e Verdiği Mülakat, 7 Ocak 2025," T.C. Dışışleri Bakanlığı, 7 Ocak 2025, <https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-hakan-fidan-in-cnn-turk-e-verdigi-mulakat-7-ocak-2025.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 10.01.2025].

Bölünme çağrılarına, nefret söylemine ve Suriye toplumunun tüm bileşenleri arasında nifak tohumları ekme girişimlerine karşı çıkılması. (8) Yürütme komitelerinin, bu anlaşmanın en geç yıl sonuna kadar uygulanması için çalışma ve çaba göstermesi.⁵⁹⁷ Tüm bu maddeler, Türkiye'nin yeni Suriye hükümetine desteğini, toprak bütünlüğünü sağlamaya yönelik yardımını ve olası tehditlere karşı hazır ve nazır oluşunu destekler niteliktedir; aynı zamanda Ankara'nın bölgesel güç projeksiyonunu ve güvenlik mimarisinde etkin rol alma iradesini de açıkça ortaya koymaktadır. PYD'nin Eylül 2024'de gerçekleştirdiği Konferans var olan strateji ve politikalara devam edileceği görüntüsünü verirken, Mart 2025 yılında varılan anlaşma Suriye'nin geleceği için olumlu bir tablonun oluşmasına katkı sağlamaktadır.⁵⁹⁸

Anlaşmanın maddeleri arasında bulunan hapisanelerin ve mülteci kamplarının kontrolünün ve petrol ve diğer kaynakların Şam hükümetine devredilmesi PYD'nin elindeki önemli kozların verilmesi anlamına gelmektedir. Öte yandan anlaşma metninde Suriye'nin toprak bütünlüğüne vurgu yapıp her türlü ayrılıkçılığın reddedilmesi bölgesel otonomi ve özerklik fikirlerinin de en azından varılan anlaşma metni üzerinde terk edildiği anlamına gelmektedir. Bu anlaşma metni aynı zamanda ABD'nin bitmek bilmeyen savaşlardan ders alarak, sonuca ulaşan çatışmayı politik çözüme bağlayarak çıkmasına da bir örnek oluşturabilir. Böylece ABD Irak ve Afganistan'da yapamadığı durumu Suriye İç Savaşında gerçekleştirebilir olacaktır. Ayrıca Türkiye'nin terör örgütü YPG'nin feshedilmesi ve merkezi hükümete katılması yönünde talep etmiş olduğu maddeler ilgili anlaşmada karşılık bulmuştur. Ancak anlaşma maddelerinde görüldüğü üzere PYD ve Şam hükümeti arasında uzlaşılan konular kâğıda dökülmüş, diğer konular ise sürece bırakılmıştır. Bu süreçte Suriyeli olmayan PKK unsurlarının silahsızlanma, Suriye'yi terk etme ve PYD'nin PKK'dan arınma sürecinin nasıl gerçekleştirileceği ve gözlemleneceği de önem arz etmektedir. Dolayısıyla anlaşma Suriye'nin toprak bütünlüğü ve iç savaşın kesin son bulması için önem arz etse de bir yol haritası olması ve kesin olarak bitirmemesi sebebi ile dikkatlice izlemeye değerdir. Anlaşma metninde Mazlum Abdi'ye YPG ağız ile "General" denmemiş, basın görüntülerinde Özgür Suriye

---

⁵⁹⁷ Ragıp Soylu, "BREAKING — Syrian Kurdish SDF signs a deal with....," X, 10 Mart 2025, <https://x.com/ragipsoylu/status/1899162230978969699> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁵⁹⁸ Emre Çıtak, "The Positioning of the PYD in Syria's Future: The Civil War, the 10th Congress, and December 8," *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* no. 44 (2025): 128-141.

bayrağı dışında bir bayrak kullanılmamış, tüm askeri ve sivil kurumların entegre edileceğine vurgu yapılmıştır.

3.2 PKK Terör Örgütünün Kuruluş Döneminde Suriye'nin Rolü

PKK (*Partiye Karkeren Kurdistane - Kürdistan İşçi Partisi*) 1970'lerde Abdullah Öcalan tarafından kurulmuştur. 1973'te Çubuk barajında yapılan toplantıda temelleri atılan terör örgütü pratiğe geçememiştir. 1976 yılında Dikmen'de yapılan toplantının ardından ise ideolojik hazırlıkların yapıldığı ve örgüte sempatican toplamak amacı ile gönüllü arandığı döneme geçilmiştir. Sol gruplar arasındaki bölünmeyi fırsat bilen Öcalan güney doğu illerinden birçok teröristin safına geçmesi ile etki alanını arttırmış, Vietnam türü bir mücadele yöntemini benimseneceğini işaret etmiştir. Tarih 27 Kasım 1978'i gösterdiğinde ise Abdullah Öcalan Diyarbakır Lice'nin Fis köyünde terör örgütünü kurmuştur.⁵⁹⁹ Ancak PKK ilk dönemlerinde Türkiye'de örgütlenmekte zorluk yaşamış, Türkiye'de gerçekleşen askeri darbe üzerine Suriye topraklarına kaçarak burada uzun yıllar örgütlenmeye devam etmiştir.

PKK "Parti, Ordu ve Cephe" olmak üzere üçlü teşkilat üzerine kurulmuştur. Parti örgütün siyasi yapılanmasını oluştururken, örgütün politik hedeflerinin konulduğu yerdir. Propaganda, adam kazanma, silahlı unsurları oluşturma gibi görevlere sahip olan parti; Marksist anlayışla sürecin öncüsü olarak görülürken aynı zamanda Lenin'in öne çıkardığı önder, örgüt, profesyonellik, sınırlı üye ve her temelden taraftar vurguları etrafında şekillenmiştir. Parti'nin en yüksek karar organı Kongre olup, genel başkan ise partinin en yüksek ideolojik ve politik unvanı olmuştur.⁶⁰⁰ Zor kullanımını hedefe ulaşmaktaki temel unsurlardan birisi olarak değerlendiren örgüt, bu kapsamda içinde bulunulan durum göz önünde bulundurularak Mao'nun "uzun süreli halk savaşı"nın en doğru zor kullanma yöntemi olacağına inanarak sözde 'Ordu' yapılanmasını kurmuştur.⁶⁰¹ Halkın terör örgütü tarafından sözde bilinçlendirilmesi ve devletin karşısında örgütün yanında yeniden örgütlenebilmesi ise cephenin sorumluluğuna girmektedir. Her ne kadar cephe faaliyetleri başarısız olup birçok yerde örgütten ayrılrsa da üçlü teşkilat örgütün kuruluşunda ve diğer

---

⁵⁹⁹ Umut Karabulut ve Engin Eryılmaz, "PKK Terör Örgütü ve Türkiye-Suriye İlişkilerine Etkileri (1991-2003)," *Belgi Dergisi*, no. 11 (Şubat 2016): 19-21.

⁶⁰⁰ Nihat Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi* (Ankara: ASAM Yayınları, 1999), 69-71.

⁶⁰¹ Özcan, *a.g.e.*, 73-75.

lkelerdeki benzer yapılanmaları da etkilemiştir.⁶⁰² Doksanların ortasında etkisi en üst noktaya varan PKK, müteakip dönemde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin uyguladığı askeri taktik ve tekniklerin giderek etkisinin artması ile gücünü kaybetmeye başlamıştır. Bu gç kaybında hiç şüphesiz örgüt içindeki etkili liderlerin Abdullah calan tarafından tehdit olarak görülüp örgüt içinde infaz edilmesinin de payı vardır.⁶⁰³ Abdullah calan'ın yakalanması ile yöntem ve hedeflerde önemli değişikliklere gitmiştir. Ancak bu süreçte PKK birçok devletten destek almış, bu devletlerden birisi Suriye olmuştur.

Suriye Devleti Arap, Türk, Kürt, Ermeni, Çerkes, Asuri gibi farklı etnik kökenlerin yanı sıra Müslümanlığın ve Hristiyanlığın farklı gruplarını da barındırmaktadır. Bu kozmopolit yapı zenginlik oluşturması kadar toplumsal uzlaşı için de zor zamanların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tüm bu gruplar arasında Araplardan sonra en büyük azınlık ise nüfusu farklı kaynaklara göre %8-12 arasında değişen Kürtlerdir.⁶⁰⁴ Suriye devleti özellikle de Baas yönetimi altında en büyük azınlığı oluşturan Suriyeli Kürtleri bastırmış, vatandaşlık haklarını vermemiş, güneye g ettirmeye çalışmış, Kürdistan Demokrat Partisinin (KDP) faaliyetlerini yasaklamıştır. Türkiye'de doğan Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde eşit hak iddia eden Suriye'deki Baas rejimi, Türkiye'nin GAP projesini hayata geçirmesi ile Türkiye'ye karşı daha muhalif tavırlar sergilemiş; Soğuk Savaşta farklı kutuplarda bulunan bu devlet arasındaki gerginlik artmıştır. Türkiye'ye karşı yasadışı örgütleri destekleyen Esad rejiminin PKK'ya vermiş olduğu destek bu anlamda ilk değildir. Esad rejimi başta su sorunu olmak üzere stratejik meseleler söz konusu olduğuunda bu grupları aktif olarak kullanmıştır.⁶⁰⁵ Soğuk Savaş döneminde Sovyetlerin Orta Doğu'daki önemli müttefiklerinden birisi olarak önemli askeri ve diplomatik destek alan Suriye rejimi, bunun karşılığında Suriye hem Marksist-Leninist grupların eğitilmesi hem de Çin'in Orta Doğu'ya girmesinin önlenmesi konusunda Rusya'nın önemli bir işbirlikçisi idi.⁶⁰⁶ Esad rejiminin Türkiye'ye karşı bir vekalet mücadelesine girdiği ve Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerini destekleyerek baskı kurmaya çalıştığı görülmektedir.

---

⁶⁰² zcan, *a.g.e.*, 177-180.

⁶⁰³ Kyle Orton, "The Secular Foreign Fighters of the West in Syria," *Insight Turkey* 20, no. 3 (Summer 2018): 158, <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26469849>.

⁶⁰⁴ zcan, *a.g.e.*, 239.

⁶⁰⁵ Sarı, *a.g.e.*, 87.

⁶⁰⁶ zcan, *a.g.e.*, 239-241

76-77'lerden itibaren Abdullah Öcalan Suriye hakkında daha yumuşak açıklamalarda bulunmaya ve Arap dünyasının ilerici bir gücü olarak görmeye başlamış, müteakip dönemde Türkiye'de 80 darbesinin ayak sesleri duyulurken, Abdullah Öcalan Suriye'ye kaçmıştır. Suriye-Türkiye sınırında silah kaçakçılığı yapan ve aynı zamanda Suriye İstihbaratına bağlı olan Sait Akçan (Ethem) ile irtibat kuran Öcalan, kısa süre içerisinde Suriye'de örgütlenmek üzere örgütten önce 50 kişilik bir grup talep etmiş hemen ardından ise grubun 250 kişiye çıkarılmasını istemiştir.⁶⁰⁷ Bu süreçte Baas rejiminin, tıpkı diğer terör örgütlerine sağlamış olduğu destek gibi PKK'ya da istihbarat örgütleri üzerinden alan açtığı, Türkiye karşısında terör örgütünden faydalanmayı planladığı görülmektedir. Zira Müslüman Kardeşler ve diğer yapılanmaların istihbarat, askeri ve kolluk güçleri tarafından baskı altına alındığı bu dönemde PKK'nın bu kadar rahat bir şekilde faaliyet göstermesi doğal bir süreç sonucu değildir. Zira Suriye Devleti, İngiliz ve Fransız etkisinin görüldüğü kuruluş döneminden bu yana Osmanlı karşıtlığı, Arap Milliyetçiliğinin körüklenmesi, Hatay meselesinin Türkiye Cumhuriyeti lehine çözümlenmesi ve devlet yönetiminde ve ekonomisinde Osmanlı İmparatorluğundan tehcir edilen Ermenilerin söz hakkı sahibi olması sebebi ile Türkiye Cumhuriyeti aleyhine muhtelif muhalif girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerin arasında Şeyh Said isyanı, Milli isyanı, Ali Batı isyanı, Ağrı ve Dersim isyanları ve bölücü Kürtçülük faaliyetleri ile bilinen Hoybun cemiyeti de bulunmaktadır.⁶⁰⁸ Suriye Devletinin koruması altında geçen süreçte PKK'lı teröristler Lübnan'da Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) kamplarında eğitim görmüş, eğitim gören bir kısım terörist Türkiye'ye geçmesine müteakip yakalanmıştır. Bu esnada PKK I. ve II. Kongrelerini Lübnan'daki Helve kampında gerçekleştirmiştir. II.Kongre gerçekleştiği esnada Lübnan'ın İsrail tarafından işgal edilmiş, işgali sonlandırmak amacıyla Suriye ve İsrail arasında imzalanan anlaşmaya bağlı olarak FKÖ başta olmak üzere bölgedeki gruplar Lübnan dışına çıkarılmıştır. Bu anlaşma sonucunda PKK'lı teröristler de Suriye'nin farklı bölgelerinde bulunan muhaberatın kontrolündeki evlere dağıtılırken örgüt merkezi ise Şam'da kalmıştır.⁶⁰⁹ İsrail ile girilen çatışmanın ardından Esad rejiminin PKK'yı desteklemekteki ısrarcı tavrı, örgüt ile olan bağı ve ona verdiği önemi de gözler önüne sermektedir. Bu yardım PKK'nın eğitim kamplarından

---

⁶⁰⁷ Özcan, *a.g.e.*, 243-244; Sarı, *a.g.e.*, 85.

⁶⁰⁸ Özcan, *a.g.e.*, 237-238; Ömer Göksel İşyâr, "Suriye İç Savaşı'nda PYD'nin Aktörleşmesinin Başlıca Nedenleri," *Bilge Strateji* 9, no. 16 (2017): 39.

⁶⁰⁹ Özcan, *a.g.e.*, 246-247.

faaydalanması ve istihbarat desteği ile sınırlı kalmamış, örgüt insan gücünün önemli bir kısmını Suriye’den sağlamaya başlamıştır.

Esad rejiminin PKK’nın Suriye’deki Kürt nüfus ile temasa geçmesine olanak sağlaması örgütün ilk dönemlerinde önemli bir insan gücü devşirmesine olanak sağlamıştır. PKK’nın Şam, Halep, Afrin, Ayn Al Arab, Rasulayn, Dirbesiye, Kamışlı, Haseke gibi bölgelerde açmış olduğu ofisler örgüte sempatican kazandırmakta önemli olmuştur.⁶¹⁰ Abdullah Öcalan’ın ifadelerine göre 1994 yılına kadar Suriye’de 15 bin terörist eğitim almış, özellikle Suriye’nin Kuzey Doğusunda bulunan Kürt nüfus PKK için bir insan kaynağı oluşturmıştır.⁶¹¹ Özellikle etkisiz hale getirilen teröristlerin ailelerini kazanmaya çalışan PKK, bu aileleri birer propaganda aracı olarak kullanarak radikalize etmiştir. Bu dönemde PKK kadrolarının önemli bir kısmı Suriyeli Kürtlerden oluşurken, bu kadrolardaki teröristler Suriye Devleti tarafından askerden muaf sayılmıştır. Esad rejimi PKK’nın örgütsel belge basıp dağıtmasına izin vermiş, yaralı PKK’lıların Suriye hastanelerinde tedavi görmelerini sağlamıştır. Terör örgütünün sınır boyunca yaygın bir şekilde kaçakçılık yapmasına göz yumulmuş, böylece terör örgütünün maddi kazanç sağlamasının yanı sıra silah ve insan gücü kaydırması Esad rejimi tarafından kolaylaştırılmıştır.⁶¹² Suriye’nin terör örgütüne sağladığı bu büyümeye müsait ortam örgütün yer altı yapılanmasından çıkarak, orta büyüklükte bir terör örgütü haline gelmesinin temellerini oluşturmıştır. Geniş insan ve propaganda kaynağı, maddi kazanç, eğitim yapılacak arazinin bolluğu birçok terör örgütünün bulamayacağı uygun bir ortam hazırlamıştır.

Esad rejiminin Öcalan’a ev sahipliği yapması ve PKK’yı desteklemesine karşılık Türkiye’nin göstermiş olduğu kararlı tutum ve askeri güç kullanma tehdidi karşısında geri adım atan Esad rejimi ile Adana Mutabakatı imzalanmıştır. Bu mutabakata göre terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’ı ülkeden çıkartmış, PKK’nın bürolarını ve kamplarını kapatmış, mali kaynaklarına el koymuş, belli isimleri tutuklamış ya da Türkiye’ye iade etmiştir. Aralarında Salih Müslim gibi isimlerin de bulunduğu bazı PKK’lı figürler ise PKK’nın Kandil’deki terör kampına kaçmıştır. Suriye’de faaliyetlerine devam etmeye ve hayatta kalmaya çalışan örgüt ise yeni bir isim ve yapılanma altında hareket etme kararı

---

⁶¹⁰ Sarı, *a.g.e.*, 87.

⁶¹¹ Özcan, *a.g.e.*, 248. Sarı, *a.g.e.*, 88

⁶¹² Özcan, *a.g.e.*, 249-251.

almış bu başkalaşım süreci de beraberinde PYD'nin kuruluşunu getirmiştir.⁶¹³ Ancak bu mutabakatın imzalanması ve Öcalan'ın ülkeden çıkarılmasına rağmen Suriye'nin Kuzey Doğusundaki Kürt nüfusun önemli bir kısmı ideolojik olarak PKK/KCK'ya bağlı olmaya devam etmiş, PKK/KCK kadrolarında bulunmuş, ileride kurulacak PYD/YPG'nin tabanını oluşturmuştur.⁶¹⁴ Her ne kadar PYD'nin kuruluşu 2002-2003 senelerinde gerçekleşmiş olsa da, örgütün ön plana çıkması Suriye iç savaşının başlaması ile gerçekleşmiştir.

3.2.1 İç Savaşın Başlaması ve YPG'nin Kuruluşu

Terör örgütü lideri Abdullah Öcalan, yakalanmasına müteakip İmralı'da hapis hayatını sürdürürken avukatları ile yapmış olduğu görüşmeler arayıcılığı ile örgütü yönetmeye ve yönlendirmeye devam etmiştir. 1999-2002 yılları arasında fikri dönüşüm sürecine giren Öcalan, birçok örgütün tek bir çatı altında toplanması fikrini temellendirmeye başlamıştır.⁶¹⁵ Ulus devletler çağının son bulduğunu düşünen Öcalan anarşizm, ekolojik temalar, feminizm ve devletsiz doğrudan demokrasi üzerine kurulan bir yapı üzerine çalışmıştır.⁶¹⁶ Bu noktada Öcalan sözde “meşru savunma” adı altında silah kullanımına aralık bırakmaktadır. Bu yolla şiddet içeren ve içermeyen mücadele yöntemleri hibrit bir şekilde kullanılmaktadır.⁶¹⁷ Orta Doğu'da İran, Irak, Suriye ve Türkiye'de farklı yapılanmalar adı altında faaliyet göstermeyi planlayan Öcalan, örgütün yeni dönemde KCK adlı yapının altında dört farklı örgüt ile bunu gerçekleştirmeyi öngörmüştür. Bu noktada PKK Irak'ta faaliyet göstermeye devam etmesi, İran'da “Demokratik İslam”, Suriye'de “Demokratik Birlik Partisi” gibi yeni oluşum önerileri ile gelmiştir.⁶¹⁸ Nitekim PKK'nın 4-20 Nisan 2002 tarihleri arasında gerçekleştirdiği 8.Kongresinde de Irak, İran ve Suriye'de yeni örgütlenmeye gidilmesi ve Suriye'de PYD/YPG'nin kurulması kararı alınmıştır. Bunun üzerine PKK kadrolarının bir kısmı PYD/YPG teşkilatlanması için Suriye'ye geçmiştir.⁶¹⁹ Alınan bu kararın ardından 17 Ekim 2003 tarihinde “Partiya

---

⁶¹³ Sarı, *a.g.e.*, 88-89.

⁶¹⁴ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 10

⁶¹⁵ Bayram Ali Soner, Ömer Aslan ve Hakan Kıyıcı, *PKK'nin Bölgesel Terör Ağı Yapılanması* (Ankara: Polis Akademisi, Haziran 2017). 5.

⁶¹⁶ Orton, *a.g.e.*, 159.

⁶¹⁷ Yakup Şahin ve İbrahim İrdem, "PYD-YPG: Suriye'deki PKK," *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* 19, no. 1 (2017): 26-29.

⁶¹⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG* (İstanbul: İçişleri Bakanlığı, Mayıs 2017), 6-10.

⁶¹⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG* 6.

Yekiyita Demokrat/Demokratik Birlik Partisi” (PYD) kurulmuştur. Örgütün siyasi kanadında PYD, silahlı kanadında YPG/YPJ ve toplumsal kanadında ise TEV-DEM bulunmaktadır.⁶²⁰ Bu oluşum PKK terör örgütünün parti-ordu-cephe yapılanması ile birebir aynıdır. Nitelim KCK yapılanmasının farklı parçaları aynı şekilde örgütlenmiştir.

Abdullah Öcalan’ın kardeşi Osman Öcalan, 2013 senesinde yapmış olduğu bir açıklamada PYD’yi kurma görevinin Murat Karayılan’a verildiği, ancak Murat Karayılan’ın görevi yapamayacağını belirtmesi üzerine PJAK ve PYD’yi kendisinin kurduğunu, kurarken dikkat ve tepki çekmemek adına ‘Kürdistan’ kelimesinin kullanılmadığını belirtmiştir. Öte yandan 2006 yılında KCK’nın Nevruz mesajında PYD’nin yapmış olduğu faaliyetler hakkında bilgi vererek aralarındaki bağı ilan etmiştir. Bu ilişki aynı zamanda yakalanan ya da teslim olan terör örgütü üyelerince de teyit edilmiş, bu üyeler PYD’nin PKK’ya eleman devşirmek amacı ile kurulduğunu, PKK’nın uzantısı olarak görev yaptığını, PKK’nın talimatlarının bire bir uygulandığını itiraf etmişlerdir.⁶²¹ Bunu destekler bir şekilde Trump’ın İstihbarat Danışmanı Daniel R. Coast 2018 yılında yayımlanan Küresel Tehdit Değerlendirmesinde PYD’nin PKK/KCK’nın Suriye uzantısı olduğunu da kabul etmiştir.⁶²² Bu yeni oluşum Türkiye sınırlarını aşan, sınırları yok sayan, sosyal, adli, kültürel ve siyasi örgütlenmeyi hedef alan, yeni döneme uygun bir model olması öngörülmekteydi.⁶²³ Ancak PYD’nin sıfırdan yapıldığı söylenemez. Zira PYD/YPG, PKK/KCK’nın Suriye’de sahip olduğu bağlantıları ve varlıkları üzerinde temeli atılmış, örgütün ilk yöneticileri PKK tarafından sağlanmıştır.

PYD’nin Cezire sorumlusu Nazir Hacı Mansur, Cezire askeri sorumlusu Cemşit Osman, Tel Abyad/Afrin askeri sorumlusu Heval Kemal, Avrupa sorumlusu Zuhaf Kobani, Brüksel temsilcisi Nevef Halil, YPG askeri sorumlusu Şahin Cilo, Ayn Al-Arab sorumlusu Ömer Hüseyin Aluş, Aldar Halil, Redur Halil, İlham Ahmed, Nuri Mahmud, Polat Can gibi isimler ve daha bir çoğu PKK saflarından PYD/YPG saflarına geçmiştir.⁶²⁴ Bu geçirgenliğin sonucunda PYD/YPG’nin endokrinizasyon sürecinin Kürtçe veya Arapça değil Türkçe yapıldığı, lider kadronun önemli bir kısmının Suriye değil Türkiye

---

⁶²⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG* 11-12.

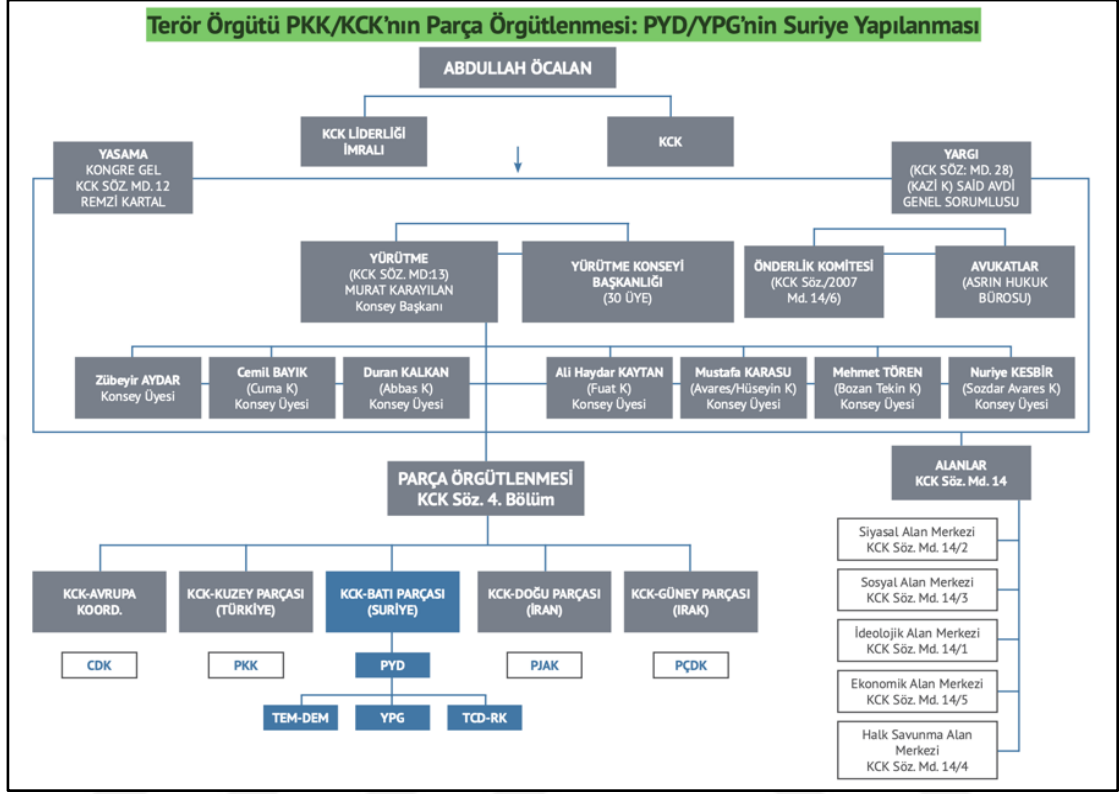
⁶²¹ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG* 28-30.

⁶²² Daniel R. Coats, “Statement for the Record: Worldwide Threat Assessment of the U.S. Intelligence Community,” presented to the Senate Select Committee on Intelligence, February 13, 2018, 21. <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/documents/os-dcoats-021318.pdf>.

⁶²³ Soner, vd. *a.g.e.*, 12.

⁶²⁴ Soner, vd. *a.g.e.*, 20-21.

kökenli olduğu,⁶²⁵ YPG'nin zayıf açıkladığı verilere bakılarak Ocak 2013 ve Ocak 2016 tarihleri arasındaki verdiği zayıfın neredeyse yarısının (%49.24) Türkiye kökenli teröristlerden oluştuğu ortaya çıkmıştır.⁶²⁶

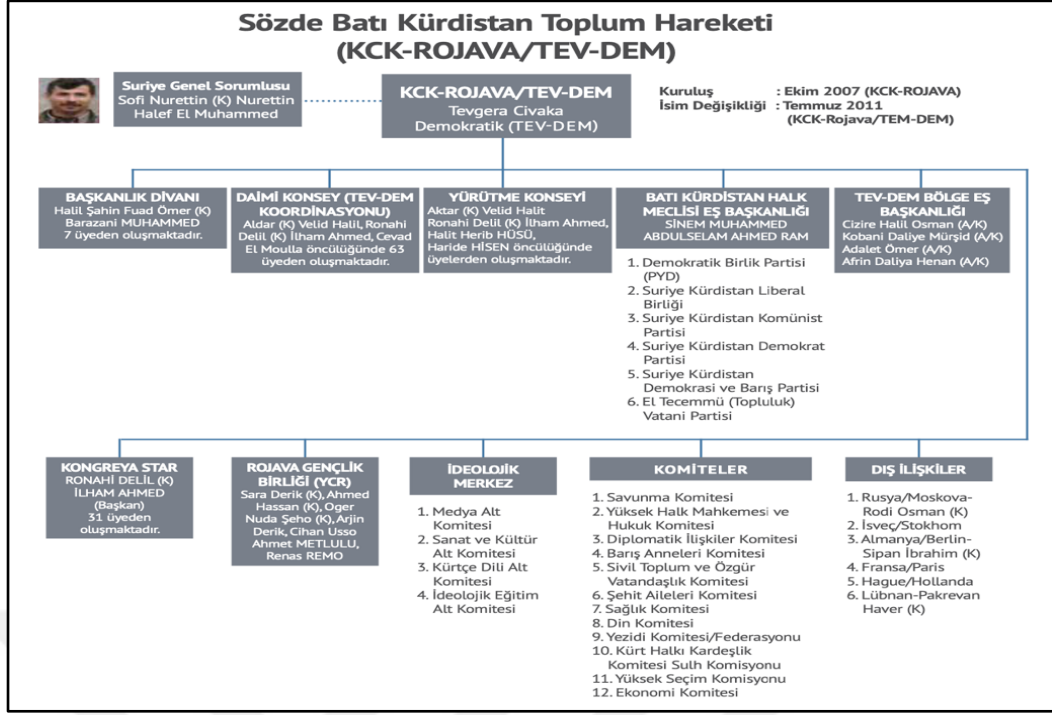
Şekil 3.1 KCK/PKK'nın parça örgütlenmesi ve PYD/YPG ilişkisi

T.C. İçişleri Bakanlığı, PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG (İstanbul: İçişleri Bakanlığı, Mayıs 2017), 26.

Şekil 3.1'de görüldüğü üzere KCK yapılanması kendi içerisinde bölgelere, görevlere, birimlere göre ayrılmaktadır. Örgütün sözde lideri Abdullah Öcalan olmakla birlikte, buna bağlı bir KCK Liderliği İmralı ve KCK olmak üzere iki karar alıcı merci bulunmaktadır. Sözde yasama, yürütme ve yargı organları kurulmuş, bu organlar konseyler ile yürütülmüştür. Örgütün lider kadrosu ise bu organların sorumluluklarını kendi aralarında paylaşmış, hepsi sözde yürütme konseyinin üyesi olmuşlardır. Örgüt parça örgütlenmesini coğrafi yönler göre Kuzey-Güney-Doğu-Batı olmak üzere dört bölge ve Avrupa yapılanması da olmak üzere beş bölgeye ayırmıştır. Bu yapılanmalar ise yukarıda da bahsedildiği üzere parti-ordu-cephe yapılanması üzerine kurulmuştur.

⁶²⁵ Michiel Leezenberg, "The ambiguities of democratic autonomy: the Kurdish movement in Turkey and Rojava", *Southeast European and Black Sea Studies* 16, no.4, (2016): 683.

⁶²⁶ <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/the-ypg-pkk-connection/>

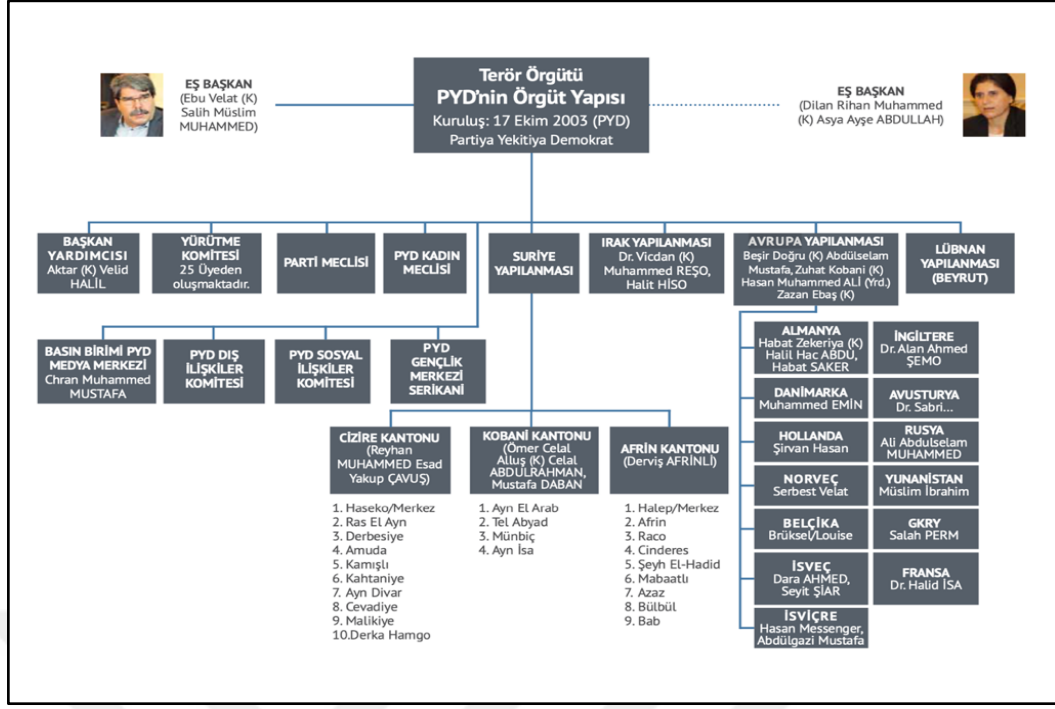
Şekil 3.2 Sözde batı kürdistan toplum hareketi KCK/TEV-DEM yapılanması

T.C. İçişleri Bakanlığı, PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG (İstanbul: İçişleri Bakanlığı, Mayıs 2017), 32.

Şekil 3.2’de görüldüğü üzere sözde Batı Kürdistan Toplum Hareketi (KCK-ROJAVA/TEV-DEM) kendi içerisinde de farklı bir yapılanmaya sahiptir. TEV-DEM terör örgütünün cephe oluşumunun karşılığıdır. Toplumsal kontrol, medya, gençlik oluşumları, toplumsal desteğin arttırılması, dil ve kültürün yaygınlaştırılması gibi bir dizi görev üstlenmektedir.

Terör örgütlerinin organik bağı aynı zamanda bu örgütlerin tüzük ve sözleşmelerindeki benzerlikler de ortaya koymaktadır. KCK Sözleşmesi, PKK Tüzüğü ve PYD Tüzüğü arasında kurucu örgüt yapılanması, ideolojik birliktelik, amaç-strateji birlikteliği alanlarında benzer cümlelerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Her üç metinde de kurucu liderin Abdullah Öcalan olduğu, ideolojik temelin ‘demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlüğüne’ dayandığı, amacın ‘Kürdistan parçalarında özerklik ve konfederalizm’ olduğu belirtilmektedir. Bu benzerlikler PKK ve PYD tüzükleri arasında daha fazladır. Her iki tüzükte de örgüt üyelerinin Apocu çizgide oldukları ve bunu benimsedikleri, Abdullah Öcalan’ın özgürlüğü için mücadele etmenin üyelerin görevi ve amacı olduğu belirtilmektedir.⁶²⁷

⁶²⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG*, 19-24.

Şekil 3.3 Terör örgütü PYD'nin örgüt yapılanması

T.C. İçişleri Bakanlığı, PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG (İstanbul: İçişleri Bakanlığı, Mayıs 2017), 14.

Şekil 3.3'te YPG'nin siyasi kanadı olan PYD terör örgütünün örgüt yapılanması gösterilmiştir. Sözde Kantonlardan oluşan yapı, aynı zamanda Avrupa ağı ile de doğrudan ilişki içerisindedir. Avrupanın muhtelif ülkelerinde politik girişimlerini sürdüren yapı, aynı zamanda Lübnan ve Irak gibi Orta Doğu ülkelerinde de çalışmalarına devam ettiği görülmektedir. Bünyesinde basın birimi, sosyal ilişkiler komitesi, kadın meclisi, gençlik merkezi ve parti meclisi gibi kurullar kuran örgüt, bu yolla stratejik iletişim kurmayı amaçladığı görülmektedir.

Ancak PYD/YPG bu tüzükte ilerleyen dönemlerde çıkarları gereği KCK, PKK ve Öcalan ile ilgili maddeleri, başta ABD olmak üzere batılı devletlerin desteğini kaybetme endişesi sebebi ile değiştirmiştir. Bu ülkelerin terör örgütü listesinde bulunan PKK ile bağıını gizlemek ve kendini meşru bir aktör gibi göstermek isteyen PYD, 2015 yılında gerçekleştirdiği 5.Kurultay'da aldığı karar gereği tüzüğünden PKK kelimesini çıkarmış, aynı sene içerisinde düzenlediği 6.Kurultayda tüzükten KCK ve KONGRA-GEL kısaltmalarını kaldırmıştır.⁶²⁸ Kuruluşunda KONGRA-GEL'i örnek alan ve en yüksek

⁶²⁸ Mehmet Emin Cengiz, "PYD'nin Dönüşüm Mücadelesi: Bir Meşruiyet Kazanma Yöntemi Olarak Yerelleşme Eğilimi mi?", *Al Sharq Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 28 Ekim 2020, 8.

yasama organı olarak kabul eden örgüt, bu tarihten sonra TEV-DEM yapısı üzerinden kantonlarda sözde halk kongresi gerçekleştirmeye devam ettirmiştir.

Öcalan'ın "devletsiz demokrasi" fikri üzerine kurulan kantonların örgütlenmesi ile ortaya çıkan "Demokratik Toplum Hareketi" (TEV-DEM), gerçekte demokratiklikten uzak bir oluşum olmakla kalmayıp, muhalif Kürt grupların bastırılmasına önemli çaba ve zaman harcamıştır. Kürt muhalif grupları suikast, silahlı saldırı, tutuklama, sindirme gibi yöntemlerde ortadan kaldıran PYD/YPG terör örgütü, böylelikle Suriye'nin Kuzey Doğusundaki politik ve askeri tekel kurma yoluna gitmiştir.

Bu baskı sadece Kürt halka yönelik kalmamış, Tel Hamis kırsalında Arapların yoğunlukla yaşadığı bir köy olan Hüseyiniye'de evler yakılıp yıkılarak halk tecride zorlanmıştır.⁶²⁹ Amnesty International'ın yaptığı habere göre DAESH ile mücadele adı altında, YPG herhangi bir askeri gereklilik olmaksızın Arap ve Türkmen köylerde evleri yakıp yıkarak yerel halkı göç etmeye zorladığı görgü tanıkları, uydu görüntüleri ile kanıtlanmıştır. Dahası YPG, yerel halkın bölgeyi terk etmediği taktirde ABD öncülüğündeki hava saldırılarının hedefi olacakları konusunda yerel halkı tehdit etmiş, edindikleri koalisyon desteğini amacı dışında ve silahlı çatışma hukukuna aykırı bir şekilde kullanmayı tasavvur etmiştir. Bir eve petrol döken YPG'li teröristler, ev ahalisinin köyü terk etmediği taktirde evi yakacaklarını söylemiştir. PYD'ye bağlı Asayiş unsurları Amnesty International'a verilen röportajda bunların halkın güvenliği sebebi ile gerçekleştirildiğini iddia etmiştir.⁶³⁰ Arap, Türkmen, Kürt halkın malını zapt eden, baskı uygulayan, resmî belgeleri yok eden, binaları kundaklayan YPG, halkı korku ile sindirerek, terörizmi bir araç olarak kullanma ve kendi gücünü pekiştirme yoluna gitmiştir.⁶³¹ Ancak bu girişimler sadece ABD sonrası dönemde Arap nüfus yoğunluklu bölgelerde PYD/YPG unsurlarına karşı oluşabilecek bir gerginliği ve ayaklanmayı beslemektedir.

2003 yılında PYD'nin kurulmasına müteakip örgüt içi ayrışma sonucu kurulan Wifaq partisinin liderleri ise 2005 yılında yine PKK/YPG tarafından öldürülmüştür.⁶³² Benzer

---

<https://research.sharqforum.org/tr/2020/10/28/pydnin-donusum-mucadelesi-bir-mesruiyet-kazanma-yontemi-olarak-yerellesme-egilimi-mi/> [Erişim 5 Şubat 2025].

⁶²⁹ Sarı, *a.g.e.*, 97.

⁶³⁰ Amnesty International, "Syria: US Ally's Razing of Villages Amounts to War Crimes," *Amnesty International*, October 13, 2015, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/10/syria-us-allys-razing-of-villages-amounts-to-war-crimes/> [Erişim Tarihi: 17.01.2025].

⁶³¹ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG*, 9.

⁶³² Soner, vd. *a.g.e.*, 38.

bir şekilde Suriye iç savaşının başlamasının ardından muhafazakar Kürt muhalif hareketinin önemli isimlerinden, PKK/YPG'nin baskıcı tutumuna karşı duran Mişel Temo da Esad rejimi ve PYD işbirliğinde evinde öldürülmüştür.⁶³³ Bu suikast ile PYD kendi etki alanında muhaliflerin nüfuz kazanmasını engellemiş, Esad rejimi ise ülkenin Kuzey Doğusunda muhaliflere karşı yeni bir cephe açmak zorunda kalmamıştır. Bu ortaklığın oluşmasında Esad rejiminin PYD'yi bir varoluşsal tehdit olarak algılamaması da yatmaktadır. Ne muhalif ne de rejimin yanında bulunan PYD/YPG, çatışmanın her iki tarafı ile de iletişimi koruyarak Suriye iç savaşı süresince faydacı bir yaklaşım sergilemiştir.⁶³⁴ Buna paralel olarak PYD/YPG'nin muhalif düşüncelere olan baskıcı tutumu on yıl sonra, Suriye iç savaşının başlamasının ardından da devam etmiştir.

PYD 18 Mayıs 2013 tarihinde Irak'ta KDP tarafından eğitim gören “Suriye'nin Demokratik Partisi”nden 74 kişiyi gözaltına almış, müteakip ay diğer muhalif partilerin gençlik yapılanmalarına ve kültürel kollarına ait binaları yakmış, gösterilerde 6 Kürt vatandaşı açılan yaylın ateşinde öldürmüştür. Kamışlıda gerçekleştirilen PYD karşıtı gösterilere ise PYD/YPG sempatisanları sopalar ve bıçaklarla saldırmıştır. Aynı zamanda bu süreçte PYD/YPG karşıtlığı ile bilinen dokuz politik figür de ortadan kaybolmuştur.⁶³⁵ PYD'nin olağanüstü hâl olarak adlandırdığı iç savaş sürecini bir bahane haline getirerek kendisi ve silahlı kanadı PYD dışında bulunan hiçbir politik ve askeri yapıyı kabul etmemiştir. Bu süreçte bünyesine girmeyen muhalif politik yapıların kurulmasını önlediği, otokratik ve tek partili bir yönetim anlayışı izlediği görülmektedir.

PYD/YPG'nin iç savaştaki dönüm noktalarından birisi Şam'da gerçekleştirilen bombalı saldırı olmuştur. Takvimler 18 Temmuz 2012'yi gösterdiğinde, Muhalifler tarafından Esad rejiminin önde gelen isimlerinin Şam'da gerçekleştirmiş olduğu toplantıya yapılan bombalı saldırıda Suriye Savunma Bakanı, Savunma Bakanı Yardımcısı, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Asistanı ve Milli Güvenlik Büro Başkanı hayatını kaybetmiştir.⁶³⁶ Bu olayın ardından Esad rejimi yayınlanan genel af ile PKK'nın Suriye uzantısı PYD'nin bazı hapisanelerdeki mensuplarını salarak, örgütün yeniden teşkilatlanmasının da önünü açmıştır.⁶³⁷ Hemen ardından Esad rejimi Suriye'nin Kuzey Doğu'sundan çekilerek

---

⁶³³ Önhon *a.g.e.*, 177.

⁶³⁴ Cengiz, *a.g.e.*, 7.

⁶³⁵ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 71.

⁶³⁶ Önhon, *a.g.e.*, 255.

⁶³⁷ Önhon, *a.g.e.*, 312.

bölgeyi bazı araç ve silahlarla beraber PYD'ye bırakmış, bu yolla hem Türkiye'ye karşı bir PYD/YPG kozunu oynamış, hem bölgedeki Kürt muhaliflerin olası etki alanını etkisiz hale getirmiş, hem de muhaliflerin burada nüfuz elde ederek rejime yeni bir cephe açmalarının önünü kesmiştir. Sadece Haseke ve Kamışlı'nın bazı bölgelerinde faaliyetlerine devam eden Esad rejimi, PYD ile koordineli bir şekilde bu bölgeyi kontrol etmeye devam etmiştir. Esad rejimi YPG'ye doçka, ağır makineli tüfek, tank, zırhlı araç bıraktığı ve aynı zamanda Kamışlı'da müşterek bir şekilde kullandıkları havaalanı arayıcılığı ile PYD'nin petrol, para, elektrik, silah, ilaç ihtiyaçlarını gidermiştir.⁶³⁸ İlginçtir ki aynı dönemde KCK'nın İran kolu PJAK, İran-Suriye-PKK arasındaki bir anlaşma sonucu İran'daki faaliyetlerini durdurup YPG saflarını güçlendirmek maksadı ile Suriye'ye geçmiştir.⁶³⁹ Yine aynı tarihlerde Murat Karayılan ANF'ye yaptığı açıklamada Suriye iç savaşının tarihsel bir fırsat olduğunu ve hazırlık yapılması gerektiğini söylemiştir.⁶⁴⁰ Bu fırsat aynı zamanda o dönem Türkiye ile terör örgütü PKK arasında gerçekleşen silah bırakma sürecinin olası bir işlemediği senaryoda PKK'nın elini güçlendirmek amacı ile koz olarak görülmekteydi.⁶⁴¹ Bu noktadan sonra örgüt "Arap Baharını" olası bir "Kürt Yazına" çevirmeye odaklanmaya başlamıştır. PYD/YPG Ayn Al Arap, Afrin ve Amude gibi yerleşim yerlerini hızlıca işgal etmiş, 22 Temmuz'da ise Rasulayn'da kontrolü sağlamıştır. Böylelikle çoğunluğu Kürt nüfustan oluşan yerleşim yerlerinde kontrolü eline geçirmiştir.⁶⁴² Dolayısıyla Suriye iç savaşı, terör örgütü için hem Türkiye ile yürütülen çözüm sürecinde el yükseltme aracı olmuş, hem de PYD/YPG üzerinden sahada fiili bir alan hakimiyeti tesis ederek uluslararası meşruiyet kazanımı fırsatı oluşturmuştur.

Kontrol ettiği bölgelerde gücünü ve etkisini pekiştirmeye çabalayan PYD/YPG, 2013 senesinde Kamışlı'da sözde kurucu meclis oluşturmuştur. Aynı sene içerisinde ise yasama meclisini oluşturarak, müteakip süreçte meclise kabul ettirdiği "demokratik ulus" ve "toplumsal sözleşme"yi uygulamaya koyulmuştur.⁶⁴³ Bu sözleşmeye göre de PYD'nin

---

⁶³⁸ Önhon, *a.g.e.*, 315-317; Sarı, *a.g.e.*, 94-6.; Holland-McCowan, *a.g.e.*, 66.

⁶³⁹ Soner, vd. *a.g.e.*, 23.

⁶⁴⁰ İşyâr, *a.g.e.*, 40.

⁶⁴¹ Rena Netjes ve Erwin van Veen, *Henchman, Rebel, Democrat, Terrorist: The YPG/PYD during the Syrian Conflict* (Lahey: Clingendael - Hollanda Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Nisan 2021), 15.

⁶⁴² Holland-McCowan, *a.g.e.*, 65

⁶⁴³ Cengiz, *a.g.e.*, 20.

kontrol ettiği bölgelerdeki tek askeri güç YPG olarak kabul edilmiş, sadece PYD'ye akredite olan partilere faaliyet izni tanınmıştır.⁶⁴⁴ Bu adımlar terör örgütünün oluşan fırsat ortamından faydalanarak kendi kontrolünü perçinleme girişimleri olarak kayda geçmiş, örgüt kağıt üzerinde kendilerine meşruiyet kazandırıcı eylemlere yoğunluk vermiştir.

YPG terör örgütü Suriye iç savaşında ılımlı muhalif, radikal dini gruplar, DAEŞ terör örgütü, Rejim unsurları, İran destekli milisleri ve Türk Silahlı Kuvvetleri le çatışmaya girmiştir. Özellikle yerel aktörleşme sürecinde YPG muhtelif zaman ve mekânda ÖSO ile çatışmaya girmiş, bunun ilk örneği ise Afrin kırsalında vuku bulmuştur. Özellikle 2012 yılında Rasulayn'da ÖSO ile gerçekleşen çatışmalar örgütün özgüvenini pekiştirmiştir. 2013 yılında Rimelan'ı ele geçiren örgüt böylece enerji kaynaklarına kontrol sağlamaya başlamıştır. Halep'te Şeyh Maksut mahallesindeki kontrolünü koruyan örgüt, Halep'te hem Rejime bağı Suriye Ordusu hem de ÖSO ile çatışmalara girmiştir. Burada zayıf Suriye Ordusuna karşı almış olduğu taktik başarılar, düzenli bir orduya karşı almış olduğu ilk başarı olması açısından önem arz etmektedir. Nitekim müteakip dönemde Halep'teki ÖSO-Rejim mücadelesi bu süreçte gücünü muhafaza eden YPG için avantaja dönüşmüştür. Muhalif gruplardan özellikle El Nusra Cephesi ile Rasulayn-Tel Abyad hattında gerçekleştirilen çatışmalar, örgütün aktörleşmesi sürecinde önemli dönüm noktalarından biridir.⁶⁴⁵ Ancak şüphesiz uluslararası arenada dikkat çekmesi ve koalisyon desteğini kazanarak Suriye iç savaşında ön plana çıkması, Ayn Al Arap savunması ile gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak terör örgütü PKK'nın kuruluş döneminde Esad rejiminin desteği hayati bir önem arz etmiştir. Bu dönemde ekonomik, askeri, diplomatik ve insan gücü olarak güçlenen örgüt, Adana mutabakatı sonrası Abdullah Öcalan'ın yakalanması ile baskı altına girmiştir. Suriye İç Savaşının başladığı sürece dek kısmi baskı altında bulunan örgüt, savaşı bir fırsat bilerek muhalif sesleri ve farklı etnik grupları baskı altına alarak kendi ajandasını ileriye götürmenin, meşruiyet kazanmanın yollarını aramıştır. Üçüncü yol stratejisi izleyen terör örgütü, çatışmanın tüm tarafları ile ilişki içerisine girmiş, kendi karlarını maksimize etme yolunu seçmiştir. Nitekim ABD öncülüğündeki Koalisyonun desteğini alan örgüt, bölgesel güvenliğe yeni bir tehdit haline gelmiştir.

---

⁶⁴⁴ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 10

⁶⁴⁵ İşyâr, *a.g.e.*, 42-44; Holland-McCowan, *a.g.e.*, 73.

ABD'nin Suriye Politikası ve YPG'ye Desteği

4.1 ABD'nin Suriye Dış Politikası, CENTCOM ve DKH

ABD'nin Suriye dış politikasının şekillenmesinde küresel stratejik yönelimler ile bölgesel dinamikler iç içe geçmiş, bu süreçte özellikle CENTCOM'un operasyonel rolü ve Doğal Kararlılık Harekatı'nın (DKH) sahadaki yükselişi belirleyici olmuştur. Dönemin ABD Başkanı Barack Obama, Suriye politikasını belirlerken küresel boyutta izolasyonculuk ve liberal kurumsalcılığın bir bileşimi olarak değerlendirilebilecek “mevzilenme” (*retrenchment*) stratejisini benimsemiştir. Bölgesel düzeyde ise Irak'tan çekilme ve İran'ı yalnızlaştırma hedefleri ön planda tutulmuş, ancak Afganistan, Irak ve Vietnam örneklerinden çıkarılan derslerle geniş ölçekli bir askerî harekâta girişmekten bilinçli şekilde kaçınılmıştır. Bu yaklaşım, ABD'nin Suriye politikasını hem sınırlı angajmana dayalı bir stratejiye hem de CENTCOM'un bölgesel operasyonel öncelikleri ile DKH'nin yerel güç inşasına yaslanan bir çerçeveye oturtmuştur.

Dönemin ABD Başkanı Barack Obama, Suriye politikasını belirlerken küresel boyutta izolasyonculuk ve liberal kurumsallığın bir karışımı olan “mevzilenme” (*retrenchment*) stratejisi ile yola çıkmıştır. Bölgesel boyutta Irak'tan çekilme ve İran'ı yalnızlaştırma hedefi güden Obama yönetimi aynı zamanda geçmişin izlerinden birer ders alarak Afganistan, Irak, Vietnam gibi kötü örnekler üzerinden büyük bir askerî harekâta girişmek istememiştir.⁶⁴⁶ Bu dönemde doğrudan müdahale gerçekleştirmekten imtina eden Obama yönetimi, nitekim müteakip süreçte strateji değişikliğine gitmiştir. Nitekim hem Obama hem de Trump döneminde hükümet içinde fikir birliği oluşmamış, ABD farklı dönemlerde farklı eğilimler göstermiştir.⁶⁴⁷

Mevzilenme ve liberal kurumsalcılığı harmanlayan bu yaklaşım, ABD'nin küresel iktidarını devam ettirmesi adına ekonomik anlamda rahatlaması ve güç biriktirmesi gerektiğini temel almaktadır. Bu doğrultuda ulusal refahı arttırmak adına gereksiz

⁶⁴⁶ Burhanettin Duran ve Hasan Basri Yalçın, "Giriş," in *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejileri*, 1st ed., ed. Burhanettin Duran & Hasan Basri Yalçın (İstanbul: SETA Vakfı, 2016), 15-16.

⁶⁴⁷ Osman Şen ve Mehmet Şahin. “Miscalculation in Proxy War: The United States and Russia in Syrian Civil War from the Neoclassical Realist Perspective”. *Gazi Akademik Bakış* 14, no. 27 (December 2020): 248-249.

harcamaları azaltmayı ve gerekmediği taktirde uluslararası güvenlik tehditlerine müdahil olmamayı içermektedir. Bu durumda oluşabilecek güvenlik problemlerinin çözümü ise uluslararası örgütler, bölgesel ya da yerel aktörlere sevk edilmektedir. Suriye özelinde ise Libya ve Mısır deneyimleri üzerinden daha çekingен davranan ABD, Esad sonrası Suriye'nin belirsizliği sebebi ile DAES tehdidini ortaya çıkana kadar aktif bir rol almaktan imtina etmiştir.⁶⁴⁸ DAES tehdidini ortadan kaldırmak adına uluslararası Koalisyon kurarak yükün bir kısmını müttefikleri ile paylaşmış, yerel bir aktör seçerek düşük ayak izi ile problemi çözmeye koyulmuştur. Bu kapsamda ABD'nin dış politika hedefleri ve araçlarının birbiri ile uyum içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Dahası bu yöntem aynı zamanda ABD'nin ulusal güvenlik ve askeri stratejisi ile de paralellik göstermektedir.

Obama sonrası Trump döneminde de dünyanın hamiliğini/polisliğini yapma düşüncesinden vazgeçmeye yönelik politikalar ağırlık kazanmış, her ulus-devletin kendi çıkar ve sorunlarına odaklanması ve çözmesi gerektiği fikri ağır basmıştır. Liberal müdahalecilik ve kurumsalcılık fikirlerine yönelik mesafeli tutum da politikalarda değişikliğe gidilmesini sağlamıştır. Ancak bu süreçte Orta Doğu'da ABD'nin Suudi Arabistan ve İsrail gibi temel müttefiklerinin hedefinde bulunan İran ekseninde oluşturulan blokta PYD terör örgütü yapılanması önem kazanmıştır.⁶⁴⁹ Dolayısıyla Trump politikalarının belli ölçülerde Obama politikalarının da devamını oluşturduğu görülmektedir. Bu dönemde bitmeyen savaşları bitirmek ve ABD'yi gereksiz harcamalardan çekmek yine ön plana çıksa da Suriye stratejisinde büyük değişikliklerin yaşanmadığı gözlemlenmiştir.

Trump sonrası dönemde göreve gelen Biden, bir önceki Obama döneminin devamı niteliğinde bir Suriye politikası izlemiştir. ABD'nin PYD'ye vermiş olduğu desteği Türkiye'nin kabul etmesi gerektiğini belirten Biden, göreve gelmesinin ardından Obama dönemi Suriye'de aktif olarak görev alan ve PYD'ye sempati duyan Lloyd Austin'i Savunma Bakanlığına getirerek politikayı devam ettireceğini sinyallerini vermiştir.⁶⁵⁰ Bu durum Trump döneminin geride bırakılarak tekrar Obama dönemi politikaların yeşerdiği, Türkiye-ABD ilişkilerindeki gerginliğin arttığı bir döneme aracı olmuştur.

---

⁶⁴⁸ Duran ve Yalçın, *a.g.e.*, 25-32.

⁶⁴⁹ Kürşat Korkmaz, "2011 Arap Baharı Sonrası ABD'nin Suriye Politikası ve Stratejisi," in *Suriye Krizi: Bölgesel Dinamikler ve Küresel Yansımalar*, ed. Cemil Doğaç İpek ve M. Çağatay Güler (Ankara: Türk Akademisi Siyasî Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı, 2019), 320-322.

⁶⁵⁰ Korkmaz, *a.g.e.*, 325-326.

ABD Suriye iç savaşı süresince farklı politik tutumlarda bulunmuştur. ABD'nin Suriye iç savaşının başlangıcında Esad sonrası döneme dair soru işaretlerinin bulunması net bir politika belirlemesine mâni olmuştur. Savaşın başında Esad'ın görevi bırakmasını savunan ABD, bu kapsamda bölgesel müttefikleri ile muhalifleri desteklemiş olsa da DAESH tehdidinin ortaya çıkması ABD'nin Suriye'deki önceliklerini değiştirmesine neden olmuştur. DAESH'in 2014 yılında Musul'u ele geçirmesi örgütün toprak, para, silah ve nüfuz açısından güçlenmesini sağlamıştır. Apokaliptik bir dünya görüşüne sahip olan ve var olan düzeni yıkmayı hedef alan DAESH, uluslararası güvenliğe önemli bir tehdit oluşturmıştır. DAESH tehdidi ile mücadele için 2014 yılında Uluslararası Birleşik ve Müşterek Koalisyon Güçleri kurulmuştur. DAESH'le Mücadele Küresel Koalisyonu 77 devlet ve 5 uluslararası örgütün bir araya gelerek oluşturduğu danışmanlık, yardım ve kabiliyet arttırımına odaklanan bir koalisyondur. BMGK 2254 kararı üzerine kurulan bu koalisyon, DAESH'in Rakka, Musul, Felluce ve Ramadi gibi önemli şehirleri kapsayan 110.000 km² alanı kontrol etmesine müteakip bu tehdidi temelli bitirmek amacı ile kurulmuştur.⁶⁵¹ DAESH'le Mücadele Küresel Koalisyonuna Fransa, Birleşik Krallık gibi ülkeler de önemli askeri destek sağlasa da ABD binlerce özel kuvvetlerden deniz piyadelerine, topçu birliklerinden eğitici birliklere geniş yelpazede elit ve özel birliklerle Irak ve Suriye sahasında bulunmaktadır. Fransa ve Birleşik Krallık gibi devletler ise ABD Özel Kuvvetlerinin bulunmadığı yerlerde ve durumlarda asker bulundurma konusunda isteksizlik göstermiştir.⁶⁵² ABD CENTCOM öncülüğünde koordine edilen ve ilk başta Irak'ta faaliyet gösteren bu koalisyonun faaliyet alanı, zaman içerisinde Suriye'yi de kapsayacak şekilde genişlemiştir.

ABD kürenin diğer bölgelerindeki askeri faaliyetleri sevk ve idare etmek maksadı ile Afrika Merkez Kuvvetler Komutanlığı (AFRICOM), Avrupa Merkez Kuvvetler Komutanlığı (EUCOM), Kuzey Merkez Kuvvetler Komutanlığı (NORTHCOM), Hindistan-Pasifik Merkez Kuvvetler Komutanlığı (INDOPACOM), Güney Merkez Kuvvetler Komutanlığı (SOUTHCOM) ve Uzay Merkez Kuvvetler Komutanlığı (SPACECOM) bulunmaktadır. Bunlara ek olarak fonksiyonlarına göre ayrılmış Özel Kuvvetler Komutanlığı (SOCOM), Ulaşım Komutanlığı (TRANSCOM), Stratejik

---

⁶⁵¹ CJTF-OIR (Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve), *Mission 2022-2023* (U.S. Department of Defense, 2022), https://www.inherentresolve.mil/Portals/14/Templates/CJTF-OIR_Mission_2022x2023.pdf.

⁶⁵² Holland-McCowan, *a.g.e.*, 13.

Komutanlık (STRATCOM) ve Siber Komutanlığı (CYBERCOM) bulunmaktadır. Aynı zamanda kuvvetlerin bağılı olduğu unsur komutanlıkları ARCENT, NAVCENT, AFCENT, MARCENT, SOCCENT ve SPACECENT bulunmaktadır.⁶⁵³ DKH, ABD'nin Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM) tarafından gerçekleştirilen bir harekattır. Merkez Kuvvetler Komutanlığı, ABD'nin Coğrafi Merkez Komutanlıklarından birisini oluşturmaktadır.

ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı, 1 Ocak 1983 tarihinde, dünyanın merkezi olarak kabul ettikleri Avrupa ve Pasifik Komutanlıkları arasındaki bölgede faaliyetlerin idare edilmesi maksadı ile kurulmuştur. Kurulmasının arkasındaki sebeplerden öne çıkanlar da Sovyetlerin Afganistan'ı işgali ve İran'da gerçekleşen İslam Devrimi ile ABD'nin bölgede daha aktif olma ihtiyacı hissetmesidir. 1980'de Carter döneminde oluşturulan Çevik Kuvvet Müşterek Görev Gücü (RDJTF), Reagan döneminde daimî bir kuvvet yapılanmasına dönüşmüştür. İran'ın 1987'de körfezde gerçekleştirdiği mayınlama faaliyetleri sonucu yapılan harekât, CENTCOM'un bölgedeki ilk doğrudan müdahalesi olmuştur. Müteakip süreçte CENTCOM'un bölgede gerçekleştirdiği askeri harekatlar temelde Irak etrafında şekillenmektedir. Saddam'ın Kuveyt'i işgali esnasında gerçekleştirilen Çöl Fırtınası Harekâtını (Operation Desert Storm) gerçekleştiren CENTOM, daha sonra yine Irak'ta gerçekleştirilmek üzere 32.paralelin güneyinde oluşturulan uçuşa yasak bölgenin oluşturulduğu Güney Gözetleme Harekâtını (Operation Southern Watch) gerçekleştirmiştir. Irak'ın işgaline giden süreçte CENTCOM Irak'ı askeri baskı altına almak adına Operation Vigilant Warrior (1994), Operation Vigilant Sentinel (1995-1996), Operation Desert Strike (1996), Operation Desert Thunder I & II (1998), Operation Desert Fox (1998) gibi bir dizi askerî harekât gerçekleştirmiştir. CENTCOM 11 Eylül saldırılarının ardından Irak'ı işgal eden ABD'nin gerçekleştirdiği Sonsuz Özgürlük Harekâtı ve Irak'ın Özgürlüğü Harekatlarını gerçekleştirmiştir. Ağustos 2014'te DAESH terör örgütünün Irak ve Suriye'de birçok önemli yerleşim yerini kontrol altına almasına müteakip, Doğal Kararlılık Harekâtına başlamıştır.⁶⁵⁴ Bu komutanlık, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası güvenlik ortamında öne çıkan dönüşümler ve

---

⁶⁵³ U.S. Central Command, "Component Commands," U.S. Central Command (CENTCOM), <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/COMPONENT-COMMANDS/>. [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁶⁵⁴ U.S. Central Command, "CENTCOM History," <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/HISTORY/> [Erişim Tarihi: 11.03.2025].

savaşın seyrini etkileyen çatışmalar bağlamında ön plana çıkmış; ayrıca ‘Terörizme Karşı Savaş’ kapsamında da en aktif ve belirleyici komutanlıklardan biri olmuştur.

CENTCOM sorumluluk sahası 25 farklı etnik gruptan 560 milyondan fazla insana, 10 milyon km² alana, 20 farklı dile ve sınır aşan birçok bağın bulunduğu bir bölgede faaliyet göstermektedir. Enerji koridoru açısından önemli olduğu belirtilen bu bölgede mezhepsel ve etnik çatışmalar, kitle imha silahlar (KİT), siber saldırılar ve konvansiyonel savaşlar gibi birçok güvenlik probleminin olduğu vurgulanmıştır.⁶⁵⁵ Bu bölgede ise CENTCOM’un öncelikleri İran’ı caydırmak, şiddet kullanan aşırı gruplara karşı koymak ve stratejik mücadele gerçekleştirmek olarak belirtilmiş; bu doğrultuda bölgesel müttefik ve partnerler ile iş birliği öne çıkarılmıştır.⁶⁵⁶ Dolayısıyla CENTCOM sorumluluk sahasında birbirinden farklı tehdit ve çatışma sahaları bulundurmaktadır. Tüm bu tehdit ve sorumluluk türlerine yönelik hazırlık yapılması da komutanlığın çok yönlülüğünü ortaya koymaktadır.

4.2 YPG’ye Desteğin Askeri Harekât Boyutu

Doğal Kararlılık Harekâtı (DKH), 2013 yılında Irak ve Suriye’deki ortamı fırsat bilerek önemli şehir merkezlerini ele geçiren ve hem bölgesel hem de küresel güvenliği tehdit eden DAESH terörüne karşı, Eylül 2014 tarihinde ABD öncülüğünde kurulmuş mahdut hedefli koalisyon tarafından yürütülen harekattır. Irak’ta Musul ve Tikrit, Suriye’de Deyr Ez Zor ve Rakka gibi önemli şehirleri kontrolü altına alan, ele geçirdiği silah ve ekipmanlarla konvansiyonel imkân ve kabiliyetlere erişen örgüt her geçen gün küresel düzene daha fazla tehdit oluşturmaya başlamıştır.

ABD askerlerinin 2011 yılında Irak’ı terk etmesine müteakip bozulan düzen ile birlikte ABD Savunma Bakanlığı tarafından başlatılan ARCENT (Army Central Command) girişimi ile Irak Kara Kuvvetlerine danışmanlık ve destek sağlamak amaçlanmış, daha sonra bu girişim JFLCC (Joint Force Land Component Command) ve CFLCC (Combined Forces Land Component Command) olarak değişmiştir. Nitekim bu askeri danışmanlık de destek hizmetleri 2014 yılının eylül ayına geldiğinde Combined Joint Task Force –

---

⁶⁵⁵ U.S. Central Command, “Area of Responsibility,” <https://www.centcom.mil/AREA-OF-RESPONSIBILITY/> [Erişim Tarihi: 11.03.2025].

⁶⁵⁶ U.S. Central Command, “Command Priorities,” <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/COMMAND-PRIORITIES/> [Erişim Tarihi: 11.03.2025].

Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR) olarak resmileşmiştir.⁶⁵⁷ DAESH ile mücadelenin kapsamlı bir hareket olacağını belirten dönemin ABD Başkanı Barack Obama, hareket kapsamında (1) Irak'ta etkili bir yönetimin kurulmasının desteklenmesi, (2) DAESH'in güvenli bölgeye sahip olmasının engellenmesi, (3) Partner kapasitesinin inşa edilmesi, (4) DAESH'e karşı istihbarat paylaşımının artırılması, (5) DAESH'in finansal kaynaklarının çökertilmesi, (6) DAESH'in gerçek yüzünün ortaya çıkartılması, (7) Yabancı Terörist Savaşçıların bölgeye akışının engellenmesi, (8) Anavatanın korunması ve (9) İnsani yardım sağlanması olarak belirtmiştir.⁶⁵⁸ Bu ise ABD'nin DAESH problemini çözmek için Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı, Adalet Bakanlığı, İç Güvenlik Bakanlığı, Hazine Bakanlığı, Ulusal Terörle Mücadele Merkezi gibi birçok kurumdan faydalanacağı sinyalini vermiştir. DKH kapsamında ABD halkı bilgilendirmek, partner unsurların kapasitesini inşa etmek, ulusal güvenlik hedeflerine ulaşmak, silahlı kuvvetlerin imkân ve kabiliyetlerini geliştirmek, hesap verilebilirlik, verimlilik, etkinlik gibi özellikleri arttırmak, insani yardım sağlamak, kuvvet mensuplarının güvenliğini sağlamak, rüşvetçiliği ve kötüye kullanımı engellemek gibi amaçlar koymuştur.⁶⁵⁹ DAESH terörü sadece Irak ve Suriye devletlerine ait değil bölgesel ve küresel güvenliği tehdit eden önemli ve kompleks bir problem olarak görülmüştür. Bu tehdidin engellenmesi adına hareketin kimler tarafından, nasıl, hangi aşamalarda gerçekleşeceği belirlenmiş ve eyleme koyulmuştur.

DKH kapsamında ABD Irak Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere Peşmerge ve bir dizi paramiliter grupla çalışmıştır. Bu unsurlara sağlanan ateş, teçhizat, eğitim ve danışmanlık desteğinin çözüm getireceği düşünülmüştür. Ancak bu hususta ABD için yerel aktör arayışı önem arz etmiştir. Zira bu süreç sadece ortak tehdidi oradan kaldırma değil, aynı zamanda ortak silahlar ile ortak eğitim gerçekleştirip, ortak bir mantalite ve prosedür inşa etme sürecidir. Bu sebeple belli derecede bir kapasitenin olması ön şart olarak kabul

---

⁶⁵⁷ Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve, *History of CJTF-OIR*, September 3, 2020, https://www.inherentresolve.mil/Portals/14/Documents/20200903_History_of_CJTF-OIR.pdf?ver=mlQbnGWQSx_UTq-2Ho3Y2w%3d%3d. [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁶⁵⁸ The White House, "Fact Sheet: Strategy to Counter the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)," September 10, 2014, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/10/fact-sheet-strategy-counter-islamic-state-iraq-and-levant-isil>.

⁶⁵⁹ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: FY 2015 Joint Strategic Oversight Plan*, March 31, 2015 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense), 11.

edilirken, yerel unsurların ABD çıksa dahi tehditleri bertaraf etmesi beklenilmektedir.⁶⁶⁰ Irak'ta Peşmerge ve Irak Ordusuna bağlı güçler DAESH ile mücadele temel yerel partnerleri oluştururken Suriye'de partner bir unsurun bulunmayışı süreci zora sokmuştur. Suriye'de Esad rejimini devirmekten ziyade DAESH'i ortadan kaldırmaya odaklanan ABD, eğit-donat kapsamında yetiştirdiği muhalif unsurları da bu hedefe yönelik eğitmiştir. Ancak söz konusu eğit-donat programlarının gruplar arası savaştı geçişkenliğinin fazla olması, silahların istenmeyen grupların eline düşmesi, desteklenen grupların hedefe ulaşmakta nitelik, nicelik ve irade hususunda eksik olması sebebi terk edilmiştir. Yerel partner arayışına devam eden ABD, bu esnada terör örgütü PKK/KCK'nın Suriye kolu olan terör örgütü PYD ve ona bağlı hareket eden silahlı kanadı olan YPG'yi değerlendirmiştir.⁶⁶¹ Bu durum ise PKK/KCK ve bağlı terör örgütlerini birer milli güvenlik problemi olarak gören NATO müttefikleri Türkiye ile aralarının açılmasına neden olmuştur. Bir terör örgütü ile mücadele edilmesi için bir başka terör örgütünün tercih edilmesi ise kendi içerisinde bir ikilem oluşturmuştur.

Amerikan halkının daha fazla iç savaşa müdahil olma konusundaki isteksizliği ABD hükümetini yerel unsurlarla çalışmaya sevk etmiştir. Suriye'de DAESH tehdidine karşı ilk başta ılımlı muhalifleri desteklemeyi hedefleyen ABD, bu kapsamda Türkiye, Katar, Suudi Arabistan, Ürdün, Birleşik Krallık ile beraber hareket etmiştir. ABD Savunma Bakanlığı 2016 takvim yılında uygun görülen Suriyeli ılımlı muhalif grupların desteklenebilmesi için 600 milyon dolar bütçe talep etmiştir.⁶⁶² DAESH ile mücadelenin en iyi yerel unsurlarla yapılacağına inanan ABD, CIA öncülüğünde 2013 başlarında yürütülmeye başlanan "Timber Sycamore" operasyonu ile muhalif grupları eğiterek tek bir vücut haline getirmek ve Esad rejimi ile aşırı gruplarla mücadele istemiş, ancak bu hedeflerin çok uzağında kalmıştır. Mühimmat, silah, roketatar, el bombası, anti-tank füzeleri ile donatılan bu unsurlar aynı zamanda maaşa bağlanmıştır.⁶⁶³ 2015 Mayıs ayında ılımlı muhalifleri muhtelif bölgelerde eğitmeye başlayan ABD, bu girişimi karmaşık ve

---

⁶⁶⁰ Cragin, age, 4.

⁶⁶¹ Önhon, *a.g.e.*, 318.

⁶⁶² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J December 17, 2014–March 31, 2015, 31.

⁶⁶³ Joby Warrick, "Trump Ends Covert CIA Program to Arm Anti-Assad Rebels in Syria, a Move Sought by Moscow," *The Atlantic*, July 19, 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/07/trump-syria-assad-rebels-putin-cia/534540/> [Erişim Tarihi: 22.11.2024].

çok ayaklı bir sürecin parçası olarak adlandırmıştır. Bölgedeki koalisyon ortaklarının sağladığı eğitim merkezlerinde eğitilen muhalif unsurlara yine bu bölge devletleri tarafından silah, mühimmat, lojistik, ulaşım, gıda, araç, yakıt desteği de sağlanmıştır. Eğit, sahaya sür, istikrar kazan, genişlet prensipleri üzerine kurulan eğit-donat programı Suriyeli halkın DAESH saldırısından korunması, muhalifler tarafından kontrol edilen arazinin güvence altına alınmasını, ABD'nin müttefikleri ve Suriye halkının terörizmden korunmasını ve Suriye'deki çatışma ortamının çözülebilmesi için gerekli politik ortamın oluşturulmasını hedeflemiştir. Ancak söz konusu program kapsamında 7.000 savaşçının yetiştirilmesi öngörülmesine karşın sadece 60 savaşçı eğitime uygun görülmüş, bu sayı ise beklentilerin çok altında kalmıştır.⁶⁶⁴ Beklentilerin karşılanamamasındaki temel sebep ise, önce bahsedildiği üzere ABD'nin verilen eğitim ve silahların yanlış ellere geçmesine yönelik duyduğu endişe ve hesap verilebilirliğidir. Gruplar arası geçirgenliğin muhtelif sebeplerle yaygın olduğu Suriye coğrafyasında verilen desteğin El-Kaide ve DAESH gibi aşırıcı grupların eline geçmesinden endişe duyan ABD, eğitilecek savaşçıların seçiminde detaycı davranmış, bu ise eğitim alabilecek kişi sayısını ciddi oranda düşürmüştür. Nitekim müteakip süreçte 60 adayın 54'ü eğitimi başarı ile tamamlayarak Suriye'ye geçmiştir. Sahip oldukları silahlar, araçlar ve ekipmanlar ile Suriye'deki grupların hedefi olan bu savaşçılar El Nusra Cephesi tarafından etkisiz hale getirilerek silahlar grubun eline geçmiştir. Ekim 2015 tarihinde Beyaz Saray yapmış olduğu eğit-donat programının sonlandırıldığını, eğitim ve desteğin hali hazırda DAESH ile mücadele eden “yerel, yetkin, motivasyonlu” gruplara verileceğini açıklamıştır.⁶⁶⁵ Bu süreçte ABD toplumun tepkisini çekmeyecek, cihatçı gruplarla bağlantısı olmayan, askeri imkân kapasitesi geliştirmeye uygun grup arayışına girmiştir.

ABD Savunma Bakanlığından üst düzey bir yetkili, vermiş olduğu bir röportajda Sünni muhalefetin coğrafi, politik ve askerî açıdan farklılaşarak hizipleşmesi sebebi ile YPG'yi desteklerini belirtmiştir. Yetkili, YPG'nin Suriye sahasındaki DAESH ile mücadele edebilecek tek (devlet dışı) askeri gücün olduğunu belirterek verilen desteği mantık ve

---

⁶⁶⁴ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2015–June 30, 2015 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, April 30, 2015), 16-39.

⁶⁶⁵ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report and Biannual Report*, September 30, 2015 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, January 30, 2016), Quarterly Highlights.

meşruiyet zeminine oturtmaya çalışmıştır.⁶⁶⁶ Türkiye ile ilişkilerin dalgalı seyrettiği bir dönemde, ABD'nin bölgedeki önceliklerini yönlendirebilecek, taleplerini karşılayabilecek ve aynı zamanda seküler kimliği ile askeri kapasiteye sahip bir yerel aktör arayışı, onu YPG ile iş birliğine yöneltmiştir. Bu durum, ABD'nin DAESH ile mücadelede etkin sonuç alabilmek adına, stratejik NATO müttefiki olan Türkiye ile ilişkilerini riske etmeyi göze aldığını göstermektedir.

Bu açıklamalar bir noktada ABD'nin başarılı olacağına ve yatırım yapmakta çok da gönüllü ve inançlı olmadığı ılımlı muhaliflerin eğitilmesi programının bırakarak YPG ile devam edileceğinin ilan edilmesidir. Zira Irak'ta resmi hükümetin silahlı kuvvetlerinin imkân ve kabiliyet üzerine kurulan stratejisi başarıya ulaşma ümidi verirken, Suriye'de beraber çalışılacak bir silahlı kuvvet bulunmamaktadır. Esad rejimi meşruiyetini kaybetmiş ve kendi toprakları üzerinde kontrolü sağlayamamakta, ılımlı muhalif grupların temel hedefi ise halen Esad rejimini yenilgiye uğratmak olmaya devam etmektedir. Bu ortamda DAESH ile mücadele etmeyi öncelik haline getirebilecek tek örgüt ise, PKK/KCK'nın Suriye kanadı olan PYD olduğunu değerlendiren ABD'li yetkililer, PKK/KCK bağıni reddederek PYD'yi araç haline getirmiştir. PKK/KCK'nın dağ kadronun etkin olduğu PYD, terör örgütünün çatışma tecrübesini, hiyerarşik yapısını, imkân ve kabiliyetini ve insan gücünü değerlendirerek kendini etkin bir kara gücü olarak koalisyonla pazarlamaya özen göstermiştir. Seküler, ekolojik, eşitlikçi, feminist anlatısı yapan ve Ayn Al Arap savunması ardından Batı'nın sempatisini kazanan YPG, Batı'nın gözünde güvenilir ve etkin bir güç izlenimi edinerek ABD'nin Suriye'deki temel partneri konumuna gelmeye başlamıştır.

PKK/KCK'nın kullandığı taktik ve teknikler Suriye iç savaşı döneminde PYD'nin de işine yaramıştır. Yeni sahaya çıkan YPG'li teröristler, tecrübeli PKK/KCK'lı teröristler tarafından sevk ve idare edilmiştir. Öte yandan PKK/KCK'nın kullanmış olduğu intihar bombacıları, Ayn Al Arap saldırısında şehrin müdafaasında kullanılmıştır. Hafif zırhlı araçlara karşı 50mm uçaksavar silahı ve el yapımı patlayıcılar (EYP) kullanan YPG, PKK'nın bu alandaki tecrübesinden faydalanmıştır. Terör örgütünün Suriye'de gerçekleştirdiği saldırıların öncesinde Koalisyonun kendilerine verdiği planlar kadar kendileri de harekât planı hazırlamıştır.⁶⁶⁷ Nitekim bu bilgi, tecrübe ve insan gücü akışı

---

⁶⁶⁶ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 85-86.

⁶⁶⁷ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 119-122.

iki örgüt arasındaki organik bağın da doğrudan kanıtı niteliğindedir. Hiçbir DDSA, kaynakların kıt olduğu ve hayatta kalmanın risk olduğu bir coğrafyada kazancı ya da bağı olmaksızın bu derece müdahil olmamıştır.

ABD'nin PYD/YPG terör örgütünü destekleme sürecinin başlamasında DAESH'in Ayn Al Arap'a yaptığı saldırı önem arz etmektedir. Cezire bölgesindeki enerji kaynaklarını ve Azez-Rakka arasında bulunan Ayn Al-Arap'ın kontrolünü alarak toprak bütünlüğü sağlamayı hedefleyen DAESH, PYD/YPG'nin elinde bulunan Ayn Al Arap'a saldırmıştır. DAESH'e karşı toprağı elinde tutmakta zorluk yaşayan YPG, savunma kademelerinin çökmesi ile şehir merkezine çekilmiş, aylar süren meskûn mahal çatışmaları başlamıştır. DAESH'i Ayn Al Arap'tan çıkartmakta zorluk çeken YPG, KDP Peşmergeleri, Koalisyon Hava Desteğı ile birlikte aylar süren çatışmanın ardından DAESH'i Ayn Al-Arap'tan çıkarmış, bu ise Suriye iç savaşında bir dönüm noktasını oluşturmuştur.

Örgütün özellikle Ayn Al Arap savunması ardından uluslararası kamuoyunda giderek artan bir sempati ve destek görmesi meşruiyet kazanma çabasını perçinlemiş, fırsat penceresini örgüt için önemli ölçüde aralamıştır. Suriye İç Savaşı'nı Araplar arasında cereyan eden bir mezhepsel çatışma olarak gören ve bu nedenle doğrudan müdahil olmama yönünde bir tutum benimseyen PYD, ortaya çıkan fırsat penceresinden faydalanmak adına; PKK/KCK ile bir bağı bulunmadığını, seküler bir yapıya sahip olduğunu, Batı'nın bu iç savaşta partnerlik kurabileceğı uygun bir aktör konumunda bulunduğunu, üçüncü yol siyaseti izlediğini ve bünyesinde farklı etnik unsurları barındırıp koruduğunu öne süren bir anlatı çerçevesinde stratejik bir yol haritası oluşturmuş ve bu doğrultuda hareket etmiştir.⁶⁶⁸ “Ne Şam, ne muhalifler” yaklaşımı rejim destekçisi ülkeler tarafından PYD'nin terörist görülmemesine ve hatta güçlendirilmesini sağlamıştır.⁶⁶⁹ Bu politika PYD'nin Suriye iç savaşı boyunca radikal dini oluşumlar dışında çatışmanın her tarafı ile bir çıkar ilişkisi girmesini mümkün kılmıştır. Fırat Nehrinin batısında ve Suriye'nin Kuzey Batısında Rusya-İran-Esad iş birliğı, doğusunda ise ABD'nin himayesi altında hayatta kalma ve kar maksimizasyonu hedeflemiştir. PYD terör örgütü Suriye iç savaşında ön plana çıktıkça, Rusya PYD'nin kontrolünü ABD'ye tamamen kaptırmamak amacı ile girişimlerde bulunmuştur. Özellikle Tel Abyad'ın alınmasının ardından Rusya ile PYD arasında siyasi görüşmeler gerçekleşmiştir. Bu

---

⁶⁶⁸ Cengiz, *a.g.e.*, 6-7.

⁶⁶⁹ İşyâr, *a.g.e.*, 41.

durum vekalet savaşı açısından PYD manipölasyonuna açık bir durum oluşturmıştır. Birden fazla destekleyici aktörün olması, örgütün daha fazla askeri, diplomatik ve ekonomik yardım almak ve destekleyen ölkelere baskı uygulamak için önemli bir araç olmuştur. Vekalet savaşı kısmında da incelendiğı üzere bu durumlarda uzun vadede vekil unsurun görevden kaçma ve süreci kendine bağımlı hale getirme imkânı giderek artmaktadır. Nitekim PYD ve silahlı kanadını oluşturan YPG'ye dayalı DAES ile mücadele süreci de zaman içinde buraya doğru kaymıştır.

Ayn Al Arap'a yönelik DAES tehdidinin ortadan kalkması ile gözünü bölgedeki diğer yerleşim yerlerine diken PYD terör örgütü, müteakip süreçte "Şehit Rubar Qamışlo Hamlesi" adıyla DAES kontrolündeki Arap nüfus yoğunluklu Tel Abyad'a yönelmiştir. Ancak DAES Rakka cephesindeki yerleşim yerlerinin savunmasını güçlendirmek maksadı ile Tel Abyad'dan geri çekilmiştir. Kısa sürede şehirde kontrolü sağlayan YPG, sözde 'Kürt Kuşağı'nı önemli ölçüde uzatarak Rasulayn-Haseke hattını birbirine bağlamıştır. Bu süreçte Koalisyon'un DAES ile mücadelede oynadığı en önemli rol, hava bombardıman hareketları ile DAES'i baskı altında tutmuş, toprak kazanımını durdurmuş, yerel kuvvetlerin ilerlemesini hızlandırmıştır. ABD öncülüğündeki koalisyon Eylül 2014 tarihinden Haziran 2015 tarihine dek 7.700 hedefi etkisiz hale getirmiş, yükün önemli bir kısmını çeken ABD bu süreçte bu hava saldırılarına 3,02 milyar dolar harcamıştır. Koalisyonun Suriye'de "Anti-DAES" olarak adlandırdığı belirli ÖSO grupları ve YPG bu kapsamda hava ve eğitim desteğini alan temel gruplar olmuştur. YPG ile koordineli hareket eden Arap ve Kürt ÖSO grupları PYD'nin ihtiyacı olan meşruiyet ve yerel destek üretmede kullanılmıştır.⁶⁷⁰ Nitekim PYD'nin daha önceki süreçte kontrol etmediğı ve yerel desteğe sahip olmadığı bölgelere girmek amacı ile bu unsurların kullanılması, daha sonra Fırat'ın batısına geçmek ve Koalisyon desteğı alabilmek adına kurduğı Suriye Demokratik Güçleri (SDG) fikrinin de oluşmasına katkı sağlamıştır. Zira Rasulayn-Haseke arasında oluşturulan kuşağın bir diğer ayağı, Fırat Nehri'nin batısındaki Afrin Kantonu ile Fırat Nehri'nin doğusundaki sözde Kobani ve Cezire kantonlarını birleştirerek hem denize erişim sağlamak hem de Türkiye'nin sınırını kapatmaktır. Ancak bu topraklar, tıpkı YPG'nin daha sonra işgal edeceği Rakka ve Deyr Ez-Zor gibi,

---

⁶⁷⁰ İbrahim Kerman ve Ertan Efegil, "Terör Örgütü PKK/PYD'nin Suriye'de İzlediğı İç Savaş Stratejisinin Değerlendirilmesi," *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 1, no. 2 (2017): 164-175.

PYD'nin Rojava (Doğu) olarak adlandırdığı topraklar kapsamında olmamakla beraber, nüfusun önemli bir kısmı Arap ve Türkmenlerden oluşmaktadır.

4.2.1 YPG İsim Değişikliğine Gidiyor: SDG'nin Kuruluşu ve

Müteakip Süreç

Müteakip süreçte Menbiç'i DAESH'in elinden almayı hedefleyen örgüt, olası bir nehrin batısına geçişin Türk müdahalesi doğuracağından tereddüt etmiştir. Türkiye'nin ABD'li muhataplarına iletmiş olduğu YPG'nin Fırat'ın doğusuna geçmesine yönelik rahatsızlıklarına binaen YPG terör örgütü ismini Suriye Demokratik Güçleri (SDG) olarak değiştirmiş, yapısına sembolik olarak Arap ve Türkmen gruplar ekleyerek PKK/KCK imajından sıyrılmak, Türkiye baskısını azaltmak ve Arap-Türkmen beldelerin işgalini meşru zeminlere oturtmak istemiştir.⁶⁷¹ 13 Ekim 2015 tarihinde Suriye Arap Koalisyonu, Burkan El Fırat, El Sanadid, Suvar El Rakka, Şems El Şemal, Liva El Selçuki, El Cezire Tugayları ve Süryani Askeri Konseyi YPG'nin öncülüğünde bir araya gelerek SDG'yi kurduklarını açıklamıştır.⁶⁷² Bunu destekler bir şekilde ABD Savunma İstihbarat Örgütü (Defense Intelligence Agency – DIA) de SDG kapsamında bulunan Suriye Arap Koalisyonu'nun Batılı ülkelerin desteğini ve dikkatini çekmek amacı ile atılan sembolik bir adım olduğunu, bu grubun ayrı bir yapı olmaktan ziyade YPG'ye bağlı hareket eden bir grup olduğunu, bağımsız hareket eden grupların da zaman içerisinde YPG tarafından ortadan kaldırıldığını belirtmiştir.⁶⁷³ Bu adım özellikle koalisyon desteğini daha rahat almak, meşruiyet zemini oluşturmak ve destekleyecek ülkelere manevra alanı sağlamak adına alınmış bir karardır.

Yeni kurulan bu örgüt, resmî açıklamalarında hedeflerinin Rakka'yı DAESH teröründen kurtarmak olduğunu ve bu doğrultuda Koalisyon Hava Desteği ile birlikte koordineli bir şekilde faaliyet göstereceklerini belirtmişlerdir. ABD-YPG ortaklığında atılan bu adım,

---

⁶⁷¹ SDG yapılanmasının YPG terör örgütünün bir uzantısı olması sebebi ile tezin bu kısmından sonra SDG yerine YPG kullanılacaktır. Ancak Dışişleri Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı açıklamalarında SDG'nin de bir terör örgütü olarak adlandırıldığı ve "PKK/PYD/YPG/KCK Terör Örgütü" olarak zikredildiği görülmektedir. https://www.mfa.gov.tr/no_-215_-suriye-nin-afrin-sehrine-pkk-ypg-sdg-teror-orgutu-tarafından-duzenlenen-saldirilar-hk.tr.mfa ; <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/aa1424cd353c4e29a0ce05ff981a1e55>

⁶⁷² "Demokratik Suriye Güçleri Resmen Kuruldu," Ensonhaber, 16 Ekim 2015. <https://www.ensonhaber.com/dunya/demokratik-suriye-gucleri-resmen-kuruldu-2015-10-16>

⁶⁷³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, January 2020), 43.

Koalisyon desteğini PYD-PKK bağının oluşturduğu gri bölgeden çıkartmak için yapılmıştır.⁶⁷⁴ ABD bu adımı desteklemek amacı ile açıklamadan üç gün evvel, bu gruplara 100 paket mühimmat ve silahı 10 Ekim günü havadan paraşütle atmıştır. Bu miktar, Ayn Al Arap saldırısı esnasında ABD'nin YPG'ye vermiş olduğu havadan desteğin 23 paket fazlası olup, grupların anlaşması halinde daha fazlasının yolda olduğu grup liderlerine aktarılmıştır.⁶⁷⁵ Bu yardımların havadan sağlanmasının önemli sebeplerinden birisi de Türkiye'nin terör örgütü YPG'ye ve isim değişikliğine giderek kullandığı SDG'ye gönderilecek silah ve teçhizatlar için kendi sınırlarının kullanılmasına izin vermemesidir.⁶⁷⁶ Her ne kadar ABD mühimmat, silah, tıbbi malzeme, iletişim araçları gibi acil ihtiyaçların ilk başta YPG'ye değil Suriye Arap Koalisyonuna yapıldığını açıklasa da⁶⁷⁷, daha sonraki dönemde doğrudan YPG'ye yapıldığını da kabul etmiştir.⁶⁷⁸ Bu örnek YPG'nin isim değiştirerek yeni bir terör örgütünün kurulmasının nedenini gözler önüne sermektedir. Örgüt devletler için bir manevra alanı, gri bölge, inkâr edilebilirlik oluşturmaktadır.

Türkiye sınırının daha ilerisinde bulunan ve Halep-Rakka arasındaki bölge için önemli bir enerji ve su kaynağı olan Tışrin Barajını 23 Aralık 2015 tarihinde ele geçiren örgüt, SDG adı ve Koalisyon koruması altında Fırat'ın batısına geçmiştir.⁶⁷⁹ Fırat'ın doğusunda ise Şeddadi kasabası 24 Aralık 2015 tarihinde Koalisyon hava saldırıları ve YPG'nin kara saldırıları sonrasında düşmüştür. Şeddadi'nin düşmesi ile beraber DAESH'in Musul ve Rakka arasındaki önemli bir lojistik hattı da kesilmiştir.⁶⁸⁰ 900 km² arazi ve 200 civarında köyün kontrolü sağlandığı bu süreçte, Tışrin Barajına 26 hava saldırısı düzenlemiş, bu

---

⁶⁷⁴ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 10.

⁶⁷⁵ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2015 – September 31, 2015 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, January 30, 2016), 45-46.

⁶⁷⁶ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2017 – June 30, 2017 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, July 30, 2017), 7.

⁶⁷⁷ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2016 – March 30, 2016 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, July 30, 2016), 28.

⁶⁷⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2017–June 30, 2017, 3.

⁶⁷⁹ Bünyamin Keskin ve Can Acun, "PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG", SETA, 1. Baskı, Sayı: 61, 2016, 28-29.

⁶⁸⁰ Middle East Eye, "Kurds Celebrate Capture of Key Stronghold in Syria," *Middle East Eye*, accessed February 11, 2025, <https://www.middleeasteye.net/news/kurds-celebrate-capture-key-stronghold-syria>.

saldırılarda 100 DAEŞ'li terörist etkisiz hale getirilmiştir. Koalisyon aynı zamanda Deyr Ez Zor'daki petrol altyapısını hedef almış, DAEŞ'in finansal kaynak üretimine ket vurmuştur.⁶⁸¹ Kısa sürede gerçekleşen bu kazanımlar ABD önceliğindeki Koalisyon'un terör örgütü YPG'ye olan inancı ve güveni kadar bağımlılığını da arttırmıştır.

Müteakip süreçte Menbiç'i kuşatma altına alan YPG, yaklaşık üç ay süren çatışmaların ardından 1.200 kayıp ve 10.000 yaralı vermesine rağmen, DAEŞ'in yabancı savaşçı transferinde kritik bir merkez olarak kullandığı iddia edilen şehri ele geçirmiştir. Ancak YPG'nin Fırat'ın batısına geçerek Afrin kantonu ile birleşme ihtimali Türkiye'nin reaksiyon göstermesine ve Fırat Kalkanı Harekâtını gerçekleştirmesine neden olmuştur.⁶⁸² Menbiç'in YPG terör örgütü tarafından ele geçirilmesinden 12 gün sonra, Türkiye BM Antlaşmasının 51.maddesinden doğan meşru müdafaa hakkını kullanmış, 24 Ağustos 2016 tarihinde başlayan harekatta 4 bin DAEŞ'li terörist etkisiz hale getirilirken, sınırın Suriye tarafındaki DAEŞ kontrolüne son verip, Al-Bab kentinde kontrolü sağlamıştır.⁶⁸³ Harekât esnasında YPG'li teröristler ile ÖSO arasında çatışmalar yaşanmış, ABD ise tarafları çatışmayı sonlandırmaya ve ortak hedef olan DAEŞ'e odaklanmaya çağırmıştır.⁶⁸⁴ Cerablus-Mare hattından El Bab'a kadar ilerleyen harekât, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Türkiye destekli ÖSO grupları tarafından icra edilmiş; bu operasyon ile Türkiye, sınırında şekillenebilecek olası bir 'terör koridorunun' oluşumunu engellemiş ve aynı zamanda DAEŞ ile doğrudan sahada mücadele eden tek koalisyon ülkesi olmuştur.

Türkiye'nin güvenlik endişelerine rağmen farklı bir çatı altında YPG'nin Fırat'ın batısına geçmesi ABD ve Türkiye arasındaki diplomatik diyalogu yoğunlaştırmıştır. Türkiye ile terör örgütü PYD arasında oluşabilecek bir geniş çaplı çatışmanın ya da Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde gerçekleştireceği yeni bir askeri harekâtın DAEŞ ile mücadeleyi sekteye uğratacağını düşünen Amerikalılar, Menbiç kırsalında devriye faaliyetleri gerçekleştirmeye başlamış ancak bilinmeyen bir grubun açmış olduğu ateş üzerine

---

⁶⁸¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2015–December 31, 2015 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2016), 29.

⁶⁸² Holland-McCowan, *a.g.e.*, 89.

⁶⁸³ T.C. Millî Savunma Bakanlığı, "Fırat Kalkanı," *Millî Savunma Bakanlığı*, 2025, <https://www.msb.gov.tr/FiratKalkani> [Erişim Tarihi: 11.02.2025].

⁶⁸⁴ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2016 – September 31, 2016 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, January 31, 2017), 42.

üslerine geri dönmek zorunda kalmıştır.⁶⁸⁵ Menbiç bölgesinin temizlenmesinin ardından YPG'lilerin bölgeden çıkarılmasını talep edilmesi karşısında Koalisyon ve YPG kanadından bir oyalama stratejisi izlenmiştir. YPG Menbiç'ten çekileceklerini ve buradaki kontrolün Menbiç yerel meclisine ve kolluk kuvvetlerine bırakılacağını iddia etmiştir.⁶⁸⁶ Bu bölgelerde PYD'ye bağlı kolluk birimleri olarak görev yapan ve %30'unu kadınların oluşturduğu "Asayiş" unsurları bulunmuş, bu unsurlar ise PYD/YPG'ye sadık kesimlerden seçilip yetiştirilerek PYD/YPG nüfuzunu farklı bir oluşum adı altında pekiştirmiştir. Yani PYD Menbiç'ten sadece isim olarak çekilmiş, varlığını korumaya devam etmiştir. Nitekim çözüme ulaşmayan bu yol haritası, Türkiye'nin gerçekleştirdiği Zeytin Dalı Harekatının ardından tekrar gündeme gelmiştir. Türkiye ile YPG arasında yaşanabilecek olası bir yeni çatışmayı önlemek amacı ile ABD yeni bir yol haritası oluşturmuş, bu kapsamda YPG'nin Menbiç'i terk edeceği taahhüt edilmiştir.⁶⁸⁷ YPG'nin kadın asayiş unsurları tercih etmesinin sebeplerinden birisi de ulusal ve uluslararası toplum gözünde cinsiyet eşitliğine dikkat ettiği algısı oluştururken kendi gücünü pekiştirmektir.⁶⁸⁸ Dolayısıyla ABD PKK/KCK'nın bir terör örgütü olmasını kabul etmesine rağmen, onun Suriye kanadı olan PYD ve YPG'nin faydalı bir aktör olması sebebi ile bu ilişkiyi doğrudan ve alenen kabul etmekten imtina ettiği görülmektedir.

Koalisyon YPG'nin yeni isim sürecinin desteklenmesinde ilk başta sadece Suriye Arap Koalisyonu'nun (SAK) 5.000 kişilik bir güç oluştuğunu belirtmiş, bu sayının 2016 sonunda 13.000'e ulaştığını, YPG ile birlikte SDG'nin 45.000 kişilik bir güç olduğunu belirtmiştir.⁶⁸⁹ Halihazırda SAK kapsamında 1500 kişilik gücün daha eğitilmesi ve donatılması için o dönem 300 Özel Kuvvetler askerinin Suriye'de bulunduğunu belirten bakanlık kaynakları, yaklaşmakta olan Rakka operasyonu için ek olarak 200 personelin daha görevlendirileceğini açıklamıştır. Kasım 2016 tarihinde Koalisyon destekli YPG "Rakka Operasyonu"nun başladığını duyurmuştur, Aralık 2016 tarihinde Rakka'nın 15

---

⁶⁸⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2017–September 30, 2017 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2017), 19.

⁶⁸⁶ Cengiz, *a.g.e.*, 10-11.

⁶⁸⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2018–June 30, 2018 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, August 2018), 43; Holland-McCowan, *a.g.e.*, 72.

⁶⁸⁸ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 97.

⁶⁸⁹ U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2016–December 31, 2016 (Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, April 30, 2017), 6.

mil yakınında olan YPG, DAESH'in önemli bir üssü olan Tabka barajını ele geçirmiş, 500 km² alanda kontrol sağlamıştır.⁶⁹⁰ Tabka'nın alınmasına müteakip yerinden zorla göç ettirilen 100.000 kadar sivil güvenlik gerekçelerini sebep göstererek şehre almayan YPG, yeterli yiyecek, su ve kalacak yeri olmayan sivilleri mezalim altında bırakmıştır.⁶⁹¹ Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, ABD'li mevkidaşlarına bir terör örgütü ile mücadele etmek için başka bir terör örgütünün kullanılmasının doğru olmadığını iletmiş, DAESH ile ortak mücadele edilmesini teklif etmiştir. Ancak ABD bu teklifi reddetmiş, YPG'nin çoğunluğunu ve komuta kademesini oluşturduğu paravan SDG ile devam edeceğini Türkiye'ye iletmiştir.⁶⁹² Bu reddiyenin sebepleri ardında ABD ve Türkiye arasındaki o dönem bulunan gergin diplomatik ilişkiler de bulunmaktadır. O dönem ABD ve Türkiye arasındaki ihtilafli konular, ABD'nin bu harekâtı Türkiye ile yapmasına engel olmuştur. Nitekim PYD/YPG ve PKK/HPG/KCK arasındaki ilişki ABD Kongre raporlarına da yansımış, ABD eski Suriye Büyükelçisi Robert Ford DAESH karşısında YPG'nin desteklenmesinin bir terör örgütü ile mücadele etmek için başka bir terör örgütünün desteklenmesi olduğunu, PYD ve PKK/KCK arasında ayrımın olduğuna yönelik açıklamaların hakikate dayanmadığını, PYD'nin PKK/KCK lideri terörist Abdullah Öcalan'ın talimatları ile 2005 yılında Kandil'de kurulduğunu belirtmiştir.⁶⁹³ Ancak bir örgütü terör örgütünü, terör örgütleri listesine eklememiş olmanın verdiği manevra alanını kullanan ABD, bu gri bölgeyi manipüle ederek PYD ve YPG'yi araçsallaştırmıştır. Bu araçsallaştırmanın kısa vadeli avantajlı çıktıları, milli güvenliklerine tehdit oluşturmadıkları müddetçe devletlerin diğer terör örgütlerini terör örgütü olarak tanımanın da önüne geçmektedir. Çünkü bu alanın kasten muğlak bırakılması, olası bir kullanışlı aracın tüketim tarihinin dolmasını engellemektedir. O zaman ise hangi terörizmin ne zaman meşru görüldüğü tartışması

---

⁶⁹⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J October 1, 2016–December 31, 2016, 36.

⁶⁹¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2017–June 30, 2017, 55.

⁶⁹² "Tillerson fails to ease US tensions with Turkey on Syria conflict," *Financial Times*, March 30, 2017, <https://www.ft.com/content/fe731680-154e-11e7-80f4-13e067d5072c>.

⁶⁹³ Reeves Wiedemann, "Trump's Most Consequential Foreign Policy Move So Far," *The Atlantic*, May 10, 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/05/trump-turkey-erdogan-kurds-isis-syria-raqqa/525963/>.

doğacaktır ki, bu küresel bir olgu olarak terörizmin meşruiyet zeminini manipüle etmesinin de önünü açarak tehlikeli bir teamülün temelini oluşturacaktır.

Pentagon Suriye’de eğitim alan unsurların çatışma öncesinde taktik açıdan eğitilip, silah ve teçhizat ile donatıldığını; çatışma esnasında ise istihbarat, ateş destek ve danışmanlık desteği verildiğini belirtmiştir. Rakka operasyonu öncesinde Trump, YPG’ye doğrudan silah yardımı yapılmasını onaylamış, ABD Türkiye’nin güvenlik endişelerine rağmen YPG’yi eğitmeye ve donatmaya devam etmiştir.⁶⁹⁴ Hatta Koalisyon, YPG unsurlarına hava hücum kabiliyeti kazandırmış, Koalisyon helikopterleri ile taşınan YPG’li unsurları DAESH savunma hatlarının gerisine bırakılarak baskın etkisi yaratılmış, örgütün hatlara bağlı olmayan ve nokta atış operasyonlar düzenlemesi sağlanmıştır.⁶⁹⁵ Şekil 4.1’te söz konusu hava hücum harekâtı eğitimi esnasında çekilen ve basın ile paylaşılan görüntüye yer verilmiştir.

Şekil 4.1 CV-22B Osprey ile hava hücum harekâtı eğitimi alan YPG’li teröristler

---

Levent Kemal, “Update on Syrian conflict dynamics,” X, December 2, 2024, <https://x.com/leventkemaI/status/1781696795640270949> [Erişim Tarihi: 9 Mart 2025].

---

⁶⁹⁴ Julian E. Borger, "Trump to Arm Syrian Kurds, Setting Up Conflict with Turkey," The New York Times, May 9, 2017, <https://www.nytimes.com/2017/05/09/us/politics/trump-kurds-syria-army.html> [Erişim Tarihi: 01.02.2025].

⁶⁹⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2017–March 31, 2017 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2017), 32-37.

ABD Deniz Piyadeleri de 155mm obüsler ile Suriye'ye geçerek YPG'ye ateş destek sağlamış, Ayn Al Arap bölgesine oluşturulan küçük üs bölgesine tonlarca mühimmat, C-17 uçakları ve HIMARS füze podları getirilmiştir.⁶⁹⁶ 2017'nin ilk çeyreğinde YPG Rakka hattında 300 km² alanı ve 100'den fazla köyü kontrol altına almış, bu da DAES'in lojistik ve ikmal hatlarını önemli ölçüde kesmiştir.⁶⁹⁷ Temmuz 2017 tarihine gelindiğinde ise kuşatılan Rakka'nın Eski Şehir kısmından şehre giren YPG'li teröristler, Koalisyon hava desteği ile de yoğun bir şekilde desteklenmiştir. Bu dönemde aynı zamanda ABD ilk defa DKH kapsamında Suriye Rejimini hedef almıştır. 18 Haziran tarihinde Tabka yakınlarında Rejim jetini düşüren ABD, bu durumu "kolektif meşru savunma" kapsamında değerlendirmiştir.⁶⁹⁸ Bu gelişme, ABD'nin yalnızca DEAS'a karşı mücadeleyle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda Suriye iç savaşındaki güç dengelerine doğrudan müdahil olma iradesini de ortaya koymuştur.

Rakka şehri yoğun Koalisyon bombardımanı ve YPG kuşatmasına müteakip 17 Ekim 2017 tarihinde YPG'nin kontrolüne girmiştir. Güneye doğru çekilen DAES'li teröristler Fırat nehri boyunca savunma yapmış, ancak hem Rus destekli hem de Amerikan destekli grupların baskısı sonucunda üç yandan baskı altında kalarak geri çekilmeye zorlanmıştır. Ancak DAES'i baskı altına alırken birbirine yakınlaşan bu güçler, yeni bir çatışma riskini de doğurmuştur.⁶⁹⁹ Rakka'nın alınmasının ardından YPG kutlamalar esnasında Abdullah Öcalan posterleri asmış⁷⁰⁰, bu hem Arap yoğunluklu nüfusu rahatsız ederken, Türkiye'nin endişelerini destekler bir kanıt oluşturmuştur. Buna paralel bir şekilde 2023 yılında, PKK/KCK'nin gerçekleştirmiş olduğu ilk terörist eylemin tarihi olan 15 Ağustos tarihinde Şengal'deki YBS, Suriye'de YPJ/YPG, Halep Şeyh Maksut mahallesindeki bağlı gruplar gösteri ve etkinlikler ile geçit törenleri düzenlenerek anılmıştır. PYD ise günün önemine yönelik basın açıklaması yapmıştır.⁷⁰¹ Her ne kadar YPG terör örgütü

---

⁶⁹⁶ Robinson, "SOF's Evolving Role: Warfare 'By, With, and Through' Local Forces."

⁶⁹⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2017–March 31, 2017, 41.

⁶⁹⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2017–June 30, 2017, 18-22.

⁶⁹⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2017–September 30, 2017, 2.

⁷⁰⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2017–September 30, 2017, 39.

⁷⁰¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2023–September 31, 2023 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2023), 56-57.

PKK/HPG/KCK ile olan bağıını gizlemeye çalışsa da yapmış olduğu eylemler ve açıklamalar ile her fırsatta bu bağı tekraren kabul etmiştir.

4.2.2 Rakka Sonrası Dönemde Eğit-Donat

Rakka'nın kontrol edilmesinin ardından seçili Suriyeli muhalif grupları eğitmeye ağırlık veren ABD, üç aylık süre içerisinde üç muhalif gruba ait 2.400 unsuru araziye elde tutabilmeleri için eğitmiştir.⁷⁰² Askeri imkân ve kapasitede YPG'den daha geride bulunan muhalif ve aşiret güçlerini eğitmek için daha fazla çaba sarf edilmesi gerekmiştir. Nitekim 2017'nin son çeyreğinde ABD'nin Suriye'de bulunan asker sayısı da 500'den 2.000'e çıkmıştır.⁷⁰³ Bu süreçte Türkiye ABD'nin YPG'yi silahlandırmaya yönelik politikasını durdurması için yapmış olduğu baskılar da devam etmiştir. Eylül 2017 itibarı ile 8.700 YPG'li eğiten koalisyon, aynı zamanda sadece 2017 yılı içerisinde 40.000 YPG'liye ekipman ve hayati malzeme ile 400'ten fazla askeri araç teslim etmiştir.⁷⁰⁴ Bu durum ABD'nin sadece nicelik olarak değil, nitelik ve ekipman olarak da desteklediği unsurları geliştirdiğini göstermektedir.

Nitekim ABD'nin PYD/YPG ile yaşadığı bir diğer problem de güvenlik endişelerini gideremediği NATO müttefiki Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamak amacı ile gerçekleştirmiş olduğu Zeytin Dalı Harekâtı olmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri 20 Ocak 2018 günü akşam üzeri saat 17:00'de, ülkenin güneyinde oluşturulmak istenen terör koridoru ortadan kaldırmak amacı ile, PKK/PYD/YPG/KCK ve DAESH terör örgütlerine yönelik Zeytin Dalı Harekâtını başlatmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri birlikleri ile SMO unsurlarının gerçekleştirdiği askerî harekât kapsamında YPG'nin uzun yıllardır üs olarak kullandığı Afrin bölgesi düşman unsurlarından temizlenmiştir. 57 gün süren harekât süresince 6.370 terörist etkisiz hale getirilmiş, Fırat Kalkanı Harekât bölgesi ile İdlib bölgesi birbirine bağlanmıştır.⁷⁰⁵ Harekât esnasında YPG Deyr Ez-Zor bölgesindeki El

---

⁷⁰² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2017–December 31, 2017 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2018), 4.

⁷⁰³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2017–December 31, 2017 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2018), 29.

⁷⁰⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2017–September 30, 2017, 21.

⁷⁰⁵ T.C. Millî Savunma Bakanlığı, "Zeytin Dalı Harekâtı," *Millî Savunma Bakanlığı*, <https://www.msb.gov.tr/ZeytinDaliHarekati> [Erişim Tarihi: 17.02.2025].

Habur Nehri boyunca DAESH'e karşı hareketleri durdurmuş, bölgeye destek göndermek istemiştir. TSK destekli SMO karşısında uzun yıllardır tahkimatlar ile donattığı araziye dahi elinde tutmakta zorlanan YPG, Koalisyon'dan da destek görmemiştir. ABD raporlarına göre bu süreçte 1500-2000 arası YPG'li terörist DAESH'e yönelik harekattan ayrılarak Afrin'e doğru yola çıkmış, bu ise Deyr Ez Zor cephesinde iki aylık bir aksamaya neden olmuştur. YPG'nin sözde komuta kademesi ise Türkiye'nin hareketlerine devam ettiği taktirde DAESH'e yönelik operasyonlara devam edemeyeceklerini açıklamıştır.⁷⁰⁶ Sözde YPG komuta kademesi, önceliklerinin Suriye'nin Kuzeyindeki bölgeyi korumak olduğunu belirtmiştir.⁷⁰⁷ YPG'nin temel amacının Suriye'nin kuzeyindeki bölgeyi kontrol etmek olduğu, daha sonra evrilen DAESH işe mücadele ve tutukluların kontrol altında tutulması görevlerine organik bağlılık duymamaları, olası bir öncelik sıralamasında diğerlerini geri planda bırakmaktadır. Öte yandan ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Heather Nauert de ABD'nin Fırat Nehri'nin batısında faaliyet göstermediğini, ABD'nin DAESH'i yok etme hedefine odaklı olduğunu açıklamıştır.⁷⁰⁸ Bu açıklama ABD önceliğindeki Koalisyon'un YPG'ye olan desteğinin sınırlarını da ortaya koymaktadır. Koalisyon koyulan hedeflerin dışına çıkıldığı taktirde askeri ve diplomatik desteğin sağlanmayacağını net bir şekilde örgüte iletmiştir.

Dolayısıyla DHK'nın sıradan bir vekalet savaşı ya da eğit-donat örneği olmadığı, verilen eğitim sonrasında da kapasite inşasına devam edildiği ve ilişkinin açık bir şekilde kabul edildiği de görülmektedir. Rakka operasyonu öncesi sahada bulunan ABD askerlerinin sayısının artması ancak bu askerlerin muharip olmayan görevlerde bulunması da vekalet savaşının dolaylılık ilkesine aykırıdır. Dolayısıyla DAESH ile mücadelede ABD'nin hem kendi askerini muharip olarak kullanmadığı, onun yerine yerel unsurları kullandığı; hem de muharebe sahasından tamamen uzakta olmadığı görülmektedir. Yetersiz olan vekil unsurlar ise verilen askeri eğitim ve teçhizat desteğine ek olarak sağlanan ateş destek, danışmanlık ve istihbarat desteği ile desteklenerek yeterli hale getirilmeye

---

⁷⁰⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2018–March 31, 2018 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2018), 3-5.

⁷⁰⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2022–September 31, 2022 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2022), 51.

⁷⁰⁸ U.S. Department of State, "Statement by Heather Nauert, Spokesperson: Concern over the Situation in Afrin, Syria," *U.S. Department of State*, March 19, 2018, <https://2017-2021-translations.state.gov/2018/03/19/statement-by-heather-nauert-spokesperson-concern-over-the-situation-in-afrin-syria/>.

çalışılmaktadır. Ancak bu imkân ve kabiliyet inşasının yerel unsurları temel seviyede bağımsız hale getirirken karmaşık ve ileri düzey imkân ve kabiliyetlerde daha bağımlı hale getirdiği de göz ardı edilmemelidir.

DAEŞ'in Suriye'deki son yerleşim yerleri olan Hajin ve Bağuz beldelerine yaklaştıkça çatışmaların şiddeti ve zayıat sayısı artmıştır. Ancak 2018 senesinin son çeyreğine gelindiğinde ABD'li kaynaklara göre YPG halen önemli ölçüde Koalisyon hava desteğine, keşif ve gözetleme faaliyetlerine, taarruzu sevk etme kapasitesine ve kuvvet koruma kapasitesine bağlı hareket etmektedir. Dolayısıyla bu unsurlar basit eğitim almış bir piyade birliği görevi görmektedir.⁷⁰⁹ Ancak ABD'li kaynakların SDG kapsamında YPG'yi farklı bir yere koyduğu ve diğer gruplar arasında imkân ve kabiliyet açısından daha iyi konumda olduğunu belirttiği de dikkat çekmektedir.⁷¹⁰ Bu durum ABD nezdinde de bu yapının bir paravan yapı olduğunu, temel amacın YPG'nin desteklenmesi olduğu, diğer unsurların ikincil öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

ABD Başkanı Donald J. Trump'ın 19 Aralık 2018 günü sosyal medya platformu Twitter üzerinden yapmış olduğu açıklamada DAEŞ'e karşı zafer ilan etmiş ve ABD askerlerini Suriye'den çekeceğini açıklamıştır.⁷¹¹ Söz konusu açıklama YPG ve ABD arasında güven problemi yaratmış, örgütün olası bir ABD'nin ani askerini çekme planına yönelik hazırlık yapmasına neden olmuştur. Her ne kadar yapılan açıklamanın aksine ABD askerleri Suriye'den çekilmemiş olsa da, iç savaşın gidişatı bu açıklamadan etkilenmiştir. Beyaz Saray kaynakları müteakip şubat ayında 200'ü Suriye'de olmak üzere 400 askerinin sayısı 800-1500 arasında olan Çok Uluslu Kuvvet'in parçası olarak kalacağını belirtse de⁷¹², kesin rakamlar 2017'den beri bilinmemektedir. Nitekim müteakip yılın Ekim ayına gelindiğinde ise Trump tekrar Suriye'de asker bulundurma politikasını değiştirerek önce "bitmeyen savaş bitirmek" sloganı ile askerlerini geri çekeceğini, iki hafta sonra ise bilinmeyen sayıda ABD askerinin Suriye'nin doğusundaki petrol kaynaklarının DAEŞ

---

⁷⁰⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J October 1, 2018–December 31, 2018 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2019), 4.

⁷¹⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J October 1, 2018–December 31, 2018 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2019), 33.

⁷¹¹ Donald J. Trump, Twitter post, December 19, 2018 6:10pm. <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1075528854402256896?lang=en>

⁷¹² Mark Landler and Helene Cooper, "In Latest Shift, Trump Agrees to Leave 400 Troops in Syria", *The New York Times*, February 22, 2019. <https://www.nytimes.com/2019/02/22/world/middleeast/trump-troops-syria-.html>. [Erişim Tarihi: 29.01.2025].

saldırılarından korunması maksadıyla kalacağını açıklamıştır.⁷¹³ Bu durum ABD gibi küresel bir gücün dahi kendi politikalarında tutarlı olmadığı izlenimi oluşturmuş, ABD'ye bağlı politika geliştiren yerel unsurların güvensizlik yaşamasına neden olmuştur. Bu ortamda yerel unsurların diğer aktörler ile iletişim içerisine girmesi kaçınılmaz olmuştur.

ABD'nin bitmeyen savaşı bitirmek mottosu ile Afganistan'dan çekilmesi, benzer bir strateji ile var olduğu Suriye'de partnerlerini tedirgin etmiştir. Terör örgütü YPG'nin sözde lideri Mazlum Abdi, ABD'nin olası bir çekilmesi durumuna yönelik hem endişe duyduğunu hem de hazırlıklı olunması gerektiğini belirtmiştir.⁷¹⁴ Mazlum Abdi aynı zamanda Türkiye'nin Rusya ve ABD ile bir uzlaşuya varmadan Suriye'de harekât gerçekleştirmeyeceği, bu sebeple Rusya ve ABD'nin sessiz duruşundan rahatsızlığını dile getirmiştir.⁷¹⁵ Bu açıklama bir anlamda DDSA'nın onu destekleyebilecek aktörlere olan güvensizliğini de ortaya koymaktadır. YPG'nin değişen konjonktür içinde ABD-Rusya-Rejim gibi aktörlerden destek alsa da kendi çıkarları dahilinde onları yalnız bırakabileceklerinin bilincindedir. Nitekim 2023 yılının son çeyreğinde Türkiye'nin PYD'ye bağlı sözde liderleri, eğitim merkezlerini, özel birliklerini, petrol tesislerini, mağaralarını, depolarını havadan hedef almaya devam etmesi ile PYD ile ABD öncülüğündeki Koalisyon temsilcileri arasında gerginlik yaşanmıştır. Zedelenen ilişkinin uzun vadede ABD askerlerinin güvenliğini tehdit edebilecek duruma gelebileceği belirtilmiştir.⁷¹⁶ PYD'nin Koalisyondan Türkiye'ye baskı uygulanması talebinin aksine bunun yapılamayacağını aktaran Koalisyon kaynakları, Türk güçlerinin Suriye ve Irak'taki Koalisyon faaliyetlerini sekteye uğratmadığı ve iletişim kanallarının daima açık olduğunu belirtmiştir.⁷¹⁷ Devam eden süreçte ABD askerleri sınırın önemli bir kısmından geri çekilirken, olası bir TSK harekâtından çekinen PYD, Rusya ve Rejim ile görüşerek

---

⁷¹³ Daniel W. Drezner, "Trump Isn't Bringing Our Soldiers Back Home from Syria. Not Hardly," *The Washington Post*, October 21, 2019, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/10/21/trump-isnt-bringing-our-soldiers-back-home-syria-not-hardly/> [Erişim Tarihi: 15.02.2025].

⁷¹⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2021–September 31, 2021, 12.

⁷¹⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2021–December 31, 2021, 80.

⁷¹⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2023–December 31, 2023 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2024), 42.

⁷¹⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2024–March 31, 2024 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, April 2024), 36-37.

Menbiç ve Ayn Al Arap bölgelerinde tampon bölge oluşturmak amacı ile asker talebinde bulunmuştur.⁷¹⁸ Bu oluşan fırsat PYD'nin iç savaşın başından beri uyguladığı üçüncü yol stratejisi ve ona bağlı bir şekilde evrilen DAESH ile mücadele sürecinin bir ürünüdür. ABD ile olan ilişkisinde istediğini alamayan ve olası bir terk edilme riskini hisseden PYD hızlıca taraf değiştirerek potansiyel yeni ittifaklara dahil olabilmek becerisi göstermiştir. PYD'nin güçlenmesi Rusya ve Rejim için hem Türkiye hem Muhaliflere yönelik bir dengeleyici unsurken, ABD için de İran-Rejim unsurlarını dengeleme unsurudur. Radikal İslamcı olmamaları, onları Batı için potansiyel bir partner adayı haline getirmekte, PKK/KCK ile bağlantıları ise Türkiye için temel tehdit algılaması içine girmesine neden olmaktadır.

4.2.3 DAESH Toprak Hakimiyetinin Son Bulmasının Ardından Eğitim-Donat Faaliyetleri ve YPG

Her ne kadar zaferin ilanı dört ay evvel Trump tarafından yapılmış olsa da toprak varlığının sonlandırılması biraz daha zaman almıştır. ABD 23 Mart 2019 tarihinde DAESH'in Bağuz'da bulunan son toprak parçasının da YPG tarafından kontrol altına alınarak toprak varlığının sonlandırıldığını açıklamıştır. Ancak bu ilanın yapıldığı zaman toprak kontrolünün bitmesine karşın Suriye ve Irak coğrafyasında 11.000-18.000 civarında teröristin halen bulunduğu tahmin edilmektedir. Müteakip dönemde Koalisyonun temel amacına ulaşması ile Trump'ın Aralık 2018'de açıkladığı askerleri Suriye'den geri çekme (200'e azaltma) planı devreye girmiştir. Bu süreçte Koalisyonun imkân ve kabiliyetlerine belden bağlı olan YPG, Koalisyonun olası bir çekilme durumunda Türkiye'nin gerçekleştirebileceği harekatlara karşı kendini güvence altına alabilmek adına Rusya'ya ve Şam'a delegeler göndererek hem Esad Rejimi hem de Rusya ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu gelişmelerin üzerine ABD ise PYD'nin olası bir Rusya/Rejim iş birliğinde sağlamış olduğu askeri yardımı azaltacağını belirtmiştir.⁷¹⁹ Irak ve Suriye'de kullanılan yerel iş birliklerin eğitilmesi, donatılması ve danışılması üzerine kurulan stratejinin başarılı olduğunu değerlendiren ABD Deniz Piyadeleri Komutanı Joe Dunford, bu stratejide zayıflığın önemli bir kısmının da bu yerel unsurlarca üstlenildiğini

⁷¹⁸ BBC News, "Syria War: Turkey Accused of Using White Phosphorus," BBC News, October 23, 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50152235> [Erişim Tarihi: 04.01.2025].

⁷¹⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J January 1, 2019–March 31, 2019 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2019), 18-19.

dile getirmiştir.⁷²⁰ ABD bu dönemde, 2019'un ilk çeyreğinde, YPG'ye 46,7 milyon dolar yardım yaptığı, bu yardımın 24,7 milyon dolarlık kısmının AK-47, Toyota Land Cruiser, Kia Bongo, buldozer, beton duvar, kamera, battaniye gibi ürünlerden oluşan silah, mühimmat ve teçhizata ayrıldığını açıklamıştır.⁷²¹ ABD her ne kadar varlığını azaltmaya yönelik açıklamalar yapsa da, materyal ve teçhizat yardımlarının devam ettiği görülmektedir. Örgüt ise potansiyel bir geri çekilme durumunda Rusya ve İran ile yakınlaşmaya başlamıştır. Bu durum desteklenen grubun sadakatinin sahada bulunmayla paralellik gösterdiğin, devletin korumayı çektiği an vekil unsurun hayatta kalma içgüdüğü ile farklı seçeneklere yöneldiğini göstermektedir.

YPG 2020'nin son çeyreğinde Irak'ta HPG ve IKBYPeşmergeleri arasında yaşanan çatışma ve gerginliklerin bir parçası olmuş, PKK ile aralarındaki organik bağı bir kez daha kanıtlamıştır. Mazlum Abdi Irak'ın ve IKBYP'nin iç işlerine karışarak Peşmergeyi suçlamış, 16 Aralık'ta Suriye'den Irak'a geçmeye çalışan PKK'lıların Peşmerge tarafından ülkeye alınmamasının ardından YPG'ye bağlı teröristler sınıra ağır silahlarla gelerek Peşmerge noktalarına ateş açmıştır. PYD'li kaynaklar Suriye'nin Kuzeyinde HPG ile birlikte çalıştığını kabul etmiş, zamanla bu unsurların çekileceğini iddia etmiştir.⁷²² Nitekim Irak-Suriye bağlantısını kontrol eden PYD/YPG terör örgütü, bu sınırı sadece insan, silah ve mal kaçakçılığı için kullanmamaktadır. Sincar'ın PKK/KCK ilintili YBŞ tarafından kontrol edilmesi PYD'ye kaçakçılık imkânı tanımış, Suriye-Irak-İran rotaları üzerinden hem petrol satışı yapmasına hem insan-silah-para akışını sağlamaya hem de çıkarılan petrolün satışı için güzergâh oluşturmuştur.⁷²³

YPG ele geçirdiği bölgeleri temizleme ve elinde tutma kapasitesine sahip olduğu, istihbarat toplama noktasında yetenekli olsa da istihbarat analizi konusunda eksiklerinin

---

⁷²⁰ C. Todd Lopez, "ISIS Caliphate Is Gone, But Threat Remains, Dunford Says," U.S. Central Command, August 6, 2019, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/1919309/isis-caliphate-is-gone-but-threat-remains-dunford-says/> [Erişim Tarihi: 12.03.2025].

⁷²¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2019–March 31, 2019 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2019), 25.

⁷²² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2020–December 31, 2020 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2021), 43.

⁷²³ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 146-147.

bulunduğu ABD raporlarında belirtilmiştir.⁷²⁴ DAES'in küçük çaplı terör eylemleri 2020 yılının üçüncü çeyreğinde Deyr Ez Zor bölgesi yoğunlukta olmakla beraber devam etmiştir. Bu terör eylemleri Rejime yönelik büyük çaplı saldırılardan oluşurken, YPG'ye yönelik saldırılar çoğunlukla küçük çaplı kalmıştır. Bu dönemde Suriye'nin Kuzey Doğusunda faaliyet göstermekten vazgeçmeyen DAES, YPG'ye bağlı gruplara yönelik suikast gerçekleştirmiştir.⁷²⁵ Bu saldırılar hem PYD'ye meşruiyet sağlamış hem de örgütün propaganda aracı haline gelmiştir. Yapılan saldırılar Koalisyon tarafından da eğit-donat-danış faaliyetlerinin devam etmesi yönünde ikna edici olmuştur.

Bu çeyrekte YPG terörle mücadele operasyonları düzenlemiş, bu operasyonlar kapsamında trafik kontrolü sağlamış, denetleme noktaları kurmuş, yüksek riskli hücre baskınları gerçekleştirmiştir. Özellikle YPG'nin faaliyetlerinde DKH sorumluluk alanı dışında bazı hedeflere yönelik gerçekleştirilen ileri düzey baskınlara katılması, Koalisyon tarafından YPG'nin farklı görevler ile kullanılabileceğine yönelik inancı arttırmıştır.⁷²⁶ Koalisyon tarafından YPG'ye aynı zamanda EYP imha ve kuvvet koruma eğitimleri verilmiş, yerel halka hareket serbestisi sağlanabilmesine yönelik eğitim verilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Yapılacak operasyonlar öncesinde prova yapan YPG unsurları, bu provaları planlama aşamasının bir parçası haline getirmiştir. Bu dönemde YPG'nin en büyük eksikliğinin hava savunma kabiliyeti olduğu görülmüş, Koalisyon desteğinin olmadığı bir durumda Türkiye'nin hava saldırılarından korunmak amacı ile PYD'nin Rejime yönelebileceği değerlendirilmiştir.⁷²⁷ Bu dönem gerçekleştirilen operasyonlar ABD önceliğindeki Koalisyon tarafından YPG'ye verilen askeri eğitim ve teçhizat desteğinin ürün olarak çıkmaya başladığı, YPG'nin imkân ve kabiliyetlerinde gözle görülür bir artış olduğu dönemdir. YPG'nin istihbarat toplama ve analiz etme, hedef bulma, baskın düzenleme, kontrol sağlama, manevra yapma gibi hususlarda önceki dönemlere göre daha başarılı olduğu Koalisyon kaynakları tarafından not düşülmüştür.

---

⁷²⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 64-65.

⁷²⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2020–September 30, 2020 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, October 2020), 23-24.

⁷²⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2020–September 30, 2020, 49.

⁷²⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2020–September 30, 2020, 56-58.

Özellikle DKH'nın sorumluluk alanı dışında YPG'den faydalanılması, uzun vadede kullanışlı bir vekil aktör olarak değerlendirilmesine de olanak sağlamıştır. Koalisyon 2021 yılında YPG'ye nişancılık, ağır silah kullanımı, EYP imha, manevra ve eğiticiyi eğitime eğitimleri vermeye devam etmiş⁷²⁸, keşif ve gözetleme yapma, lojistik destek planlaması yapılması ve eğitim provası yapma konusunda ise danışmanlık sağlamıştır.⁷²⁹ 2022 yılında ise verilen bu eğitimlere ek olarak araç bakımı ve havan/RPG gibi silah sistemlerinin kullanılmasına yönelik eğitimler vermeye devam etmiştir.⁷³⁰

Koalisyonun sağlamış olduğu bu imkân ve kabiliyetler, eğitimler, teçhizatla, araçlar ve silahlar YPG'nin nitelikli bir kara unsuru haline getirilmesi için verilmiştir. Eğitim seviyesi arttıkça daha az müdahil olmayı hedefleyen ABD, YPG terör örgütünün kendine yeterli hale gelmesinin ardından sahadan çekilmeyi öngörmüştür. Bu doğrultuda DKH'nın dördüncü safhasına geçilirken, Koalisyon partner unsurların bağımsız hareket edebilme kapasitesin test etmeye başlamış, 2020'nin son çeyreğinden itibaren eğit-donat faaliyetleri devam ederken artık komuta merkezinden danışmanlık sağlamaya çekilmiştir. Sadece Özel Kuvvetler personeli sahada cepheye yakın bir yerden hedefleme yapmak için bulunmaya devam etmiştir.⁷³¹ 2021 itibarı ile Koalisyon partner unsurlarla müşterek devriyeler ve taktik manevralar yapmaya başlamış, böylece yerel düzeyde de YPG ve PYD'ye meşruiyet kazandırmaya çalışmıştır. 2021 itibarı ile g'nin istihbarat analizinde iyi bir noktada olduğunu belirten koalisyon, dron ile keşif, mekanize birlik harekâtı, medikal teknikler, iletişim, kanıt yok etme, meskûn mahalde tertiplenme ve kara hava taarruz birliklerine hedef ve koordinat sağlama alanlarında da eğitim vermeye devam etmiştir.⁷³²

2021'in üçüncü çeyreğinde artık HAT ve Komando birimlerinin Koalisyon desteği olmadan temel eğitim gerçekleştirebildiğine, müstakil şekilde operasyon planlayıp icra

---

⁷²⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2021–March 31, 2021, 5.

⁷²⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2021–March 31, 2021, 18.

⁷³⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2022–June 31, 2022 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, July 2022), 57.

⁷³¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2020–December 31, 2020, 54.

⁷³² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2021–March 31, 2021, 66.

edebildiğine, istihbarat toplayıp analiz yapabildiğine, manevra ve taktik uygulayabildiğine, başka bir askeri oluşum ile müşterek hareket gerçekleştirme kapasitesine eriştiğine, geçmişe nazaran daha az istihbarat sızması olduğu ve SDG bünyesindeki gruplar arası istihbarat paylaşımı konusunda grupların daha istekli olduğu, dron ile keşif yapabildiği, mekanize birliklerle manevra yapabildiği, EYP tespit ve imha edebildiği, meskun mahalde tertiplenebildiği, biyometrik bilgi toplayabildiği ve en önemlisi kendi imkân ve kabiliyetlerini kendi geliştirebileceği seviyeye geldiği belirtilmiştir.⁷³³ Bu imkân ve kabiliyetler kapsamında Koalisyon YPG'yi tabur seviyesinde konvansiyonel türde harekât düzenleyebilen, ancak lojistik destek ve istihbarat-keşif-gözetleme açısından eksiklik çeken bir DDSA olduğu değerlendirilmiştir. İmkân ve kabiliyet inşasına ek olarak düzenli bir geniş silahlı güce sahip olmayı öngören YPG, bu kapsamda devam ettirilebilir bir insan gücü arayışına girmiştir. Bu doğrultuda Koalisyon desteği ile silah altına alınan bireylere maaş, sağlık imkanları ve kariyer planı sunan YPG, daha fazla kişiyi çekmeyi öngörse de Arapların kendi toprakları dışına gitmek istememeleri sebebi ile bazı bölgelerde istediği ilgiyi görememiştir.⁷³⁴

2021'in son çeyreğinde ise YPG'ye eğitim vermeye devam eden Koalisyon, YPG'nin daha bağımsız ve verimli olduğunu belirtmiş, YPG'nin kaçan bireyleri tespit etme, EYP imha, operasyon planlama ve hedefleri ele geçirme gibi konularda daha başarılı olduğu aktarılmıştır. Bu dönemde YPG'ye hedeflerin kaçışının nasıl engelleneceği ve tutukluların çevreye zarar vermeden nasıl kontrol altına alınacağı üzerine eğitim vermiştir.⁷³⁵

ABD'li uzmanlar Koalisyon desteğinin olası sonlanması durumunda SDG paravan terör yapılanmasının var olmaya devam etmesinin mümkün ancak küçük bir ihtimal olduğunu değerlendirmiştir. Örgütte bulunan YPG tekeli örgütün iç dinamiklerine zarar vermekte, eşitsizliğin ve baskının oluşturduğu Arap-Kürt gerilimi PYD'nin Kürt yoğunluklu bölgeleri daha fazla önemsemesi sebebi ile çatışmaya varma riski taşımaktadır. Ancak

---

⁷³³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2021–September 31, 2021 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2021), 72-75.

⁷³⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2022–June 31, 2022, 56-57.

⁷³⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2021–December 31, 2021 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2022), 74.

SDG paravan terör yapılanması bünyesindeki SAK birliklerinin YPG'nin aksine kendi başına bir kazanım elde etmekte ya da tutmakta aciz olduğu, YPG olmaksızın SDG'nin askeri anlamda bir değerinin olmayacağını belirten uzmanlar, bu başarıyı YPG'nin grup uyumu ve komuta kontrol becerilerine bağlamaktadır.⁷³⁶ Bu açıklama örgütün iyi ve kötü olduğu yerleri bizzat destekleyici unsurun gözünden nasıl görüldüğü açısından önem arz etmektedir. YPG terör örgütünün ABD için tek değeri sahadaki askeri imkân ve kabiliyetleri olduğu görülmektedir.

YPG ile yorumları bununla sınırlı kalmayan ABD öncülüğündeki Koalisyon, YPG'nin ellerinde olan her fırsatta öğrenmek ve kapasitelerini arttırmak için önemli çaba sergilediklerini belirtmiştir.⁷³⁷ DAESH'in sebep olduğu istikrarsızlık ve bu istikrarsızlığın yarattığı risklerin ortadan kaldırılabilmesi için yerel güçleri olabildiğince kendine yeterli olması gerektiğini belirten Koalisyon yetkilileri, YPG'nin gerekli beceri ve tecrübeye ulaşması için eğit-donat'a devam edileceğini belirtmiştir.⁷³⁸ Bu kapsamda "Mobil Eğitim Timleri" oluşturulmuş, YPG'lilerin bulunduğu üsleri gezen Koalisyon askerleri, burada YPG güçlerine rotasyonlar halinde "yerinde eğitim" vermiştir. Bu üslerde YPG güçlerine ait sözde Komando, Gardiyan, METİ timleri eğitim almış ve YPG'nin ihtiyacı olan diğer beceri eğitimleri verilmiştir. YPG'ye eğitimin verildiği ilk dönemlerde mevcut insan gücü sayısı Arap kabilleler ve destek alan ÖSO grupları ile beraber 40.000-45.000 civarında iken 2019'un son çeyreğinde bu sayı yaklaşık 100.000 olduğu iddia edilmiştir. Bu güçler ise kendi içinde 30.000 YPG, 35.000 İç Güvenlik Güçleri, 45.000 Bölgesel Güvenlik Güçleri oluşturmaktadır. Bu eğitim kapsamında ihtiyaca yönelik olarak bu unsurlara bombaatar, kalaşnikof tüfekleri, pompalı tüfekler ve diğer silahlar verilmiştir. Bu silah yardımına ek olarak mühimmat, teçhizat, kamuflaj, arazi kabiliyeti olan araçlar, tıbbi ilaçlar ve güvenlik araç-gereçleri sağlanmıştır.⁷³⁹ ABD terör örgütüne sadece silah ve teçhizat sağlamakla kalmamış, onları özel sınıf ve ihtisaslarına göre ayırarak hedefe

---

⁷³⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2019–March 31, 2019 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2019), 27.

⁷³⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2019–June 30, 2019 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2019), 2.

⁷³⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2019–June 30, 2019, 32.

⁷³⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2019–October 25, 2019 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2019), 34-35.

yönelik eğitimler vermiştir. Küçük bir ordu gibi yeniden teçhiz ve teşkil edilen bu birlikler, gayrinizami kabiliyetlerine ek olarak konvansiyonel kabiliyet kazanmaya başlamıştır.

Bu dönemde PYD'nin yerel aktör olarak giderek güçlenmesi bölgedeki demografik dinamikleri de tetiklemeye başlamıştır. Bu tetiklenme SDG paravan terör yapılanması bünyesindeki gruplar arasında da görülmektedir. SDG paravan terör yapılanmasının Arap ve Kürt unsurları arasındaki gerginlik kendini birçok noktada göstermiştir. DAESH'in toprak kontrolünü sonlandırmak maksadı işe Arap nüfusun yoğun olduğu güney bölgelerine inen YPG, giderek artan şekilde insan gücüne ihtiyaç duymuştur. Zorunlu askere alma faaliyeti gerçekleştiren YPG, yeni silah altına alınan bireyleri kolluk ya da kontrol noktalarına konuşlu birlik olarak kullanmıştır. Zorla silah altına alınan, kimi zaman da reşit olmayan çocuklar ise YPG'nin çatışma etkinliğini düşürmüştür.⁷⁴⁰ Çok az ve kötü bir eğitim alan bu unsurlar sık sık DAESH'in çöl ortasındaki YPG pozisyonlarına yaptığı akınlarda etkisiz hale getirilmiştir. Bu hususta YPG'nin yerel Arap silahlı unsurları çölün ortasındaki kontrol noktalarında ölüme terk ettiği görülmektedir. Arap nüfus yoğunluklu beldelerde YPG'nin gençleri zorla silah altına alması, bölgenin petrol kaynaklarını ve kazançlarını Kürt bölgelerini kalkındırmak için kullanılması, YPG içindeki sözde komuta kadrolarının Araplar ve Kürtler arasında adil bir şekilde dağıtılmaması, Arap bölgelerin yeterince hizmet almaması, Araplara yönelik ayrımcılık ve talep edilen mahkumların salınmaması bu gergin ortamın çıkmasının temel sebeplerindendir.⁷⁴¹ Nitekim Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu askeri harekatlara SDG paravan terör yapılanması kapsamındaki Arap grupların savaşı göndermemesi, SDG içindeki grupların da ayrı ajandalar izlediklerini ve aralarındaki çekişmeyi ortaya serer niteliktedir.⁷⁴² Araplar Türkiye'nin gerçekleştirdiği askeri harekatlar ardından YPG'nin olası bir ABD desteğinin kalktığı durumda Türkiye'ye karşı koyamayacak bir total ördük olduğunu düşünmektedir.⁷⁴³ Dolayısıyla Suriye'nin Kuzey Doğusunda halk YPG'yi etkili

---

⁷⁴⁰ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 125.

⁷⁴¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2019–June 30, 2019, 34.

⁷⁴² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019, 43.

⁷⁴³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2020–March 31, 2020 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2020), 56.

bir güvenlik sağlayıcı olarak görürken, bu imaj Deyr Ez Zor bölgesinde zayıf olup etkili Arap aşiret liderlerinin, temsilcilerinin muhtarlarının suikastlarla öldürülmesine müteakip iyice zayıflamıştır.⁷⁴⁴ Nitekim bu problemler taktik seviyede YPG terör örgütünün SDG'yi kontrol etmesini güçlendirmekte, istihbarat ve insan gücü toplamasını zora sokmaktadır.

YPG'nin olası bir ABD geri çekilmesinde kaybedeceği destek ve güçten ötürü yerel halkın istihbarat paylaşmada gönüllüzlük göstermesine neden olmuş, YPG istihbarat elde etme noktasında sıkıntılar yaşamaya başlamıştır.⁷⁴⁵ Tüm bu gerginlikler 2023 yılında Ebu Kavla adlı Arap komutanın tutuklanması ve salınmasının ardından çatışmaya dönmüş, Deyr Ez Zor Askeri Konseyine bağlı Arap aşiret savaşçıları ile YPG arasında çatışma çıkmıştır.⁷⁴⁶ Baggara aşireti kısmen çatışmalara dahil olurken, Egaydat aşireti tam katılım göstermiştir. Ancak bölgedeki diğer aşiretler zayıf ya da hiç destek vermemiştir. Dolayısıyla çatışmalar Deyr Ez Zor ile sınırlı kalmış, Rakka ve Cezire bölgelerine sıçramamıştır.⁷⁴⁷ Bu gerginlik süreci rejimin düşmesinin ardından da devam etmiş, HTŞ önderliğindeki Şam Hükümeti'nin 11 aralıkta Deyr Ez Zor'un batı kıyısında kontrolü sağlaması ile birlikte YPG'nin Deyr Ez Zor Askeri Meclisi, Hajin Askeri Meclisi ve Kasrah Askeri Meclisinden gruplar Şam hükümeti saflarına kaymıştır.⁷⁴⁸ Bu durumun olası bir Şam Hükümeti – PYD çatışmasında da kendini göstereceği, Arap aşiretlerin ve Arap şehirlerin Şam hükümeti lehine geçme ihtimali öngörülebilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, Türk Silahlı Kuvvetleri arayıcılığı ile 9 Ekim 2019 tarihinde hudutlarda güvenliği sağlamak amacı ile BM'nin 51.maddesine atıfta bulunarak meşru müdafaa hakkı kapsamında Barış Pınarı Harekâtını başlatmıştır. Hudutlarda güvenliği

---

⁷⁴⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2021–March 31, 2021 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, April 2021), 65.

⁷⁴⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2022–March 31, 2022 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2022), 71.

⁷⁴⁶ Yahoo News, "U.S.-Backed Kurdish-Led Forces," *Yahoo News*, accessed February 11, 2025, <https://ca.news.yahoo.com/u-backed-kurdish-led-forces-222201352.html>; U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2023–September 31, 2023, 26.

⁷⁴⁷ Serhat Erkmen, "YPG – Aşiretler Çatışması Bitti Ama Başlayan Ne?", *Fikir Turu*, 15 Eylül 2023, <https://fikirturu.com/jeo-politika/ypg-asiretler-catismasi-bitti-ama/>. [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁷⁴⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2024–December 31, 2024, 27.

sağlamak ve terör koridorunu önlemek amacı ile yapılan harekatta 605 yerleşim yeri terör örgütünden temizlenmiş, 464 okul tamir edilerek eğitime kazandırılmış, 87 cami ve 7 kilise onarılarak ibadete hazır hale getirmiştir.⁷⁴⁹ Türkiye ile PYD terör örgütü arasındaki çatışmayı durdurmak isteyen ABD, Türkiye ile varılan anlaşmanın ardından 120 saatlik ateşkes süresinde terör örgütü unsurlarının Suriye sınırındaki belirlenen bölgeden çekileceğini taahhüt etmiştir.⁷⁵⁰ Müteakip süreçte Trump yönetimi Suriye'deki askeri varlığın 200-300 askere düşürüleceği ve Suriye'nin Kuzey Doğusundaki birçok noktadan çekileceğini açıklamasının ardından PYD otonomi umutlarını devam ettirmek amacı ile İran-Rusya-Esad rejimi üçgeni ile iletişimi arttırmıştır.⁷⁵¹ PYD'nin bu aktörler ile diplomatik etkileşime girmekte hür olduğunu belirten Koalisyon yetkilileri, olası bir anlaşma durumunda desteğin de sınırlı kalacağını tekrar altını çizmiştir.⁷⁵² ABD aynı zamanda PYD'nin kendileri ile partner olmayı tercih ettiği, ABD'nin çekildiği yerlerde Rusya ve Rejim ile etkileşim içine girebileceğini belirtmiştir.⁷⁵³ Nitekim aynı ay içerisinde Esad Rejimi ve PYD arasında Rusya'nın arabuluculuğunda anlaşma sağlanmış, bu anlaşmaya bağlı olarak Rus ve Esad rejimi askerleri Türkiye ile PYD arasındaki sınırda tampon oluşturmuştur.⁷⁵⁴ 300 Rus askeri inzibat askeri Ayn Al Arap, Rakka, Tel Tamer, Amude, Ayn İsa gibi daha önce ABD askerlerinin bulunduğu bölgelerde devriye atmaya başlamıştır.⁷⁵⁵ Bu açıklama bir nevi önceki bölümlerde vekalet savaşı kapsamında incelenen, vekalet ilişkisinde devlet merkezli bir seçimin yanı sıra, DDSA'ların da kendilerini destekleyecek devleti seçme imkanına sahip olduğunu göstermektedir. Tabii

---

⁷⁴⁹ Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı, "Barış Pınarı Harekâtı," *Millî Savunma Bakanlığı*, Erişim Tarihi, <https://www.msb.gov.tr/BarisPinariHarekati> [Erişim Tarihi: 17.02.2025]

⁷⁵⁰ The White House, "The United States and Turkey Agree to Ceasefire in Northeast Syria," Trump White House Archives, October 17, 2019, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/united-states-turkey-agree-ceasefire-northeast-syria/>.

⁷⁵¹ "Iraq Official: US Troops from Syria to Leave Iraq in 4 Weeks," *Associated Press*, October 23, 2019, <https://apnews.com/article/155ca70158794dc4b2b0b2d0200beadf>.

⁷⁵² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019, 37.

⁷⁵³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, July 2020), 63.

⁷⁵⁴ Daily Sabah, "Assad Regime Takes Control of Syria's Manbij: Russian Defense Ministry," *Daily Sabah*, October 15, 2019, <https://www.dailysabah.com/syrian-crisis/2019/10/15/assad-regime-takes-control-of-syrias-manbij-russian-defense-ministry> [Erişim Tarihi: 17.02.2025].

⁷⁵⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019, 50.

bu seçim avantajı çoğu durumda DDSA'ların kar maksimizasyonu için manipüle ettikleri bir değişken olsa da PYD için süreç içerisinde var olan büyük aktörler arasında kar maksimizasyonu için en uygun aktör ABD olmuştur. ABD'nin içinde olmadığı denklemlerde ise PYD Rusya, Rejim ve İran desteğine kayma eğilimi göstermiştir.

PYD her ne kadar Türkiye'nin gerçekleştirdiği askeri hareketlerin DAES'in yeniden ortaya çıkmasına neden olacağını belirtse de Koalisyon DAES'in bu süreçte sorumluluğunu üstlendiği saldırıların propaganda olduğunu ve herhangi bir ayaklanmanın söz konusu olmadığını bilinen bir hakikat olduğunu belirtmiştir. Ancak bu süreçte USAID'in harekât bölgesinde gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler aksamış,⁷⁵⁶ ABD öncülüğündeki Koalisyon kuvvetleri YPG'lilerin eğitmek ve donatmak adına yeni üsler ve silah altına alma planları oluşturmak zorunda kalmıştır.⁷⁵⁷

2022 yılının üçüncü çeyreğinde Koalisyon Suriye'ye 19.2 milyon dolar yardım sağlamış, bu yardımın 12.4 milyonu PYD'ye, 4.4 milyonu Bölgesel Güvenlik Güçlerine, 700 bini İç Güvenlik Güçlerine, geri kalan kısmı ise Tanf bölgesindeki Arap güçlere, HAT'a, Komando birimine, Özel Harekat birimine, Rojava Mayın Kontrol Örgütüne ve Asayişe farklı kalemler olarak verilmiştir.⁷⁵⁸ 2022 yılında CTEF faaliyetlerine aktarılan 500 milyon doların 155 milyon doları Suriye'deki gruplara verilmiş, bu miktarın 11.5 milyon dolarlık kısmı sadece materyal destek sağlanması için kullanılmıştır.⁷⁵⁹ Dolayısıyla bu dönemde Türkiye'nin PYD üzerinde baskıyı arttırdığı, ABD'nin ise finansal desteğinin devam ettiği görülmektedir. Bu yardımlar müteakip yıl artarak devam etmiştir.

Takvim yılı 2023'ü gösterdiğinde CTEF faaliyetlerine ayrılan bütçe 475 milyon dolara düşmüş, ancak Suriye'deki unsurlara verilen destek 160 milyona çıkmıştır. 2023'ün ilk çeyreğinde ise SDG bünyesindeki güçlere yapılan maaşlar dışında kalan 5.7 milyon dolarlık yardımın 2.5 milyon doları Asayişe, 1.3 milyon doları YPG'ye, 1 milyon doları

---

⁷⁵⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019, 7-9.

⁷⁵⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2020–March 31, 2020, 60.

⁷⁵⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, June 1, 2022–September 30, 2022 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2022), 55.

⁷⁵⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2023), 56.

Bölgesel Güvenlik Güçlerine, geri kalan kısmı ise Suriyeli grup ve kişilere, HAT birimine, İç Güvenlik Güçlerine, Kürt Özel Harekat Birimine ve Şeddadi Komandolarına farklı oranlarda verilmiştir.⁷⁶⁰ Verilen yardımların tarihlerine ve miktarlarına bakıldığında o çeyreğin ihtiyacına göre, gruplara verilen finansal ve askeri yardımın öncelik sıralamasında değişikliğe gidildiği görülmektedir.

Sonuç olarak DAESH terörünün toprak kontrolünün sona ermesinin ardından ABD'nin terör örgütü YPG'yi eğitime, donatma, teçhiz etme, danışma ve yönlendirme faaliyetleri son bulmamıştır. Terör örgütünün ABD tarafından gayrinizami bir unsurdan hafif silahlı konvansiyonel bir unsura çevrildiği bu süreçte sağlanan finansman artmış, örgütün yerel unsurlar ve bölgesel aktörlerle yaratmış olduğu problemler yeni dönemin fragmanı görevi görmüştür. DAESH terörünün ardından güçlenmeye devam eden PYD terörü hem demografik yapıyı hedef almakta hem de bölgesel dinamikleri tehdit edici bir boyuta gelmiştir. Örgüte verilen bu boyuttaki destek ise çarpan etkisi yaratmaktadır.

4.3 PYD'ye Desteğin Diğer Boyutları: Enerji, Yönetişim, Organizasyon ve Yabancı Savaşçılar

Terör örgütü PYD sadece askeri imkân ve kabiliyeti ile değil, önceki bölümlerde de kısmen bahsedilen yönetim araçları, silahlı kanat teşkilatlanması, işgal ettiği bölgelerdeki enerji kaynaklarını işletmesi, mülteci kampları ve hapishanelerin kontrolü, yabancı savaşçılar konuları açısından önem arz etmektedir.

4.3.1 YPG ve Kuvvet Yapısı

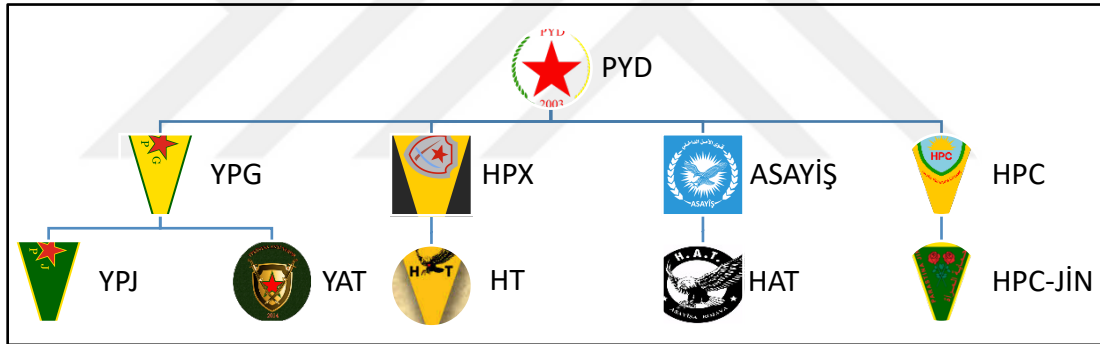
PYD yönetim bölgesi kendi içinde sözde Güney, Doğu ve Orta olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler arasında Orta Bölge ve Güney Bölgesi güvenlik faaliyetlerinin en yoğun gerçekleştiği bölgelerdir. Bu bölgelerde PYD'nin imkân ve kabiliyetlerine ek olarak buralarda örgütlenen İç Savunma Güçleri (Internal Defense Forces – InSF) ve Bölgesel Güvenlik Güçleri (Provincial Security Forces – PRISF) bulunmaktadır.⁷⁶¹

---

⁷⁶⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2023–March 31, 2023 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2023), 57.

⁷⁶¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 56.

Şekil 4.2’de görüldüğü üzere terör örgütü PYD’nin silahlı ve güvenlik yapılanması çok katmanlı bir örgütlenme modeli sergilemektedir. Askeri kanadın çekirdeğini YPG (Yekîneyên Parastina Gel) ile kadın unsurlarını temsil eden YPJ (Yekîneyên Parastina Jin) oluşturmaktadır. Bu güçlerin yanı sıra Meşru Müdafaa Güçleri (Hezen Parastina Xwe – HPX) ve ona bağlı olarak faaliyet gösteren Hezen Teror (HT) da askeri yapı içerisinde konumlanmaktadır. Ayrıca Batı’dan gelen ideolojik motivasyona sahip yabancı savaşçılar da YPG/YPJ bünyesinde özel birlikler halinde yer almaktadır. PYD’nin güvenlik yapılanması ise daha çok iç düzenin ve toplumsal kontrolün tesisine odaklanmaktadır. ‘Asayiş’ adı verilen bu güvenlik aygıtı; genel asayiş birimleri, trafik polisi, terörle mücadele timi (Hêzên Antî Teror – HAT), kadın asayiş birimi, Halk Savunma Güçleri (Hezen Parastina Cewherî – HPC) ve onun kadın versiyonu HPC-Jin’den oluşmaktadır. Böylelikle askeri ve paramiliter unsurları kapsayan bu çok katmanlı güvenlik mekanizması, PYD’nin otoritesini hem sivil hem de askeri alanda kurumsallaştırma işlevi görmektedir. Bunlara ek olarak YPG’nin isim değişikliğine giderek kullandığı SDG yapılanması içerisinde de çeşitli birlikleri bulunmaktadır.

Şekil 4.2 PYD’ye bağlı kuvvet ve kolluk yapılanması

Bedir Mulla Rashid, Military and Security Structures of the Autonomous Administration in Syria, Special Report (Omran Center for Strategic Studies, 2018).

İç Savunma Güçleri (Asayiş) terörle mücadele operasyonları düzenlerken, Bölgesel Güvenlik Güçleri daimî kolluk güçleri olarak faaliyet göstermektedir. İç Savunma Birlikleri aynı zamanda Asayiş olarak da bilinmektedir. 25 Temmuz 2013 tarihinde kurulan Asayiş 2017 başlarında sayısı 15 bini bulan ve %30’unu kadın unsurların oluşturduğu bir kolluk kuvveti olarak faaliyet göstermektedir.⁷⁶² Asayiş unsurlarına kendine sadık topluluklardan seçen YPG, kadın asayiş unsurlarını da kendi destekçilerinden seçerek toplum gözünde cinsiyet eşitliğine dikkat ettiği algısı

⁷⁶² Holland-McCowan, *a.g.e.*, 72.

oluştururken kendi gücünü pekiştirmektedir.⁷⁶³ Asayiş bünyesinde bulunan bir diğer yapı ise koalisyon ile birlikte terörle mücadele operasyonları gerçekleştiren Hazen Anti-Terrör (HAT) birlikleridir. Koalisyondan bağımsız da operasyon gerçekleştiren bu unsurların 2020 yılı ikinci çeyreğinde sayıları 250 civarında olsa da, ulaşılmak istenen hedef ise ilk etapta 800'dür. İç Savunma Güçleri'nin bir diğer görevi ise trafik kontrol ve kontrol noktalarında güvenliği sağlamaktır. Bu görevi gerçekleştiren birlikler ise 2020 yılı ikinci çeyreği itibarı ile 11,200 kişiden oluşmakta olup, ilk etapta sayılarının 28,200'e ulaşması hedeflenmektedir. İç Savunma Güçlerine bağlı son birim ise Genel Güvenlik Birimi olup, bu birim yerelde insan istihbaratı toplamaktadır. İstihbarat toplamada iyi olduğu belirtilen bu birim, Koalisyon tarafından YPG operasyonlarının temposunu belirleyen temel birimlerden birisi olarak değerlendirilmiştir. Bölgesel Güvenlik Güçleri de 2020 yılı ikinci çeyreği itibarı ile kendi içinde sınırlarda kontrol ve güvenliği sağlayan ve sayısının 22.000'e varması hedeflenen Sınır Güvenlik Güçleri, petrol tesislerini saldırı ve sabotajlara karşı savunan, eğitimleri tamamlandığı takdirde sayısı 2.200'e varacak olan Kritik Petrol Altyapısı Güçleri ve sayısı 1.200 kişiye varan Hapishane Güvenlik Güçleri olmak üzere üç birimden oluşmaktadır.⁷⁶⁴ İç savunma güçleri YPG'nin en faal unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Bu tablo, PYD'nin hem toplumsal meşruiyetini artırmaya hem de sahadaki askerî kapasitesini çeşitlendirmeye dönük çok katmanlı bir güvenlik mimarisi inşa ettiğini göstermektedir. Asayiş, terörle mücadele, istihbarat ve kritik altyapı güvenliği gibi farklı alanlarda örgütlenen bu yapılar, bir yandan uluslararası koalisyonla uyumlu hareket ederken diğer yandan yerel düzeyde bir otorite oluşturma çabasının parçası olarak öne çıkmaktadır.

HAT ile koordineli gerçekleştirilen hücre baskınları ve hareketler CENTCOM'un açıklamalarına da yansımıştır. CENTCOM basın açıklamasında Şeddadi kırsalında yapılan bir saldırıya ilişkin gerçekleştirilen operasyonda dört şüphelinin yakalandığını açıklamıştır.⁷⁶⁵ HAT Koalisyon tarafından "nitelikli ve eğitilmiş" olarak tanımlanmış, orta seviye hedefleri ele geçirmek için zaman hassas operasyonlar düzenleyebildikleri ancak Koalisyon istihbarat desteğine bağlı oldukları belirtilmiştir. Kendi başına temel

---

⁷⁶³ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 97.

⁷⁶⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 65.

⁷⁶⁵ Gregory Summers, "Four Suspects Captured After Attack on Shaddadi," U.S. Central Command, January 1, 2022, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2887714/four-suspects-captured-after-attack-on-shaddadi/> [Erişim Tarihi: 05.03.2025].

eğitimlerini gerçekleştirebildikleri belirtilen bu birimin Koalisyondan daha fazla ekipman, silah ve eğitim almak için fırsatları değerlendirdiği not edilmiştir. YPG'nin temel silahlı birimi "Komando"lar ise geniş çaplı temizleme operasyonları, manevralar, devriyeler ve tutuklama yapmakla sorumlu birliklerdir. Koalisyon tarafından kapasitesi olan ancak kabiliyet eksiklikleri bulunduğu değerlendirilen bu birimler Koalisyon tarafından eğitime tabii tutulmaya devam etmektedir.⁷⁶⁶ Kritik Petrol Altyapısı Güçleri ise 2021 yılının üçüncü çeyreğine gelindiğinde 1500'ü Deyr Ez Zor bölgesinde, 500'ü Kuzeyde, 500'ü ise orta bölgede olmak üzere 2500 unsur 64 petrol sahasının güvenliği için konuşlanmıştır.⁷⁶⁷ Bu durum, PYD'nin güvenlik mimarisinin yalnızca sayısal kapasiteye değil, aynı zamanda Koalisyon desteğiyle niteliksel farklılaşmaya da dayandığını göstermektedir. Ancak HAT ve Komandoların operasyonel etkinliklerinin büyük ölçüde dış destek ve istihbarata bağımlı olması, örgütün kendi başına sürdürülebilir bir güvenlik kapasitesi inşa etme noktasında henüz sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Kritik Petrol Altyapısı Güçleri'nin ise ekonomik kaynakların güvenliği üzerinden hem örgütün finansal sürekliliğini sağlama hem de yerelde otorite tesis etme amacı güttüğü anlaşılmaktadır.

YPG'nin sözde Özel Harekât birimi olan "Yekineyen Anti-Terror" (YAT), gece görüş gözlükleri, çeşitli silah dürbünleri, lazer optik işaretleyiciler ve ABD ÖKK birlikleri tarafından kullanılan M4 piyade tüfekleri ile donatılmıştır. Buna ek olarak bu birimlere özel kask, hücum yeleği, dijital kamuflaj, mühimmat, soğuktan koruyucu kıyafet gibi destek de sağlanmıştır. Ancak sağlanan silah, ekipman ve kıyafetlerin içeriği gizli tutulmakta, yayınlanmamaktadır.⁷⁶⁸ YPG'li teröristler ABD önceliğindeki Koalisyonun yardım ve eğitimleri sonucunda koordineli harekât planlayıp icra edebilen, GPS kullanabilen, hava saldırıları için konum ve koordinat sağlayabilen bir aktör haline gelmiştir. YPG'li unsurların belli bir imkân ve kabiliyet seviyesinde gelmesine müteakip, Aralık 2015'ten itibaren Amerikan ve diğer koalisyon ülkelerine ait Özel Kuvvetler personeli sahadaki YPG unsurları ile birlikte danışmanlık görevi icra etmek adına hareket

---

⁷⁶⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2021–March 31, 2021, 65.

⁷⁶⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2021–September 31, 2021, 76.

⁷⁶⁸ Shawn Snow, "Syrian Kurds Are Now Armed with Sensitive US Weaponry, and the Pentagon Denies Supplying It," *Military Times*, May 7, 2017, <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2017/05/07/syrian-kurds-are-now-armed-with-sensitive-us-weaponry-and-the-pentagon-denies-supplying-it/> [Erişim Tarihi: 26.02.2025]

etmeye başlamıştır.⁷⁶⁹ Ancak YPG topçu birliklerinden ve hava kuvvetleri gibi ileri teknoloji silah sistemlerine ve bu sistemleri kullanacak insan gücüne sahip olmaması sebebi ile muharebe sahasını tek başına değiştirebilme kapasitesine sahip değildir. Nitekim Türk Silahlı Kuvvetlerinin ÖSO grupları ile beraber gerçekleştirmiş olduğu harekatlarda YPG'nin araziye koruyamaması ve zayıflık vererek geri çekilmesi bunun kanıtıdır.

4.3.2 YPG ve Hapishane / Mülteci Kampları

DAEŞ'in toprak varlığının hızlı son buluşu, bu bölgelerde yaşayan DAEŞ yanlısı ya da yerinden edilmiş insanların iskân edilmesi problemini de beraberinde getirmiştir. Suriye'de bu kadar insanın bir arada tutulabileceği tesislerin olmaması da DAEŞ'in manipüle edebileceği ve yeniden destekçi bulabileceği ya da saldırılabileceği zayıf noktalar oluşturmuştur.⁷⁷⁰ Dolayısıyla yeni süreçte Koalisyonun odağı on binlerce insanın yaşadığı toplama kampları ve DAEŞ'li teröristlerin tutuklu bulunduğu hapishaneler olmuştur. Mülteci kamplarında ve hapishanelerde radikalleşen bireyler DAEŞ için önemli bir insan gücü kaynağı ve cazibe merkezi haline gelmiştir. DAEŞ'li teröristlerin kaçışı ve yeniden yapılanma riski de aynı zamanda PYD'nin DAEŞ sonrası dönemde kullandığı en etkili argüman olmuştur. Hatta PYD bu tutukluların Türkiye tarafından salınarak onlara karşı vekil aktör olarak kullanılacağı senaryosu üzerinden propaganda girişimlerinde bulunmuştur. Ancak Türkiye'nin tutukladığı ve geri iade ettiği DAEŞ'li teröristler hesaba katıldığında, bu iddiaların bir propagandadan başka bir temeli olmadığı görülmektedir. PYD'nin olası bir toprak kaybı ve müteakiben bu mahkumları transfer etmek zorunda kalması durumunda sürecin nasıl kontrol altında tutulacağı temel odak noktası olmuş, son kertede tutukluların ABD'li güçlere ya da rejim güçlerine devredilmesi öngörülmüştür.⁷⁷¹ Bu hapishanelerde ve mülteci kamplarında kalan insanlar ve DAEŞ'li tutuklular ise PYD'nin manipüle ettiği bir diğer meşruiyet kazanma aracıdır. Zira Nijerya, Birleşik Krallık, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, Norveç, Fransa gibi ülkeler kendi

---

⁷⁶⁹ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 131.

⁷⁷⁰ C. Todd Lopez, "DOD to Fund Better Detention Facilities in Syria, But Best Solution is Detainee Repatriation," U.S. Central Command, July 14, 2022, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/3094288/dod-to-fund-better-detention-facilities-in-syria-but-best-solution-is-detainee/> [Erişim Tarihi: 12.03.2025].

⁷⁷¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019, 46.

vatandaşı olan DAESH’li teröristlerin, kadınların ya da çocukların geri alınması için PYD’nin sözde Dış İlişkiler Ofisi ile temasa geçmiştir.⁷⁷² Örgüt bu tutukluların bulunduğu hapishanelerin kontrol altında tutulması karşılığında taviz ve yabancı savaşçıların iadesi noktasında yabancı devletlerle resmi temas kurma imkânı bulmaktadır. Bu hapishanelerin korumalığını Türkiye’nin olası askeri hareketlerini durdurmak amacı ile Batı’yı baskı altına almak için kullanan PYD, olası bir harekât esnasında bu hapishanelerin güvenliğini sağlayamamakla bir nevi Batıyı DAESH tehdidinin yeniden doğması ile tehdit etmektedir.

Koalisyon pandeminin yoğun geçtiği 2020 yılında toplama kamplarında oluşabilecek tıbbi krizler ve ayaklanmalara yönelik bu hapishane güçlerine isyan bastırma eğitimi ve 1.2 milyon dolar değerinde polis zırhı, cerrahi kitler, şok cihazı, nabız oksimetresi ve koruyucu ekipman gibi güvenlik, hijyen ve tıbbi materyaller sağlamıştır.⁷⁷³ Pandemi döneminde eğitime devam eden Koalisyon, kalabalık yerlerde mesafe ve hijyen kurallarına dikkat ederek, eğitici eğitimi gibi programları ise uzaktan eğitim ile gerçekleştirmiştir.⁷⁷⁴ Koalisyon 2020’nin son çeyreğinden itibaren toplama kamplarının ve hapishanelerin güvenliğinin sağlanması konusuna daha fazla önem göstermeye başlamış, tutuklama operasyonları, hedef keşif, seyyar komuta & kontrol araçlarının ve biyometrik sistemlerin kullanılması üzerine eğitimler vermeye başlamıştır. YPG’nin kendi birimleri arasında daha fazla istihbarat paylaşması gerektiğini belirten Koalisyon, örgütün hedefte zaman prensibine daha fazla riayet ettiği ve koordinasyon becerilerinin arttığını belirtmiştir.⁷⁷⁵ Koalisyonun bu kapsamda örgüte sadece askeri imkân ve kabiliyet sağlamadığı, aynı zamanda hapishane ve toplama kampı güvenliği üzerine bir dizi eğitim verdiği görülmektedir.

YPG ve ABD toplama kamplarında bulunan tutukluların bilgilerinin toplanması, verilerinin düzenlenmesi için çalışmalara başlamıştır. Tutukluların önemli bir kısmını oluşturan Iraklıların iadesi için ABD Irak yönetimi ile iletişime geçmiş, YPG ise ağır

---

⁷⁷² Cengiz, *a.g.e.*, 13.

⁷⁷³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 66.

⁷⁷⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 70.

⁷⁷⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2020–December 31, 2020, 59.

suçlar işlemeyen Suriyeli tutukluların salınabilmesi adına Suriyeli tutuklulara odaklanmıştır.⁷⁷⁶ YPG'nin biyometrik istihbarat toplamasında, her ne kadar FBI doğrudan DKH'nın bir parçası olmasa da belirli tutukluların gözlem altında tutulması için iş birliği içinde bulunmuştur.⁷⁷⁷ 2023 itibarı ile tutukluların %90'ı biyometrik olarak kayda alınmıştır.⁷⁷⁸ Örgütün biyometrik istihbarat ve gözetim alanında edinmiş olduğu bu kapasitenin birçok devlet tarafından kullanılmıyor oluşu da örgüte sağlanan desteğin boyutu konusunda fikir sağlamaktadır.

FBI aynı zamanda YPG'ye ele geçirilen düşman mevzilerindeki örgütsel belgelerden, elektronik verilerden ve malzemelerden nasıl faydalanılacağı üzerine eğitim vermiştir. Bunun yanı sıra FBI YPG'ye suç mahalinin yönetimi, sorgu teknikleri, patlama sonrası inceleme gibi eğitimler de vermiştir.⁷⁷⁹ Bu eğitimler 2023-2024 yıllarında Silahlı Çatışma Hukukuna göre tutuklulara nasıl davranılacağı, hesap verilebilirlik, tutukluların transferi ile devam etmiştir. Ancak bu dönemde YPG'nin hapishanelerde görevlendirilmek üzere eğitilen gardiyan eğitimlerine daha az önem verdiği ve ilgi göstermediği raporlara yansımıştır.⁷⁸⁰ Koalisyon desteğinin kesilmesini istemeyen YPG'nin kasten bağımsız görev yapabilme kabiliyetini edinmediği ve ayak dirediği görülürken bu durum eğitim sürecini yavaşlamıştır.

YPG bu yerlerin güvenliğinin sağlanması konusunda zorluk yaşamış, olası bir hapishaneden kaçışın ya da toplama kampındaki radikalleşmenin DAES'in yeniden doğuşuna neden olacağına vurgu yaparak, Türkiye'nin gerçekleştirdiği hareketleri buraların güvenliğin sağlanmasına ket vurduğunu ileri sürmüştür. Örneğin Barış Pınarı Harekâtı esnasında 70.000 kişinin kaldığı El Hol kampında bulunan unsurlarını çekerek sınır bölgesine gönderen YPG, hapishaneleri kontrol altında tutacak personelinin

---

⁷⁷⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2020–September 30, 2020, 52.

⁷⁷⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2022–June 31, 2022, 95.

⁷⁷⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022, 60.

⁷⁷⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2023–June 31, 2023 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, August 2023), 68.

⁷⁸⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2023–December 31, 2023, 32-33.

bulunmadığını ileri sürmüştür.⁷⁸¹ Hapishaneler ve mülteci kampları özellikle COVID-19 döneminde odak noktası olmuş, bu dönemde YPG tarafından sınırlar kapatılmış, sokağa çıkma yasağı uygulanmış, seyahat sınırlandırmaları koyulmuştur.⁷⁸² Bölgede yaşanabilecek olası bir pandemik durumu önlemek amacı ile Arapça, Kürtçe ve İngilizce olmak üzere üç dilde alınabilecek önlemlerle ilgili bilgilendirme yayınlanmıştır.⁷⁸³ Bu dönemde CENTCOM hapishane ve kamplardaki durumun iyileştirilmesi ve tıbbi önlemlerin alınması için tıbbi malzeme ve maddi destek sağladığını yine aynı üç dilde yaptığı açıklama ile dile getirmiştir.⁷⁸⁴ YPG'nin kontrolünde bulunan 20 hapishanede 8000 Irak ve Suriyeli terörist, 2000 ise başka ülkelerden gelen YTS bulunmaktadır. PYD'nin propaganda çabalarının aksine de Türkiye'nin yapmış olduğu hareketlerin DAESH ile mücadele harekâtına hanel getirmedeği, ancak YPG'nin dikkatini ve kaynaklarını başka yere kaydırmasına neden olduğı belirtilmiştir.⁷⁸⁵ Dolayısıyla, YPG'nin hapishaneler ve mülteci kampları üzerinden sergilediğı yönetim pratikleri, kendi kapasitesinden ziyade dış desteğe bağımlı bir kriz yönetimi örneğı olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin operasyonlarının DAESH ile mücadeleyi doğrudan sekteye uğratmadığı, ancak YPG'nin kaynak tahsisinde kaymalara neden olduğı gerçeğı de örgütün kırılğan güvenlik mimarisini gözler önüne sermektedir.

Bu noktalar çöküş sürecinde insan gücü sıkıntısı yaşanan DAESH terör örgütü için de hedef haline gelmiştir. DAESH birçok hapishane ve kamp çevresinde suikast, yol kenarı EYP, kontrol noktalarına saldırı gibi eylemler gerçekleştirmektedir.⁷⁸⁶ 20 Ocak 2022 tarihinde DAESH bomba yüklü tırlar ve 200'den fazla terörist ile Guvayran'da bulunan hapishaneye

---

⁷⁸¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2019–October 25, 2019, 38.

⁷⁸² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 17.

⁷⁸³ Christopher Estrada, "Six Tips for Protecting Your Teammates from COVID-19 Spread," U.S. Central Command, March 27, 2020, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2131679/six-tips-for-protecting-your-teammates-from-covid-19-spread-19-e-titn-ji-bo-par/> [Erişim Tarihi: 12.03.2025].

⁷⁸⁴ Christopher Estrada, "Coalition Civil Affairs Divests Equipment To Further Stabilize NE Syria," U.S. Central Command, April 4, 2020, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2140441/coalition-civil-affairs-divests-equipment-to-further-stabilize-ne-syria-hevpeym/> [Erişim Tarihi: 12.03.2025].

⁷⁸⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J January 1, 2020–March 31, 2020, 6.

⁷⁸⁶ Karen M. Sudkamp, Nathan Vest, Erik E. Mueller, Todd C. Helmus. In the Wreckage of ISIS: An Examination of Challenges Confronting Detained and Displaced Populations in Northeastern Syria, RAND Corporation, Santa Monica: CA, 2023, 53.

gerçekleştirdiği kompleks saldırı bunlardan sadece birisidir. Giriş kapılarının bombalı araçla patlatılmasına müteakip teröristler içeri girerek blokları işgal etmeye başlarken, içeriden de tutuklu teröristler isyan çıkarmış, gardiyanları esir alıp öldüren isyancılar esir gardiyanları müzakere aracı olarak kullanmıştır. Saldırıyı püskürtmek için Koalisyon devreye girmiş, koalisyon kara unsurları sahada keşif, gözetleme, kontrol noktası, doğrudan müdahale desteği sağlamıştır. Koalisyona ait Bradley ZMA'lar, pervaneli ve sabit kanatlı uçar birlikler doğrudan destek sağlamış, bu esnada herhangi bir Koalisyon zayıyatı verilmemiştir.⁷⁸⁷ Saldırı sonrasında YPG hapishanede inceleme başlatmış ve mevcut gardiyanların tamamını görevden uzaklaştırmış olsa da Koalisyona incelemenin sonucunu aktarmamıştır. Hapishanede görev yapan Bölgesel Güvenlik Güçleri yerine, yeniden gardiyanlar eğitilip hazır olana dek YPG'ye bağlı Komando birlikleri hapishanede görevlendirilmiştir.⁷⁸⁸ Koalisyon Guvayran'daki tesisin saldırıya uğramasına hapishanenin yeterli personel, ekipman ve eğitime sahip olmamasına bağlamıştır. Bu eksikleri giderme noktasında 15 günlük eğitim süreci ile hem yeni gardiyanlar hem de eğitim eksikliğini gidermeye odaklanmıştır. Bu saldırının ardından Koalisyon ve YPG hapishanelerin güvenliğini arttırmaya yönelik adımlar atmış, kamera ve televizyon gibi teknolojik imkanların yanı sıra HESCO bariyerler, beton duvarlar, tel örgüler, isyan bastırma ekipmanları ile desteklenmiştir.⁷⁸⁹ Bu durum, hapishane düzeni içerisinde gardiyanların tamamının örgüte sadakatle bağlı olmadığı, aralarında işbirlikçilerin de bulunduğu kanaatini güçlendirmiştir. Örgütün farklı kademelerinde ve yapılanmalarında görülen bu erken dönem yozlaşma, yalnızca disiplin ve kontrol sorunlarını değil, aynı zamanda mensuplara verilen ideolojik ve pratik eğitimin yeterliliğine dair ciddi soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Eğitimdeki bu yetersizlik, örgüt içi otoriteyi zayıflatarak dışarıya karşı kırılğan bir görüntü doğurmuştur. Öte yandan, söz konusu hapishane ve toplama kamplarının, örgüt açısından meşruiyet üretme ve propaganda aracı olma işlevinin ötesinde bir değer taşımadığı, bu nedenle YPG'nin buradaki yapısal aksaklıklarla doğrudan ilgilenmediği görülmektedir. Bu ilgisizlik, aslında stratejik bir tercihi de yansıtmaktadır. Zira YPG, buradaki sorunları

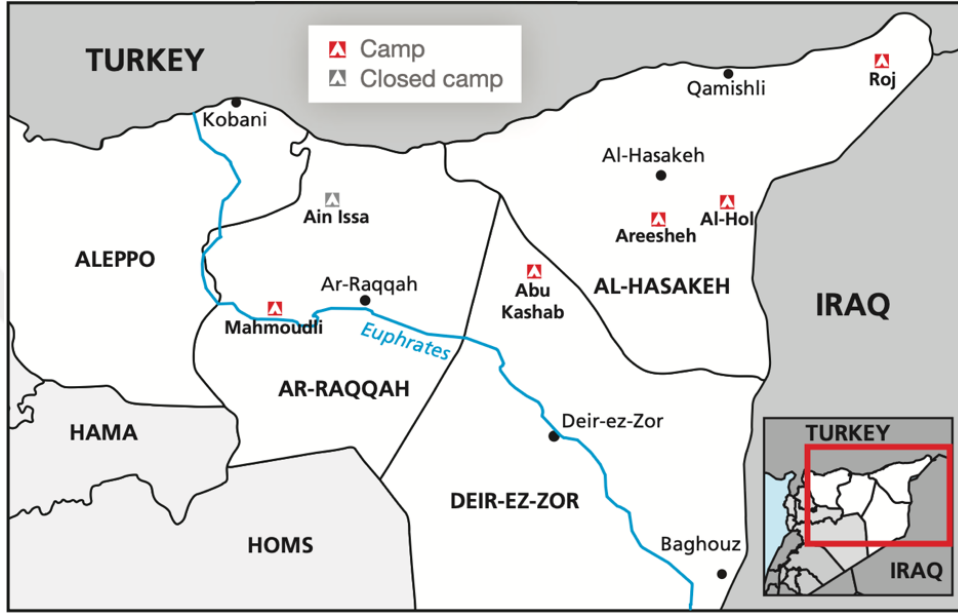
⁷⁸⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2022–March 31, 2022, 18.

⁷⁸⁸ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2022–March 31, 2022, 68.

⁷⁸⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2022–June 31, 2022, 58-59.

giderilmesi gereken bir zafiyet olarak değil, uluslararası aktörlerden daha fazla destek ve yardım talep edebilmek için bir koz olarak kullanabileceği bir araç şeklinde değerlendirmiştir.

Şekil 4.3’de Suriye’de bulunan toplama kamplarının konumları verilmiştir. Gri kamplar kapanan kampları gösterirken, kırmızı olanlar faal toplama kamplarının konumlarını göstermektedir.

Şekil 4.3 PYD’nin kontrol ettiği bölgelerde faal (kırmızı) ve kapanan (gri) kamplar

Karen M. Sudkamp, Nathan Vest, Erik E. Mueller, Todd C. Helmus. In the Wreckage of ISIS: An Examination of Challenges Confronting Detained and Displaced Populations in Northeastern Syria, RAND Corporation, Santa Monica: CA, 2023, 24.

Bu hapishanelerde ve mülteci kamplarında YPG’ye bağlı güçler bu kamplarda kalanlar tarafından taciz, tıbbi malzeme, para ve mücevherat çalınması, yemek ve mala zarar verilmesi gibi sebeplerle suçlanmıştır.⁷⁹⁰ Gardiyanlara verilen eğitimler aynı zamanda hapishanelerdeki güvenlik açıklarından birisini oluşturan görevli gardiyanların kolayca rüşvet ile kandırılabilmesinin⁷⁹¹ de önüne geçmeyi hedeflemektedir. 2022’nin son çeyreğinde, 23 Kasım tarihinde Türkiye’nin gerçekleştirmiş olduğu hava saldırılarında kayıp veren YPG, saldırıların devam etmesi durumunda hapishaneleri korumak için

⁷⁹⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022, 64.

⁷⁹¹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022, 11.

yeterli gücün ellerinde bulunmayacağını Koalisyona ileterek müdahil olmasına yönelik baskı yapmıştır.⁷⁹² Aynı zamanda 10.000 tutuklunun sadece yarısı amaca yönelik inşa edilmiş hapisanelerde tutulurken, diğer yarısı farklı amaçlarla yapılmış binalardan bozma merkezlerde tutulmakta, bu da güvenlik riskini arttırmaktadır.⁷⁹³ Dolayısıyla altyapı ve eğitim eksiklikleri hapisane ve toplama kamplarında yaşanan problemlerin temel nedeni görünmektedir.

Çocuklar ve gençler bu kamplarda DAESH tarafından ideolojik eğitime ve etkiye maruz kalmaktadır. Bu ise uzun vadede gençler yetişkinliğe eriştiğinde örgütün yeni unsurlar kazanmasına neden olmaktadır.⁷⁹⁴ Örgütsel eğitime Koalisyon öncülüğünde toplama kamplarında bulunan gençlerin yetişkin kamplarından alınarak gençlik merkezlerine aktarılması için YPG ile koordinasyon kurmuş, bu gençlerin insani yardım, eğitim, psikolojik yardım, meslek edinme kursu alması için imkanlar sağlanmıştır.⁷⁹⁵ Ancak, bu programların kalıcılığı ve etkinliği büyük ölçüde YPG'nin idari kapasitesinden ziyade uluslararası desteğin sürekliliğine bağlı olup, kamplarda radikalleşmenin önlenmesi meselesi hâlen çözülmemiş bir güvenlik ve insani sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

4.3.3 YPG ve Petrol

DAESH'in toprak kontrolünün zayıflaması ve nitekim son bulması ile YPG'ye verilen askeri desteğin kaydığı alanlardan birisi de petrol rafinerilerinin güvenliğinin sağlanması olmuştur. Zira bu petrol kaynakları PYD'nin hem ekonomik imkanlarını hem de müzakere gücünü ciddi anlamda arttırmaktadır.

CENTCOM bu gelir kaynağının ABD'ye değil tamamen PYD'ye aktığını, bu gelirin ise DAESH'in faydalanmasını engellemek ve PYD'nin faydalanarak daha fazla baskı kurmasına katkı sağladığını ileri sürmüştür.⁷⁹⁶ Koalisyon destekli güçler Deyr Ez Zor'a

---

⁷⁹² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022, 54.

⁷⁹³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022, 60.

⁷⁹⁴ Sudkamp, vd. *a.g.e.*, 35.

⁷⁹⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2020–December 31, 2020, 59.

⁷⁹⁶ C. Todd Lopez, "Syrian Democratic Forces Reap Benefit from Oil Money," U.S. Central Command, November 12, 2019, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article->

ilerlerken aynı zamanda DAESH'in önemli gelir kaynağı petrol tesisleri de teker teker elinden çıkmış, örgüt finansal açıdan kaynak üretmek konusunda zorluk çekmeye başlamıştır. Bu tesislerin YPG tarafından ele geçirilmesi ve güvenliğinin sağlanması ile beraber, petrokimya endüstrisi gelirleri PYD bölgelerinde bulunan tesislerin çalıştırılması, maaşların ödenmesi, dışa bağımlılığın azaltılması ve finansal kaynak üretimi için kullanılmaya başlanmıştır.

Petrol tesislerinin DAESH saldırılarından korunması, buradan elde edilen petrolün satılması ve PYD bölgelerine kazanç elde edilmesi müteakip dönemde Koalisyon ve PYD'nin temel odak noktalarından birisini oluşturmuştur. Zira bu kaynaklar olası bir savaş sonrası dönemde PYD'nin müzakere gücünü artırmak adına kullanılacak bir koz olarak görülmektedir.⁷⁹⁷ Krizden evvel Suriye'de petrolün üretildiği tesislerin %90'ı günümüzde PYD kontrolü altındadır. Bu petrol üretim sahalarından elde edilen gelir ise PYD'nin kontrolünde bulunan bölgelerdeki bağlı çalışanların maaşlarını karşılamada kullanılmaktadır. PYD'nin kontrol ettiği topraklar aynı zamanda Suriye topraklarının tarıma en elverişli arazilerinin bulunduğu ve su kaynaklarının geçtiği bölgelerdir.⁷⁹⁸ Tarım ve petrol sahalarının büyük bir kısmının PYD terör örgütünün elinde olması ile savaş öncesi Suriye'ye benzeri bir şekilde ülkenin önemli gelir kaynaklarının sadece belli bir azınlık grubun faydalanacağı şekilde tasarlanmasını andırmaktadır.

2020 yılında uluslararası piyasalarda petrolün değerinin düşmesi PYD'nin petrol üretim ve satışından elde ettiği gelirin de düşmesine neden olmuştur. Ekonomik darlık yaşayan PYD, bu dönemde etkili yönetim sağlamakta zorluk çekmiş, askeri-ekonomik-belediyeçilik harcamalarını fonlamada sıkıntı yaşamıştır. Günde 3.000 varil petrol üreten bu tesisler, petrolün değerine bağlı olarak fiyatların düşmesinden evvel günlük 1-3 milyon dolar gelir sağlamaktadır.⁷⁹⁹ Haziran 2024 tarihi itibarı ile PYD kontrol ettiği bölgelerde 4,6 milyon insan yaşadığını, bu insanların yaşadığı bölgelerdeki faaliyetler için 1,06 milyar dolar masraf çıktığı, buna karşın bu bölgedeki ekonomik aktivitelerden 670 milyon dolar gelir elde edildiği belirtilmiştir. Bu gelirin %60'ı petrol kaynaklarından, %18'i ise

---

[View/Article/2013862/syrian-democratic-forces-reap-benefit-from-oil-money/](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-5613862/syrian-democratic-forces-reap-benefit-from-oil-money/). [Erişim Tarihi: 12.03.2025].

⁷⁹⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2020–March 31, 2020, 49.

⁷⁹⁸ Önhon, *a.g.e.*, 331-333.

⁷⁹⁹ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 53.

gümrük gelirlerinden gelmektedir.⁸⁰⁰ Dolayısıyla örgütün kendine yeterlilik konusuna önem göstermesine rağmen bu konuda kapasite yetersizliği yaşadığı ve dış yardıma bağımlı olduğu anlaşılmaktadır.

PYD güçlendikçe stratejik hedefleri kendi bölgesinde kontrolü sağlamak ve DAESH'i ortadan kaldırmanın ötesine geçmiştir. Kritik yolların, nüfusun önemli bir kısmının, tarıma elverişli toprakların, petrol ve elektrik gibi enerji kaynaklarının ve ülkenin üçte birinin kontrolü altında olması, PYD'nin daha hırslı hedeflerin ardından gitmesine neden olmuştur. Nitekim ABD öncülüğündeki Küresel Koalisyon da PYD'yi sadece DAESH tehdidine karşı kullanılmakla kalmamış, aynı zamanda petrolün güvence altında tutulması ve burada İran destekli milislerin nüfuz alanının genişlemesini engellemekte kullanılmaya evrilmiştir. Bu durumu Trump'ın Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey, ABD Suriye'de DAESH'in yeniden ortaya çıkmaması ve İran-Esad-Rusya üçlüsünün bölgede kontrol sağlamasını engellemek amacı ile bulunmaktadır olarak belirtmiştir.⁸⁰¹ YPG'ye bağlı unsurlar Koalisyon tarafından DKH sorumluluk alanının dışında da kullanılmış⁸⁰², böylece bu unsurların eğitilmesinin tek amacının DAESH ile mücadele etmek olmadığı, ortada bir kazan-kazan durumunun olduğu zamanlarda farklı işbirlikleri için de kullanılabileceğini göstermektedir. Yani ABD'nin PYD/YPG ile olan ilişkisi DAESH ile mücadele ismi taşısa da zaman içerisinde bir stratejik ortaklığa dönmeye başlamıştır.

PYD Amerikan Delta Crescent Energy firması ile 2020 yılında bir petrol anlaşma imzalayarak ABD'nin bölgedeki varlığını güçlendirmeye çalışmıştır. Bu anlaşma kapsamında PYD'nin gelir kaynağının %60'ını oluşturan petrol kaynaklarının rafineri ve üretim kapasitesinin artırılması hedeflenmiştir.⁸⁰³ Ancak söz konusu anlaşmanın KCK'nın PKK kanadından habersiz bir şekilde gerçekleştirilmesi sonucu terör örgütü PKK'nın yönetim kademesi ile PYD arasında anlaşmazlık çıkmıştır.

KCK yürütme konseyi üyesi Cemil Bayık Suriye petroleri üzerinde kimsenin tek başına söz hakkı olmadığı, Mazlum Abdi'nin Kürt muhalif partilerle görüşme ortamının

---

⁸⁰⁰ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2024–September 31, 2024 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, September 2024), 31.

⁸⁰¹ Önhon, *a.g.e.*, 335.

⁸⁰² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J July 1, 2020–September 30, 2020, 49.

⁸⁰³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J July 1, 2020–September 30, 2020, 6.

sağlanmasında Irak Kürt Bölgesel Yönetimi liderlerine değil önce Abdullah Öcalan'a teşekkür etmesi gerektiğini de belirtmiştir. Bu ayrışmanın ABD'nin PYD'yi PKK'dan ayırma isteğine hizmet ettiğini söylemek güç değildir. Zira bu amaca yönelik ABD daha öncesinde 2018 yılında PKK'nın yönetim kademesinden Murat Karayılan, Cemil Bayık ve Duran Kalkan için tutuklama ve hakkında bilgi verecek kişilere para ödülü belirtmiştir.⁸⁰⁴ Bu anlaşmaya sadece PKK değil aynı zamanda Arap aşiretler, Rejim ve Rusya da karşı çıkmış, Rejim Suriye'nin petrolünün ABD şirketleri tarafından başkalarına satılmasının kabul edilemeyeceğini belirtirken, Rusya ABD'yi uluslararası hukuki standartları bozmakla suçlamıştır. Ancak ABD Dışişleri Bakanlığı partnerlerinin finansal kararları üzerinde bir yetkilerinin olmadığı, Koalisyon'un görevinin partnerinin petrol kaynaklarının güvenliğini sağlamaya destek olduğunu, kararın yerel yönetim tarafından alındığını belirtmiştir.

2020'nin üçüncü çeyreğinde günde 60 bin varil petrol üreten PYD, bu petrolün önemli bir kısmını rejime ve IKBY'ye satmaktadır.⁸⁰⁵ Daha sonraki dönemde PYD, petrol üretim kapasitesi üzerinden elde ettiği müzakere gücünü kullanarak, Rejime daha fazla petrol satış gerçekleştirme karşılığında olası bir Türk harekâtına karşı destek de edinmiştir.⁸⁰⁶ Dolayısıyla PYD'nin bölgedeki varlığının arka plandaki kullanımlarından birisi de petrolün kontrolü, güvenliği, çıkartılması ve satılmasıdır. Bu petrol gelirinin paylaşılması hem örgütün elini güçlendirirken hem de üzerinde baskı oluşturmaktadır. Ancak örgütün maddi kaynaklarını arttırması sebebi ile yönetim kabiliyetini, askeri ekipman alma ve maaş ödeme kapasitesini de arttırarak imkân ve kabiliyetine olumlu etki oluşturmaktadır. Dolayısıyla, petrol gelirleri PYD'nin yönetim kapasitesini ve askeri kabiliyetlerini arttırmakla birlikte, örgütü dış aktörlerle müzakere masasına bağımlı kılmakta ve kaynak yönetimi üzerinden kırılganlıklar üretmektedir.

4.3.4 YPG ve Yabancı Terörist Savaşçılar / Vakıflar

Suriye iç savaşı bünyesinde farklı ideolojilerden gruplar bulundurması sebebi ile kürenin birçok yerinden yabancı savaşçılar çekmiştir. Yabancı savaşçı ve yabancı terörist savaşçı

---

⁸⁰⁴ Cengiz, *a.g.e.*, 11.

⁸⁰⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, J July 1, 2020–September 30, 2020, 59.

⁸⁰⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, June 1, 2022–September 31, 2022, 54.

kavramları halen tartışılmakta ve çalışılmakta olan bir alan olup, Birleşmiş Milletler Yabancı Terörist Savaşçı (YTS) kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

*“İkamet etmekte veya vatandaşı olduğu bir devletten başka bir devlette terörist faaliyetleri gerçekleştiren, planlayan, hazırlığında olan veya katılma amacıyla seyahat eden; ya da silahlı çatışmalarla ilişkili olanlar dâhil olmak üzere terör eğitimi alan veya veren bireyler.”*⁸⁰⁷

Nitekim Suriye’de faaliyet gösteren ve kürenin farklı bölgelerinden savaşçı/terörist çeken örgütler arasında PYD/YPG de bulunmaktadır. YPG’nin YTS’lerden faydalanması PKK/HPG/KCK ile bağı ile önceye dayansa da özellikle Ayn Al Arap çatışmalarının ardından önemli derecede yabancı terörist savaşçı YPG’ye katılmıştır. Hatta PYD’nin sözde kurucu kadrosunun Irak/Türkiye kimlikli PKK’lı teröristler tarafından oluşturulması ve iç savaşın başlangıcından günümüze bu kadroların önemli rol üstlenmesi, PYD terör örgütünün bugünlere gelmesinde YTS’lerin önem arz ettiği çıkarımını de ortaya koymaktadır.

Örgütün YTS çekebilmek adına sosyal medya araçlarını, Ronahi TV ve Sterk TV gibi televizyon kanallarını ve PKK’nın Avrupa’da bulunan geniş ağ yapılanmasını kullanmıştır. PKK’nın yanı sıra MLKP gibi solcu örgütlerin dayanışma adı altında desteklerinden de faydalanmıştır.⁸⁰⁸ Sosyal medya platformlarında oluşturulan gruplar ve web siteleri temel odak noktası olmuştur. Jordan Matson tarafından kurulan “Rojava’nın Aslanları” adlı grup yüzlerce YTS’nin YPG’ye katılmasına öncülük etmiştir.⁸⁰⁹ Benzer bir şekilde İspanyol sempatizanlar tarafından oluşturulan “Apoyo Voluntarios Espanoles contra DAESH” adlı grup on binlerce takipçiye erişmiş, bu gruplar potansiyel YTS’ler için hem irtibat noktası hem de insan kaynağı oluşturmuştur.⁸¹⁰ Dwekh Nawsha’nın Fransız Büroluğunu yapan Facebook sayfasının 4,000’den fazla üyesi bulunurken, kurucusu YPG’ye katılan Alman Motosiklet Çetesi grubunun ise 2,200’den fazla takipçisi

---

⁸⁰⁷ Yalçınkaya, Haldun, “İŞİD’in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye’nin Tecrübesi (2014-2016)”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 14, Sayı 53, 2017, s.28.; UN Security Council Resolution 2178 on Foreign Terrorist Fighters,” [https://docs.un.org/en/S/RES/2178%20\(2014\)](https://docs.un.org/en/S/RES/2178%20(2014)). [Erişim Tarihi: 08.03.2025].

⁸⁰⁸ Sinan Hatahet, Cengiz M., and Bashir Rashid, The Phenomenon of YPG Transnational Fighters in Syria (Al Sharq Forum, April 9, 2019), 20.

⁸⁰⁹ Henry Tuck, Tanya Silverman, and Candace Smalley, “Shooting in the Right Direction: Anti-ISIS Foreign Fighters in Syria & Iraq,” Horizons Series no. 1 (London: Institute for Strategic Dialogue, 2016), iv. <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/08/ISD-Report-Shooting-in-the-right-direction-Anti-ISIS-Fighters.pdf> [Erişim Tarihi: 05.03.2025].

⁸¹⁰ Volkan Öz, “Fighting Fire with Fire? An Assessment of the Potential Threats of Westerners Fighting against ISIS in Syria and Iraq,” Savunma Bilimleri Dergisi 1, no. 43 (2023): 63.

bulunmaktadır.⁸¹¹ Bu örnekler, YPG'nin YTS mobilizasyonunu sosyal medya ve uluslararası dayanışma ağları üzerinden çeşitlendirdiğini göstermektedir.

Uluslararası Özgürlük Taburu (UÖT) (International Freedom Brigade – IFB) ismini verdikleri kuruluşu oluşturan YPG, bu çatı altında YTS gruplarını birleştirmiştir. UÖT Devrimci Birlik için Uluslararası Dayanışma, Uluslararası Antifaşist Tabur, Marksist Leninist Komünist Parti Rojava (MLKP Rojava), Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist (TKP-ML), Birleşik Özgürlük Güçleri (BÖG), Türkiye Komünist Eemek Partisi/Leninist (TKEP-L), Henri Karasucki Taburu, Bob Crow Taburu ve Devrimci Karargâh gruplarından oluşmaktadır. BÖG de aynı zamanda kendi içerisinde Sosyal İsyân, Devrimci Komünarlar Partisi, Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği, Kadın Özgürlük Gücü, Devrimci Karargâh, Spartaküs Timi, Necdet Adalı Müfrezesi, Proleteryanın Devrimci Kurtuluş Örgütü, Kader Ortaya Timi, Şehit Berettin Taburu, Aziz Güler Özgürlük Gücü Milis Örgütü, Mahir Arpaçay Devrimci Savaş Okulu, Türkiye Devrim Partisi, Kızılbaş Timi gruplarından oluşmaktadır. BÖG ve UÖT kapsamında bulunan 5 örgüt, Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği, Devrimci Karargâh, TKEP-L, MLKP Rojava ve TKP-ML aynı zamanda PKK liderlerinden Duran Kalkan ile yapmış olduğu açıklamada Halkların Birleşik Devrim Hareketini (HBDH) kurduklarını açıklamıştır.⁸¹² Örgüt bu sol gruplara ideolojik ve askeri eğitim vermiş, barınacakları bir güvenli bölge sağlamıştır. Örgüt bu yolla uluslararası sol örgüt ve yapılanmalar arasında önder rolü edinerek etki alanını arttırmayı hedeflemiştir. Ancak bu durum diğer devletlere karşı ileride gerçekleşebilecek saldırı tehdidi oluşturmaktadır. Zira eğitim alan bu unsurların yarın tekrar yurda dönerek eyleme girişme ihtimali bulunmaktadır. Dolayısıyla bu adım sadece yerel ve bölgesel güvenliği tehdit etmekle kalmayıp, küresel güvenliğe doğrudan tehdit eder boyuttadır.

Tüm bu oluşumlardan da görülebileceği üzere YPG'ye katılan YTS'lerin önemli bir kısmı çevre ülkelerdeki sol ideoloji ya da etnik Kürt gruplardan gelmektedir. Buna ek olarak başta Amerika, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Almanya, Avustralya, Yunanistan, Kanada ve diğer ülkelerden de katılım sağlanmıştır. 2019 itibarıyla 800 civarı YTS'nin YPG'ye katıldığı öngörülse de o zamandan bu yana katılanlar ve resmi kayıtlara

---

⁸¹¹ Tuck, Silverman ve Smalley, *a.g.e.*, 36.

⁸¹² The Carter Center, Foreign Volunteers for Syrian Kurdish Forces, February 23, 2017, https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/conflict_resolution/syria-conflict/foreign-volunteers-for-syrian-kurdish-forces-2017.02.23.pdf [Erişim Tarihi: 01.03.2025].

geçmeyenler hesaba katıldığında bu sayının çok daha yüksek olduğu değerlendirilebilir. Özellikle kürenin birçok yanından Marksist, Leninist, Stalinist, Anarşist vb. solcu düşüncelere sahip kişi PYD'nin ideolojik arka planını benimsemiş ve katılım sağlamıştır. Fakat bu solcu tutum, katılan bazı teröristlerin ise gruptan ayrılmasına ya da diğer gruplara katılmasına neden olmuştur. Örneğin Alan Duncan adındaki İngiliz YTS, PYD'nin solcu çizgisi sebebi ile gruptan ayrılmıştır.⁸¹³ Benzer bir şekilde emekli bir Amerikan askeri olan ve YPG'ye katılmayı düşünen Scott, YPG'nin PKK/HPG/KCK ile bağlantısından dolayı bu karardan şüphe duymuş, devamında bölgede Hristiyanlık motifli kişileri toplayan Dwekh Nawsha adlı silahlı oluşuma katılmıştır. Bu grup PYD'nin ideolojisini beğenmeyen ve DAESH'e karşı modern anlamda Haçlı Seferi gerçekleştirecek kutsal bir savaş vermek isteyen Batılı bireylerin tercihi olmuştur.⁸¹⁴ Batılı YTS'lerin bu kararı almalarında DAESH'in Avrupa'da yapmış olduğu terörist saldırılar da etkili olmuştur. YTS'ler çoğu durumda çatışma bölgelerinde ön cephelerde bulunmasa da çatışma bölgelerine yakın üs bölgelerinde ya da geri hatlarda durmuş, etkileri çok sınırlı olmakla beraber Arap-Kürt karışık taburlarda YTS'ler olarak görev almışlardır.⁸¹⁵

Ancak YPG'ye katılan yabancı terörist savaşçıların motivasyonları sol ideoloji ve dini motivasyon ile sınırlanmamakta, bunun yanı sıra para, ün, kendini gerçekleştirme, diğer ideolojik tutumlar, heyecan arayışı, eğitim görme gibi farklı motivasyonlar götüğü görülmektedir. Bu YTS'lerin arasında kayda değer sayıda eski askeri personel bulunmakta, bu personelin önemli bir kısmı ise bunu DAESH'e karşı bir Haçlı savaşı ya da DAESH'li öldürme isteğinin uyandırdığı heyecan ve adrenalin olarak açıklamıştır. Eski askeri personelin bir kısmı ise özellikle 11 Eylül saldırıları ardından gerçekleştirilen terörizme karşı savaş hareketlerinde yeterince katkı sağlayamadıkları düşüncesi ile yabancı terörist savaşçı olarak YPG'ye katıldıkları görülmektedir.⁸¹⁶ Medyada YPG'nin DAESH'i ortadan kaldıran güçler olarak lanse edilmesi de gruba sempati duyulmasını ve

---

⁸¹³ Hatahet, Cengiz ve Rashid, *a.g.e.*, 10-19.

⁸¹⁴ Volkan Öz, *a.g.e.*, 59.

⁸¹⁵ Edoardo Corradi, "Joining the Fight: The Italian Foreign Fighters Contingent of the Kurdish People's Protection Units," *Italian Political Science Review* 53, (2023): 214.

⁸¹⁶ Zachary Abuza, "A Hello to Arms: A New Generation of Steely-Gazed Anarcho-Communists Head Off to Syria," *The Village Voice*, June 7, 2016, <https://www.villagevoice.com/a-hello-to-arms-a-new-generation-of-steely-gazed-anarcho-communists-head-off-to-syria/> [Erişim Tarihi: 05.03.2025].; Murat Tinas, "Broadened Perspective on Foreign (Terrorist) Fighters in Syrian Civil War," *Liberal Düşünce* 25, no. 97 (2020): 140; Orton, *a.g.e.*, 163.

katılımların artmasına neden olmaktadır. Benzer şekilde YPG'ye katılan YTS'ler de çoğunlukla propaganda amacı ile kullanmakta, ön cephelere göndermemektedir.

2016 sonrasında savaşçı ihtiyacı azalan örgüt, bu tarihe dek yabancı savaşçı başvurularını değerlendirse de koalisyon ile ilişkilerinin gelişmesinin ardından gelen başvuruları reddetmeye başlamıştır.⁸¹⁷ YPG'nin YTS'leri ön cephelere koymama nedenleri arasında bu unsurların askeri tecrübeleri olmamasından ve daha deneyimli ve eğitilmiş yerel unsurlarla oluşabilecek bir uyumsuzluğu önlemekten kaynaklanmaktadır.⁸¹⁸ Nitekim bunu önlemek amacı ile YPG'ye katılan YTS'ler bir aylık zorunlu ideolojik, dil, kültür ve askeri eğitime alınarak oryante edilmektedir. Geceleri matlarda uyuyan YTS'ler, daha sonrasında hazırlanan taburlara görevlendirilmektedir. Bu unsurlara verilen eğitim çok basit olup, eski bir ABD askeri olan bir YTS bu eğitimi askeri tecrübesi olan birisi için şakadan ibaret olduğunu değerlendirmiştir.⁸¹⁹

Bölgedeki YTS ve PYD/YPG'ye olan desteği sadece devlet eli ile değil, vakıflar arayıcılığı ile de gerçekleştirilmektedir. Humanitarian Defense Abroad (HDA), Sons of Liberty International (SOLI) ve American Mesopotamian Organizaton (AMO) gibi çatışma destek vakıfları DAESH ile mücadele kapsamında Irak ve Suriye'de milis eğitime ve danışma faaliyetleri gerçekleştirmiştir.⁸²⁰ Eğitim verilen YTS'lerin katıldığı gruplar arasında Peşmerge ve Dwekh Nawsha gibi gruplar da bulunmaktadır. SOLI temelde doğrudan çatışma desteği sağlamasa da uluslararası savaş gönüllülerini (herhangi bir ön eğitimleri olsun ya da olmasın) belli bir eğitim seviyesine getirerek onları Kürt grupların içerisine yerleştirmekle görevli idi. Özellikle Dwekh Nawsha grubuna destek sağlayan SOLI, Musul civarında kurduğu eğitim kampında dini motivasyonlu Batılı unsurlara çatışma simülasyonu, meskûn mahalde askerî harekât, havan kullanımı, hedef bulma ve tarif etme eğitimleri vermektedir.⁸²¹ SOLI ve HDA vakıfları yerel unsurların batılı medya kuruluşları ile nasıl iletişime geçmeleri, nasıl bilgiyi paylaşmaları ve nasıl konuşmaları konusunda da eğitim vermektedir. Batı'nın dikkatini çekecek şekilde olayların

---

⁸¹⁷ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 174.

⁸¹⁸ Tuck, Silverman ve Smalley, *a.g.e.*, 40. <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/08/ISD-Report-Shooting-in-the-right-direction-Anti-ISIS-Fighters.pdf>.

⁸¹⁹ Simon De Craemer, "Strange Comrades: Non-Jihadist Foreign Fighters in Iraq & Syria" (Yüksek Lisans Tezi, Ghent University, 2017).

⁸²⁰ Volkan Öz, *a.g.e.*, 59.

⁸²¹ Volkan Öz, *a.g.e.*, 61.

aktarılması ve bilgi akışının kontrol edilmesi eğitimi verilmiştir. Bunun yanında bu yerel unsurların ABD’li resmi kişiler ve kurumlarla olan iletişimlerinde nasıl bir rol ve tavır takınmaları, nelere dikkat etmeleri konusunda da eğitilmiştir.⁸²² HDA aynı zamanda YPG’li teröristlere nasıl tüfek dürbünü, volki-tolki telsizleri ve uydu telefonları kullanılır, YPG sözde komuta kademesine ise nasıl istihbarat analizi yapılır, sosyal medya platformlarından faydalanır, hareket esnasında emniyet prensibi uygulanır, güvenli mesajlaşma uygulamaları bilgi aktarımı için kullanılır, hangi mobil uygulamalar muharebe sahasında fayda sağlayabilir, bu uygulamalar arayıcılığı ile finansman toplanabilir eğitimi vermiştir.⁸²³ Ancak bu faaliyetler ABD Dışişleri Bakanlığı ile koordineli faaliyetler değildir ve bu izin olmadan yapılan eğitim faaliyetlerinin ciddi hukuki ve cezai yaptırımları bulunmaktadır.

Benzer eğitimler DKH kapsamında görev yapan Müşterek Özel Kuvvetler Görev Gücü tarafından da verilmiştir. YPG’nin kamu iletişiminden sorumlu birimlerine nasıl video ve fotoğraf çekilir, nasıl servis edilir ve haber dili nasıl yazılır üzerine eğitim verilmiştir.⁸²⁴ Bu yolla Koalisyon güçleri YPG’nin daha etkili propaganda yapmasına, bilgiyi kontrol etmesine ve yönlendirmesine, söylemi kontrol etmesine ve meşruiyet inşa etmesine katkı sağlamıştır. Bu eğitimler 2020’nin son çeyreğinde de devam ederek üç yeni ajansı bünyesine almış, özellikle aşırıçılıkla mücadele ve istikrarlaşma konularında yayınlar yapılmasına katkı sağlanmıştır.⁸²⁵ Aynı zamanda Koalisyon oluşturmuş olduğu web sitesi ve sosyal medya platformları arayıcılığı ile hem hareketin akışı hakkında bilgi sağlamış⁸²⁶, hem de burada yapmış olduğu açıklamalar ile bilgi akışını yöneterek YPG’ye

---

⁸²² Afra Hirsh Nadeem, "Combat Charities, or When Humanitarians Go to War," *Brookings*, March 25, 2019, <https://www.brookings.edu/articles/combat-charities-or-when-humanitarians-go-to-war/> [Erişim Tarihi: 29.01.2025].

⁸²³ Pavol Kosnač, "Combat charities or when humanitarian go to war: Influence of nonstate actors on local order of partially governed spaces", *Brookings Local Orders Paper Series*, Paper 6, April 2017, 25-26.

⁸²⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2021–June 31, 2021 (Washington, D.C.: U.S. Department of State, July 2021), 71.

⁸²⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2021–December 31, 2021, 83.

⁸²⁶ Combined Joint Task Force - Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), "SDF continues advances against ISIS in Raqqa," X, August 29, 2017, <https://x.com/CJTFOIR/status/902631278183632897> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

meşruiyet kazandırmış⁸²⁷, politik destek⁸²⁸ sağlamıştır. Bu mecralarda yapılan eğitimler⁸²⁹, operasyonlar⁸³⁰, yardım faaliyetlerinden⁸³¹ görseller ve infografikler⁸³² paylaşılmıştır. Nitekim YPG bilgi akışını ve bilgi akışı sağlayan kişileri kontrolünde tutmak adına bilgi karartma, bilgi manipülasyonu, basın mensuplarına baskı ve tehdit, medya kuruluşlarına yayın yasağı, medya üzerinde otoriter denetim gibi yöntemleri uygulamayı öğrenmiştir.⁸³³ Sonuç olarak, vakıfların ve Koalisyon'un sağladığı iletişim ve propaganda eğitimleri, YPG'ye yalnızca teknik kapasite kazandırmakla kalmamış; aynı zamanda örgütün meşruiyet inşası, kamuoyu desteği ve bilgi akışını kontrol etme becerileri açısından kritik bir dönüşüm yaratmıştır. Bu durum, örgütün uluslararası görünürlüğünü artırırken, aynı zamanda bilgi hareketinin modern çatışmalardaki belirleyici rolünü de gözler önüne sermektedir.

4.3.5 PYD ve Kontrol Ettiği Bölgelerde Yönetişim

Her ne kadar yönetim kabiliyetinin yükseltilmesi GGY kapsamına girmese de GGY'nin kavramsal ve teorik tartışmasının yapıldığı bölümde de değinildiği üzere farklı misyonlar aynı anda birbirini destekler bir şekilde kullanılabilir. Zira askeri bir desteğin kalıcı olabilmesi için bunu destekleyecek politik ve yönetim kadrolarının da oluşturulması gerekmektedir. Bu ise ABD'nin PYD'ye verdiği desteğin sadece askeri boyuttan incelenemeyeceği, diğer boyuttaki desteklerin de hesaba katılması gerektiği ortaya koymaktadır. Çatışma bölgelerinde askeri güç ve politik güç birbirini destekleyici faktörler olmaktadır. Bu kapsamda GGY temelde YPG'nin askeri imkân ve kabiliyetini arttırmaya yönelik bir askeri destek faaliyeti olmakla beraber, diğer faaliyetler hem askeri

---

⁸²⁷ Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, July 20, 2022, <https://x.com/CJTFOIR/status/1549738125190385665> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁸²⁸ Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, October 17, 2021, <https://x.com/CJTFOIR/status/1449602541440937986> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁸²⁹ Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, February 14, 2019, <https://x.com/CJTFOIR/status/1096081482496569346> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁸³⁰ Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, November 2021, <https://x.com/CJTFOIR/status/1463956345090078723> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁸³¹ Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, November 30, 2021, <https://x.com/CJTFOIR/status/1465650057663889414> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁸³² Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, March 19, 2016, <https://x.com/CJTFOIR/status/711252212731744256> [Erişim Tarihi: 03.03.2025].

⁸³³ Capitol Institute, “Media Control in Northeast Syria: The SDF's Assault on Press Freedom,” <https://capitolinstitute.org/others/media-control-in-northeast-syria-the-sdfs-assault-on-press-freedom/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025].

kabiliyetin artmasını, askeri kabiliyetler ise politik faaliyetlerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Nitekim ABD Irak ve Afganistan müdahalelerinin ardından yönetim ve ulus inşası içerisine de girmiş, ancak günün sonunda istenilen çıktıyı alamamıştır. Bu kapsamda PYD'nin Suriye iç savaşının başından bu yana askeri kapasitesinin devam ettirilebilir ve kendine yeter olmasını sağlayacak önemli etkenlerden birisi de yönetim (*governance*) kabiliyetinin yükseltilmesidir.

Ayaklanmacı gruplar kendi kontrol ettikleri bölgelerde kalıcı olmak, finansman üretmek, toplumu kontrol altında tutmak, askeri faaliyetlerini desteklemek amacı ile yönetim faaliyetlerine girişmektedir. Ayaklanmacı Yönetişimi (*Rebel Governance*) olarak adlandırılan bu yönetim, var olan bir devletin sınırları içerisinde, belli bir insanın yaşadığı bir alanda, şiddet içeren eylemler gerçekleştiren bir grup tarafından yönetilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu hususta sivillerin ne kadar bu kontrolü kabul ettiği, ayaklanmacı grubun kontrol ettiği bölgeyi ne kadar elinde tutabildiği, grubun sivilleri bir yük mü yoksa kaynak olarak mı gördüğü önem arz etmektedir.⁸³⁴ Her çatışma kendine has savaş öncesi-esnası-sonrası özellikleri ve yerel/bölgesel kültürel ve politik değerleri gereği birbirinden farklılaşmaktadır. Aynı zaman her ayaklanmacı yönetim de sivillere sağladığı özgürlük alanı, sağladığı hizmetler ve finans üretim araçları açısından farklılık göstermektedir. Ayaklanmacı yönetim halk üzerinden madencilik, endüstriyel üretim, vergi toplama, kaçakçılık, adam kaçırma, haraç toplama gibi yöntemlerle finansal kaynak da üretebilmektedir. Bu eylemlerde onları kriminal gruplardan ayıran husus ise sadece maddi kazanç hedeflememekte, uzun vadede bölgeyi politik olarak kontrol etme istekleridir.⁸³⁵

Ayaklanmacı/terörist yönetiminin etkin ve verimli olması çatışma sonrası dönemde müzakere gücünü de arttırmaktadır. Zira çatışma döneminde yerel liderler ile oluşturulan ve işleyen bir sistem toplum nezdinde örgütün meşruiyetini ve kabul edilebilirliğini arttırmaktadır.⁸³⁶ Aynı zamanda ayaklanmacıların iç savaş sürecinde oluşturduğu kurumların yıkılması ve yeniden yeni kurum ve sistemlerin kurulması zaman ve para

---

⁸³⁴ Nelson Kasfir, "Rebel Governance—Constructing a Field of Inquiry: Definitions, Scope, Patterns, Order, Causes," in *Rebel Governance in Civil War*, ed. Ana Arjona, Nelson Kasfir, and Zachariah Mampilly (New York: Cambridge University Press, 2015), 23-26.

⁸³⁵ Kasfir, *a.g.e.*, 23.

⁸³⁶ Zeynep Köseoğlu Onat, *Rebel Governance as a Post-Conflict Survival Strategy: The Impact of Wartime Rebel State-Building on Post-Conflict Power-Sharing* (Master's thesis, Koç University, 2022), 85.

almaktadır. O yüzden ayaklanmacılar ne kadar çok işleyen kurum ve sistem inşa ederlerse çatışma sonrası dönemde de aynı oranda müzakere güçleri artmaktadır.⁸³⁷

PYD uluslararası arenada meşruiyet kazanmak, işgal ettiği topraklarda kalıcılığını arttırmak, askeri gücünü arttırmak maksadı ile yönetim aygıtları oluşturmaktadır. Ayaklanmacı grupların kontrol ettiği bölgelerde oluşturduğu yönetim, çatışmanın yoğunluğu, yönetimin kalıcılığı, grubun kaynakları, ne kadar vekil aktörlük yaptığı, grubun iç yapısı ve uluslararası algısı ile doğru orantılıdır.⁸³⁸ PYD 2011-2020 yılları arasında kontrol ettiği bölgelerde üstünlüğünü kabul ettirmek adına cebir ve şiddet uygulama, yerel/bölgesel/küresel aktörlerle anlaşma yapma, kimlik inşası ve temel hizmet sağlama gibi bir dizi taktik ve strateji izlemiştir.⁸³⁹ Askeri gücü desteklediği düşünülen ayaklanmacı yönetişiminin bazı durumlarda bu askeri gücü zorladığı da görülmektedir. Nitekim Arap nüfus yoğunluklu yerlerde kendini kabul ettirmekte zorlanan PYD, Rakka'nın alınmasının ardından bölgede asayiş ve kontrolü sağlamakta zorlanmış, bunun için güçlerinin bir kısmını buna ayırmak durumunda kalmıştır.⁸⁴⁰ PYD'nin iç savaş sürecinde işlemiş olduğu insan hakları ihlallerinin, petrol kaynaklarının ele geçirilmesi ve buradan gelen kaynakların askeri gücü arttırmak ve yerel hizmetleri sağlamak için kullanılması, az hizmet sağlayıp daha çok askeri kanada odaklanması, devletsiz doğrudan demokrasi uygulayıp kendine yeterlilik üzerine bir ekonomi oluşturmaları, yönetim meclisleri kurması, kolluk kuvvetleri oluşturmaları, YPG/YPJ/SDG'nin kurulması, yerel Arap gruplarla oluşan çatışmalar ve gerginlikler Koalisyon desteğinin doğrudan ilgilendirdiği askeri yönetim bağlantısını kapsamaktadır. Bu konuların birçoğu önceki bölümlerde değinilmiş olup, diğer konulara da burada kısaca değinilecektir. Zira PYD kontrolü altındaki ayaklanmacı yönetişimi tek başına bir çalışmanın konusudur.

PYD'nin kontrol ettiği bölgelerde ekonomik anlamda yerel kaynakların kullanımına yönelerek kendine yeterlilik ön plana çıkarması, dışarıdan az ya da hiç yardım almaksızın faaliyet gösterebilmesini sağlamaktadır. Çiftçilere sağladığı güvenlik karşılığında tahıl elde eden PYD, karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurmaktadır. Sovyet “kolkhoz” ve İsrail

---

⁸³⁷ Onat, *a.g.e.*, 87.

⁸³⁸ Netjes ve Veen, *a.g.e.*, 37-38.

⁸³⁹ Netjes ve Veen, *a.g.e.*, 34.

⁸⁴⁰ Megan A. Stewart, “Rebel Governance,” *Conflict Management and Peace Science* 37, no. 1 (January 2020): 26-27, <https://doi.org/10.1177/0738894218798507>.

“kibbutz” uygulamasına benzeyen bu yöntem, paraya gerek duymaksızın ticaretin yapılmasını sağlamaktadır. Bu yöntem özellikle sözde Cezire kantonunun Derik bölgesinde denenmiş ve örgüt tarafından başarılı bulunmuştur.⁸⁴¹ Bu sosyal ekonomi ve katılımcı üretim üzerine kurulu, merkezi otorite ve bir para politikası gerektirmeyerek merkez gerektirmeyen, devletsiz demokrasi yönetimine uygun bir ekonomik araç da yerleştirmiştir.⁸⁴² Bu ekonomik üretim ve karşılıklı bağımlılık her ne kadar kaynakların kıt olduğu ve sınırlı para dolaşımının olduğu iç savaş bağlamında yeterli olsa da uzun vadede yeterli olmayacağı aşikardır. Ancak bu kendine yeterliliğin uzun vadede bölgesel dışa bağımlılığın azaltarak insanların örgüte bağıнын ekonomik sebeplerle artmasına da sebep olabileceği göz ardı edilmemelidir.

PYD’nin ekonomik alandaki çabaları aynı zamanda ABD tarafından da desteklenmektedir. 2020’nin son çeyreğinde PYD kontrolündeki bölgelerde istikrarın sağlanması amacı ile yerel çiftçilerin desteklenmesi, sanayinin gelişmesi, gençlere beceri ve iş kursları açılması, küçük yatırımcıların desteklenmesi, altyapının yenilenmesi ve temel gıda ihtiyaçlarının kesintisiz sağlanabilmesi konularında USAID ve ABD Dışışleri Bakanlığı tarafından fonlanan projeler üretilmiştir.⁸⁴³ Ancak PYD’nin hizmet sağlamadaki tecrübe eksikliği Suriye iç savaşı sürecinde temel hizmetlerin tam olarak sağlanamamasına neden olmuştur.⁸⁴⁴ ABD’nin ekonomik destekleri PYD’nin kontrol ettiği bölgelerde kurumsallaşma ve istikrar arayışına katkı sağlamış olsa da, PYD’nin hizmet sunma konusundaki sınırlı tecrübesi nedeniyle bu yardımların etkinliği istenilen düzeye ulaşamamıştır. Bu durum, örgütün sadece güvenlik alanında değil, yönetim ve hizmet sağlama kapasitesinde de dış desteğe bağımlılığını göstermektedir.

4.3.6 YPG ve İnsan Hakları İhlalleri

Terör örgütü PYD/YPG’nin kontrol ettiği bölgelerde politik ve askeri tekeli elinde bulundurmak için zor kullanımına dayalı bir bastırma stratejisi izlemektedir. Bu

---

⁸⁴¹ H. Akın Ünver, "Militancy Governance under State Failure: Models of Legitimacy Contestation in Ungoverned Spaces," *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 13, no. 26 (2017): 63.

⁸⁴² Ünver, *a.g.e.*, 76.

⁸⁴³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2021–December 31, 2021, 83-84.

⁸⁴⁴ Nourhan Samir Ibrahim. *Security Governance Strategies: Comparing Rebel Groups in Lebanon and Syria*. 2023. American University in Cairo, (Yüksek Lisans Tezi, AUC Knowledge Fountain) 107.

kapsamda insan hakları ihlalleri gerçekleştiren terör örgütü insanları kaçırma, alıkoyma, infaz etme gibi suçlara karıştığı; kendi kontrolüne tehdit oluşturabilecek demografik yapıyı yerleşim yerlerini yıkmak suretiyle zorunlu göçe maruz bıraktığı; kadınlara ve çocuklara yönelik sistematik ve keyfi şiddet uyguladığı, adil olmayan yargılama, orantısız hapis cezaları ve çatışmalarda kullanılan çocuklar gibi bir dizi insan haklarına aykırı fiiliyat içerisinde girdiği belgelenmiştir.⁸⁴⁵ Bu durum liberal değerlerin temsilcisi olduğunu iddia eden ABD için de ironik bir durumdur. Verilen silahın El-Kaide ilintili unsurlara gitmemesi için birçok yöntem arayan ABD, aynı hassasiyeti insan hakları ihlalleri gerçekleştiren vekil unsuru için gözetmemektedir.

YPG ele geçirdiği köylerde Arap halkı köylerden zorla çıkartmış, bu bölgelerde yerel halkı temsil etmeyen meclisler kurmuş, bağımsız yardım kuruluşlarının yardım faaliyetlerini sekteye uğratmış, fikir ve ifade özgürlüğünü sınırlamıştır.⁸⁴⁶ Nitekim devamındaki süreçte şikayetler artmış, DAESH’li olduğundan şüphelenen bireylerin sorgusuz infaz edilmesi, işkence yöntemlerinin uygulanması, Kürtçe’nin ana dil okutulmadığı taktirde Arap okulların kapatılması, kontrol noktalarının rüşvet almak ve zorla silah altına almak için kullanılması gibi şikayetler raporlara eklenmiştir.⁸⁴⁷ Muhalefetin işkence ile zapt edilmesi, medya kuruluşlarının ve muhabirlerin baskı altına alınması, Hristiyan, Süryani, Ermeni azınlık okullarının kapatılması eklenmiştir.⁸⁴⁸ Sivillere ateş açılması, yolsuzluğa karışılması, sebepsiz göz altına alma, Türkiye tarafına topçu ateşi gerçekleştirilmesi, cinsel şiddet eklenmiştir.⁸⁴⁹ Nitekim bu insan hakları ihlalleri müteakip yıllar da devam etmiş, veriler ve isimlerle kanıtlanmıştır, örgütün temel destekçisi ABD raporlarına yansımıştır.

---

⁸⁴⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı, *PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG*, 45-63; Philipp Biermann, *The Kurds as Allies of the West in Syria and Iraq: Effective Partnership or Political Powder Keg?* (Berlin: Federal Academy for Security Policy, 2017), 2.

⁸⁴⁶ U.S. Department of State, “2016 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” 27-33, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁸⁴⁷ U.S. Department of State, “2017 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria>, [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁸⁴⁸ U.S. Department of State, “2018 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” 33, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁸⁴⁹ U.S. Department of State, “2019 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne 2000 yılında getirilen Ek Protokol ile 18 yaşını doldurmamış bireylerin silah altına zorunlu olarak alınması yasaklanmış olmasına rağmen, YPG terör örgütü sözde kantonlarda genç çocukları alıkoymuştur. Çocuklar ailelerinin rızası olmaksızın alıkoyulmuş, 12 yaşındaki erkek-kız çocuklarının örgüte eleman sağlamak amacı ile temin edildiği raporlara yansımıştır. ABD Dışışleri Bakanlığı'nın 2016 Suriye İnsan Hakları Raporunda YPG'nin 18 yaş altı çocukları zorla silah altına aldığı ve bu çocuklara kötü muamele gösterdiği belirtilmiştir.⁸⁵⁰ Nitekim devam eden yıllarda da bu ihlaller devam etmiş, geçici yerleşim kamplarında bulunan kız ve erkek çocuklar zorla silah altına alınmaya devam etmiştir.⁸⁵¹ ABD'nin baskılarına rağmen örgütün bu eylemlerine devam etmesi, ABD'nin ne kadar yaptırım noktasında ne kadar ısrarcı olduğu konusunda da ipucu vermektedir. ABD pragmatik çıkarları gereği insan hakları ihlallerine burada da göz yummaktadır.

ABD Dışışleri Bakanlığının 2016 yılında hazırlayıp 2017 yılında yayınladığı rapora göre YPG'nin 2014 yılında tüm çocukları terhis edeceğine yönelik sözüne rağmen 2016 yılına dek 12 yaşına dek çocukları zorla silah altına alarak askeri eğitim verdiği belirtilmiştir.⁸⁵² Koalisyon ve YPG arasında 2019 yılında çocukların silah altına alınmaması, alınanların ise salınmasına yönelik anlaşma yapılmasına rağmen ABD Dışışleri Bakanlığının yıllık raporuna göre YPG mülteci kamplarından çocukları zorla silah altına almaya devam etmiş, 2019 yılının ilk zamanlarında Bağuz cephesinde 14 yaşındaki bir çocuk DAEŞ ile gerçekleşen çatışmalarda hayatını kaybetmiştir. Dışışleri Bakanlığı Yakın Doğu İlişkileri Bürosu bu durumun genel olarak YPG güdümündeki Arap aşiretler ve muhalif gruplardan ziyade daha çok YPG'yi ilgilendiren bir vaka olduğunu da eklemiştir.⁸⁵³ Yani Arap unsurların bu yönde insan hakları ihalleri görülmemektedir. BM 2020 Ağustos ayında YPG ile uzlaşılan yol haritasının uygulanmasını talep etmiş, bunun üzerine YPG silah altına alınan 30'u erkek 5'i kız olmak üzere 35 çocuğu salıvermiştir. Aynı zamanda YPG askeri amaçlarla kullandığı 28 okulun 12'sini boşaltmış, 2'si Türkiye'nin gerçekleştirdiği

---

⁸⁵⁰ U.S. Department of State, "2016 Country Reports on Human Rights Practices: Syria," 25, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria>. [Erişim Tarihi: 10.03.2025].

⁸⁵¹ U.S. Department of State, "2018 Country Reports on Human Rights Practices: Syria," 33,

⁸⁵² U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2017–September 30, 2017, 39.

⁸⁵³ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, 70.

harekatın sorumluluk alanında kalmış, 2'si ise Deyr Ez Zor Meclisine bırakılması planlanmıştır.⁸⁵⁴ 2020 yılında toplam 114 zorla silah altına alınan çocuk ailelerine dönmüştür.⁸⁵⁵ Ancak bu sayı sadece raporlara yansıyan kısımdır. Raporlara yansımayan daha birçok çocuğun silah altında olması kaçınılmazdır. Zira ABD'nin ve BM'nin tüm terör kampı, kontrol noktası ve karakolları takip edip çocukları tespit etmesi güçtür.

Buradan da anlaşılacağı üzere terör örgütü YPG'nin hem uluslararası hukuka hem de silahlı çatışma hukukuna aykırı şekilde hareket ettiği, BM ile varılan uzlaşmaya rağmen verilen sözleri tam ve zamanında gerçekleştirilmediği, buna rağmen Koalisyon ya da uluslararası desteğin gelmesi ve imajına zarar gelmemesi adına bu problemlerin ön plana çıkarılmadığı görülmektedir. PYD/YPG ile PKK/HPG/KCK arasındaki ilişkiyi gösteren bir diğer gösterge de çocukların kaçırılması durumunda karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar BM ile varılan uzlaşmaya binaen YPG çocukları terhis etse de bölgede bu probleme yönelik şikayetler azalmamıştır. Zira kendilerine “Devrimci Gençlik Hareketi” adı veren PKK ve Demokrat Birlik Partisi ilintili grup bu çocukları kaçırmaya ve ailelerinden koparmaya devam etmiştir.⁸⁵⁶ Ancak bu grup terör örgütünün iddiasına göre YPG'nin bir parçası olmaması sebebi ile uzlaşma dışında kalarak, PKK'ya çocuk devşirmeye devam etmiştir.⁸⁵⁷ YPG tarafından çocukların istismarına yönelik şikayetler BM'nin raporlarına göre 2023 yılında da devam etmiştir.⁸⁵⁸

Alıkoyulan çocuklar örgütsel endoktrinizasyon sürecine alınmış, PYD/YPG'nin davası, amacı, lideri gibi konularda eğitimlere tabi tutulmuştur.⁸⁵⁹ YPG'nin genç üyelerinin çoğu Abdullah Öcalan yakalandığında ya küçük bir çocuk ya da hiç doğmamıştır. Dolayısıyla YPG'nin genç unsurları birinci elden tecrübeden ziyade bu endoktrinizasyon sürecinde

---

⁸⁵⁴ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2020–September 30, 2020, 65.

⁸⁵⁵ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2020–December 31, 2020, 65.

⁸⁵⁶ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2021–December 31, 2021, 82.

⁸⁵⁷ U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2022–March 31, 2022, 76.

⁸⁵⁸ United Nations, “Children and Armed Conflict: Report of the Secretary-General,” A/78/842-S/2024/384 (New York: United Nations, 2024), 27-28. https://digitallibrary.un.org/record/4051293/files/A_78_842-S_2024_384-EN.pdf. [Erişim Tarihi: 07.02.2025].

⁸⁵⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı, PKK/KCK Terör Örgütünün Çocukları ve Kadınları İstismarı / Missbrauch von Kindern und Frauen durch die Terrororganisation PKK/KCK (Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı, Şubat 2017).

duydukları üzerinden bir ideoloji inşasına maruz kalmaktadır.⁸⁶⁰ Aynı zamanda PYD yönetimi altındaki bölgelerde Kürt kimliği ve PKK ideoloji üzerinden bir eğitim müfredatı takip edilerek kimlik inşası yapılmaktadır. Bu kapsamda yerel köy ve kent isimlerini yeniden değiştiren PYD, yer isimlerini Kürtçeleştirmeye çalışmıştır.⁸⁶¹ Nitekim PYD kontrolündeki bölgelerde 2024-2025 eğitim öğretim döneminde kullanılan kitaplarda Türkiye’yi hedef alan kitap kapakları kullanılmıştır.⁸⁶² Tüm bu ihlallere rağmen ABD’nin bu terör örgütünün sahadaki faydasına binaen göz ardı etmesi ve halı altına süpürmesi, PYD’nin ön plana çıkartılan demokratik, eşitlikçi, özgürlükçü, laik, feminist propagandanın zedelenmesini önleyerek gerekli ulusal ve uluslararası desteğin kesilmesini önleme çabasıyla kaynaklanmaktadır.

---

⁸⁶⁰ Holland-McCowan, *a.g.e.*, 108.

⁸⁶¹ Netjes ve Veen, *a.g.e.*, 49-50.

⁸⁶² Mete Sohtaoglu, “PKK Suriye yapılanması YPG’nin zorla uyguladığı eğitim müfredatından Ortaokul 3.sınıf kitabından bir sayfa,” X, October 2023, <https://x.com/metesohtaoglu/status/1888605835439362126>. [Erişim Tarihi: 02.03.2025].

Bu çalışmada ABD'nin DAESH terör örgütü ile mücadele için kullanmış olduğu “yarı dolaylı” veya “ara müdahale” askeri müdahale stratejisinin askeri, politik ve toplumsal sebeplerini ve sonuçları incelenmiştir. Bu kapsamda ABD'nin 2014-2024 yılları arasında PYD/YPG terör örgütüne vermiş olduğu askeri yardım ve kapasite inşası faaliyetleri mercek altına alınmıştır. Vekalet savaşının hedeflere ulaşmak adına yetersiz olduğu varsayımı üzerine hareket eden çalışma, doğrudan askeri müdahaleden imtina eden devletler için üçüncü bir müdahale yönteminin bulunduğunu tartışmaktadır. PYD/YPG terör örgütünün söz konusu askeri yardım sonucunda imkân ve kabiliyetlerinde ne gibi değişimler yaşandığı, terör örgütünün nasıl aktörleşme sürecine girdiği irdelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden belge analizi tekniğinin kullanıldığı tezde vaka analizi uygulanmış, ABD'nin terörizmle mücadelede DDSA'lardan faydalanması DAESH karşısında PYD/YPG terör örgütünü desteklemesi üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda sorulan araştırma sorularına çalışma boyunca yanıt aranmış, tespit edilen sonuçlar bu bölümde derli toplu ele alınmıştır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik anlayışı, geleneksel askerî tehditlerin ötesine geçerek düzensiz göç, terörizm, gıda güvenliği, siber saldırılar ve çevresel güvenlik gibi çok boyutlu ve belirsiz tehditleri kapsayacak şekilde genişlemiştir. Ancak küresel güvenlik paradigmasını köklü biçimde dönüştüren esas kırılma, 11 Eylül 2001'de El-Kaide tarafından ABD topraklarında gerçekleştirilen saldırılar olmuştur. Dünyanın en güçlü askerî ve ekonomik gücü olarak kabul edilen ABD'nin bu ölçekte bir saldırıya maruz kalması, uluslararası düzende büyük bir travmaya yol açmış; Vaşington'un önceliklerini yeniden şekillendirerek terörle mücadeleyi merkezî bir güvenlik politikası haline getirmesine neden olmuştur. 11 Eylül'ün ardından tartışmalı bir şekilde “Teröre Karşı Savaş” ilan eden Bush doktrini ile ABD, Irak ve Afganistan başta olmak üzere birçok ülkeye doğrudan ya da dolaylı askerî müdahalelerde bulunmuş; işgal operasyonlarından insansız hava araçlarıyla yürütülen nokta saldırılarına kadar geniş bir yelpazede yöntemler kullanmıştır. Bu tecrübeler, sonraki süreçte müdahale stratejilerinin evrilmesine zemin hazırlamıştır. Nitekim 2014'te uluslararası gündemi sarsan DAESH tehdidi karşısında ABD, Irak'a yeniden dönerken Irak Ordusu ile iş birliği yapmış, Suriye'de ise çıkarlarına uygun bir partner bulmakta zorlanmıştır. Esad rejimini gayrimeşru, muhalefeti ise zayıf ve güvenilmez görmesi sonucunda Vaşington'un YPG'yi tercih etmesi kısa sürede aşırı terörizme karşı bir çözüm olarak öne çıkmıştır.

Bu bağlamda Güvenlik Gücü Yardımı (GGY), ABD'nin 2014–2024 yılları arasında Suriye’de DAESH ile mücadelede başvurduğu temel strateji olmuştur. GGY, askeri, politik, ekonomik ve toplumsal boyutlarda etkili olmuş; doğrudan ve dolaylı müdahalelerin eksikliklerini telafi edici bir ara formül işlevi görmüştür. Kısa vadede başarı sağlayan bu yaklaşım, orta ve uzun vadede partner güçlerin nitelik ve nicelik olarak büyümesine paralel yeni sorunlar üretmiş; buna karşın kamuoyuna daha açıklanabilir, maliyeti düşük ve çıkış stratejisi geliştirilebilir bir yöntem olarak sunulmuştur.

Bu noktada ABD'nin doğrudan askeri müdahaleden kaçınmasının bazı stratejik, politik, ekonomik ve toplumsal sebepleri bulunmaktadır. 2001’de Afganistan’ın, 2003’te ise Irak’ın işgaliyle “Terörizme Karşı Savaş”ı başlatan Bush yönetimi, bitmek bilmeyen savaşlar zincirini tetiklemiştir. Irak’ta yürütülen ayaklanmaya karşı koyma harekâtı (counterinsurgency) kapsamında yıllar içinde özellikle EYP saldırıları ve şehir savaşlarında ciddi zayıflar veren ABD ordusu, yalnızca sahada değil, aynı zamanda Amerikan toplumunda da ağır bir tepkiyle karşılaşmıştır. Artan maliyetler, ulus inşa süreçlerindeki başarısızlıklar ve beklenen istikrara ulaşamaması, ABD’nin sahadaki varlığını hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunda tartışılmalı hale getirmiştir.

Bu noktada, 20. yüzyılın kanlı savaşlarının yarattığı kolektif travmanın etkisiyle Batı toplumlarının “kahramanlık ötesi toplum” (post-heroic society) evresine geçtiği görülmektedir. Bu evrede toplumlar, hayati nitelikte olmayan askeri mücadelelerde kendi askerlerinin kayıplarına karşı son derece hassas hale gelmiştir. Özellikle Batı’da düşen doğum oranları, değişen aile yapısı ve ebeveynlerin çocuklarını savaşa göndermeye yönelik isteksizliği, bu duyarlılığı pekiştiren önemli sosyodemografik faktörlerdir. Bunun sonucunda hükümetler, risk, maliyet ve zayıfları azaltacak stratejilere yönelmiştir.

Bu stratejilerin temelinde, ABD’nin stratejik belgelerinde de açıkça ifade edildiği üzere, küresel ve bölgesel güvenliğin tek taraflı biçimde sağlanmasından ziyade müttefik ve partnerlerle sorumluluk paylaşımı anlayışı yer almaktadır. Böylece uluslararası müdahaleler giderek, doğrudan askeri varlığın yerini insansız sistemler ve yerel vekil/naip aktörlerin aldığı hibrit stratejilere evrilmiştir.

Nitekim Afganistan’da Taliban hükümetini devirmeyi başaran ABD, Irak’tan farklı olarak Kuzey İttifakı gibi yerel aktörlerle iş birliği yapmış ve insansız sistemleri daha yoğun kullanmıştır. Ancak buna rağmen verilen kayıplar, Batılı toplumların hassasiyetini azaltmaya yetmemiştir. Sonuç olarak kahramanlık ötesi savaş paradigması, Batılı

demokrasilerde hükümetlerin seçim baskısı nedeniyle halkın beklentilerine duyarlı taktikler geliştirmesine neden olmuş; bu da vekil aktörler ve insansız sistemlerin çağdaş müdahale stratejilerinde giderek artan bir rol oynamasına zemin hazırlamıştır. Buradaki temel çelişki, doğrudan müdahalenin masraflı ve zayıflatıcı olması sebebiyle toplum tepkisi çekmesi, dolaylı vekil stratejilerin ise manipülasyon riski taşıması ve hedeflenen stratejik sonuçlara ulaşmada yetersiz kalabilmesidir.

Benzer saiklerle vekil unsurların kullanılması tarih boyunca yeni bir olgu değildir. Vekil unsurların inkâr edilebilirliğinin yüksek olması, maliyet ve politik riski azaltması, bu unsurların tarihin akışını şekillendiren aktörler tarafından askeri müdahalelerde tercih edilmesine yol açmıştır. Ancak Afganistan deneyimi sonrasında ABD'nin terörle mücadele stratejisi, vekalet savaşı ile doğrudan müdahale arasında konumlanan üçüncü bir yola evrilmiştir. Bu üçüncü yol arayışında, vekil unsurlarla kurulan asil-vekil ilişkisinin beraberinde getirdiği güven ve verim sorunları kritik önem taşımaktadır.

Vekil unsurlar, araziye, tarihî ve kültürel kodları, çatışmanın dinamiğini ve yerel ilişkileri daha iyi bilmeleri nedeniyle asil unsur tarafından tercih edilmektedir. Ancak bu tercih edilen özellikler, vekil unsurların süreci kendi lehine çevirmesine imkân tanıyan manipülasyon değişkenlerine dönüşmektedir. Desteklerin hedefe uygun ve verimli şekilde kullanılıp kullanılmadığını takip etmek için sahaya asker göndermek maliyeti artırırken, devletlerin başta vekalet savaşını seçme nedenlerini de zayıflatmaktadır. Bu nedenle devletler, vekil unsurlara sağlanan desteğin etkinliğini artırmak amacıyla ödül ve cezalandırma mekanizmalarıyla kontrol stratejileri geliştirmeye çalışmaktadır.

Buna rağmen, vekil unsurların düşük maliyetli olması, beraberinde gelen teçhizat, eğitim, hedef, motivasyon, nitelik ve nicelik eksiklikleri, politik hedeflere ulaşmada çabaların yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Askeri aracın etkinliğini yitirmesi ve çözüm üretememesi, kriz süreçlerinde mevcut anomalilerin giderilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada, yeni ve daha etkili askeri stratejiler ve taktiklerin geliştirilmesi, eski yöntem ve araçların işlevsizleşmesine yol açmaktadır.

ABD, doğrudan askeri müdahaleden kaçınarak bu tür girişimlerin yaratacağı askeri, ekonomik ve politik riskleri üstlenmekten uzak durmuş, ancak vekalet savaşının sınırlılıkları nedeniyle tam anlamıyla bir vekalet stratejisi de benimsememiştir. Bunun yerine, sınırlı askeri varlıkla desteklenen üçüncü bir yol izleyerek, büyük birlikler göndermeden ve ön cepheye girmeden, yerel unsurları eğitip donatmaya dayalı bir

yöntem uygulamıştır. Bu yaklaşım, vekil unsurların etkin denetlenmesini ve eksik kapasitelerinin tamamlanmasını sağlamıştır. ABD, Güvenlik Gücü Yardımı (GGY) aracılığıyla yerel unsurları eğitip donatarak hem doğrudan hem de dolaylı müdahalenin yol açtığı dezavantajları ortadan kaldırmayı ve vekil unsurların sınırlı askeri personel ve kapasitesini artırarak dengelemeyi amaçlamaktadır. Bu nitelik ve nicelik artışı yetkin partnerlerin oluşturulmasını sağlayarak ABD'nin stratejik hedeflerini daha ulaşılabilir hale getirmektedir.

Bu yeni müdahale türünün analizinde vekalet savaşı kavramı belirli ölçüde açıklayıcı olsa da doğrudan “vekalet savaşı” olarak adlandırılması teorik açıdan sorunludur. Zira vekalet savaşının en temel ölçütü, destekleyici devletin sahada fiilen bulunmaması ve dolaylı müdahaleye dayanmasıdır. Ancak destekleyen devletin sahaya doğrudan kuvvet intikal ettirmesiyle birlikte dolaylılık ilişkisi sona ermektedir. Nitekim ABD'nin uyguladığı stratejide, yerel unsurlara sağlanan destek ve hava saldırıları ile sınırlı kalınmamış; aynı zamanda ABD kuvvetleri sahada doğrudan varlık göstermiştir. Dolayısıyla bu durum, klasik vekalet savaşından farklı olarak “yarı-dolaylı” bir müdahale biçimine işaret etmektedir. Bu strateji, maliyet, risk ve zayıtın büyük ölçüde yerel unsurlar tarafından üstlenilmesine dayanırken; ABD askerleri ise sahada “eğit-donat-danış”, ateş desteği sağlama ve lojistik destek sunma gibi roller üstlenmiştir. Kısa sürede fayda sağlaması hedeflenen bu strateji düzenli aralıklarla seçimlerin yapıldığı demokratik devletlerde hükümetlerin zayıttan kaynaklanacak oy ve kamuoyu güveni kaybını önlerken, hem de kısa vadede zafer sunarak tehdidin kamuoyundaki karşılığına bağlı olarak oy kazanımı sağlamaktadır.

Seçilen aktörün meşruiyeti ve terör örgütleriyle iltisakının bulunmaması değerlendirilirken yalnızca ABD'nin çıkarları değil, bölgesel nüfuza sahip müttefik devletlerin güvenlik kaygıları da belirleyici bir unsur olmalıdır. Özellikle NATO'nun en güçlü ordularından birine sahip Türkiye gibi bir müttefikin bulunduğu bir coğrafyada, Ankara'nın terör örgütü olarak tanımladığı bir yapının desteklenmesi, stratejiyi zayıf ve sürdürülemez hale getirmektedir. PYD/YPG'nin, KCK/PPK/HPG'nin Suriye uzantısı olmasına rağmen Batılı devletlerin terör listelerinde yer almaması, bu yapıyı bir “gri alan” aktörü haline getirmiş ve desteklenebilmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum, devletlerin halihazırda tartışmalı olan terörizm tanımını manipüle etmesine imkân tanımakta; olası iş birlikleri için bazı örgütlerin terör listesine alınmaması ya da yeni isimler ve çatı yapılanmalar üzerinden desteklenmesi riskini doğurmaktadır. Dahası, bir terör örgütünün

başka bir terör örgütü veya terörle iltisaklı olmayan bir hedefe karşı araçsallaştırılması, devletlerin hangi terörizmi hangi bağlamlarda meşru veya “ılımlı” olarak değerlendirebileceği sorusunu gündeme getirmektedir.

Aynı zamanda yerel meşruiyeti bulunmayan, insan hakları ihlalleri gerçekleştiren, sol ideolojiye sahip, yabancı savaşı çeken, bölge halkının problemlerine etnisite temelli ayrımcılıkla bakan, DAES’li unsurlardan rüşvet alan, kendi çıkarları için DAES’li teröristlere salık veren ya da hareketleri durdurmakla tehdit eden bir örgütün desteklenmesi ve burada kalıcı ve kendine yeterli hale getirilmeye çalışılması bölgenin orta ve uzun vadede farklı güvenlik problemleri ile karşılaşmasına neden olmaktadır. Öte yandan bu unsurların kapasite inşasında gözle görülür artış görülmesine rağmen ABD öncülüğündeki Koalisyon desteğinin olmadığı çatışmalarda sahada varlık gösterememesi bu stratejinin her boyutta dış destekçiye bağlı olduğunu ve vekil unsurdan kaynaklanan problemlerin tamamen çözülmesinin güçlüğü de göstermektedir. Vekalet ilişkisinde dış desteğe bağlı vekil unsurların yerel halkı ve onlara sağlanan hizmeti önemsememesi durumu YPG örneğinde de geçerlidir. Baskı ve cebir ile yönetim oluşturan, muhalif sesleri bastıran PYD/YPG’nin güvenlik ve yiyecek sağlama dışında toplumsal temsili de düşük ve semboliktir. Bu unsurların askeri kontrol sağladığı yerlerde uzun süreli olabilmeleri ilgili yönetim mekanizmalarının ve toplumun rızasının inşa edilmesine bağlıdır. PYD’nin yönetim kapasitesini arttırmaya ve devletleşmesine yönelik çabalar da bu dönemde gerçekleştirilse de bu çabalar doğrudan bu tezin kapsamına girmemektedir. Kendine yeterli olan ayaklanmacı yönetimi, yerel halkın bağlılığını arttırarak ve işleyen sistemin değiştirilmesini gerektirerek merkezi hükümete ek zorluklar yaratmaktadır. Bu zorluklar ise ayaklanmacı grubun müzakere gücünü arttırırken, tekrar merkezi hükümete entegrasyonu zorlaştırarak istikrarı ve güvenliği zedelemektedir. Dolayısıyla yerel DDSA’ların desteklenmesinin kısa vadede başarı getirebilen ancak bu vakada meşru ve nitelikli olmadıkları taktirde orta ve uzun vadede bölge güvenliğine ve istikrarına katkı sağlamadığı görülmektedir. Ancak bu problem var olan destekleyici hükümetin değil, bir sonraki seçimi kazanacak olan hükümetin problemi olması sebebi ile destekleyen devletler tarafından kısa vadede yönetilebilir bir risktir.

Öte yandan ABD Afganistan ve Irak örneklerinin ardından ulaşılabilir hedefler koymak ve bitmek bilmeyen savaflara girmek istememektedir. Dolayısıyla DAES sonrası dönemde, kendi itibarını ve çıkarlarını koruyabildiği taktirde bölgeden ayrılma eğilimi göstermektedir. Bu hem kendi iç ve dış kamuoyuna başarılı bir hareketin sonlandırıldığı

imajını oluştururken, hem de ileri dönemde desteklenecek vekil aktörlere bir güvence oluşturmaktadır.

Askeri yardım faaliyetleri, ABD'nin farklı bağlamlarda kullandığı temel araçlardan biridir. Özellikle GGY, terörle mücadele stratejisi kapsamında vekalet savaşlarının ve doğrudan müdahalelerin maliyetlerini dengelemektedir. Müdahalelerin yüksek maliyeti ve riskleri, ABD'nin küresel güvenliği tek başına üstlenmesini zorlaştırmakta; bu nedenle güvenliğin yalnızca ABD'nin sorumluluğu olmadığı vurgulanmaktadır. Ayrıca çağdaş savaş anlayışında toplumlar ancak hayati tehditler karşısında savaşa girmeyi kabul etmektedir. Bu durum ABD'yi yeni stratejiler geliştirmeye yöneltmiş; Ulusal Güvenlik Stratejisi, Ulusal Askerî Strateji ve Dört Yıllık Savunma Değerlendirmesi gibi belgelerde yansımalarını bulmuştur. 2004–2022 arasındaki bu belgelerde müttefik ve partnerlerin güçlendirilmesi, yerel kapasitelerin inşası, düşük maliyetli müdahaleler ve güvenlik iş birliği vurguları öne çıkmıştır.

Müttefiklerin kendi kapasitelerini geliştirmesi, yalnızca küresel güvenlik değil, ekonomik ve politik istikrar için de önemlidir. Bu yaklaşım, ABD'nin doğrudan askeri müdahalelere olan ihtiyacını azaltarak daha düşük maliyet ve riskle stratejik önceliklerini yönetmesine imkân tanımaktadır. Bu bağlamda nitelikli partner inşası, ABD'nin maliyetleri düşürme, riskleri sınırlama ve toplumsal tepkileri azaltma stratejisinin temel bileşenidir.

ABD doktrininde GGY, yerel unsurların meşru otoriteleri desteklemesi için organize edilmesi, eğitilmesi, donatılması ve sürdürülebilir hale getirilmesi süreci olarak tanımlanır. Bush döneminde temelleri atılan GGY, 2009 tarihli FM 3-07.01 talimnamesiyle kurumsallaşmıştır. “*By, with, and through*” yaklaşımına dayanan bu stratejide, desteklenen aktörün meşruiyeti, yeterliliği, kültürel bilgisi ve hedef birliği önemlidir. Talimname, personel seçimi, rütbe terfileri, maaş sistemleri, hesap verilebilirlik, eğitim süreçleri ve silah/teçhizat tedarikine dair detayları kapsamaktadır.

Kosova ve Mali örnekleri, düşük maliyetli ve riskli müdahalelerin mümkün olduğunu gösterirken; Afganistan'daki “Afgan Modeli” hem ilham kaynağı olmuş hem de daha sonra Suriye'de DEAş'a karşı uygulanan stratejiye dönüşmüştür. Bu model, S/İHA'lar, özel kuvvetler ve hava desteği ile düşmanı yıpratıp, arazi kontrolünü yerel unsurlara bırakmaya dayanmaktadır. Böylece ABD, doğrudan savaşa girmeden, partnerler aracılığıyla terörle mücadele stratejisini hayata geçirmiştir.

Tunus'ta seyyar satıcı Tarık El-Tayyip Muhammed Bouazizi'nin kendini yakmasıyla başlayan toplumsal hareketler, kısa sürede otoriter Arap rejimlerini sarmış ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan sürece dönüşmüştür. Bu dalga kimi ülkelerde iktidar değişikliklerine, kimilerinde ise iç savaflara yol açmıştır. İç savaşa sürüklenen devletlerden biri olan Suriye'de, 1947'den itibaren Nusayri elitin yönetimde ağırlık kazanması ve Sünni çoğunluğun temsilinin engellenmesi toplumsal gerilimleri derinleştirmiştir. Dera'da çocukların duvarlara yazdığı sloganlar nedeniyle gözaltına alınıp işkence görmeleri ilk kıvılcımı oluşturmuş; protestoların şiddetle bastırılması ve reform sözlerinin tutulmaması krizi iç savaşa dönüştürmüştür. Zamanla Suriye, bölgesel ve küresel aktörlerin rekabet alanına dönüşmüş; Esad rejimi Rusya ve İran'dan, muhalifler ise Avrupa, ABD, Arap ülkeleri ve Türkiye'den destek almıştır. Çözüm girişimleri başarısız olmuş ve ülke uzun süreli bir yıkıma sürüklenmiştir.

Bu süreçte ortaya çıkan aktörlerden biri de KCK'nın Suriye kolu PYD olmuştur. "Ne rejim ne muhalifler" söylemiyle üçüncü yol izleyen PYD, varlığını PKK/KCK'nın geçmişte Suriye'de kurduğu temeller üzerine inşa etmiş ve Batı desteğiyle güçlenmiştir. PYD/YPG'nin sahneye çıkışı iç savaşa da sınırlı değildir; kökeni, Esad rejiminin Türkiye karşıtı politikaları kapsamında Öcalan'a Bekaa Vadisi'nde sağladığı eğitim kamplarına ve PKK'ya verilen desteğe dayanmaktadır. Bir yandan Kürtleri vatandaşlık haklarından mahrum bırakan rejim, diğer yandan PKK'nın örgütlenmesine göz yummuştur. Türkiye'nin baskısıyla Adana Mutabakatı imzalanmış, Öcalan Suriye'den çıkarılmış, birçok PKK'lı tutuklanmıştır. Ancak bu süreç, PKK'nın Suriye'deki toplumsal ve örgütsel zeminini ortadan kaldırmamıştır.

Yakalanarak İmralı Cezaevi'ne konulan Abdullah Öcalan, burada ideolojik çalışmalarına devam etmiş; sözde "Demokratik Konfederalizm" düşüncesini geliştirmiştir. Devletsiz, doğrudan demokrasi anlayışı üzerine inşa edilen bu modelin Irak, Suriye, İran ve Türkiye'de dört koldan örgütlenmesi ve KCK çatısı altında toplanması gerektiğini savunan Öcalan, fikirlerini avukatları aracılığıyla örgüte iletmış, gönderdiği mektuplarla PKK'yı yönlendirmeyi sürdürmüştür. Buna paralel olarak 4-20 Nisan 2002'de yapılan 8. Kongre'de bu yapılanmaya geçiş kararı alınmış, 17 Ekim 2003'te ise yapının Suriye ayağı olarak PYD/YPG kurulmuştur.

PYD/YPG terör örgütü, PKK/KCK'nın Suriye'deki uzun soluklu yapılanması üzerine inşa edilmiştir. Örgüt KCK'nın "Parti, Ordu ve Cephe" üçlü yapılanmasına paralel bir örgüt modeli ortaya koymuştur. Örgütün politik ayağını PYD, askeri ayağını YPG/YPJ

ve toplumsal ayağı TEV-DEM temsil etmektedir. Örgütün kurulmasında ve yapılanmasında PKK'nın dağ kadrosu görev almış, halen önemli konumları PKK'nın ekibi tarafından kontrol edilmektedir. Suriye iç savaşı başlayana dek Suriye'deki Kürt Muhalefet arasında etkili olamayan PYD/YPG'ye bağlı unsurlar aynı zamanda rejim tarafından tutuklanıp hapis cezasına çarptırılmıştır. Ancak Suriye iç savaşının başlaması ile beraber Esad rejimi bunu bir fırsat olarak değerlendirmiş, mahkûm PYD/YPG'lileri af paketi ile çıkartarak ülkenin Kuzey Doğusunda yapılanmasının önünü açmıştır. Türkiye'ye karşı bir koz olarak sınır bölgelerinden çekilen rejim, bölgede bulunan araç ve silahları da PYD/YPG terör örgütüne bırakmıştır. Böylece hem muhalif sesleri bastırmış, yeni bir cephe açmak zorunda kalmamış, Türkiye'nin kucağına bir güvenlik tehdidi bırakmıştır. Zira Esad rejimi PYD'yi bir güvenlik tehdidi olarak görmemiş, gerekli şartlar altında PYD/YPG ile koordineli hareket etmiştir. Gerçekten de bu koordinasyonu Kamışlı'daki ortak kontrol ve yönetimde de görmek mümkündür.

PYD/YPG iç savaşın başından beri bunu Arapların bir mezhepsel çekişmesi olarak görmüş, doğrudan çatışmaya dahil olmamışlardır. Öte yandan PKK lider kadrosundan Murat Karayılan bu durumu tarihsel bir fırsat olarak değerlendirmiş ve Arap Baharının olası bir Kürt Yazına çevrilebileceğini vurgulamıştır. Müteakip dönemde KCK'nın diğer yapılanmalarını oluşturan PJAK ve PKK'lı teröristlerin de Suriye'ye gelerek PYD/YPG saflarına katılması ile örgüt ciddi bir idari ve askeri güç kazanmıştır. Bu gücü kendisine muhalif her türlü unsuru baskı, şiddet, suikast, hapis, zorla yerinden göç ettirme gibi yöntemlerle bastırmak için kullanan PYD/YPG, kısa süre içerisinde tüm diğer sesleri bastırarak kendi kontrolü bölgesinde politik ve askeri tekeli oluşturmayı hedeflemiştir.

PYD/YPG'nin Suriye iç savaşında faydacı bir yaklaşım ile üçüncü yol stratejisi izlemiştir. “Ne Şam ne muhalifler” yaklaşımı ile çatışmanın temel iki tarafı ile doğrudan müttefiklik ilişkisine girmeyen PYD/YPG, bağlamına göre Suriye iç savaşına müdahil olan devlet ve devlet dışı aktörlerin birçoğu ile çıkar ortaklığı odaklı etkileşim içerisine girmiştir.

PYD/YPG'nin aktörleşmesinde DAESH terörü önemli bir faktör olmuştur. Suriye ve Irak boyunca Musul, Felluce, Ramadi ve Rakka gibi önemli şehirleri ve enerji kaynaklarını kapsayan 110.000 km² alanı kontrol eden örgüt, bölgesel ve küresel güvenliği tehdit etmeye başlamıştır. Bu tehdidi ortadan kaldırmaya yönelik ABD öncülüğünde oluşturulan Koalisyon, Eylül 2014 tarihinde Doğal Kararlılık Harekâtını başlatmıştır. Harekât kapsamında etkili yerel yönetimin oluşturulması, DAESH'in toprak kontrolünün bitirilmesi, partner kapasite inşası yapılması, istihbarat paylaşımı yapılması, DAESH

finansal kaynakların kurutulması, yabancı terörist savaşçıların durdurulması, anavatanın korunması ve insani yardım sağlanması gibi görevleri icra etmeyi hedeflemiştir.

ABD'nin Suriye'de DAESH ile mücadelede YPG'yi vekil güç olarak seçmesinin stratejik, taktik ve politik nedenleri bulunmaktadır. ABD'nin Suriye'de DAESH ile mücadelede diğer muhalif gruplardan ziyade YPG'yi vekil güç olarak seçmesinin askeri ve politik bazı nedenleri bulunmaktadır. Irak'ta Irak Ordusu ve Peşmerge ile koordineli hareket eden Koalisyon, Suriye'de uygun partner bulma konusunda sıkıntı yaşamıştır. Yerel partner arayışına giren ABD, ilk başta Suriyeli muhalifler ile çalışmak istese de hedef birliği konusunda ihtilaflar doğmuştur. DAESH ABD'nin Suriye'deki öncelikli haline gelirken, Suriyeli muhaliflerin öncelikli hedefinin Esad rejimini devirmek olması, DAESH'i ikinci planda kalmasına neden olmuştur. Ancak vekalet ilişkisinde hedef birliği, hedefte zaman ve çaba doğrultusunda destekleyici aktör için önem arz etmektedir.

ABD'nin Suriyeli muhalif grupları seçmekte imtina etmesinin bir diğer nedeni ise muhalif gruplar arasında geçişkenliğin çok olmasıdır. Bazı muhalif savaşçıların başta radikal dini motivasyonlu gruplar olmak üzere para, silah, hedef açısından daha etkili gruplara geçmesi ABD için bir sakınca doğurmuştur. Zira sağlanan desteğin El-Kaide ve benzeri grupların eline geçebileceğine yönelik hassasiyet, muhaliflere verilen desteğin ince elenip sık dokunmasına neden olmuştur. Muhalifleri eğitmek amacı ile oluşturulan eğit-donat programlarına savaşçı seçerken çok seçici davranan ABD, programın hedefin geride kalmasına neden olmuştur. Program kapsamında 7,000 savaşçı eğitilmesi öngörülürken ilk aşamada sadece 60 mezun verilmiş, son teknoloji silah ve teçhizatlarla donatılan bu mezunların önemli bir kısmı Suriye'ye girmelerine müteakip El-Nusra cephesi ile girdiği çatışmada teslim olarak silahların bu grubun eline geçmiştir. Beklentileri karşılamamasına ek olarak silahların da istenmeyen grupların eline düşmesinin ardından ABD söz konusu eğit-donat programını sonlandırarak alternatif aktörlere yönelmiştir.

Yerel, etkin ve motivasyonlu partner arayışı, ABD'nin YPG terör örgütünü değerlendirmesine neden olmuştur. Azez-Rakka arasındaki bölgeyi ve Cezire bölgesindeki enerji kaynaklarını kontrol altına alarak toprak bütünlüğü oluşturmaya çalışan DAESH, PYD/YPG'nin elinde bulunan Ayn Al Arap kentine saldırı başlatmış, kırsalda hızla ilerleyerek meskûn mahalde çatışmalara girmiştir. Meskûn mahal çatışmalarının başlaması ile YPG aralarında KDP Peşmerge, Koalisyon Hava Kuvvetleri ve bazı ÖSO gruplarının desteğini almıştır. Bu desteğin sonucunda PYD/YPG

terör örgütünün DAESH terör örgütünü geri püskürtmesi Suriye iç savaşında bir dönüm noktasını oluşturmuştur. Kazanmış olduğu uluslararası sempatiyi besleyerek kendisini seküler, eşitlikçi, feminist, ekolojist, özgürlükçü, nitelikli bir askeri unsur gibi lanse eden PYD/YPG uluslararası aktörlerin dikkatini çekmiştir. Ayn Al Arap'ın kontrol altına alınmasının ardından Tel Abyad'ı da alarak Haseke'de bulunan kanton ile bağlantıyı kuran PYD/YPG terör örgütü terör koridorunu kurmanın ilk adımını da böylece atmıştır.

YPG'nin diğer muhalif gruplara göre daha derli toplu bir izlenim oluşturmasının ardındaki sebep ise Suriye'de iç savaşın başlaması ile Suriye'ye geçiş yapan KCK'ya bağlı terör örgütlerinden gelen teröristlerin katkısıdır. Eğitim, yönetim, planlama, yeniden yapılanma, istihbarat toplama ve analiz etme, finansman sağlama, sevk ve idare gibi alanlarda terör örgütünün tecrübe ve bilgisini kullanan YPG, batılı devletlerin terör örgütü listesinde olmamış olmanın verdiği avantajı kullanmıştır. Bu noktada kendi isteği ile iş birliği sağlaması nedeni ile “partner” olarak değerlendirilen YPG, Koalisyon Hava Desteğinden yararlanmıştır.

Kazan-kazan ilişkisinde ve Koalisyon hava desteği altında güneye ve batıya doğru ilerlemeye devam eden PYD/YPG, Fırat nehrinin batısında bulunan Afrin kantonu ile birleşerek terör koridorunu tamamlamak istemiştir. Böylece hem Türkiye'nin güney sınırı PYD/YPG terör örgütü ile kapatılmak, hem de Afrin üzerinden denize ulaşmak hedeflenmiştir. Ancak olası bir Fırat Nehri'nin doğusuna geçişin Türk askeri müdahalesini doğurması ve bölgede Arap/Türkmen nüfuslu köylerin yoğunlukta olması engel oluşturmuştur. Bu noktada YPG terör örgütü isim değiştirerek Suriye Demokratik Güçleri (SDG) çatısı altında tekrar yapılanmıştır. Sembolik olarak SDG'ye entegre edilen Türkmen ve Arap unsurlar ile hem Türk müdahalesi önlenmek istenmiş hem de Kürt nüfusun yoğunlukta bulunmadığı bölgelerin işgalini meşru zeminlere oturtulmak istenmiştir. Bu birleşmenin sağlanması için ABD bu örgütlere silah desteği sağlamış, SDG kurulduğu taktirde devamının geleceğini taahhüt etmiştir. Zira SDG'nin kurulması ile ABD terör unsurlarını daha rahat silahlandırmaya ve eğitmeye başlamıştır.

PYD/YPG'nin PKK/HPG/KCK'nın Suriye uzantısı olduğu ABD'li yetkililerce kabul edilmesine rağmen kullanışlı ve isteklerin kabul ettirilebileceği bir aktör oluşu ABD için etkili olmuştur. Nitekim ABD geçici süreliğine desteklediğini iddia ettiği YPG terör örgütünü desteklemek adına NATO müttefikleri Türkiye ile ilişkilerin kötüleşmesini kabul etmiştir.

ABD'nin 2014-2024 yılları arasında PYD/YPG'ye sağladığı destek örgütün askeri, politik ve stratejik kapasitesini nitelik, nicelik ve yapılanma açısından dönüştürmüştür. Bu dönüşümün gerçekleştiği alanlardan birisi nicelik olarak YPG'nin insan gücünün artırılması ve bu insan gücünün farklı görevlere göre ayrıldığı bir yapının oluşturulması olmuştur. PYD kontrol ettiği bölgeleri Güney, Doğu ve Orta olmak üzere üç bölgede incelemektedir. Sürecin başında insan gücü yaklaşık 40,000-45,000 olan örgüt, 2019 yılında bu rakamı 100,000'e yükseldiği iddia edilmiştir. YPG'nin muharip unsurları olan Komandolar, İç Savunma Güçleri ve Bölgesel Güvenlik Güçlerinden oluşmaktadır. Asayiş olarak da bilinen İç Savunma Güçleri temelde terörizmle mücadele operasyonlarını yürüten birim olup, sözde özel birlik olan Hezen Anti-Terör "HAT" da bu güçlerin bünyesindedir. Bu unsurların verilen eğitimler sonrasında nokta hücre operasyonu düzenleyebildiği, orta seviyedeki hedefleri etkisiz hale getirebildiği, kendi kendine eğitimlerini gerçekleştirebildiği, Koalisyon eğitim ve silah fırsatlarını iyi değerlendirdiği ABD raporlarına yansımıştır.

Aynı zamanda HAT birimine mühimmat, teçhizat, kamufraj, lazer optik işaretleyiciler, gece görüş gözlükleri ve ABD ÖKK tarafından kullanılan M4 piyade tüfekleri sağlanmıştır. ABD'nin YPG unsurlarını modern bir orduda bulunan temel silah, ekipman ve araçlarla donatırken aynı zamanda onları taktik anlamda eğitmesi, eğitici eğitimi gerçekleştirerek kendi kendini eğitme ve büyütme kapasitesi sağlaması da uzun vadede ABD buradan çıkarsa dahi imkân ve kabiliyetlerin kalıcı olmasını hedeflemektedir. Böylelikle ABD yetkin ve istekli partnerler oluşturmaktadır. Koalisyon tarafından bu doğrultuda özel olarak yetiştirilen ve donatılan HAT, 2020 ikinci çeyreğinde sayısı 250'ye ulaşmış olsa da Koalisyon tarafından koyulan hedef 800'dür. İç Savunma Güçleri aynı zamanda trafik kontrol ve kontrol noktalarının güvenliğinden de sorumlu olup yine 2020'nin ikinci çeyreği itibarı ile görevi ifa etmek üzere 11,200 unsura sahip olup, Koalisyon tarafından hedeflenen sayı 28,200'dür. İç Savunma Güçlerine bağlı bir diğer grup ise insan istihbaratı toplamakta ve analiz etmekte sorumlu olan Genel Güvenlik Birimidir. Bu birim Koalisyon tarafından desteklenmiş ve imkân kabiliyetleri ileri seviye taşınarak yapılan nokta operasyonların önemli bir parçasını oluşturmuştur.

YPG'ye verilen eğitimler ise YPG'nin imkân ve kabiliyetinin artırarak nitelik anlamda dönüşmesini sağlayan önemli noktalardan birisi olmuştur. YPG'ye bağlı silahlı unsurlara ABD öncülüğündeki koalisyon tarafından direniş ve kaçış eğitimi, çevreye zarar vermeksizin arazi kontrolü sağlama, GPS kullanımı, finansman toplama, güvenli

mesajlaşma, emniyet prensibi uygulanişı, istihbarat analizi, haber yazımı, fotoğraf ve video çekimi, bilgi akış yönetimi, haber dili, protokol eğitimi, gardiyanlık, silahlı çatışma hukukuna uygun operasyon düzenleme, hesap verilebilirlik, tutukluların transferi, biyometrik sistemlerin kullanımı, tutuklama operasyonları, hedef keşif, komuta kontrol, EYP imha, kaçan bireyleri tespit etme, operasyon planlama, hedefleri ele geçirme, dron ile keşif, mekanize birlik hareketi, medikal teknikler, iletişim, kanıt bulma, meskun mahalde tertiplenme, kara hava taarruz birliklerine lazer ile koordinat sağlama, manevra, taktik, eğiticiyi eğitme, nişancılık, lojistik destek planlaması, keşif ve gözetleme, eğitim provası yapma, hafif ve ağır silah kullanımı, kuvvet koruma gibi bir dizi eğitim almıştır.

YPG birliklerinin ileri teknoloji ve eğitim gerektiren silahları ve taktikleri kullanamıyor oluşu onu karmaşık hareketler düzenlemekten alıkoyarken, Koalisyon hava, istihbarat ve topçu desteğine bağlı bırakmıştır. Ancak buna rağmen YPG'nin yukarıda verilen eğitimleri bir fırsat olarak görüp, örgütün 4 parçalı yapılanmasının imkân ve kabiliyetlerini arttırmak amacı ile edinebileceği her türlü bilgi ve beceriyi edinmeye çalışmaktadır. Verilen eğitimlerin yanı sıra hafif silah, teçhizat, ekipman, arazi kabiliyetli araç, zırhlı araç, iş makinesi, HESCO bariyer, dikenli tel, kum torbası, beton duvar, isyan bastırma ekipmanları, güvenlik kameraları ve monitörler, tıbbi malzeme, maske, koruyucu ekipman, şok cihazı, nabız oksimetresi, cerrahi kit, polis zırhı, ilaç gibi kolluk kuvvetlerinin ve acil müdahale ekiplerinin ihtiyacı olabilecek alet ve araçlar da sağlanmıştır. Tüm bu destekler hesaba katıldığında tüm patron-vekil içerisinde bulunan eğitim ve donatım desteklerinin tamamının tercih edilen DDSA'ya verildiği gözlemlenmektedir.

Tabii ki SDG bünyesindeki her grup aynı oranda nitelik ve nicelik anlamda gelişmemiştir. SDG kapsamında bulunan Arap aşiret ve muhalif gruplar her ne kadar ilk başta sembolik ve meşruiyet oluşturmak amacı ile kullanılmış olsa da zaman içerisinde bu grupları eğitmek amacı ilke eğit-donat programları devam etmiştir. Rakka'nın alınması ile Arap grupların eğitilmesi ve donatılmasına ağırlık verilmiş, üç ay gibi kısa süre içerisinde 2,400 Arap savaşçı araziye elde tutabilmeleri için eğitimden geçmiştir. Ancak ABD'nin raporlarına göre bu gruplar niteliksiz ve kendi başına başarı elde etmede ve araziye elde tutmada yetersiz olduğu, YPG olmaksızın SDG'nin askeri bir anlamının bulunmadığı vurgulanmıştır. YPG'nin öğrenme isteği ve kapasitesine değinen Koalisyon, bu durumdan memnuniyet duyarak daha fazla eğitim ve destek sağlamıştır. Bu kapsamda SAK'lı unsurların askeri imkân ve kabiliyet açısından yetkin olmadığı ve yeterince bilgi

ve beceriyi edinemediği göze çarpmaktadır. Bu yüzden Koalisyon açısından Arap aşiret savaşçıları SDG kapsamında hiçbir zaman bel bağlanan bir unsur olamamış, YPG'nin askeri imkân ve kabiliyetlerinden faydalanırken ona örtü sağlayabilecek meşruiyet aracı olarak kalmaya devam etmiştir.

Bu nitelik ve niceliksel dönüşümle beraber PYD ve ABD'nin daha hırslı hedefler koyup, DAESH'i ortadan kaldırma hedefinden, bölgesel stratejik hedeflere yönelik yeniden konumlandıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu DAESH karşısı birlikteliğin zaman içerisinde bir stratejik ortaklığa dönüşme ihtimalinin izlerini barındırmaktadır. YPG'nin artan kapasite ve kabiliyeti ile beraber odak kâğıt üzerinde DAESH olsa da ABD ve PYD DAESH sonrası askeri-politik-ekonomik ortam için hazırlıklara başlamış ve stratejik hedeflerde revizyona gitmiştir. İran'ın bölgedeki etki alanını sınırlandırmayı hedefleyen başta ABD olmak üzere bölgesel müttefikleri PYD/YPG'nin güneye inerek Irak sınırını tamamen kapatmaya yönelmiştir. Bu dönemde aynı zamanda Suriye'nin petrol rafinerileri de hedef haline gelmiş, PYD kontrolündeki bölgenin ekonomik kendine yeterliliğini sağlamak maksadı ile ele geçirilmiştir. Bu ise PYD'nin Rusya, İran, Rejim, yerel halk ve PKK ile sıkıntı yaşamasına neden olmuştur.

ABD'nin YPG'yi destekleme stratejisi, DAESH ile mücadelede kısa vadede askeri başarı sağlarken orta ve uzun vadede bölgede yabancı terörist savaşçıların peydahlanarak küresel güvenliği etkilemesi, Arap-Kürt gerilimi yaratarak etnik çatışma başlatma riski, DAESH'in yeniden yapılanma tehdidi, savaşın bitmesini ve merkezi hükümete bağlanmasını önleyerek insani mezalimin devamına neden olması gibi bir dizi güvenlik ve istikrar problemi yaratmaktadır.

YPG/PKK kontrol altındaki bölgelerde başka politik yapıların oluşmasını engellemiş, rejim ile iş birliğinde bunları şiddet ve silah zoruyla etkisiz hale getirmiştir. Gösterilere ateş açılmış, politik figürler ortadan kaybolmuş ya da suikasta uğramış, tutuklular işkence görmüştür. Aynı zamanda 18 yaş altındaki çocuklar zorla silah altına alınmış, bu doğrultuda ailelerinden kaçırılmıştır. BM ve ABD öncülüğündeki anlaşmaya rağmen çocukları silah altından çıkarmamış, birçok çocuğu örgüt kamplarında endoktrine ederek terör örgütü hedefleri için çatışmalara sürükleyerek hayatlarını kaybetmesine neden olmuştur. Arap unsurlar ayrımcılığa maruz bırakılmış, eşit haklar ve özgürlükler sunulmamış, yönetimde söz hakkı verilmemiş, belediye hizmetlerinden ve petrol gelirlerinden mahrum bırakılarak PYD üyesi olmayanların iş dahi edinmesini güçleştirmiştir. IKBY ile PKK için sınırda çatışmaya girmiş, Sincar'da İran destekli

gruplarla hareket eden PKK'ya hareket serbestisi sağlamıştır. Aynı zamanda Suriye'nin verimli tarım topraklarını ve petrol kaynaklarını elinde tutarak Suriyelilerin haklarını gasp etmiştir. KCK'nın Suriye kolu olan PYD DAEŞ tehdidinin ortadan kaldırılmasında Koalisyon tarafından faydalı bir yerel aktör görülürken, bölgenin güvenliği için doğrudan tehlike oluşturmuştur. Bir nevi bu operasyon sonucunda Batı'ya tehdit olabilecek bir unsur olan DAEŞ, bölgeye tehdit olabilecek bir unsur olan PYD ile mübadele edilmiştir.

Öncelikle ABD'nin YPG'ye vermiş olduğu destek bölgedeki etnik gerilimlerin tırmanmasına neden olmaktadır. Koalisyon desteği ile DAEŞ karşısında kazanım sağlayan PYD/YPG, Fırat'ın doğusuna geçmek ve Arap-Türkmen yerleşim yerlerini işgalin meşru zemini oluşturmak adına yeni bir çatı yapılanma içerisine girmiştir. Buna ek olarak SDG kuruluş açıklamasında Arap nüfuslu Rakka'yı hedefe koymuştur.

PYD/YPG terör örgütü DAEŞ'i güneye doğru püskürttüğüçe çoğunlukla Arap nüfusun yaşadığı bölgelerde kontrol sağlamaya başlamıştır. Bu bölgelerde PYD'nin adil olmayan ve baskıcı bir yönetim izlemesi, yerel halk ile arasında gerginlikler yaşanmasına neden olmuştur. Arap aşiretler ve PYD arasındaki gerilim ileri süreçte daha fazla gün yüzüne çıkmıştır. Zira Arap yoğunluklu beldelerde YPG'nin gençleri zorla silah altına alması, petrol kaynaklarından gelen gelirin PYD bölgelerine aktarılması, SDG isim değişikliğinin ardından bu yapılanmanın içinde komutanlık görevlerinin ve karar alıcı mercilerin PYD'nin elinde bulunması, rütbe tefide adaletin ve eşitliğin bulunmaması, Arap nüfus yoğunluklu bölgelerin yeterli belediyeçilik hizmeti almaması, Araplara yönelik ayrımcılıkların artması ve talep edilen mahkumların salınmaması sebebi ile zaman içerisinde gerginlik birikerek çatışma ortamına dönmesine neden olmuştur. Arap aşiretlerin Türk hareketleri esnasında YPG'ye savaşçı desteği vermemesi ile gerginlik artmış, YPG'nin bu hareketlardaki başarısızlığı, onların Koalisyon desteği olmadan bir anlamı olmadığı inancını da pekiştirmiştir. Bu duruma ek olarak etkili Arap komutanların, yöneticilerin, aşiret liderlerinin ve muhtarların suikast sonucu ölmeleri Arap aşiretler ile PYD arasındaki ilişkiyi zayıflatmış, YPG insan istihbarat sağlamada Arap bölgelerde problem yaşamaya başlamıştır. Bu zayıflayan ve gerginleşen ilişkiler farklı dönemlerde kopmuş, silahlı çatışmaya dönmüştür.

PYD bu etnik ayrılıkçı politikaların yanı sıra DAEŞ ile mücadeleyi kendine bağlı hale getirerek, DAEŞ'e karşı gerçekleştirilen hareketleri ve DAEŞ'li teröristlerin tutuklu bulunduğu hapishane ve mülteci kamplarını bir koz olarak kullanmaktadır.

PYD/YPG'nin temel hedefinin kendi kontrolündeki bölgeyi korumak olması, DAESH'le mücadelenin ikinci planda olması sebebi ile, Türkiye'nin meşru müdafaa kapsamında Suriye'nin kuzeyinde gerçekleştirdiği harekatlarda PYD/YPG DAESH ile mücadeleyi durdurarak, unsurlarını kuzeye çekmektedir. Böylece PYD/YPG hem Türkiye'yi DAESH ile mücadeleye ket vurduğu ile suçlamakta, hem de Koalisyon partnerlerine Türkiye'ye baskı yapması için elinde koz olarak kullanmaktadır. ABD ise terör örgütü PYD/YPG ile Türkiye arasında bir çatışmanın yaşanmaması ve böylece müttefikleri ile partneri arasında kalmamak için güvenlik önlemleri almaya başlamıştır. İlk başta Menbiç'te devriye atan ABD'li askerler daha sonra devriyeleri açılan ateş sonrası bırakmış, ABD YPG'nin Menbiç'ten geri çekileceğini iddia etse de YPG bölgeyi kâğıt üstünde yine kendisine bağlı Asayiş unsurlarına ve Menbiç Yerel Meclisine bırakmıştır. Bu problem daha sonraki dönemlerde Türkiye'nin gerçekleştirdiği Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtında da gündeme gelmiştir.

Rakka'nın YPG tarafından işgal edilmesinden üç ay sonra, Türkiye meşru müdafaaadan doğan hakkını kullanarak ve sınır güvenliğini sağlamak maksadı ile PYD'nin kontrolü altında bulunan Afrin bölgesine Zeytin Dalı Harekâtını başlatmıştır. 57 gün süren harekât sonucunda Türkiye'nin sınır güvenliği artmış, 6,370 terörist etkisiz hale getirilmiştir. Rakka'nın ardından Deyr Ez Zor bölgesinde DAESH'ten kalan cephelere Koalisyon hava desteği ile operasyon düzenleyen YPG bu operasyonları durdurarak Afrin'e unsurlarını gönderme kararı almıştır. Yine benzer bir şekilde Türkiye'nin harekatlara devam ettiği taktirde DAESH ile mücadele etmeye devam etmeyeceklerini açıklayan YPG, Koalisyonun baskı uygulamasını istemiştir. Ancak ABD ve öncülüğündeki Koalisyon görevlerinin Fırat Nehri'nin doğusu ile sınırlı olduğu ve batısında faaliyet göstermediklerini açıklayarak YPG'ye bir anlamda ret vermiştir. Buna rağmen YPG Afrin'e 1,500-2,000 terörist unsur göndermiştir.

Harekatın Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından başarı ile tamamlanmasının ardından YPG durdurduğu operasyonlara geri dönmüştür. Aylar süren çatışmaların ardından DAESH'in elindeki son toprak parçası da YPG'nin eline geçmiş, ABD Başkanı Donald J. Trump zafer ilan etmiştir. ABD askerlerinin yurda dönme vaktinin geldiğini belirten Trump, PYD'yi endişelendirmiştir. Bu açıklamanın ardından, PYD olası bir ABD askerlerinin geri çekilmesi durumuna karşı hazırlık yapmaya başlamıştır. Müteakip süreçte ABD'nin apar topar Afganistan'dan ayrılması da bu korkuları arttırmıştır. ABD kendilerinin PYD'nin tercihi partnerleri olduğunu, PYD'nin kendi diplomatik ilişkilerini seçme ve

şekillendirme hakları olduğunu belirtmiştir. PYD, olası bir ABD'nin çekildiği durumda Türk Silahlı Kuvvetlerinin gerçekleştireceği bir askeri harekatta varlık gösteremeyeceğinin bilinci ile Rusya-İran-Rejim üçlüsü ile diplomatik ilişkilere girmiştir. Menbiç ve Ayn Al Arap bölgelerinde tampon bölge oluşturan rejim ve Rus askerleri, PYD'nin üçüncü yol stratejisinin ve denge politikasının da getirilerini göstermiştir. Ancak PYD'nin Rusya ve Rejim ile iş birliği içerisine girmesi durumunda desteğin azalacağı ABD'li diplomat ve askerler tarafından PYD'ye iletilmiştir.

Bu çabalar sonuç verememiş, Türk Silahlı Kuvvetleri 9 Ekim 2019 tarihinde hudut güvenliği sağlamak amacı ile BM'nin 51.maddesinden doğan meşru müdafaa hakkını kullanarak Barış Pınarı Harekâtını gerçekleştirmiştir. YPG'nin sahada dağılmasını önlemek isteyen ABD, Türkiye ile anlaşarak bölgeden YPG'nin çekilmesi için zaman almış, sonraki süreçte Suriye'deki ABD askerlerinin 200-300'e düşürüleceğini açıklamıştır. Bunun ardından Rusya-Rejim-İran ile iletişimi arttıran PYD, Rusya arabuluculuğunda Rejim ile anlaşmıştır. Rejim ve Rusya olası bir harekata karşı Türk ordusuna tampon bölge oluştururken, PYD Rejime petrol sevkiyatını arttırmıştır. Bu durum aynı zamanda birden fazla destekleyici alternatifi olan vekil unsurun, özellikle de sürecin kendisine bağımlı hale gelmesi ile seçme hakkının oluşması ve daha fazla kar edebilmesinin de bir örneğini oluşturmaktadır. Vekalet ilişkisi türlerinden etkileşimsel vekalet ilişkisine giren PYD, ABD ile olan vekalet ilişkisinin fayda getirmediği ya da gelen faydanın düştüğü durumda, farklı bir ortaklığa girebilecek imkân ve kabiliyete ulaşmıştır. Zira vekalet ilişkisi kurmak her iki tarafın, bozmak ise tek tarafın iradesi ile gerçekleştirilebilecek bir durumdur. Her ne kadar bu durumda PYD'nin ABD ile iş birliğini tamamen kestiği söylenemese de kendine bağlı ilerleyen süreci kendi kar maksimizasyonunu (en azından minimizasyonu engellemek maksadı ile) Rusya ve Rejim ile kısmi iş birliğini içine girmiştir. Yani PYD'ye verilen desteği PYD kendi ajandasını güçlendirmek adına istediği yerde ve zamanda değerlendirmiştir. Tarafların birinden diğerine hızlıca geçiş yaparak, istikrar ve güven ortamını bozmaktadır.

PYD'nin manipüle ettiği bir diğer koz ise DAEŞ sonrası dönemde Koalisyon'un PYD'ye verdiği desteğin odak noktası olan mülteci kampları ve DAEŞ'li mahkumların tutulduğu hapishanelerin güvenliğini sağlamak olmuştur. PYD uluslararası yabancı terörist savaşçıların varlığını bir koz olarak kullanmış, bu savaşçıların geri iade edilmesi sürecinde diğer devletlerin PYD Dış İlişkiler Ofisi ile iletişim kurmayı zorunlu kılarak tanınırlık ve meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu

harekatlara karşı bu sefer de hapishanelerin güvenliğini koz olarak kullanan PYD, olası bir harekât durumunda buraların güvenliğini sağlayamayacağı ve DAES'in bu durumdan fayda sağlayarak yeniden gruplaşıp ortaya çıkacağını ileri sürmüştür. Ancak ABD'nin istihbarat analizlerine göre Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu askeri harekatlar, hapishanelerdeki ya da mülteci kamplarındaki güvenlik durumunu gözle görülür derecede etkilememektedir. Bu hapishaneler insan gücü sıkıntısı çeken DAES'in belirli dönemlerde saldırılarının hedefi olmuş, bu hapishanede çalışan YPG'ye bağlı gardiyanlar rüşvet ve kişisel çıkarlar ile güvenlik ve istihbarat açığının oluşmasına neden olmuştur. Özellikle Guvayran hapishanesine yapılan intihar saldırıları ve baskınlarla yapılan saldırı bunun somut örneği olmuş, bu olayın ardından YPG gardiyanları Asayiş ve Komando unsurları ile değiştirmiş, Koalisyon'dan teçhizat, araç, silah ve teknolojik ekipman desteği talep etmiştir. Pandemi döneminde bu hapishane ve toplama kamplarında oluşabilecek tıbbi krizler için Koalisyon birçok sağlık ve tıbbi ekipmanın yanı sıra ortaya çıkabilecek isyanlara yönelik eğitim, teçhizat ve yardım sağlamıştır. PYD'nin kontrolündeki hapishanelerde 8000 Irak ve Suriyeli, 2000 yabancı terörist bulunurken, El Hol mülteci kampında 70,000 kişi yaşadığı belirtilmiştir.

Başarılı bir yerel aktörün sadece askeri varlıkla ayakta duramayacağı sebebi ile USAID yardımları Suriye'de PYD'nin kontrol ettiği bölgelere kaydırılmıştır. ABD'li Delta Crescent firması ile yapılan anlaşma ile petrol üretim kapasitesi artırılarak hem ABD'nin varlığı perçinlenmek istenmiş hem de PYD'nin ekonomi kendine yeterliliği artırılarak sivil yönetim ve askeri kanadının finansmanını sağlayabilecek kaynaklar oluşturulmaya çalışılmıştır. İç savaşlarda işleyen kurumların oluşturulması bölgede yaşayanların örgüte bağlılığını arttırması, pazarlık esnasında koz olarak kullanılması ve merkezi hükümetin buraları tekrar sisteme katmasını zorlaştırması açısından ayaklanmacı grupların yönetimini pekiştirdiği literatürde sıkça görülmektedir. ABD öncülüğündeki Koalisyon'un PYD'ye bu yönde vermiş olduğu destek de kendin yeterli ve faaliyetlerin devamlılığını sağlayabilen bir yerel aktör üretme isteğidir. Bu ise savaşın bitmesine doğru daha fazla problemin çıkmasına, gelecek dönemde bölge ülkelerine farklı türlerde yeni tehditlerin çıkmasına neden olmaktadır.

PYD/YPG'nin bölgesel ve küresel istikrarı ve güvenliği tehdit eden bir diğer yanı ise yabancı terörist savaşçılardır. Dünyanın farklı kesimlerinden gelen ve birbirinden farklı motivasyonlara sahip yabancı terörist savaşçılar YPG'ye katılmış ve burada eğitim almıştır. Bu YTS'lerin arasında eski asker, doktor, mühendis gibi doğrudan YPG'nin

ihtiyaçlarını giderecek bireyler olduğu gibi, bu bireyler YPG tarafından daha çok propaganda amacı ile kullanılmıştır. Ancak bu YTS'ler arasında anarşist, Leninist, Stalinist, Marxist, komünist gibi aşırı sol düşünceye mensup bireyler olduğu gibi, DAES'e karşı mücadeleyi yeni bir Haçlı Savaşı olarak gören dini motivasyonlu YTS'ler de bulunmaktadır. Bireysel motiflerin yanı sıra YPG bünyesinde bölgesel ve küresel terör ağları da bulunmakta, bu örgütlere ait teröristler YPG kamplarında eğitim alarak geri döndüklerinde güvenlik problemi yaratmaktadır. Bir dönemler Esad rejiminin Beka vadisinde diğer solcu terörist gruplara vermiş olduğu destek, şimdi YPG tarafından Suriye'nin Kuzey Doğusunda bulunmaktadır. YPG küresel terörizmin eğitim besleyerek uzun vadede bölgesel ve küresel güvenliğe tehdit oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- “ABD’nin ‘Eğit-Donat’ Projesi Başarısız Oldu, BBC News Türkçe, 6 Ağustos 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150806_suriye_abd_el_wawi_egit_donat
- "Amnesty International, 'Syria: US Ally's Razing of Villages Amounts to War Crimes.'" *Amnesty International*, October 13, 2015. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/10/syria-us-allys-razing-of-villages-amounts-to-war-crimes/> .
- "Assad Regime Takes Control of Syria's Manbij: Russian Defense Ministry," Daily Sabah, October 15, 2019, <https://www.dailysabah.com/syrian-crisis/2019/10/15/assad-regime-takes-control-of-syrias-manbij-russian-defense-ministry>.
- “Assad yanlıları, Suriye’nin yeni yönetici güçleriyle çatışmada 14 kişiyi öldürdü,” BBC News, 26 Aralık 2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55437811>.
- “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Komşumuz Suriye’ye dostluk elimizi daima uzattık ve uzatırız,” Anadolu Ajansı, 5 Temmuz 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-komsumuz-suriye-ye-dostluk-elimizi-daima-uzattik-ve-uzatiriz/3266992>
- "Demokratik Suriye Güçleri Resmen Kuruldu," Ensonhaber, 16 Ekim 2015, <https://www.ensonhaber.com/dunya/demokratik-suriye-gucleri-resmen-kuruldu-2015-10-16>.
- “Dışişleri Bakanı Sayın Hakan Fidan’ın CNN Türk’e Verdiği Mülakat, 7 Ocak 2025,” T.C. Dışişleri Bakanlığı, 7 Ocak 2025, <https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-hakan-fidan-in-cnn-turk-e-verdigi-mulakat-7-ocak-2025.tr.mfa>.
- “Doğa”, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>, [Erişim tarihi 21.03.2022].
- “Erdoğan: Esad’dan olumlu dönüş alamadık, muhalifler Şam’a ilerliyor,” Euronews, 6 Aralık 2024, <https://tr.euronews.com/2024/12/06/erdogan-esaddan-olumlu-donus-alamadik-muhelifler-sama-ilerliyor>.

- “Esad’ın Askerleri Anlattı: Rejim Nasıl Çöktü?”, Hürriyet, 11 Şubat 2025, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/esadin-askerleri-anlatti-rejim-nasil-coktu-42630391>.
- “How al-Assad’s regime fell: Key moments in the fall of Syria’s ‘tyrant’,” Al Jazeera, 10 Aralık 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/04/syrias-assad-regime-falls-amid-rebel-advance>.
- “How the Battle for Aleppo Unfolded and Its Impact.” BBC News, February 29, 2024. <https://www.bbc.com/news/articles/cy7kk30rdjpo>.
- “İdlib için imzalanan Soçi Mutabakatı ne öngörüyordu?” BBC Türkçe, 3 Şubat 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51360543>.
- “İdlib nerede ve neden önemli?” BBC Türkçe, 3 Şubat 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51361192>.
- “Karakter”, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>.
- “Letter from the President—Concerning Niger,” White House press release, February 22, 2013, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/02/22/letter-president-concerning-niger>.
- “Pak's strategy of using terror proxies costly, ineffective” DNA India, (7 Temmuz 2017), <https://www.dnaindia.com/world/report-pak-s-strategy-of-using-terror-proxies-costly-ineffective-2494738>.
- “Proxy” Etymology Online, <https://www.etymonline.com/word/proxy>.
- “Revolution Forces Advance Toward Damascus as Assad Regime Crumbles,” Levant24, December 7, 2024, <https://levant24.com/news/2024/12/revolution-forces-advance-toward-damascus-as-assad-regime-crumbles/>.
- “Savaş”, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>.
- “Suriye’de HTŞ Yönetimi Silahlı Gruplarla Anlaştı, YPG’nin Durumu Belirsiz.” Euronews, 24 Aralık 2024. <https://tr.euronews.com/2024/12/24/suriyede-hts-yonetimi-silahli-gruplarla-anlasti-ypgnin-durumu-belirsiz>.
- "Syria War: Turkey Accused of Using White Phosphorus." October 23, 2019. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50152235>.
- “Şiddet,” *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/siddet>.

- “War”, *Anna Britannica, Home, World History, Wars, Battles & Armed Conflicts*,
<https://www.britannica.com/topic/war>.
- “War”, *Etymology Online*, <https://www.etymonline.com/word/war>.
- “War”, *Merriam-Webster*, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/war>.
- Abuza, Zachary. "A Hello to Arms: A New Generation of Steely-Gazed Anarcho-Communists Head Off to Syria," *The Village Voice*, June 7, 2016,
<https://www.villagevoice.com/a-hello-to-arms-a-new-generation-of-steely-gazed-anarcho-communists-head-off-to-syria/>.
- Akca, Belgin Şan. *Maskeli Devletler: Silahlı Örgütlere Sağlanan Devlet Desteğinin Nedenleri*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2021.
- Allison, Roy. "Russia and Syria: Explaining Alignment with a Regime in Crisis." *International Affairs*, 89, No. 4 (2013): 795-823.
- Alterman, Owen. “The Return of Liberal Interventionism?” *INSS Insight*, no. 436 (June 18, 2013).
- Althuizen, Tijs. “The New Way of Limited Warfare: The value of the Afghan Model of Warfare After Fighting ISIS”, *Atlantisch Perspectief* 45, no.3, (2021): 4-9.
- Amos C. Fox, “Confronting Proxies”, iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss. London:,Routledge, 2023, 202-215.
- Anderson, Noel. “Competitive Intervention, Protracted Conflict, and the Global Prevalence of Civil War”, *International Studies Quarterly* 63, no.4, (2019), 692-706.
- Araghchi, Abbas. “Iran Urged Assad to Negotiate with Turkey and Opposition, Foreign Minister Says,” *Iran International*, December 27, 2024,
<https://www.iranintl.com/en/202412273322>.
- Archer, Christon I, John R. Ferris, Holger H. Herwig, Timothy E. Travers. *Dünya Savaşı Tarihi*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013.
- Arendt, Hannah. *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker, İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

- Arieff, Alexis et al., Niger: Frequently Asked Questions About the October 2017 Attack on U.S. Soldiers, Congressional Research Service Report R44995, Washington, DC: Library of Congress, October 27, 2017, <https://www.congress.gov/crs-product/R44995,14-17>.
- Arslan, Hasan. *Hibrit Savaş: Rusyanın 2014 Yılı Ukrayna Müdahalesi*, İstanbul: Efe Akademi Yayınevi, 2021.
- Asseburg, Muriel, Heiko Wimmen. "Civil War in Syria: External Actors and Interests as Drivers of Conflict." *SWP Comments*, German Institute for International and Security Affairs, No.43, 2012.
- Austin III, Lloyd J. “*National Defense Strategy*.” Washington D.C., Department of Defense, 2012.
- Aydınlı, Ersel. “Assessing Violent Nonstate Actorness in Global Politics: A Framework for Analysis”, *Cambridge Review of International Affairs* 28, no. 3, (2015), 424-444.
- Baginski, Theresa, Brian J. Clark, Francis Donovan, Karma Job, John S. Kolasheski, Richard A. Lacquement, Simon “Don” Roach, Sean P. Swindell, Curt A. Van De Walle, Michael J. McMahon. “A Comprehensive Approach To Improving U.S. Security Force Assistance Efforts.” Strategic Studies Institute, Pennsylvania: US Army War College, 2009.
- Bar-On, Tamir, and Howard Goldstein. “Fighting Violence: A Critique of the War on Terrorism.” *International Politics* 42, no. 2 (2005): 225–245.
- Bar-Siman-Tov, Yaacov. “The Strategy of War by Proxy”, *Cooperation and Conflict* 19, No.4, (1984), 263-273.
- Baysal, Başar. “Savaş ve Barış”, iç. *Kuramsal Perspektiften Temel Uluslararası İlişkiler Kavramları*, ed. Buğra Sarı & İsmail Erkam Sula, Ankara: Nobel Yayınevi, 2021, 279-305.
- Berdal, Mats. “How ‘New’ Are ‘New Wars’? Global Economic Change and the Study of Civil War”, *Global Governance* 9, no.4, (2003), 477-502.
- Berdal, Mats. The ‘New Wars’ Thesis Revisited, iç. *The Changing Character of War*, ed. Hew Strachan & Sibylle Scheipers, Oxford, Oxford University Press, 2013, 109-125.

- Bıçak, Ayhan. “Büyücüler ve Kuramsal Savaşlar”, iç. Felsefe Açısından Savaş ve Toplum, ed. M. Ertan Kardeş & Özgüç Güven, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2018.
- Biberman, Yelena, Orr Genish. “The Problem with Proxies: Ideology is No Substitute for Operational Control” *Small Wars Journal*, (27 Eylül 2015), <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-problem-with-proxies-ideology-is-no-substitute-for-operational-control>.
- Biddle, Stephen, Julia Macdonald, Ryan Baker, “Small Footprint, Small Payoff: The Military Effectiveness of Security Force Assistance”, *Journal of Strategic Studies* 41, No. 1-2, (2017), 89-142.
- Biddle, Stephen. “Building Security Forces & Stabilizing Nations: The Problem of Agency”, *Daedalus* 146, No.4, (2017), 126-139.
- Biddle, Stephen. *Nonstate Warfare*, Oxford: Princeton University Press, 2021.
- Bilgin, İnci. “Suriye İç Savaşında Küresel ve Bölgesel Güçlerin Kesişen Müdahaleleri: Nedenler, Yöntemler ve Zamanlama” *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 2 (2019), 45-68.
- Birleşmiş Milletler Antlaşması, 1945, Md.2/4.
- Booth, Ken, “Security and Emancipation”, *Review of International Studies* 17, No. 4, (1991): 313-26.
- Borger, Julian E. "Trump to Arm Syrian Kurds, Setting Up Conflict with Turkey." *The New York Times*, May 9, 2017. <https://www.nytimes.com/2017/05/09/us/politics/trump-kurds-syria-army.html>.
- Boutton, Andrew. “Of Terrorism and Revenue: Why Foreign Aid Exacerbates Terrorism in Personalist Regimes.” *Conflict Management and Peace Science* 36, No.4, (2019), 336-359.
- Brands, Hal. “American Grand Strategy and The Liberal Order: Continuity, Change, and Options for the Future”, RAND Corporation, 2016.

- Broers, Michael. "Changes in War: The French Revolutionary and Napoleonic Wars", i. *The Changing Character of War*, ed. Hew Strachan & Sibylle Scheipers, Oxford, Oxford University Press, 2013, 137-156.
- Brown, Seyom. "Purposes and Pitfalls of War by Proxy: A Systemic Analysis", *Small Wars & Insurgencies* 27, no.2, (2016), 243-257.
- Browne, Ryan. "Key U.S. Allies 'Temporarily' Halt Campaign Against ISIS in Syria Following Clashes with Turkey", *CNN*, October 31, 2018, <https://edition.cnn.com/2018/10/31/politics/sdf-halt-syria-isis-turkey/index.html>.
- Bull, Hedley. *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, 3rd Edition, New York: Columbia University Press, 1977.
- Bush, George W. *National Security Strategy*. Washington DC: White House, 2002.
- Bush, George W. *National Security Strategy of the United States of America*. Washington, DC: White House, 2006.
- Bykşık, Ethem. *İnsan ve Savaş*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2020.
- Capitol Institute, "Media Control in Northeast Syria: The SDF's Assault on Press Freedom," <https://capitolinstitute.org/others/media-control-in-northeast-syria-the-sdfs-assault-on-press-freedom/>.
- Carruthers, Susan L. "Casualty Aversion: Media, Society, and Public Opinion" i. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*. Scheipers Sibylle, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014, 232-251.
- Cengiz, Mehmet Emin. "PYD'nin Dnşm Mücadelesi: Bir Meşruiyet Kazanma Yöntemi Olarak Yerelleşme Eğilimi mi?" *Al Sharq Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 28 Ekim 2020. <https://research.sharqforum.org/tr/2020/10/28/pydnin-donusum-mucadelesi-bir-mesruiyet-kazanma-yontemi-olarak-yerellesme-egilimi-mi/>.
- Center for a New American Security, Working Case Study: Congress's Oversight of the Tongo Tongo, Niger, Ambush, Washington, DC: CNAS, 2020,

<https://www.cnas.org/publications/reports/working-case-study-congresss-oversight-of-the-tongo-tongo-niger-ambush>.

Chance David, James Masters. "Russia Vetoes UN Resolutions on Syria," *CNN*, April 13, 2017, <https://edition.cnn.com/2017/04/13/middleeast/russia-unsc-syria-resolutions/index.html>.

Charap, Samuel, Elina Treyger, ve Edward Geist. "Understanding Russia's Intervention in Syria." RAND Corporation, 2019.

Chinchilla, Alexandra. "Formal Theory and Proxy Wars", iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London: Routledge, 2023, 47-59.

Clastres, Pierre. *Şiddetin Arkeolojisi: İlkel Topumlarda Savaş*, çev. Sarp Tuna, İstanbul: Nora Kitap, 2017.

Clausen, Maria-Louise, Peter Albrecht, "Exploring Distance in Security Force Assistance: The Case of Iraq", Danish Institute for International Studies, (2022).

Clausewitz, Carl Von. *On War*. Çev. Michael Howard & Peter Paret, Princeton: Princeton University Press, 1984.

Coats, Daniel R. "Statement for the Record: Worldwide Threat Assessment of the U.S. Intelligence Community," presented to the Senate Select Committee on Intelligence, February 13, 2018.

Coker, Christopher. "Waging War Without Warriors?: The Changing Culture of Military Conflict." Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2022.

Collier, Paul, Anke Hoeffler, "Greed and Grievance in Civil War", *Oxford Economic Papers* 56, no. 4, (2004), 563-595.

Collmer, Sabine. "Child Soldiers-An Integral Element in New, Irregular Wars?" *Connections* 3, no.3, (2004), 1-11.

Combined Joint Task Force - Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), "SDF continues advances against ISIS in Raqqa," X, August 29, 2017, <https://x.com/CJTFOIR/status/902631278183632897>.

- Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, July 20, 2022, <https://x.com/CJTFOIR/status/1549738125190385665>.
- Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, October 17, 2021, <https://x.com/CJTFOIR/status/1449602541440937986>.
- Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, February 14, 2019, <https://x.com/CJTFOIR/status/1096081482496569346>.
- Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, November 2021, <https://x.com/CJTFOIR/status/1463956345090078723>.
- Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, November 30, 2021, <https://x.com/CJTFOIR/status/1465650057663889414>.
- Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF-OIR), X, March 19, 2016, <https://x.com/CJTFOIR/status/711252212731744256>.
- Corradi, Edoardo. “Joining the Fight: The Italian Foreign Fighters Contingent of the Kurdish People’s Protection Units,” *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica* 53, (2023): 201-219.
- Craemer, Simon De. *Strange Comrades: Non-Jihadist Foreign Fighters in Iraq & Syria*. (Yüksek Lisans Tezi, Ghent University, 2017).
- Cragin, R. Kim. “Tactical Partnership for Strategic Effects: Recent Experiences of US Forces Working By, With, And Through Surrogates in Syria and Libya”, *Defense Studies* 20, no.4, (2020): 314-334.
- Çağlar, M. Turan, Fuat Aksu, "Suriye Krizinde Aktörler, Uyuşmayan Talepler ve Çatışan Çözümler," *International Journal of Social Inquiry* 12, no. 2 (2019), 1-22.
- Çakırca, Burak. “Savaşı Siyaset İle Okumak: Clausewitz Paradigması Ne Söyler?”. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 15, no. 56, (2019), 83-100.
- Çıtak, Emre. “The Positioning of the PYD in Syria’s Future: The Civil War, the 10th Congress, and December 8,” *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* no. 44 (2025): 126-148.
- Dalton, Melissa, Hijab Shah. “Partners, Not Proxies: Capacity Building in Hybrid Warfare”, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2020.

- Deeks, Ashley. "U.S. Airstrikes Against ISIS in Syria? Possible International Legal Theories." Lawfare, September 16, 2014. <https://www.lawfaremedia.org/article/us-airstrikes-against-isis-syria-possible-international-legal-theories>.
- Defense Security Cooperation Agency, "*Introduction to Security Cooperation Management*", April 2024. <https://www.dscu.edu/sites/default/files/2024-04/01-chapter.pdf>.
- Defense Security Cooperation Agency, *Foreign Military Financing (FMF)*, <https://www.dsca.mil/foreign-military-financing-fmf> [Erişim Tarihi: 10.11.2024].
- DeGroot, Gerard J. "'Killing is Easy': Atomic Bomb and the Temptation of Terror, iç. *The Changing Character of War*, ed. Hew Strachan & Sibylle Scheipers, Oxford, Oxford University Press, 2013, 91-108.
- Dempsey, Martin. "*National Military Strategy*." Washington D.C., Joint Chief of Staff, 2015.
- Department of the Army, *Foreign Internal Defense*, ATP 3-05.2, Washington, DC: Department of Army, 2015.
- Department of the Army, *Security Force Assistance Brigade*, ATP 3-96.1, Washington, DC: Department of Army, 2020.
- Department of the Army, *Security Force Assistance*, FM 3-07.1, Washington, DC: Department of Army, 2009.
- Department of the Army, *Stability Operations*, FM 3-07, Washington, DC: Department of Army, 2008.
- DePolo, James M. "The Strategic Relevance of Modern Foreign Internal Defense and Security Force Assistance Initiatives." *Special Operations Journal* 4, no.1 (2018), 15-38.
- Develioğlu, Ferit. *Osmanlıca ve Türkçe Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 1993.
- Dinstein, Yoram. *War: Aggression and Self-Defense*, 3rd Edition, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

- Dolnik, Adam. "Understanding Terrorist Innovation: Technology, Tactics, and Global Trend", London, Routledge, 2007.
- Drezner, Daniel W. "Trump Isn't Bringing Our Soldiers Back Home from Syria. Not Hardly." *The Washington Post*, October 21, 2019. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/10/21/trump-isnt-bringing-our-soldiers-back-home-syria-not-hardly/>.
- Duner, Bertil. "Proxy Intervention in Civil Wars" *Journal of Peace Research*, no. 4, (1981), 353-361.
- Dunford, Joseph. "*National Defense Strategy*." Washington D.C., Joint Chief of Staff, 2018.
- Duran, Burhanettin, Hasan Basri Yalçın. "Giriş." İç. *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejileri*, 1st ed., Burhanettin Duran & Hasan Basri Yalçın. İstanbul: SETA Vakfı, 2016, 7-21.
- Echevarria, Antulio J. "Raedefining Stand-off Warfare: Modern Efforts and Implication" iç. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?* Scheipers Sibylle, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014, 203-2020.
- Ehrhart, Hans-Georg. "Postmodern Warfare and the Blurred Boundaries Between War and Peace", *Defense & Security Analysis* 33, no.3, (2017), 263-275.
- Elias, Barbara. "Conclusion", iç. *Why Allies Rebel: Defiant Local Partners in Counterinsurgency Wars*, Cambridge: Cambridge University Press, 2020, 258-273.
- Ellis, David C. Charles N. Black, Mary Ann Nobles. "Thinking Dangerously: Imagining United States Special Operations Command in the Post-CT World", *PRISM* 6, NO.3, (2016), 110-129.
- Erkmen, Serhat. "YPG – Aşiretler Çatışması Bitti Ama Başlayan Ne?", Fikir Turu, 15 Eylül 2023, <https://fikirturu.com/jeo-politika/ypg-asiretler-catismasi-bitti-ama/>.
- Erten, Yavuz, Cihat Ardalı. *Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları*, Cogito, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007, 6-7.

- Estrada, Christopher, “Coalition Civil Affairs Divests Equipment To Further Stabilize NE Syria,” U.S. Central Command, April 4, 2020, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2140441/coalition-civil-affairs-divests-equipment-to-further-stabilize-ne-syria-hevpeym/>.
- Estrada, Christopher. “Six Tips for Protecting Your Teammates from COVID-19 Spread,” U.S. Central Command, March 27, 2020, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2131679/six-tips-for-protecting-your-teammates-from-covid-19-spread-19-e-titn-ji-bo-par/>.
- Feaver, Peter D., Charles Miller. “Casualty Aversion and Post-Heroic Warfare”, iç. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*”. Scheipers Sibylle, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014, 145-161.
- Fleming, Colin M. “New or Old Wars? Debating a Clausewitzian Future”, *Journal of Strategic Studies* 32, no.2, (2009): 213-241.
- Forrest, Alan. “The Nation in Arms I: The French Wars”, iç. *The Oxford History of Modern War*, ed. Charles Townshend, Oxford: Oxford University Press, 1997, 55-73.
- Foucault, Michel. *Toplumu Savunmak Gerekir*, çev. Şehsuvar Aktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Fox, Amos C. “Conflict and the Need for a Theory of Proxy Warfare”, *Journal of Strategic Security* 12, no. 1, (2019), 44-71.
- Fox, Amos C. “Five Models of Strategic Relationship in Proxy War”, *Georgetown Security Studies Review* 8, no.2, (2020), 50-58.
- Frantzen, Hennin. *NATO and Peace Support Operations 1991-1999: Policies and Doctrines*, 1st ed. New York: Frank Cass Publication, 2005.
- Freedman, Lawrence. “Order and Disorder in the New World”, *Foreign Affairs* 71, no.1 (1991).
- Freedman, Lawrence. *Strategy: A History*, New York: Oxford University Press, 2013.

- Freud, Sigmund. *Savaş ve Ölüm Üzerine*, çev.Elif Yıldırım, İstanbul: Oda Yayınları, 2018.
- Frier, Nathan. Hybrid Threats and Challenges: Describe...Don't Define, *Small Wars Journal*, (01.06.2010), <https://smallwarsjournal.com/2010/01/07/hybrid-threats-and-challenges-describe-dont-define/>.
- Gaddis, John Lewis. "International Relations Theory and the End of the Cold War", *International Security* 17, no.3, (1992-1993), 5-58.
- Gaddis, John Lewis. "The Cold War, The Long Peace, and the Future", iç. *The End of Cold War;Its Meaning And Implications*, ed. Michael J. Hagan, New York: Cambridge Univeristy Press, 1992, 21-38.
- Galbreath, David J. "Moving the Techno-Science Gap in Security Force Asisstance", *Defense Studies* 19, no. 1, (2019), 49-61.
- Garamone, Jim. "U.S., Allies Strike Syrian Targets in Response to Regime's Chemical Attacks," U.S. Central Command, April 13, 2018, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/1493618/us-allies-strike-syrian-targets-in-response-to-regimes-chemical-attacks/>.
- Garthoff, Raymond L. "Why Did The Cold War Arise, and Why Did It End?", *Diplomatic History* 16, no.2, (1992), 278-293.
- Glossop, Ronald J. *Confronting War: An Examination of Humanity's Most Pressing Problem*, North Carolina: McFarland, 2001.
- Gochman, Charles S. & Russell J. Leng, "Militarized Disputes, Incidents, and Crises: Identification and Classification", *International Interactions* 14, no. 2., (1988), 157-163.
- Goldenberg, Ilan, Alice Hunt Friend, Stephen Tankel ve Nicholas A. Heras. "Overview of U.S. Counterterrorism Security Assistance." İç. "Remodeling Partner Capacity: Maximizing The Effectiveness Of U.S. Counterterrorism Security Assistance". Center for a New American Security (CNAS), (2016).

- Gökçe, Özlem Toker. "Arap Baharı Sürecinde Suriye İç Savaşı ve Esad Rejiminin Ayakta Kalma Nedenleri (2011-2014)." *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, S2. (2021): 24-51.
- Gray, Colin S. "How Has War Changed Since The Cold War?", Conference Paper for May 2004.
- Gray, J. M. ve M. A. Wilson, "Understanding the 'War on Terrorism': Responses to 11 September 2001," *Journal of Peace Research* 43, no. 1 (2006): 23–36.
- Grespin, Whitney. "From the Ground up the Importance of Preserving SOF Capacity Building Skills" *Journal of Strategic Security* 7, no.2, (2014): 37-47.
- Grotius, Hugo. *Savaş ve Barış Hukuku*, çev. Seha L. Meray, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967.
- Guido, Joseph. "The American Way of War in Africa: The Case of Niger", *Small Wars & Insurgencies* 30, no.1, (2019): 176-199.
- Guzansky, Yoel, Zachary A. Marshall, "Outsourcing Warfare in the Mediterranean", *Mediterranean Politics* 28, no.2, (2023): 329-338.
- Haar, Roberta. "The Pragmatic President: Obama's Second Term Foreign Policy", *Atlantisch Perspectief* 36, no.8, (2012): 10-14.
- Hagel, Chuck. "*Quadrennial Defense Review*." Washington D.C., Department of Defense, 2014.
- Hammes, Thomas X. "Fourth Generation Warfare Evolves, Fifth Emerges," *Military Review*, May-June 2007.
- Hammes, Thomas X. *The Sling and The Stone*, Minneapolis: Zenith Press, 2004.
- Hatahet, Sinan, Cengiz M., Bashir Rashid, *The Phenomenon of YPG Transnational Fighters in Syria*, Al Sharq Forum, April 9, 2019.
- Hedley, Stephen J., William James Perry, Richard Lee Armitage, "*The QDR in Perspective: Meeting America's National Security Needs in the 21st Century: The Final Report of the Quadrennial Defense Review Independent Panel*", Washington, D.C.: United States Institute of Peace, 2010.

- Hegel, G.W.F. *Hukuk Felsefesinin Temelleri*, çev. Cenap Karakaya, İstanbul: Sosyal Yayınları, 1991.
- Henderson, Errol A., David J. Singer, "New Wars and Rumors of "New Wars", *International Interactions* 28, no.2. (2010): 165-190.
- Heraclides, Alexis. "Secessionist Minorities and External Involvement." *International Organization* 44, No.3, (1990): 341-378.
- Heuser, Beatrice. *"The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to Present"*, Cambridge, Cambridge University Press, 2010.
- Hinnebusch, Raymond, and I. William Zartman, with Elizabeth Parker-Magyar and Omar Imady. *UN Mediation in the Syrian Crisis: From Kofi Annan to Lakhdar Brahimi*. New York: International Peace Institute, (March 2016).
- History, Operation Inherent Resolve – Combined Joint Task Force, <https://www.inherentresolve.mil/WHO-WE-ARE/History/>.
- Hodge, Jeremy & Hussein Nasser, "The Fall of Aleppo Poses a Significant Threat to Syria's Leader," *Foreign Policy*, December 2, 2024.
- Hoffman, Frank G., Andrew Orner, "Proxy Wars and Strategic Competition", iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss. London: Routledge, 2023, 425-437.
- Hoffman, Frank G., Hybrid Warfare and Challenges, *Joint Force Quarterly* 52, no. 1, (2009): 34-39.
- Holland-McCowan, John. *From the Siege of Sinjar to the Battle for Baghuz: The PYD, the YPG, and their Global Coalition-backed Campaign against ISIS*. Yayınlanmamış Doktora Tezi., King's College London, 2021.
- Hughes, Geraint Alun. "Syria and The Perils of Proxy Warfare", *Small Wars & Insurgencies* 25, no.3, (2014): 522-538.
- Ivanov. Zoran. "Changing The Character of Proxy Warfare and Its Consequences for Geopolitical Relationships". *Security and Defence Quarterly* 31, no. 4 (2020): 37-51.
- İşyâr, Ömer Göksel. "Suriye İç Savaşı'nda PYD'nin Aktörleşmesinin Başlıca Nedenleri." *Bilge Strateji* 9, no. 16 (2017): 33-67.

- Jansen, Alies. "Understanding Security Force Assistance: A Matter of Control?" *Defense & Security Analysis* 40, no. 1, (2024): 80-96.
- Johnson, Rob. *The Changing Character of War, The RUSI Journal*. (2017).
- Joint Chiefs of Staff, "Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms", Washington, D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2017.
- Joint Chiefs of Staff, "Department of Defense Dictionary of Military and Associated Term." Washington, D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2017.
- Kadioğlu, İ. Aytaç. "Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma Güvenlik ve Sığınma." *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, no. 16 (2020): 2179-2213.
- Kaldor, Mary. *Yeni ve Eski Savaşlar: Küresel Çağda Örgütlü Şiddet*, Ankara: Fol Kitap, 2023.
- Kalyvas Stathis N., Laia Balcells. "International Systems and Technologies of Rebellion: How the End of the Cold War Shaped International Conflict", *The American Political Science Review* 104, no. 3 (2010): 415-429.
- Kalyvas, Stathis N. "New and Old Civil Wars: A Valid Distinction?" *World Politics* 54, No:1 (2001): 99-118.
- Kantarcı, Şenol. "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı 'Koalisyonlar Dönemi mi?'" *Güvenlik Stratejileri* 8, no.16, (Haziran 2012): 47-84.
- Kaplan, Robert D. *The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War*, New York: Random House, 2000.
- Karabulut, Bilal ve Şafak Oğuz, "Proxy Warfare in Ukraine", *Savunma Bilimleri Dergisi* 17, no. 1, (2018): 75-100.
- Karabulut, Umut, Engin Eryılmaz, "PKK Terör Örgütü ve Türkiye-Suriye İlişkilerine Etkileri (1991-2003)," *Belgi Dergisi*, no. 11 (Şubat 2016): 17-40.
- Kardeş, Murat Ertan. "Savaşçı Figüründen Askere: Toplu Seferberlik Çağında Kahramanlık anlatısının Parçalanması", iç. *Felsefe Açısından Savaş ve Toplum*, ed. M. Ertan Kardeş & Özgüç Güven, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2018.
- Kardeş, Murat Ertan. *Şiddet ve Politika*, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2023.

- Kardeş, Murat Ertan. *Yönsüzleşmiş Savaşlar*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2019.
- Karlén Niklas, Vladimir Rauta. “Dealers and Brokers in Civil Wars: Why States Delegate Rebel Support to Conduit Countries” *International Security* 47, No. 4, (2023): 107–146.
- Karlén, Niklas. “Proxy War Termination”, iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London: Routledge, 2023, 273-284.
- Karlin, Mara E. “Building Militaries in Fragile States: Challenges for the United States”, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2018.
- Kasfir, Nelson. “Rebel Governance - Constructing a Field of Inquiry: Definitions, Scope, Patterns, Order, Causes,” in *Rebel Governance in Civil War*, ed. Ana Arjona, Nelson Kasfir, and Zachariah Mampilly, New York: Cambridge University Press, 2015, 21-46.
- Kausch, Kristina. “State and Non-State Alliances in the Middle East”, *The International Spectator* 52, no.3, (2017): 36-47.
- Kazdal, Melih. “İran’ın Arap Baharı Sonrası Suriye Politikasını Anlamak” *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 1 (2018): 1-15.
- Keegan, John. *The Face of Battle*, New York: Viking Press, 1976.
- Kelechi A. Kalu, George Kieh Jr., ed., *United States-Africa Security Relations*, London and New York: Routledge Taylor and Francis Group, 2014.
- Kerman, İbrahim, Ertan Efeğil. "Terör Örgütü PKK/PYD'nin Suriye'de İzlediği İç Savaş Stratejisinin Değerlendirilmesi." *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 1, no. 2 (2017): 164-175.
- Keskin, Bünyamin, Can Acun. *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG*. 1. Baskı. Sayı: 61. İstanbul: SETA, 2016.
- Kilcullen, David. *The Dragons and the Snakes: How the Rest Learned to Fight the West*, New York: Oxford University Press, 2020.
- Knowles, Emily. “No Such Thing As Perfect Partner: The Challenges of ‘By, With, and Through’”, *PRISM* 8, no. 4 (2020): 68-83.

- Korkmaz, Kürşat. "2011 Arap Baharı Sonrası ABD'nin Suriye Politikası ve Stratejisi." In *Suriye Krizi: Bölgesel Dinamikler ve Küresel Yansımalar*, edited by Cemil Doğaç İpek ve M. Çağatay Güler Ankara: Türk Akademisi Siyasî Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı, 2019, 79-90.
- Kourdi, Eyad, ve Christian Edwards, "Timeline of how rebels toppled Assad's regime in less than two weeks," CNN, 9 Aralık 2024, <https://www.cnn.com/2024/12/09/middleeast/timeline-syria-assad-regime-toppled-intl/index.html>.
- Koyuncu, Ahmet Ayhan. "Hafız Esed Dönemi Suriye'sinde Milliyetçilik ve Ulus İnşa Çabaları." *İçtimaiyat* 1, no. 1 (2017): 7-29.
- Krause, Keith, Jennifer Milliken, "Introduction: The Challenge of Non-State Armed Groups", *Contemporary Security Policy* 30, No. 2, (2009): 202-220.
- Krieg, Andreas. "Externalizing The Burden of War: The Obama Doctrine and US Foreign Policy In The Middle East", *International Affairs* 92 (2016): 97-113.
- Krishnan, Armin. "Controlling partners and proxies in pro- insurgency paramilitary operations: the case of Syria", *Intelligence and National Security* 34, no.4. (2019): 544-560.
- Krulak, Charles C., "The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War", *Marines Magazine* 28, no. 1, (1999): 16-27.
- Labouche, Thomas. "Has U.S. Leadership Been Revitalized Through Barack Obama's Innovative Use of Force", *Connections: The Quarterly Journal*, Spring (2012): 37-52.
- Landler, Mark, ve Helene Cooper. "In Latest Shift, Trump Agrees to Leave 400 Troops in Syria." *The New York Times*, February 22, 2019. <https://www.nytimes.com/2019/02/22/world/middleeast/trump-troops-syria-.html>.
- Lawrence, T.E. "*The Seven Pillars of Wisdom: The Complete 1922 Text*", <https://www.bu.edu/mzank/Jerusalem/tx/lawrence.htm>.
- Lee, Jarvis ve Michael Lister. "Critical Security Research and the War on Terror: From the Margins to the Mainstream?" *European Journal of International Security* 10, no. 1 (2025): 150–69

- Leezenberg, Michiel. "The Ambiguities of Democratic Autonomy: The Kurdish Movement in Turkey and Rojava." *Southeast European and Black Sea Studies* 16, no. 4 (2016): 671-690.
- Levy, Jack. "Theories and Causes of War", iç. *The Handbook on the Political Economy of War*, ed. Cristopher J. Coyne & Rachel L. Mathers, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, 13-33.
- Liang, Quiao, Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare*, Beijing, 1999.
- Liddy, Lynda. The Strategic Corporal: Some Requirements in Training and Education, *Australian Army Journal* 11, no. 2, (2014): 139-148.
- Lind, William S. "Understanding The Fourth Generation War", *Military Review*, September-October, (2004): 12-16.
- Lister, Charles R., "Esad Rejimi Neden Bu Kadar Hızlı Çöktü?" *Independent Türkçe*, 9 Aralık 2024. <https://www.indyturk.com/node/750195/d%C3%BCnyadan-sesler/esad-rejimi-neden-bu-kadar-h%C4%B1zl%C4%B1-%C3%A7%C3%B6kt%C3%BC>.
- Living, Thomas K. "Building the Capacity of Partner States Through Security Force Assistance", Congressional Research Service.
- Long, Austin, Todd C. Helmus, S. Rebecca Zimmerman, Christopher M. Schnaubelt ve Peter Chalk. "*Building Special Operations Partnerships in Afghanistan and Beyond: Challenges and Best Practices from Afghanistan, Iraq, and Colombia*". Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2015.
- Lopez, C. Todd. "DOD to Fund Better Detention Facilities in Syria, But Best Solution is Detainee Repatriation," U.S. Central Command, July 14, 2022, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/3094288/dod-to-fund-better-detention-facilities-in-syria-but-best-solution-is-detainee/>.
- Lopez, C. Todd. "ISIS Caliphate Is Gone, But Threat Remains, Dunford Says," *U.S. Central Command*, August 6, 2019, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/1919309/isis-caliphate-is-gone-but-threat-remains-dunford-says/>.

- Lopez, C. Todd. "Syrian Democratic Forces Reap Benefit from Oil Money," *U.S. Central Command*, November 12, 2019, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2013862/syrian-democratic-forces-reap-benefit-from-oil-money/>.
- Ludenorff, Erich von. *Topyekûn Harp*, çev. Aynur Onur Çiftçi & Erhan Çiftçi, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2017.
- Luttwak, Edward N. "Toward Post-Heroic Warfare", *Foreign Affairs* 74, no. 3 (1995): 109-122.
- Luvaas, Jay. *Napoleon On The Art of War*, New York: The Free Press, 1999.
- Malinowski, Bronislaw. An Antropological Analysis of War, *The American Jpurnal of Sociology* 46, no. 4, (1941): 521-550.
- Mandelbaum, Michael. "Ending the Cold War", *Foreign Affairs* 68, no.2, (1989): 16-36.
- Martin, Kevin W. "Syria and Iraq: ISIS and Other Actors in Historical Context," in *The Future of ISIS: Regional and International Implications*, ed. Feisal al-Istrabadi and Sumit Ganguly. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2018, 89-117.
- Matisek, Jahara, Ivor Wiltenburg, "Security Force Assistance as a Preferred Form of 21st Century Warfare", iç "The Conduct of War in the 21st Century", ed. Rob Johnson, Martin Kitzen & Tim Sweijjs. New York: Routledge, 2021: 173-188.
- Matisek, Jahara. "The Crisis of American Military Assistance: Strategic Dithering and Faberge Egg Armies", *Defense & Security Analysis* 34, No. 3, (2018): 1-24.
- McInnis, Kathleen J., Nathan J. Lucas. "What is Building Partner Capacity?" *Issues for Congress*, CRS Report R44313, Congressional Research Services, 2015.
- Mead, Margaret. "Warfare is Only an Invention, Not a Biological Necessity", *Asia*, (August 1940): 244-248.
- Mello, Patrick A. "In Search of New Wars: The Debate About a Transformation in War", *European Journal of International Relations* 20, no.10, (2010): 297-309.

- Melvin, Small & David J. Singer, *Resort to Arms: International and Civil Wars 1816-1980*, California: Sage Publications, 1982.
- Mewett, Christopher. "Understanding War's Enduring Nature Alongside Its Changing Character," War on the Rocks, January 21, 2014, <https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>.
- Michaud, Yves. "Şiddet", Çev. Cem Muhtaroglu, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.
- Milley, Mark. "*National Military Strategy*", Washington D.C., Joint Chief of Staff, 2022.
- Miran, Muhammad Nadeem, Hussain Abbas, Irfan Qaisrani. "Anatomising Syrian Crisis: Enumerating Actors, Motivations, and Their Strategies (2011-2019)." *Liberal Arts and Social Sciences International Journal* 5 (2021): 41-54.
- Mogaddam, Assaf, Vladimir Rauta & Michel Wyss, "The Study of Proxy Wars", iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, 2018, 1-14.
- Moghadam, Assaf, & Michel Wyss, "Five Myths About Sponsor-Proxy Relationships," Lawfare (Dec 16, 2018). <https://www.lawfaremedia.org/article/five-myths-about-sponsor-proxy-relationships>.
- Moghadam, Assaf, ve Michel Wyss. 'The Political Power of Proxies: Why Nonstate Actors Use Local Surrogates', *International Security*, 44(4), (2020): 119–157.
- Most, Benjamin A. & Harvey Starr, Conceptualizing "War": Consequences for Theory and Research, *Journal of Conflict Resolution* 27, no. 1, (1983): 137-159.
- Mumford, Andrew. "Consequences of Proxy Wars", iç. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss. London:,Routledge, 2023, 285-292.
- Mumford. Andrew. "Proxy Warfare and the Future of Conflict." The RUSI Journal 158, no. 2 (2013): 40-46.
- Münkler, Herfried. Yeni Savaşlar, çev. Zehra Aksu Yılmaz, İstanbul: İletişim Yayınevi, 2010.

- Nadeem, Afra Hirsh. "Combat Charities, or When Humanitarians Go to War." *Brookings*, March 25, 2019. <https://www.brookings.edu/articles/combat-charities-or-when-humanitarians-go-to-war/>.
- Nassar, Fadi Nicholas, Reinoud Leenders. “‘De Mistura Ideas to Reality Are Like Windmills to Don Quixote’: A UN Mediator in the Syrian Conflict.” *Mediterranean Politics*, May 8, 2024.
- Netjes, Rena, ve Erwin van Veen. *Henchman, Rebel, Democrat, Terrorist: The YPG/PYD during the Syrian Conflict*. Lahey: Clingendael - Hollanda Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Nisan 2021.
- Newton, Richard, Thomas Searle, “SOF, Airpower, and Special Operations Airmen: Limited by Our Own Imaginations”, *Special Operations Journal* 2, no.1, (2016): 33-46.
- North Atlantic Treaty Organization. The Alliance’s Strategic Concept (1999). https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm
- O Beale, Michael. “Bombs Over Bosnia: The Role of Airpower in Bosnia-Herzegovina”, [Yüksek Lisans Tezi] The Faculty of Advanced Airpower Studies.
- Obama, Barack. “*National Security Strategy*”, Washington D.C., White House, 2015.
- Office of the Historian. NSC-68, 1950. U.S. Department of State., <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/NSC68>.
- Oğuz, Şafak, Kadir Ertaç Çelik, “Conflict in Syria: Is It A Proxy Warfare?” *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 2 (2018): 44-69.
- Onat, Zeynep Köseoğlu. *Rebel Governance as a Post-Conflict Survival Strategy: The Impact of Wartime Rebel State-Building on Post-Conflict Power-Sharing*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi, 2022.
- Orton, Kyle. "The Secular Foreign Fighters of the West in Syria," *Insight Turkey* 20, no. 3 (Summer 2018): 157-178
- Öz, Volkan. “Fighting Fire with Fire? An Assessment of the Potential Threats of Westerners Fighting against ISIS in Syria and Iraq,” *Savunma Bilimleri Dergisi* 1, no. 43 (2023): 51-74.

- Özcan, Nihat Ali. *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*. Ankara: ASAM Yayınları, 1999.
- Özdamar, Özgür. “Theorizing Terrorist Behavior: Major Approaches and Their Characteristics” *Defence Against Terrorism Review* 1, no.2, (2008): 89-101.
- Özdemir, Emrah. “11 Eylül Terör Saldırıları Sonrası ABD Gayrinizami Harp Anlayışının Değişimi”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 17, sy. 39 (Eylül 2021): 563-601.
- Özdemir, Levent, Çağdaş Akif Kahraman. “Günümüz Vekalet Savaşlarının Vekalet kuramı Çerçevesinde İncelenmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 78, (2023): 173-187.
- Öztop, Fatma Anıl. “Devlet-içi Çatışmalarda Üçüncü Taraf Aktörler: Suriye İç Savaşında Türkiye’nin Rolü”, *Gazi Akademik Barış*, 13 (2019): 103-131.
- Parret, Peter. “Clausewitz”, iç. “Makers of the Modern Strategy” ed. Peter Paret, NJ: Princeton University Press, 1986, 186-214.
- Parret, Peter. “The Genesis of On War”, iç. Carl von Clausewitz, *On War*, ed. ve çev. Michael Howard, Peter Paret, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1984, 3-26.
- Patel-Carstairs, Sunita, Claire Gilbody Dickerson, “Assad Has Left Damascus, Says Russia, as Syrian Army Declares End of His Rule,” *Sky News*, December 8, 2024, <https://news.sky.com/story/assad-has-left-damascus-says-russia-as-syrian-army-declares-end-of-his-rule-13269339>.
- Paul, Christopher, Colin P. Clarke, Beth Grill, Stephanie Young, Jennifer D. P. Moroney, Joe Hogler, Christine Leah, *What Works Best When Building Partner Capacity and Under What Circumstances?*, Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013.
- Plana, Sara. “Controlling Proxies: An Analytical Framework”, iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London:,Routledge, 2023, 218-228.
- Posen, Barry R. *The Sources of Military Doctrine: France, Britain, and Germany Between the World Wars*, New York, Cronell University Press, 2014.

- Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-additional-geneva-conventions-12-august-1949-and-0.
- Raitasalo, Jyri, Joonas Sipila, Reconstructing War after the Cold War, *Comparative Strategy* 23, no. 3, (2004): 239-261.
- Rashid, Bedir Mulla. Military and Security Structures of the Autonomous Administration in Syria. Special Report. Omran Center for Strategic Studies, 2018.
- Rauta, Vladimir, Matthew Ayton, Alexandra Chinchilla, Andreas Krieg, Christopher Rickard & Jean-Marc Rickli, “A Symposium – Debating ‘Surrogate Warfare’ and the Transformation of War”, *Defense Studies* 19, no.4, (2019): 410-430.
- Rauta, Vladimir. “‘Proxy War’ – A Reconceptualisation”, *Civil Wars* 23, no.1, (2021): 1-21.
- Rauta, Vladimir. “Making Sense of Proxy Wars: States, Surrogates and the Use of Force”, *Civil Wars* 15, no.2, (2013): 253-254.
- Rauta, Vladimir. “Towards a Typology of Non-State Actors in ‘Hybrid Warfare’: Proxy, Auxiliary, Surrogate and Affiliated Forces”, *Cambridge Review of International Affairs* 33, no.6, (2020): 868-887.
- Reed, Donald J. “Beyond the War on Terror: Into the Fifth Generation of War and Conflict”, *Studies in Conflict & Terrorism* 31, no. 8 (2008): 684-722.
- Reese, Stephen D., Seth C. Lewis, “Framing the War on Terror: The Internalization of Policy in the US Press,” *Journalism* 10, no. 6 (2009): 777-797.
- Reveron, Derek S. “Weak States and Security Assistance”, *PRISM* 1, no. 3, (2010): 27-42.
- Robinson, Linda. “SOF’s Evolving Role: Warfare ‘By, With and Through’ Local Forces”, RAND, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2017/05/sofs-evolving-role-warfare-by-with-and-through-local.html>.

- Rondeaux, Candace, & David Sterman, "Twenty-First-Century Proxy Warfare", i. "Understanding Proxy Wars: Battlegrounds and Strategies Reshaping the Greater Middle East", London, Hurst Publishing, 2023, 13-46.
- Ryan, Maria. "'Full Spectrum Dominance': Donald Rumsfeld, the Department of Defense, and US Irregular Warfare Strategy, 2001-2008." *Small Wars & Insurgencies* 25, no.1, (2014): 41-68.
- Sandwell, Barry. *Presocratic Reflexivity: The Construction of Philosophical Discourse c. 600-450 B.C.: Logological Investigations*, London: Routledge, 2003.
- Scheipers, Sibylle. "Introduction: Toward Post-Heroic Warfare", i. *Heroism and the changing character of war toward post-heroic warfare?*. Scheipers Sibylle, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2014, 1-20.
- Sheikh, Fawzia. "Army Opposes Permanent Advisers", *Inside Pentagon* 23, no.37. (2007): 12-13.
- Snow, Shawn. "Syrian Kurds Are Now Armed with Sensitive US Weaponry, and the Pentagon Denies Supplying It." *Military Times*, May 7, 2017. <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2017/05/07/syrian-kurds-are-now-armed-with-sensitive-us-weaponry-and-the-pentagon-denies-supplying-it/>.
- Sohtaoglu, Mete. "PKK Suriye yapılanması YPG'nin zorla uyguladığı eğitim mfredatından Ortaokul 3.sınıf kitabından bir sayfa," X, October 2023, <https://x.com/metesohtaoglu/status/1888605835439362126>.
- Soner, Bayram Ali, mer Aslan, Hakan Kıyıcı, *PKK'nin Bölgesel Terr Ağı Yapılanması*. Ankara: Polis Akademisi, Haziran 2017.
- Soylu, Ragıp, "BREAKING — Syrian Kurdish SDF signs a deal with...", X, 10 Mart 2025, <https://x.com/ragipsoylu/status/1899162230978969699>.
- Stark, Alexandra. "The Historical Evolution of Proxy Wars: 1945-2022", i. Routledge Handbook of Proxy Warfare, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss. London:,Routledge, 2023, 153-162.
- Stern, Paul C., Daniel Druckman. "Evaluating Interventions in History: The Case of International Conflict Resolution", *International Studies Review*, (Spring 2000): 33-63.

- Stewart, Megan A. "Rebel Governance," *Conflict Management and Peace Science* 37, no. 1 (January 2020): 16-38.
- Strachan Hew, Sibylle, Scheipers. "*The Changing Character of War*", Oxford, Oxford University Press, 2013.
- Strandquist, Jon. "Local Defence Forces and Counterinsurgency in Afghanistan: Learning From the CIA's Village Defense Program in South Vietnam", *Small Wars & Insurgencies* 26, no.1, (2015): 90-113.
- Sudkamp, Karen M., Nathan Vest, Erik E. Mueller, Todd C. Helmus. In the Wreckage of ISIS: An Examination of Challenges Confronting Detained and Displaced Populations in Northeastern Syria, RAND Corporation, Santa Monica: CA, 2023.
- Summers, Gregory, "Four Suspects Captured After Attack on Shaddadi," *U.S. Central Command*, January 1, 2022, <https://www.centcom.mil/MEDIA/NEWS-ARTICLES/News-Article-View/Article/2887714/four-suspects-captured-after-attack-on-shaddadi/>.
- Suri, Jeremi. "Explaining the End of the Cold War: A New Historical Consensus?", *Journal of Cold War Studies* 4, no.4, (2002): 60-92.
- Szanto, Balazs. *War and International Relations*, London: Routledge, 2021.
- Şahin, Yakup, İbrahim İrdem, "PYD-YPG: Suriye'deki PKK," *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* 19, No. 1 (2017): 21-45.
- Şakar, Mehmet C. "Carl Schmitt: Ontolojik Düşman ve Devletin Şiddet Tekeli", iç. *Başkası ve Şiddet*, ed. Işıl Bayar Bravo & Hamdi Bravo, Ankara: Fol Kitap.
- Şen, Osman, and Mehmet Şahin. "Miscalculation in Proxy War: The United States and Russia in Syrian Civil War from the Neoclassical Realist Perspective". *Gazi Akademik Bakış* 14, no. 27 (December 2020): 243-60.
- T.C. 2941 SK, Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu, Md.3.
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı, "Bahar Kalkanı Harekâtı," Millî Savunma Bakanlığı, erişim tarihi: 11 Şubat 2025, <https://www.msb.gov.tr/BaharKalkani>.

- The Carter Center, Foreign Volunteers for Syrian Kurdish Forces, February 23, 2017, https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/conflict_resolution/syria-conflict/foreign-volunteers-for-syrian-kurdish-forces-2017.02.23.pdf.
- The White House, "Fiscal Year 2012 Budget of the U.S. Government," press release, February 2011, <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/budget/fy2012/assets/budget.pdf>.
- The White House, The National Strategy for Combating Terrorism. Washington, DC: The White House, 2003, https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/counterterrorism_strategy.pdf.
- Thorntorn, Rod. *Asymmetric Warfare: Threat and Response in The Twenty First Century*, Cambridge: Polity Press, 2007.
- Tinas, Murat. "Broadened Perspective on Foreign (Terrorist) Fighters in Syrian Civil War," *Liberal Düşünce* 25, no. 97 (2020): 131-146.
- Toffler, Alvin & Heidi Toffler, *War and Anti-War: Making Sense of Today's Global Chaos*, New York: Warner Books, 1993.
- Townsend, Greg. "Getting More Out of FID and SFA: A Strategy for More Effective Foreign Internal Defense and Security Force Assistance as a Way to Build Partnership Capacity", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Joint Force Staff College, 2015.
- Tse-tung, Mao. *On Guerilla Warfare*, çev. Samuel B. Griffith. Washington D.C.: U.S. Marine Corps, 1989.
- Tuck, Henry, Tanya Silverman, Candace Smalley, "Shooting in the Right Direction: Anti-ISIS Foreign Fighters in Syria & Iraq," Horizons Series no. 1, London: Institute for Strategic Dialogue, 2016. <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/08/ISD-Report-Shooting-in-the-right-direction-Anti-ISIS-Fighters.pdf>.
- Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı, "Barış Pınarı Harekâtı," Millî Savunma Bakanlığı, <https://www.msb.gov.tr/BarisPinariHarekati>.
- Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı, "Fırat Kalkanı," *Milli Savunma Bakanlığı*, 2025, <https://www.msb.gov.tr/FiratKalkani>.

Tzu, Sun. *Savaş Sanatı*, çev. Giray Fidan & Pulat Otkan, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.

U.S. Central Command, “Area of Responsibility,” <https://www.centcom.mil/AREA-OF-RESPONSIBILITY/>.

U.S. Central Command, “CENTCOM History,” <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/HISTORY/>.

U.S. Central Command, “Command Priorities,” accessed March 11, 2025, <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/COMMAND-PRIORITIES/>.

U.S. Central Command, “Component Commands,” U.S. Central Command (CENTCOM), <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/COMPONENT-COMMANDS/>.

U.S. Department of Defense, *Joint Publication 3-05: Special Operations*, Washington, DC: Joint Chiefs of Staff, 2014.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2015 – September 31, 2015, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, January 30, 2016.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2017 – June 30, 2017, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, July 30, 2017.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2016 – March 30, 2016, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, July 30, 2016.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2016 – September 31, 2016, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, January 31, 2017.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: FY*

2015 Joint Strategic Oversight Plan, March 31, 2015, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2015–June 30, 2015, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, April 30, 2015.

U.S. Department of Defense, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report and Biannual Report*, September 30, 2015, Washington, D.C.: U.S. Department of Defense, January 30, 2016.

U.S. Department of Defense, *Quadrennial Defense Review Report*, Washington, DC: 2006.

U.S. Department of Justice, “Fact Sheet: UN Security Council Resolution 2178 on Foreign Terrorist Fighters,” <https://www.justice.gov/file/405626/dl>.

U.S. Department of State, “2016 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” accessed March 10, 2025, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria>.

U.S. Department of State, “2017 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” accessed March 10, 2025, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria>.

U.S. Department of State, “2018 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” accessed March 10, 2025, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria>.

U.S. Department of State, “2019 Country Reports on Human Rights Practices: Syria,” accessed March 10, 2025, <https://www.state.gov/reports/2016-country-reports-on-human-rights-practices/syria>.

U.S. Department of State, “Statement by Heather Nauert, Spokesperson: Concern over the Situation in Afrin, Syria,” *U.S. Department of State*, March 19, 2018, <https://2017-2021-translations.state.gov/2018/03/19/statement-by-heather-nauert-spokesperson-concern-over-the-situation-in-afrin-syria/>.

- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress: Operation Inherent Resolve (OIR), Quarterly Report to the United States Congress, April 1 2022 – June 30 2022*, Department of Defense, 2022.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2018–June 30, 2018, Washington, D.C.: U.S. Department of State, August 2018.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2020–June 31, 2020, Washington, D.C.: U.S. Department of State, July 2020.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2020–September 30, 2020, Washington, D.C.: U.S. Department of State, October 2020.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2022–March 31, 2022, Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2022.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2018–March 31, 2018, Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2018.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2015–December 31, 2015, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2016.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2016–December 31, 2016, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2017.

- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2017–March 31, 2017, Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2017.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2017–September 30, 2017, Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2017.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2023–September 31, 2023, Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2023.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2017–December 31, 2017, Washington, D.C.: U.S. Department of State, January 2018.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2020–March 31, 2020, Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2020.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2024–September 31, 2024, Washington, D.C.: U.S. Department of State, September 2024.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2018–December 31, 2018, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2019.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, December 17, 2014–March 31, 2015, Washington, D.C.: U.S. Department of State, April 2015.

- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2019–October 25, 2019, Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2019.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2019–June 30, 2019, Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2019.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2021–March 31, 2021, Washington, D.C.: U.S. Department of State, April 2021.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2019–December 30, 2019, Washington, D.C.: U.S. Department of State, January 2020.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, June 1, 2022–September 31, 2022, Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2022.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2023–March 31, 2023, Washington, D.C.: U.S. Department of State, May 2022.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2020–December 31, 2020, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2021.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2022–December 31, 2022, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2023.

- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2023–June 31, 2023, Washington, D.C.: U.S. Department of State, August 2023.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2022–June 31, 2022, Washington, D.C.: U.S. Department of State, July 2022.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, April 1, 2021–June 31, 2021, Washington, D.C.: U.S. Department of State, July 2021.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2021–December 31, 2021, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2022.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, July 1, 2021–September 31, 2021, Washington, D.C.: U.S. Department of State, November 2021.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2023–December 31, 2023, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2024.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, January 1, 2024–March 31, 2024, Washington, D.C.: U.S. Department of State, April 2024.
- U.S. Department of State, Office of the Inspector General, *Lead Inspector General Report to the United States Congress on Operation Inherent Resolve: Quarterly Report*, October 1, 2024–December 31, 2024, Washington, D.C.: U.S. Department of State, February 2025.

- U.S. Senate, *The Constitution of the United States: A Transcription*, <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a6>.
- Ucko, David H. “Learning Difficulties: The US Way of Irregular Warfare”, *Sicherheit & Frieden* 36, no.1, (2018): 21-26.
- UN Security Council Resolution 2178 on Foreign Terrorist Fighters,” [https://docs.un.org/en/S/RES/2178%20\(2014\)](https://docs.un.org/en/S/RES/2178%20(2014)).
- United Nations Security Council, Security Council Resolution 827, [International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY)], 1993. www.refworld.org/legal/resolution/unsc/1993/en/90713.
- United Nations, “Children and Armed Conflict: Report of the Secretary-General,” A/78/842–S/2024/384, New York: United Nations, 2024. https://digitallibrary.un.org/record/4051293/files/A_78_842–S_2024_384-EN.pdf.
- US Joint Chiefs of Staff (JCS), *The National Military Strategy of the United States of America: A Strategy for Today; A Vision for Tomorrow*, Office of the JCS: Washington, DC, 2004.
- USSOCOM, “SOF Truths,” SOCOM, <http://www.socom.mil/Pages/SOFTruths.aspx>.
- USSOCOM, *Security Force Assistance Introductory Guide*. Florida: USSOCOM, 2011.
- Ünsal, Artun. “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, *Cogito*, Sayı. 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007, 29-36.
- Van Creveld, Martin. “Technology and War I: to 1945”, iç. *The Oxford History of Modern War*, ed. Charles Townshend, Oxford: Oxford University Press, 1997, 97-119.
- Van Creveld, Martin. “Technology and War II: Postmodern War”, iç. *The Oxford History of Modern War*, ed. Charles Townshend, Oxford: Oxford University Press, 1997, 199-214.
- Van Creveld, Martin. “Technology and War: From 2000 B.C. To The Present” London: Brassey’s, 1991.

- Van Creveld, Martin. *The Transformation of War*, New York: Maxwell Macmillan International, 1991.
- Vasquez, John A. *The War Puzzle Revisited*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Villacres Edward J., Christopher Bassford. "Reclaiming the Clausewitzian Trinity", *Parameters* 25, no. 1, (1995): 1723-1730.
- Virilio, Paul, Sylvere Lotringer, *Pure War*, New York, MIT Press, 2008.
- Votel, Joseph, Eero Keravuori, "The By-With-Through Operational Approach," *Joint Force Quarterly* 89, (2018): 48-55.
- Walsh, Liam. "Enabling Others to Win in a Complex World: Maximizing Security Force Assistance Potential in the Regionally Aligned Brigade Combat Team", Strategic Studies Institute, US Army War College, 2015.
- Warrick, Joby. "Trump Ends Covert CIA Program to Arm Anti-Assad Rebels in Syria, a Move Sought by Moscow," *The Atlantic*, July 19, 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/07/trump-syria-assad-rebels-putin-cia/534540/>.
- Watling, Jack. "Proxy Warfare: Iran", iç. *The Future Conflict Operating Environment Out to 2030*, ed. Peter Roberts, RUSI Occasional Paper, June 2019, London: Stephen Austin and Son, 2019, 11-18.
- Weber, Max. "Politics as a Vocation", iç. *Max Weber: Essays in Sociology*, ed. H.H. Gerth and C. Wright Mills, Oxford: Oxford University Press, 1946, 77-128.
- White House, *National Security Strategy*, Washington, DC: White House, Mayıs 2010, https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.
- Wiger Matthew, Kyle Atwell, "Casual Logic of Proxy Wars" iç. *Routledge Handbook of Proxy Warfare*, ed. Assaf Mogaddam, Vladimir Rauta, Michel Wyss, London:,Routledge, 2023, 17-30.
- Wilkinson, David. *Deadly Quarrels: Lewis F. Richardson and the Statistical Study of War*, California: University of California Press, 2018.

- Wintour, Patrick. "Syria Crisis Due to Assad's Refusal to Engage with Opposition, Says Turkish Minister," *The Guardian*, 2 Aralık 2024, <https://www.theguardian.com/world/2024/dec/02/syria-crisis-summit-turkey-iran-russia>.
- Work, J. Patrick. "Fighting the Islamic State By, With, and Through: How Mattered as Much as What" *Joint Force Quarterly* 89, 2nd Quarter, (2018): 56-62.
- Wright, Quincy. *A Study of War*, Chicago: University of Chicago Press, 1942.
- Wuestner, Scott G. "Building Partner Capacity/Security Force Assistance: A New Structural Paradigm." *Strategic Studies Institute*, US Army War College, (2009).
- Yalçinkaya, Haldun, "İŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye'nin Tecrübesi (2014-2016)", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 14, Sayı 53, (2017): 23-43.
- Yalçinkaya, Haldun. "Savaşın Değişimi ve Savaş Çalışmalarında Farklı Disiplinler", iç. *Savaş: Farklı Disiplinlerde Yeni Yaklaşımlar*, ed. Haldun Yalçinkaya, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yalçinkaya, Haldun. *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, Ankara: İmge Kitabevi, 2008.
- Yalvaç, Faruk. *Hegel'in Uluslararası İlişkiler Kuramı: Dünya Tini, Devlet ve Savaş*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2008.
- Yenal, Serkan. "Savaş Kavramının Dönüşümü: 1. ve 2. Körfez Savaşı Örneğinde Hibrit Savaşların İncelenmesi," *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 30, no. 1 (Haziran 2020): 85-110.
- Yeşiltaş, Murat, Burhanettin Duran, *Orta Doğuda Devlet Dışı Silahlı Aktörler*, Ankara: Seta Yayınları, 2018.
- Yolcu, Halit Furkan. "Iran's Involvement with Syrian Civil War: Background, Reasons, and Alternatives." *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (2016): 35-64.
- Young, Oran R. "Intervention and International Systems", *Journal of International Affairs*, 22, No.2, (1968): 177-187.

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR

Konferans Bildirileri

1. Çalışma 1
2. Çalışma 2

Makaleler

1. Makale 1
2. Makale 2

Kitaplar

1. Kitap 1
2. Kitap 2

Projeler

1. Proje 1
2. Proje 2

Ödüller

1. Ödül 1
2. Ödül 2

